

บันทึกเหตุการณ์

14 ตุลา ผ่าน 13 กบฏ

ถ้อยเกียรติ คงคา / ไชแสง สุกใส / ชัยวัฒน์ สุรวิชัย
ทวี หมื่นนิกร / ธัญญา ชุนชฎาธาร / ธีรยุทธ บุญมี
นพพร สุวรรณพานิช / บัณฑิต เองนิลรัตน์
บุญส่ง ชลธร / ประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร / ปรีดี บุญซื่อ
มนตรี จิ่งสิริอารักษ์ / วิสา คัญทัพ

จัดพิมพ์โดย มูลนิธิ 14 ตุลา

๐๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

“บันทึกเหตุการณ์
14 ตุลา ผ่าน 13 กบฏ”

“บันทึกเหตุการณ์ 14 ตุลา ผ่าน 13 กบฏ”

ในโครงการสนับสนุนการพัฒนาเนื้อหาการสื่อสารของมูลนิธิ 14 ตุลา
ในวาระครบรอบ 40 ปี 14 ตุลา 2516 มูลนิธิ 14 ตุลา

ISBN 978-616-91860-1-4

พิมพ์ครั้งแรก: ตุลาคม 2556

จำนวน: 3,000 เล่ม

คณะที่ปรึกษา :

นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์, รศ.สุรัสวดี หุ่นพยนต์, สุนี ไชยรส

กองบรรณาธิการ :

เศรษฐวิวัฒน์ สุรินทร์คำ, อโรชา พิพัฒน์วัชรนนท์, รพีภัทร จันทรทรวง
ชาระที เมืองอยู่, รติ สีสาส์ารายู

ปก/รูปเล่ม : รัตนะเทพ อุตรา

จัดพิมพ์ :

มูลนิธิ 14 ตุลา

เลขที่ 14/16 ถนนราชดำเนินกลาง แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200

โทรศัพท์ 0-2622-1014-5 โทรสาร 0-2622-1016

อีเมลล์ oct14_f@hotmail.com เว็บไซต์ www.14tula.com

สนับสนุนการจัดพิมพ์โดย:

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

พิมพ์ที่: บริษัท มาตา การพิมพ์

ราคา: 200 บาท

“เนื้อหาของหนังสือเป็นความคิดเห็นอิสระของผู้สัมภาษณ์ มูลนิธิ 14 ตุลา ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป ผู้ประสงค์จะนำข้อความใดๆ ไปพิมพ์เผยแพร่ต้องได้รับการอนุญาตจากผู้เขียนก่อน ยกเว้นเพื่อการศึกษาอ้างอิงทางวิชาการ”

มูลนิธิ 14 ตุลา

กระทรวงมหาดไทยออกใบอนุญาตให้

เมื่อวันที่ 14 ธันวาคม พ.ศ.2533 เลขทะเบียนลำดับที่ 4650

วัตถุประสงค์

1. ร่วมดำเนินการจัดสร้างอนุสรณ์สถาน 14 ตุลา 16 และร่วมในการดำเนินกิจการของอนุสรณ์สถานฯ

2. ส่งเสริมให้ความสนับสนุนการศึกษา ค้นคว้าและเผยแพร่ด้านประชาธิปไตยและการพัฒนา

3. จัดกิจกรรมที่เป็นการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในระบอบประชาธิปไตย

4. ให้ความช่วยเหลือแก่ผู้ที่อุทิศตนเพื่อการเสริมสร้างระบอบประชาธิปไตย

5. ร่วมมือและประสานงานกับองค์กรหรือหน่วยงานที่มีวัตถุประสงค์คล้ายคลึงกัน มูลนิธิจะไม่ดำเนินการใดๆ ที่เป็นการแสวงอำนาจหรือประโยชน์ทางการเมือง การฝึกฝัทางการเมืองหรือการสนับสนุนพรรคการเมืองหนึ่งพรรคการเมืองใดโดยเฉพาะ

6. ดำเนินการหรือร่วมมือกับองค์กรการกุศลอื่นๆ เพื่อสาธารณประโยชน์

รายชื่อคณะกรรมการมูลนิธิ 14 ตุลา

1. นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์	ประธานกรรมการมูลนิธิ
2. รศ.ดร.สุธาศัย ยี่มประเสริฐ	รองประธานกรรมการ
3. นายสันติสุข โสภณสิริ	กรรมการ
4. นางสุนี ไชยรส	กรรมการ
5. นายบุญแทน ต้นสุเทพวิรวงศ์	กรรมการ
6. นายเมธา มาสขาว	กรรมการ
7. รศ.สุรัสวดี หุ่นพยนต์	กรรมการและற்றுญิก
8. นายประสาร มฤคพิทักษ์	กรรมการและเลขานุการ

สำนักงานมูลนิธิ 14 ตุลา

อาคารอนุสรณ์สถาน 14 ตุลา 16 เลขที่ 14/16 ถนนราชดำเนินกลาง
แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร กรุงเทพฯ 10200
โทรศัพท์ 0-2622-1014-5 โทรสาร 0-2622-1016
อีเมลล์ oct14_f@hotmail.com เว็บไซต์ www.14tula.com

ผ่านที่ออก

ที่ นร ๐๕๐๓/๒๕๖๒

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๑) กันยายน ๒๕๕๖

เรื่อง วัน ๑๕ ตุลาคม ประชาธิปไตย

เรียน ปลัดสำนักนายกรัฐมนตรี

อ้างถึง หนังสือสำนักนายกรัฐมนตรี ส่วนที่สุต ที่ นร ๐๑๐๕/๑๕๕๖๑
ลงวันที่ ๑๔ สิงหาคม ๒๕๕๖

ตามที่ได้เสนอผลการดำเนินการเกี่ยวกับเรื่อง ใ้วันที่ ๑๕ ตุลาคม เป็นวัน
ประชาธิปไตย ตามมติคณะรัฐมนตรี ไปเพื่อดำเนินการ นั้น

คณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาเมื่อวันที่ ๑๕ สิงหาคม ๒๕๕๖ ลงมติว่า
โดยที่คณะรัฐมนตรีได้มีมติไปแล้วเมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๖ เรื่อง ใ้วันที่ ๑๕ ตุลาคม
เป็นวันประชาธิปไตย โดยเห็นชอบใ้วันที่ ๑๕ ตุลาคม ของทุกปี เป็นวันสำคัญของชาติ
แต่มีใ้เป็นวันหยุดราชการประจำปี สำหรับการกำหนดชื่อวันดังกล่าวมอบใ้รองนายกรัฐมนตรี
(นายจาตุรนต์ ฉายแสง) ใ้ไปหารือร่วมกับรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) เพื่อพิจารณา
กำหนดชื่อใ้เหมาะสม สอดคล้องกับข้อเท็จจริง โดยใ้หลีกเลี่ยงการใช้คำว่า “วันประชาธิปไตย”
เนื่องจากอาจก่อให้เกิดความเข้าใจที่สับสนคลาดเคลื่อนเกี่ยวกับพัฒนาการของระบอบการปกครอง
แบบประชาธิปไตยของประเทศใ้ใ้มีมาก่อนหน้านี้ รวมทั้งใ้มีการกำหนดวันสำคัญที่เกี่ยวข้องกับ
เรื่องนี้ใ้ก่อนแล้วหลายวัน ดังนั้น เมื่อยังไม่ใ้ข้อยุติใ้สอดคล้องตอกันเกี่ยวกับการกำหนดชื่อ
วันดังกล่าว รวมทั้งการกำหนดชื่อวันสำคัญของชาตินี้เป็นอำนาจหน้าที่ของฝ่ายบริหารโดยตรง
ซึ่งใ้ในอดีตใ้ผ่านมาคณะรัฐมนตรีใ้มีมติเห็นชอบใ้กำหนดวันสำคัญของชาติ ทั้งใ้เป็นวันหยุดราชการ
และใ้ไม่ใ้เป็นวันหยุดราชการ ตลอดจนการกำหนดวันสำคัญของส่วนราชการต่าง ๆ มาโดยตลอด
และคณะรัฐมนตรีจะพิจารณาตามความจำเป็นเหมาะสม ใ้สอดคล้องกับข้อเท็จจริงเป็นสำคัญ
โดยการกำหนดชื่อวันสำคัญใ้ผ่านมา นั้น สามารถแยกแยะกรณีการกำหนดเป็นวันสำคัญหลายกรณี เช่น

๑. กำหนดใ้ตรงกับเหตุการณ์จริง ๆ เช่น วันจักรี วันปิยมหาราช วันเฉลิม
พระชนมพรรษา เป็นต้น
๒. กำหนดเป็นสัญลักษณ์แทนเหตุการณ์ทั่ว ๆ ไป ไม่ใช่เหตุการณ์จริง ๆ เช่น
วันสตรีไทย วันอนุรักษ์มรดกไทย วันครอบครัว และวันเด็กแห่งชาติ เป็นต้น

/ต. . . .

๓. - กำหนดค่าลงท้ายวันด้วยคำว่าไทย หรือแห่งชาติ เช่น วันผู้สูงอายุแห่งชาติ วันกองทัพไทย และวันประมงแห่งชาติ เป็นต้น

๔. กำหนดชื่อเป็นคำนาม เช่น วันเด็ก และวันครู เป็นต้น

๕. กำหนดชื่อโดยใช้คำกริยาต่าง ๆ เช่น วันสร้างสุขภาพแห่งชาติ วันอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของชาติ วันคุ้มครองสัตว์ป่า วันรักต้นไม้แห่งชาติวันรณรงค์ สืบรางวัลและสร้างภาษาชนะเกินน้ำ วันรณรงค์ให้ปลอดภัยวันพิษจากไฟฟ้า เป็นต้น

จึงขอให้รองนายกรัฐมนตรี (นายจาตุรนต์ ฉายแสง) รับเรื่องนี้กลับไปพิจารณาพร้อมกับรองนายกรัฐมนตรี (นายวิษณุ เครืองาม) และรัฐมนตรีที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์วันที่ ๑๔ ตุลาคม ทุกท่าน เช่น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงาน รัฐมนตรีว่าการวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี รัฐมนตรีว่าการกระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เป็นต้น ตลอดจนผู้สนใจและเกี่ยวข้องอื่น ๆ อีกครั้งหนึ่งให้ได้ข้อยุติที่ชัดเจน ตามหลักการของมติคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๑๓ สิงหาคม ๒๕๕๖ โดยอาจกำหนดเป็นชื่ออื่นใดก็ได้ เช่น วันพลังประชาธิปไตย วันวิถีประชาธิปไตย วันรณรงค์เพื่อประชาธิปไตย วันเจตนาธรรมประชาธิปไตย วันสืบทอดประชาธิปไตย วันวีรชนประชาธิปไตย วันเหตุการณ์ประชาธิปไตย วันสิทธิเสรีภาพ เป็นต้น แล้วให้นำเสนอคณะรัฐมนตรีอีกครั้งหนึ่ง โดยด่วนต่อไป

ในคราวประชุมคณะรัฐมนตรีเมื่อวันที่ ๒๖ สิงหาคม ๒๕๕๖ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานเสนอว่า รองนายกรัฐมนตรี (นายจาตุรนต์ ฯ) ได้ร่วมกันพิจารณากับผู้เกี่ยวข้อง พร้อมทั้งได้หารือกับรัฐมนตรีที่ได้รับมอบหมายแล้วมีความเห็นตรงกันว่า เหตุการณ์เมื่อวันที่ ๑๔ ตุลาคม ๒๕๑๖ เป็นเหตุการณ์หนึ่งที่สำคัญยิ่งต่อพัฒนาการของประชาธิปไตยในประเทศไทย ที่ประชาชนจำนวนมากได้มาร่วมแสดงพลังเรียกร้องสิทธิ เสรีภาพและประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข จนประสบความสำเร็จ และพัฒนาความเป็นประชาธิปไตยให้รุ่งเรืองมาจนปัจจุบัน สมควรแก่การยกย่องเชิดชู ดังนั้น เพื่อเป็นสัญลักษณ์ในการกระตุ้นเตือนให้ประชาชนได้ระลึกถึงประวัติศาสตร์การเมืองในระบอบประชาธิปไตย และสำนึกตระหนักถึงสิทธิ เสรีภาพของพลเมืองที่จะเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนาระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข

/ให้สมบูรณ์ ...

ให้สมบูรณย์อันสืบไป สมควรเชิดชูให้วันที่ ๑๔ ตุลาคม เป็นวันสำคัญของชาติ โดยให้ใช้ชื่อว่า
“วัน ๑๔ ตุลา ประชาธิปไตย” ซึ่งนายกรัฐมนตรีรับทราบด้วยแล้ว ซึ่งคณะรัฐมนตรีได้ลงมติเห็นชอบ
ตามที่รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพลังงานเสนอ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ ได้แจ้งให้กระทรวง กรม ทราบด้วยแล้ว

ขอแสดงความนับถือ

(นายบวรศักดิ์ อุวรรณโณ)

เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

10 ก.ย. 2546

สำนักนิติธรรม

โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๓๐๘-๙

๐ ๒๒๘๐ ๙๐๕๗

โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๕๘

(R163/C/4)

๑๕ - 9 ก.ย. ๕๖
HD...
พร.ศษ. ๕๖ ๗ ก

ที่ ศธ ๐๕๑๖/๑๓๕๑

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ท่าพระจันทร์ กทม. ๑๐๒๐๐

สิงหาคม ๒๕๕๕

เรื่อง การกำหนดให้วันที่ 14 ตุลาคม เป็นวันสำคัญของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

เรียน ประธานกรรมการมูลนิธิ ๑๔ ตุลา

อ้างถึง หนังสือสำนักงานมูลนิธิ ๑๔ ตุลา ที่ มสศ. ๐๐๘/๒๕๕๕ ลงวันที่ ๑๗ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕

ตามหนังสือที่อ้างถึง มูลนิธิ ๑๔ ตุลา ได้ขอให้มหาวิทยาลัยเสนอสภามหาวิทยาลัยพิจารณา
ประกาศให้วันที่ ๑๔ ตุลาคม ของทุกปี เป็นวันสำคัญของมหาวิทยาลัย และให้มีการจัดกิจกรรมต่อเนื่องทุกปีภายใน
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ความละเอียดแจ้งแล้ว นั้น

มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ขอเรียนให้ทราบว่า ในการประชุมสภามหาวิทยาลัย ครั้งที่ ๘/๒๕๕๕
เมื่อวันที่ ๒๐ สิงหาคม ๒๕๕๕ ที่ประชุมได้พิจารณากรณีดังกล่าว และมีมติอนุมัติให้วันที่ ๑๔ ตุลาคมของทุกปี
เป็นวันสำคัญของมหาวิทยาลัย และให้มีการจัดกิจกรรมต่อเนื่องทุกปีภายในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ตามที่เสนอ

จึงเรียนมาเพื่อโปรดทราบ

ขอแสดงความนับถือ

(ศาสตราจารย์ ดร.อุคม รุ่งอุดมฤต)

รองอธิการบดีฝ่ายบริหาร ท่าพระจันทร์

ปฏิบัติราชการแทนอธิการบดี

สำนักงานอธิการบดี

โทร. ๐-๒๖๑๓-๓๐๑๕

โทรสาร ๐-๒๒๒๒-๐๑๕๒

คำนำ

คงไม่ผิด ถ้าจะกล่าวว่าการจับกุม “13 กบฏ เรียกร้องรัฐธรรมนูญ” คือชนวนสำคัญที่ทำให้เกิดเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516 ทั้งนี้ เพราะหากไม่มีการจับกุม 13 กบฏ ตั้งแต่วันที่ 6 ตุลาคม 2516 ขบวนการเรียกร้องรัฐธรรมนูญก็คงจะค่อยๆ ก่อหวอด-ก่อตัว ไปอย่างช้าๆ และยังไม่แน่ว่าจะขยายตัวจนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางการเมืองครั้งใหญ่อย่างที่เกิดขึ้นในวันที่ 14 ตุลาคม 2516 หรือไม่

การจับกุม “13 กบฏ” นับเป็นการจับ “ถูกตัว” อย่างแท้จริง เริ่มจากการจับกุมกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญที่ออกแจกใบปลิว จำนวน 11 คน จากทั้งหมด 28 คน ซึ่งทั้ง 11 คน ที่ถูกจับในวันแรก รวมทั้ง ก้องเกียรติ คงคา ที่ถูกจับในเวลาต่อมา กับ ไชแสง สุกใส ที่เข้ามาขอตัวอย่าง “วีระ อาจหาญ” รวมเป็น “13 กบฏ” ล้วนเป็นคนที่ทางการ “หมายหัว” และสันติบาลคอยติดตามมาโดยต่อเนื่อง ทุกคนล้วนมี “วิญญูณกบฏ” และมีการเคลื่อนไหวที่เป็นปฏิปักษ์กับเผด็จการผู้ครองอำนาจร่วมกับขบวนการนิสิต นักศึกษา ประชาชน ที่ต้องการประชาธิปไตยในบ้านเมืองทั้งสิ้น

การจับกุม 13 ผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญ และตั้งข้อหาร้ายแรงฐานกบฏด้วยความเชื่อของผู้มีอำนาจว่าจะหยุดยั้งขบวนการเคลื่อนไหวของ นิสิต นักศึกษา ประชาชน ที่ต้องการโค่นล้มเผด็จการลงได้ แต่คือความผิดพลาดครั้งใหญ่ของรัฐบาล เพราะการกระทำนั้นกลับกลายเป็นชนวนให้เกิดการรวมตัวคัดค้าน ต่อสู้ ขยายตัวออกไปจนหยุดยั้งไม่ได้

การจับกุม 13 กบฏเรียกร้องรัฐธรรมนูญ จึงกลายเป็นประกายไฟ
ไหม้ลามทุ่งจนกลุ่มเผด็จการทรราชถูกโค่นล้มลงไปในเวลาอันรวดเร็วเกิน
ความคาดคิดของทุกฝ่าย โดย 13 กบฏเรียกร้องรัฐธรรมนูญล้วนแสดงความ
กล้าหาญอันควรค่าแก่การคารวะและชื่นชม

เริ่มจาก ไชแสง สุกใส ผู้แทนที่จะ “หนีตาย” จากอำนาจเผด็จการ
ล้นฟ้า และเสียงข่มขู่คุกคามอันน่าสะพรึงกลัว แต่กลับถือแคนคูใจหอบ
กระเป่าเสื้อผ้าใบเล็ก ๆ เข้ามอบตัว เพื่อหวังเข้าไปเป็น “พี่เลี้ยง” ให้แก่
“น้องใหม่” ทั้ง 12 คน ที่เพิ่งเคยติดคุกครั้งแรก และ ณ โรงพักที่เข้าไป
มอบตัว ก็นั่งเป่าแคนคูใจอย่างไม่สะทกสะท้าน ประดุจขงเบ้งนั่งตีขิมบน
กำแพงเผชิญกองทัพอันเกรียงไกรของสุมาอี้ก็ไม่ปาน

ต้องไม่ลืมว่า ไชแสง สุกใส มาจากแดนอีสาน ที่รับรู้และตั้งใจถึง
กรณีสังหารสื่อดีรัฐมนตรีนอกจากดินแดนที่ราบสูง รวมทั้งการสังหารโหดของ
ขุนพลภูพาน เตียง ศิริจันทร์ รวมทั้งการประหาร ครูครอง จันดาวงศ์

บางคนเตรียมตัวเตรียมใจ พร้อมรับการถูก “ขังลิ้ม”

เมื่อถูก “ปล่อยตัว” และ “ไล่ออก” ออกจากที่คุมขัง โดยเล่นหะเพคือ
“การให้ประกันตัว” ทุกคนก็ไม่ยอมตกหลุมพราง ไม่ยอมออกมาโดยการ
ประกันตัว แต่ต้องเป็นการปล่อยตัวโดยไม่มีเงื่อนไข

วีรกรรมของ 13 กบฏ จึงสมควรจารึกไว้

ในโอกาส 40 ปี 14 ตุลาคม คณะกรรมการมูลนิธิ 14 ตุลา จึงเห็น
สมควรศึกษาติดตาม “เส้นทางชีวิต” ของ “13 กบฏ” เพื่อรำลึกถึงวีรกรรม
ของผู้มี “หัวใจเป็นไท” อย่างแท้จริง ให้คนรุ่นปัจจุบันได้รับรู้และเป็นแรง
บันดาลใจในการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยสมบูรณ์จะลงรากปักฐานขึ้นบนผืน
แผ่นดินของเราได้อย่างแท้จริงและมั่นคงถาวรต่อไป

ช่วงเวลา 40 ปี นับว่าสั้นมากสำหรับอายุจักรวาล แต่ยาวนานสำหรับชีวิตคน 40 ปี หลัง 14 ตุลาคม 2516 ในจำนวน 13 กบฏ มีผู้ล่วงลับไปแล้ว 3 คน ได้แก่ ทวี หมิ่นนิกร ไชแสง สุกใส และ นพพร สุวรรณพานิช แต่ในการรวบรวมเรื่องราวของ 13 กบฏ ในโอกาสครบรอบ 40 ปี หลัง 14 ตุลาคม 2516 เราได้พยายามนำเสนอเรื่องราวของทั้ง 13 คน จึงต้องใช้รูปแบบที่หลากหลาย ทั้งการนำเรื่องราวที่เคยมีผู้เขียนถึงไว้ บทสัมภาษณ์ในอดีต และบทสัมภาษณ์ในปัจจุบัน เชื่อว่าจะมีคุณค่าสำหรับคนรุ่นปัจจุบันตามสมควร

นายแพทย์วิชัย โชควิวัฒน์
ประธานมูลนิธิ 14 ตุลา

หมายเหตุจากมูลนิธิ 14 ตุลา

ปฏิเสธไม่ได้ว่า ขบวนการสำคัญหนึ่งที่ทำให้เกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ 16 คือการจับกุมกลุ่มนักศึกษาและประชาชนผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญในวันที่ 6-9 ตุลาคม 2516 ดังที่เรียกกันในสมัยนั้นว่า “13 กบฏผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญ” การจับกุมในครั้งนั้นนำไปสู่การเริ่มชุมนุมของนักศึกษาที่ลานโพยมมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หลังจากนั้น จำนวนผู้ชุมนุมจะเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ จนต้องย้ายไปที่สนามฟุตบอล และในช่วงบ่ายของวันที่ 13 ตุลาคม ภาพอันยิ่งใหญ่ของขบวนการนักเรียน นักศึกษา และประชาชน ก็ได้ปรากฏขึ้นในหน้าประวัติศาสตร์ ก่อนที่จะมีการนองเลือดในวันที่ 14 ตุลาคม ต่อไป

เนื่องในโอกาสครบรอบ 40 ปี 14 ตุลาฯ ทางมูลนิธิ 14 ตุลา จึงได้จัดทำหนังสือ บันทึกเหตุการณ์ 14 ตุลา ผ่าน 13 กบฏ ขึ้น เพื่อทั้งเป็นการรำลึกและทบทวนถึงเหตุการณ์ที่ผ่านมา โดยหนังสือเล่มนี้ได้รวบรวมข้อเขียนและคำสัมภาษณ์ของอดีต 13 กบฏไว้ อาจจะมีบางท่านถึงแก่กรรมไปแล้ว บางท่านมีภาระงานรัดตัว และบางท่านไม่สามารถติดต่อได้ แต่ทางมูลนิธิฯ ก็ได้จัดทำบทสัมภาษณ์หรือบทความเก่าๆ หรือจัดทำบทความขึ้นมาใหม่เพื่อให้หนังสือเล่มนี้มีความครบถ้วนสมบูรณ์ โดยมูลนิธิฯ ได้อ้างอิงที่มาไว้ในตัวบทความหรือบทสัมภาษณ์ในเล่มแล้ว

หนังสือเล่มนี้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนหลักๆ ในส่วนของบทนำ จะเป็นบทความของ สันติสุข โสภณสิริ ซึ่งนำมาจาก สมุดภาพแห่งความทรงจำจารึกประวัติศาสตร์ 14 ตุลา ในวาระครบ 36 ปี 14 ตุลา และมีเนื้อหา

บรรยายถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ ในเชิงประวัติศาสตร์เพื่อให้ผู้อ่านได้รับรู้ และทำความเข้าใจถึงบริบทของเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ อันจะนำไปสู่การทำความเข้าใจบทสัมภาษณ์หรือข้อเขียนของ “อดีต 13 กบฏ” ได้ดียิ่งขึ้น

สำหรับภาคที่ 1 จะเป็นบทสัมภาษณ์หรือบทความของอดีต 13 กบฏ โดยนอกจากของ บัณฑิต เอ็งนิลรัตน์ และ วิสา คัญทัพ แล้ว ทุกข้อเขียนเป็นการสัมภาษณ์หรือเขียนขึ้นใหม่ทั้งสิ้น

ภาคที่ 2 จะเป็นบทความที่คนร่วมสมัยเขียนถึงเพื่อนพ้อง หรือพี่ที่เคารพ อันมีทั้งบทความที่เขียนถึงก้องเกียรติ คงคา โดย ชัยวัฒน์ สุริยชัย บทความที่เขียนถึง ไชแสง สุกใส และ นพพร สุวรรณพานิช โดย ประสาร มฤคพิทักษ์ และบทความที่เขียนถึง ทวี หมิ่นนิกร โดย กมล กมลตระกูล ทางมูลนิธิฯ ขอขอบคุณทั้ง 3 ท่านมา ณ ที่นี้ด้วย

สุดท้ายนี้ ทางมูลนิธิฯ หวังว่า หนังสือ บันทึกเหตุการณ์ 14 ตุลา ผ่าน 13 กบฏ จะมีส่วนช่วยกระตุ้นให้เกิดการตั้งคำถามหรือการค้นคว้าทางประวัติศาสตร์การเมืองไทยต่อไป

สารบัญ

มูลนิธิ 14 ตุลาคม	3
มติคณะรัฐมนตรี พ.ศ. 2546	5
มติสภามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ. 2555	8
คำนำ	9
หมายเหตุจากมูลนิธิ 14 ตุลาคม	13

บทนำ: คู่ 14 ตุลาคม

กาลก่อน 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 โดย สันติสุข โสภณสิริ	18
---	----

ภาค 1: ความทรงจำของ “กบฏ” เดือนตุลาคม

ชัยวัฒน์ สุรวิชัย	55
ฉัญญา ชุนชฎาธาร	75
ธีรยุทธ บุญมี	93
บัณฑิต เอ็งนิรัตน์	107
บุญส่ง ชเลธร	123
ประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร	131
ปรีดี บุญซื่อ	157
มนตรี จิ่งสิริอารักษ์	171
วิสา คัญทัพ	183

ภาค 2: ข้อเขียนถึงผู้ร่วมอุดมการณ์

ก้องเกียรติ คงคา	191
ไชแสง สุกใส	195
ทวี หมี่นนิกร	201
นพพร สุวรรณพานิช	209

ภาคผนวก

มูลนิธิ 14 ตุลาคม กับ อนุสรณ์สถานฯ	214
------------------------------------	-----

บทนำ

สู่ 14 ตุลา

กาลก่อน 14 ตุลาคม พ.ศ.2516

เรียบเรียงโดย สันติสุข โสภณสิริ

อภิวินัย 2475 กำเนิดประชาธิปไตยไทย

ย่ำรุ่งวันที่ 24 มิถุนายน พ.ศ. 2475 คณะราษฎรได้ก่อการยึดอำนาจการปกครองแผ่นดิน มีผลทำให้ระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์สิ้นสุดโดยสถาปนาระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ภายใต้รัฐธรรมนูญขึ้นมาแทนที่ มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองฉบับแรกเมื่อวันที่ 27 มิถุนายน ปีเดียวกัน อันเป็นวันถือกำเนิดรัฐธรรมนูญของไทย นับเป็นการเปลี่ยนแปลงองค์อธิปัตย์หรือหลักมูลการปกครองประเทศจากเดิมคือ “พระมหากษัตริย์” มาเป็น “ราษฎร”

นับแต่นั้นมาประเด็นสิทธิเสรีภาพ ประชาธิปไตย ที่ได้รับการประกันตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ ได้กลายเป็นความขัดแย้งทางการเมืองระหว่างรัฐกับประชาชน ที่ทวีความแหลมคมและรุนแรงขึ้นเรื่อยๆ กระทั่งพัฒนาขึ้นสู่กระแสสูงในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 อันเป็นวันที่นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนหลายแสนคนก้าวเดินไปบนถนนราชดำเนิน เนื่องแน่นรายรอบอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย อันเป็นสัญลักษณ์แห่งการต่อสู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญที่ประกันสิทธิเสรีภาพในระบอบประชาธิปไตยของประชาชน

อย่างไรก็ตาม ก่อนถึงวาระรัฐธรรมนูญของประชาชนในวันที่ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ได้มีการเคลื่อนไหวสั่งสมชัยชนะในกรณีต่างๆ มากมาย โดยผ่านพัฒนาการของขบวนการนิสิตนักศึกษาในยุคต่างๆ

ยุคสายลมแสบแดด สู้ยุคฉับจิวมาหาความหมาย

หลังจากจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ หัวหน้าคณะปฏิวัติเล็งอำนาจรัฐ เมื่อวันที่ 20 ตุลาคม พ.ศ. 2501 แล้ว ประเทศไทยได้เข้าสู่ยุคมืดแห่ง ประชาธิปไตยอย่างแท้จริง เพราะแม้ในยุคเผด็จการทหารจอมพล ป.พิบูล สงคราม ก็ยังมีรัฐธรรมนูญ มีพรรคการเมืองและมีการเลือกตั้ง แต่ในยุคเผด็จการทหารจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ กลับมีประกาศให้ยกเลิก รัฐธรรมนูญ ยุบสภา ยกเลิก ส.ส. ทั้งสองประเภท ยุบเลิกพระราชบัญญัติ พรรคการเมือง มีผลให้พรรคการเมืองทั้งหมดสิ้นสภาพ พร้อมทั้งประกาศ กฎอัยการศึกทั่วประเทศ ห้ามชุมนุมทางการเมืองเกินกว่า 5 คน ล้มเลิก กฎหมายแรงงาน ห้ามกรรมกรชุมนุมประท้วง หรือนัดหยุดงานโดยเด็ดขาด

ภายใต้ระบอบปฏิวัติของรัฐบาลจอมพลสฤษดิ์ ได้ใช้อำนาจการ ปกครองตามรัฐธรรมนูญการปกครองราชอาณาจักร พ.ศ. 2502 ซึ่งมีเพียง 20 มาตรา และให้มีมาตรา 17 มอบอำนาจเด็ดขาดให้นายกรัฐมนตรีสามารถใช้อำนาจตุลาการแทนศาลได้ สามารถสั่งประหารชีวิตผู้มีการกระทำความ เป็นการบ่อนทำลายความมั่นคงของราชอาณาจักร หรือราชบัลลังก์ หรือ การกระทำความ เป็นการบ่อนทำลายก่อแวนหรือคุกคามความสงบที่เกิดขึ้น ภายในหรือมาจากภายนอกราชอาณาจักร นักศึกษา ปัญญาชน ตลอดจน นักการเมืองฝ่ายค้านจึงถูกกวาดล้างและถูกจับกุมอย่างกว้างขวาง มีการปิด หนังสือพิมพ์หลายฉบับที่วิพากษ์วิจารณ์รัฐบาล ยิ่งไปกว่านั้น ยังมีการใช้ มาตรา 17 สั่งประหารชีวิตผู้มีการกระทำความ เป็นคอมมิวนิสต์และคดีอื่นๆ รวม 11 คน โดยไม่มีการผ่านกระบวนการยุติธรรม

กิจกรรมในรั้วมหาวิทยาลัย ภายใต้บรรยากาศของยุคมืดทางการเมือง ก่อน พ.ศ.2510 จึงไม่มีลักษณะสร้างสรรค์แต่อย่างใด กิจกรรมนักศึกษา ส่วนใหญ่จึงมักเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับประเพณีที่ล่าหลังไร้สาระ เช่น

ประเพณีรับน้องใหม่ ที่ก่อให้เกิดระบบซีเนียร์ตี และการ “ว้าก” อันป่าเถื่อน การรับน้องใหม่ในมหาวิทยาลัยต่างๆ จึงปรากฏข่าวการทารุณกรรมเสมอ บางครั้งเกิดการยกพวกตีกันในรั้วมหาวิทยาลัยชื่อดัง เช่น วันที่ 10 กันยายน พ.ศ. 2508 ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ยกพวกตีกับนักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ ทำให้ต้องปิดมหาวิทยาลัย 10 วัน ปีต่อมาที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นิสิตคณะวิศวกรรมศาสตร์กับคณะวิทยาศาสตร์ยกพวกตีกันเองจนตำรวจต้องนำกำลังมาปิดมหาวิทยาลัย 3 วัน

ภายใต้บรรยากาศเช่นนี้ นิสิตนักศึกษาจึงใช้ชีวิตอยู่บนหอคอยงาช้าง หมกมุ่นอยู่กับการเรียนและกิจกรรมอันฉาบฉวย ไม่สัมพันธ์กับมวลชนภายนอก ไม่มีแนวโน้มที่จะเห็นได้ว่านิสิต นักศึกษา ปัญญาชนจะตื่นตัวก้าวหน้า กลายมาเป็นพลังทางการเมืองที่สำคัญ ยุคนี้จึงเรียกว่า ยุค “สายลมแสงแดด”

แต่กระนั้น ในสถานการณ์ดังกล่าว เริ่มมีกลุ่มนิสิตนักศึกษาบางส่วน รู้สึกเบื่อหน่ายต่อกิจกรรมอันไร้สาระในมหาวิทยาลัย ต้องการออกมาสู่โลกภายนอกเพื่อสร้างประโยชน์แก่สังคม จึงเรียกยุคนี้ว่า ยุค “ฉันจึงมาหาความหมาย” ซึ่งสะท้อนจากบทกลอน “เพลงเถื่อนของสถาบัน” ของวิทยากร เชียงกูล ที่วิพากษ์สังคมมหาวิทยาลัยว่า

“ฉันเยาว์ ฉันเขลา ฉันทิ้ง
ฉันจึงมาหาความหมาย
ฉันหวังเก็บอะไรไปมากมาย
สุดท้ายให้กระดาษฉันแผ่นเดียว”

เมื่อจอมพลถนอม กิตติขจร ขึ้นมาเป็นทนายทสี่บทอดระบอบปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ ธนะรัชต์ ในปี พ.ศ. 2506 ได้มีการผ่อนปรนไม่ใช้มาตรา 17 ประหารชีวิตผู้ต้องหาทางการเมืองเหมือนในยุคก่อน และได้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับ พ.ศ. 2511 เปิดให้มีการจัดตั้งพรรคการเมือง และมีการเลือกตั้งทั่วไปอีกครั้งในวันที่ 10 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2512 ในช่วงบรรยากาศการเมืองประชาธิปไตยนี้เอง นักศึกษากลุ่มหนึ่งถือโอกาสรวมตัวกันในนาม “กลุ่มนิสิตนักศึกษาอาสาสมัครสังเกตการณ์เลือกตั้ง” เข้าร่วมสังเกตการณ์ เพื่อให้การเลือกตั้งเป็นไปโดยบริสุทธิ์ยุติธรรม มีนิสิตนักศึกษาเข้าร่วมถึง 17 สถาบัน

การสังเกตการณ์เลือกตั้งครั้งนี้เป็นขั้นตอนที่นำไปสู่การจัดตั้งองค์กรกลางในการประสานระหว่างสโมสร และองค์การบริหารนิสิต นักศึกษาจากสถาบันต่างๆอย่างเป็นทางการ ในชื่อว่า “ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศนท. หรือ ศูนย์นิสิตฯ)” เมื่อ พ.ศ. 2513 โดยมีนายโกศล โรจนพันธ์ ดำรงตำแหน่งเลขาธิการคนแรก

กรณี นิสิตจุฬายา เเดินขบวนต่อต้านการทุจริต

จดหมายเปิดผนึกถึงอธิการบดีจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยของผู้ใช้นามปากกาว่า “นายฉันท์แก่น” ตีพิมพ์ในนิตยสาร “จุฬาสาร” เปิดโปงการแสวงหาผลประโยชน์ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยจากที่ดินของจุฬาฯ ทำให้เกิดการชุมนุม เเดินขบวนของนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยกว่า 3,000 คน เมื่อ 9 กันยายน พ.ศ. 2513 จากจุฬาฯ ไปยังทำเนียบรัฐบาล ยื่นข้อเรียกร้องต่อจอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรี ให้มีการสอบสวนผู้กระทำความผิด เป็นหมุดหมายสำคัญอีกครั้งหนึ่งของการรวมพลังนิสิตนักศึกษาอันกร้าวมหาวิทยาลัยในยุคก่อน 14 ตุลาคม 2516

รัฐประหารคืนสู่ยุคมืด

การเมืองไทยกลับเข้าสู่ยุคมืดอีกครั้ง เนื่องจากจอมพลถนอม กิตติขจร ไม่สามารถควบคุมรัฐสภาได้จึงทำการรัฐประหารตัวเองในวันที่ 17 พฤศจิกายน พ.ศ. 2514 นิสิต นักศึกษา ประชาชนจำนวนมากไม่สามารถยอมรับการรื้อฟื้นอำนาจเผด็จการ การฉีกรัฐธรรมนูญและการรื้อฟื้นระบอบเผด็จการทหารของรัฐบาลถนอม-ประภาสได้อีกต่อไป อย่างไรก็ตาม การเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญโดยตรงหรือต่อต้านจอมพลถนอมอย่างชัดเจน เป็นกิจกรรมที่ทำได้ภายใต้กฎอัยการศึกที่ห้ามชุมนุมทางการเมืองเกินกว่า 5 คน

เนื่องจากกลุ่มนิสิต-นักศึกษา เป็นกลุ่มพลังที่สังคมไทยให้การยอมรับว่ามีความเป็นกลางและบริสุทธิ์ ปราศจากผลประโยชน์ทางการเมืองส่วนตัว ดังนั้นขบวนการนักศึกษาจึงเป็นผู้นำการต่อสู้เรียกร้องเพื่อประชาธิปไตยที่โดดเด่นกว่ากลุ่มอื่น

“การรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น” ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2515 ครั้งแรกในนามศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย สมัยที่นายธีรยุทธ บุญมี ตัวแทนจากจุฬาลงกรณ์ฯ เป็นเลขาธิการได้มุ่งสร้างความรู้สึกราชาชาตินิยมในหมู่นิสิตนักศึกษา และประชาชนให้ตระหนักถึงภัยรุกรานทางเศรษฐกิจจากญี่ปุ่น ในขณะที่เดียวกันกลุ่มสภาภาพของนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ได้ออกหนังสือชื่อ “ภัยเหลือง” เพื่อวิพากษ์บทบาทการครอบงำเศรษฐกิจของญี่ปุ่น ทั้งยังมีการรณรงค์ให้นักศึกษาใส่เสื้อผ้าฝ้ายดิบที่ผลิตในประเทศ จนกลายเป็นแฟชั่นนักศึกษาในยุคนั้นด้วย

คลื่นนิสิตนักศึกษาประชาชนที่ชุมนุมประท้วงนายคะคุอะ ทานากะ นายกรัฐมนตรีญี่ปุ่นที่หน้าอาคารเจโทร (องค์การการค้าภายนอกแห่งประเทศไทย ญี่ปุ่นหรือ JETRO-Japan External Trade Organization) เป็น

กรณีล่าสัตว์ป่าทุ่งใหญ่นเรศวร

กรณีล่าสัตว์ที่ทุ่งใหญ่นเรศวร หรือเรียกสั้นๆว่ากรณีทุ่งใหญ่ เป็นปัญหาที่ลดทอนความน่าเชื่อถือของระบอบเผด็จการ ถนอม-ประภาส เป็นอย่างมาก โดยข้อเท็จจริงมีอยู่ว่าเฮลิคอปเตอร์ของราชการลำหนึ่งกลับจากป่าทุ่งใหญ่ จังหวัดกาญจนบุรี แต่มาตกลงที่อำเภอบางเลน จังหวัดนครปฐม ในวันที่ 28 เมษายน พ.ศ. 2516 ในซากเฮลิคอปเตอร์มีเนื้อสัตว์ เช่น กระต๊อง กวาง จำนวนมาก และทั้งๆ ที่เป็นเฮลิคอปเตอร์ของคณะนายทหารและตำรวจแต่กลับมีตำราภาพยนตร์หญิงร่วมเดินทางไปด้วย กรณีนี้กลายเป็นข่าวใหญ่ นักศึกษาชมรมอนุรักษ์ธรรมชาติและหลายสถาบันได้ร่วมกันนำภาพถ่ายมาเผยแพร่ ว่าคณะทหารตำรวจดังกล่าวไปล่าสัตว์ในเขตสงวนพันธุ์สัตว์ป่าเขาไ่ว้ของทุ่งใหญ่เพื่อหาความสำราญส่วนตัว แล้วยิงทิ้งสัตว์ป่าเป็นจำนวนมาก

แต่รัฐบาลจอมพลถนอม กิตติขจร กลับแถลงบิดเบือนว่า เจ้าหน้าที่เหล่านั้นเดินทางไปราชการลับชายแดนไทยพม่าเพื่อเตรียมการต้อนรับนายพลวิน ผู้นำพม่าที่มีกำหนดการมาเยือนไทยในเดือนพฤษภาคม ส่วนเนื้อสัตว์ในเฮลิคอปเตอร์ อาจเป็นของคนอื่นที่ฝากมา กรณีทุ่งใหญ่ก่อให้เกิดกระแสเคลื่อนไหวใหญ่ในเดือนมิถุนายน พ.ศ. 2516 เนื่องจากนักศึกษาชมรมรุ่นใหม่ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง ได้ออกหนังสือชื่อ “มหาวิทยาลัยที่ยังไม่มีคำตอบ” เสียดสีจอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร ที่ต่ออายุราชการให้ตนเองหลังเกษียณอายุว่า “สภาสัตว์ป่าแห่งทุ่งใหญ่ มีมติให้ต่ออายุสัตว์ป่าอีก 1 ปี เนื่องจากสถานการณ์ภายใน และภายนอกไม่เป็นที่น่าไว้วางใจ”

ดร.ศักดิ์ ผาสุกนรินทร์ อธิการบดีคนแรกของมหาวิทยาลัยรามคำแหง เห็นว่านักศึกษาเหล่านั้นหมิ่นประมาทผู้นำประเทศ จึงลบชื่อนักศึกษาที่ทำ

หนังสือทั้ง 9 คน ให้พ้นจากสภาพความเป็นนักศึกษา ตั้งแต่วันที่ 21 มิถุนายน พ.ศ. 2516 ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ได้จัดชุมนุมใหญ่ที่หอประชุมจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย แล้วเดินขบวนไปยังอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เพื่อเรียกร้องให้คืนสภาพนักศึกษาทั้ง 9 คน ที่ถูกลบชื่อไปพร้อมให้ขับไล่ ดร.ศักดิ์ ออกจากตำแหน่งอธิการบดี

ปรากฏว่ามีนิสิตนักศึกษา ประชาชน เข้าร่วมการเคลื่อนไหวนับหมื่นคน นับเป็นการชุมนุมทางการเมืองของประชาชนครั้งใหญ่ที่สุดภายใต้กฎอัยการศึกก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516 และนับเป็นครั้งแรกที่สามารถชุมนุมประท้วงข้ามคืนได้ ก่อนที่จะสลายในวันรุ่งขึ้นพร้อมกับชัยชนะ โดยมหาวิทยาลัยรามคำแหงต้องยอมคืนสภาพความเป็นนักศึกษาให้แก่นักศึกษาทั้ง 9 คน และ ดร.ศักดิ์ ผาสุกนิรันดร์ ต้องลาออกจากตำแหน่งอธิการบดี

การเคลื่อนไหวครั้งนั้นแสดงให้เห็นถึงพัฒนาการของขบวนการนักศึกษาที่มีเป้าหมายต่อต้านเผด็จการอย่างชัดเจน และได้รับการสนับสนุนจากประชาชนอย่างกว้างขวาง ระหว่างการชุมนุมครั้งนั้น นายเสกสรรค์ ประเสริฐกุล นักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้แต่งเพลง “สู้เข้าไปอย่าได้ถอย มวลชนคอยเอาใจช่วยอยู่” ซึ่งต่อมากลายเป็นเพลงประจำการชุมนุมของนักศึกษาประชาชน เพราะแต่เดิมในการเคลื่อนไหวก่อนหน้านี้ ขบวนการนักศึกษายังไม่มีเพลงของตัวเองต้องนำเพลง “รักเมืองไทย” มาร้องปลุกใจ

13 กบฏรัฐธรรมนูญ

ขบวนการเหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ. 2516

ขบวนการนักศึกษา อาศัยช่วงจังหวะที่ความตื่นตัวทางการเมือง ประชาธิปไตยของประชาชนขึ้นสู่กระแสสูง รุกคืบเรียกร้องรัฐธรรมนูญ เริ่มโดยนายธีรยุทธ บุญมี ซึ่งขณะนั้นพ้นวาระตำแหน่งเลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยแล้ว และได้จัดตั้ง “กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ” ขึ้น มีการล่ารายชื่อกลุ่มนักศึกษา ปัญญาชน 100 คน เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลจอมพลถนอม ประกาศใช้รัฐธรรมนูญฉบับถาวรภายใน 6 เดือน จนถึงต้นเดือนตุลาคม กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญก็ได้รายชื่อมาครบถ้วน

จากนั้นวันศุกร์ที่ 5 ตุลาคม พ.ศ. 2516 กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ได้มาชุมนุมที่อนุสาวรีย์ทหารอาสาข้างสนามหลวง เพื่อยื่นข้อเสนอ 3 ข้อต่อรัฐบาล คือ

1. เรียกร้องให้รัฐบาลประกาศใช้รัฐธรรมนูญโดยเร็วที่สุดโดยสันติวิธี
2. ให้การศึกษาทางการเมืองเกี่ยวกับเรื่องรัฐธรรมนูญที่เป็นประชาธิปไตย
3. กระตุ้นให้ประชาชนเกิดความสำนึกและหวงแหนประชาธิปไตยของตน

วันเสาร์ที่ 6 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ปรากฏว่าตำรวจสันติบาลได้จับกุมสมาชิกกลุ่มจำนวน 11 คน ขณะรถรงค์แจกโบปลิวน้ำที่ประตูน้ำ ในจำนวนนั้นมีธีรยุทธ บุญมี รวมอยู่ด้วย ต่อมาตำรวจ ได้จับกุมเพิ่มอีก 1 คน แต่การดังกล่าวกลายเป็นชนวนเหตุให้เกิดกระแสการเคลื่อนไหวของนิสิตนักศึกษาประชาชน อันยิ่งใหญ่อย่างไม่เคยมีมาก่อนในประวัติศาสตร์การเมืองไทย พล.ต.ต.ชัย สุวรรณศรี ผู้บังคับการตำรวจนครบาลได้ตั้งข้อหาแก่ผู้ต้องหาว่า

“มีวสุม ชักชวนให้มีการชุมนุมทางการเมืองเกินกว่า 5 คน” และต่อมาได้ตั้งข้อหาเพิ่มว่า ผู้ต้องหาขู้งานให้เกิดกบฏในราชอาณาจักร และมีการกระทำความผิดเป็นคอมมิวนิสต์ ผู้ต้องหาทั้งหมดถูกนำตัวไปคุมขังไว้ที่โรงเรียนพลตำรวจบางเขน โดยแยกขังห้ามประกันตัว

นับถอยหลังสู่วันประวัติศาสตร์

วันอาทิตย์ที่ 7 ตุลาคม พ.ศ. 2516

ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยเริ่มเคลื่อนไหว ออกแถลงการณ์ฉบับหนึ่งมีใจความว่า “การกระทำของกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญดังกล่าวทางศูนย์ฯ ได้พิจารณาแล้วว่าเป็นการกระทำโดยเจตนากรณีอันบริสุทธิ์เพราะได้ระบุไว้แล้วว่าเป็นการดำเนินงานโดยเปิดเผยและสันติวิธี ซึ่งมีจุดมุ่งหมายที่จะให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนในเรื่องสิทธิเสรีภาพ ตามระบอบประชาธิปไตย ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาลที่ได้ประกาศไว้ว่าจะให้การศึกษแก่ประชาชนให้เข้าใจสิทธิเสรีภาพของคนในระบอบประชาธิปไตย เพื่อให้พร้อมที่จะปกครองตนเอง” พร้อมกับประกาศเจตนารมณ์อันหนักแน่นว่า “จะยืนหยัดร่วมกับประชาชนในการพิทักษ์รักษาสิทธิเสรีภาพของปวงชนเพื่อให้ได้มาซึ่งสิทธิเสรีภาพอันชอบธรรม”

ในวันเดียวกันนั้น พล.ต.ต.สง่า กิตติขจร (น้องชายของจอมพลถนอม กิตติขจร) อดีตรัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ได้ให้สัมภาษณ์หนังสือฉบับหนึ่งว่า “เรื่องการจัดกุมอาจารย์ นิสิต นักศึกษา ทั้ง 12 คน ที่เรียกร้องรัฐธรรมนูญเป็นเรื่องที่รัฐบาลทำผิดพลาดมากและคิดว่าจะทำให้เกิดการขัดแย้งอย่างรุนแรง ประชาชนอาจเข้ามาสนับสนุนนักศึกษาได้ เพราะประชาชนส่วนใหญ่ที่ต้องการรัฐธรรมนูญเหมือนกัน รักษาดีเหมือนทหารที่ถือปืนและบอกว่ารักษาดี” ทั้งยังกล่าวอีกว่า “พร้อมที่จะสนับสนุนผู้เรียก

ร้องรัฐธรรมนูญ ในอันที่จะกระทำการเรียกร้องอย่างถูกต้อง ถ้าหากรัฐบาลเห็นการสนับสนุนเช่นนี้เป็นกระทำการที่ผิด ผมก็ยินดีรับโทษร่วมกับผู้เรียกร้องทุกคน” พร้อมทั้งย้ำอีกว่า “รัฐธรรมนูญที่ใช้อยู่ในเวลานี้ มิใช่ว่าเป็นประชาธิปไตยโดยแท้จริง แต่เป็นเพียงคณาธิปไตยเท่านั้น”

21.00 น. เสนอแผนการประท้วง

กลุ่มอิสระซึ่งส่วนใหญ่เป็นเพื่อนและผู้ร่วมงานกับกลุ่มผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญ ได้เข้าติดต่อกับนายพิรพล ตริยเกษม นายกองค้การนักศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (อมธ.) และสมาชิกสภาธรรมศาสตร์ เพื่อเสนอแผนการประท้วงการกระทำของรัฐบาลโดยฉับพลัน กลุ่มอิสระเสนอว่าอมธ. ควรชักชวนให้นักศึกษาระรรมศาสตร์หยุดสอบ และชุมนุมเพื่อทำการประท้วงโดยเรียกร้องให้สถาบันอื่นๆ ร่วมมือ แต่เนื่องจากในวันรุ่งขึ้นเป็นวันสอบกลางปีของมหาวิทยาลัย ซึ่งนักศึกษาส่วนใหญ่จะล้งเลเพราะห่วงเรื่องสอบ กลุ่มอิสระจึงเสนอให้ อมธ. ปิดตึกเรียนโดยใช้โซ่ล่ามประตูเหล็กทุกประตู เอาลวดและปูนปลาสเตอร์อุดรูกุญแจ แผนการนี้ นายก อมธ. ยังไม่เห็นด้วย เพราะเกรงปฏิกริยาจากนักศึกษาส่วนใหญ่ซึ่งต้องการจะสอบ แต่มีสมาชิก อมธ. บางคนเห็นด้วยกับแผนการนี้ อมธ. และกลุ่มอิสระจึงตกลงกันว่านักศึกษาระรรมศาสตร์จะต้องทำการประท้วงโดยเริ่มปิดโปสเตอร์โจมตีการกระทำของรัฐบาลก่อน เพื่อดูท่าทีของนักศึกษาและปรีกษาหาวิธีดำเนินการร่วมกับศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย และสถาบันอื่นๆ พร้อมทั้งได้เสนอให้มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์พยายามตรึงการชุมนุมจนถึงวันที่ 12 ตุลาคมให้ได้ แล้วสถาบันอื่นที่สอบเสร็จจะนำกำลังมาเสริม ถ้าตริงไม่ถึงวันที่ 12 ตุลาคม อาจจะพ่ายแพ้ได้

วันจันทร์ที่ 8 ตุลาคม พ.ศ. 2516

สันติบาลออกหมายจับอดีต ส.ส. ไชแสง สุกใส ทั่วประเทศ ทั้งนี้ เนื่องจากการค้นสำนักงาน “ธรรมรังสี” ถนนวิสุทธิกษัตริย์ได้เอกสารส่อว่า นายไชแสงมีส่วนชกโยในการเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ครั้งนี้ พล.ต.ต.ชัย สุวรรณศร นำเอกสารและพยานหลักฐานของจอมพลประภาส จารุเสถียร ซึ่งต่อมาได้ให้สัมภาษณ์ว่า “นักศึกษาที่ถูกจับกุมไม่ใช่นักศึกษาหากเป็น นักการเมือง ผมอยากให้คุณเห็นเอกสาร หากคุณเห็นหลักฐานพวกคุณจะ ตกใจ” จอมพลประภาสให้สัมภาษณ์ในเวลาต่อมาว่า กลุ่มเรียกร้อง รัฐธรรมนูญมีแผนล้มล้างรัฐบาล และว่าหลักฐานต่างๆ ที่จับได้เป็นแผนต่อ เนื่องเป็นชั้นๆ กลุ่มนี้มีการติดต่อกับต่างประเทศ และว่าถ้าศูนย์นิติฯ เข้าใจ เรื่องราวโดยแจ่มแจ้งแล้ว คงไม่น่าจะมีปฎิกริยา แถมทำด้วยการรับปากว่าจะ ร่างรัฐธรรมนูญให้แล้วเสร็จภายใน 3 ปี แน่นนอน

20.00 น. ประชุมลับที่ธรรมศาสตร์

ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ได้จัดประชุมลับ ณ ตึกที่ทำการ อมธ. เพื่อหาทางออกในกรณีที่เกิดขึ้น และเลื่อนสอบออกไปโดยไม่มีกำหนด มีการประชุมตกลงกันในแผนการที่จะปิดมหาวิทยาลัยและชุมนุมผู้ประท้วง พร้อมทั้งออกแถลงการณ์ให้นักศึกษาทราบด้วย และเนื่องจากกลุ่มผู้ เรียกร้องรัฐธรรมนูญ ถูกข้อหาร้ายแรงมาตรา 17 ดังนั้น การที่จะต่อสู้เรียก ร้องจึงเป็นการยากและสภาพการณ์บังคับให้ต้องดำเนินการโดยมีเป้าหมาย เด่นชัดเพียงเป้าหมายเดียวในขั้นแรก คือเพื่อเรียกร้องให้ปลดปล่อยกลุ่มผู้ เรียกร้องรัฐธรรมนูญทั้ง 12 คน โดยไม่มีเงื่อนไข และเนื่องจากต้องรับผิดชอบ ต่อฝูงชนด้วยจึงมีนโยบายที่จะต่อสู้แบบ “อหิงสา”

วันอังคารที่ 9 ตุลาคม พ.ศ. 2516

04.00 น. ดิโปลเตอร์โจมตีรัฐบาล

นักศึกษารวมศาสตร์ช่วยกันดิโปลเตอร์ที่มหาวิทยาลัย ประณามการกระทำของรัฐบาลพร้อมทั้งเรียกร้องให้นักศึกษางดการสอบ นอกจากนี้ก็ได้เอาโซ่ล่ามประตูทางเข้าตึกเรียนและติดตั้งเครื่องขยายเสียงตามจุดต่างๆ รอบลานโพ

08.00 น. งดสอบไปรวมที่ลานโพ

นักศึกษาทยอยกันมาที่มหาวิทยาลัย แต่ตึกเรียนทุกตึกถูกปิดตายทั่วมหาวิทยาลัย มีแผ่นโปสเตอร์ “งดสอบ ไปรวมกันที่ลานโพ” ติดอยู่เต็มไปหมด ดังนั้นนักศึกษาทั้งหมดจึงออกมาชุมนุมวิพากษ์วิจารณ์เป็นกลุ่มๆ ที่บริเวณลานโพหน้าตึกศิลปศาสตร์ ในขณะที่เดียวกัน อมธ. ก็เริ่มออกกระจายเสียงบริเวณนั้น ทำให้นักศึกษาซึ่งไม่สามารถเข้าตึกสอบได้มารวมตัวกันมากขึ้น นักศึกษารวมศาสตร์ได้ลดธงชาติลง และชักธงดำขึ้นสู่ยอดเสาแทนแต่อาจารย์คณบดีศิลปศาสตร์ได้ไปขอร้องให้ชักธงชาติขึ้นสู่ยอดเสาตามเดิม นักศึกษาก็ปฏิบัติตามด้วยดี

10.00 น. อภิปรายโจมตีรัฐบาล

นิสิตนักศึกษาวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร จำนวน 1,000 กว่าคน ได้เข้าร่วมอภิปรายในหอประชุมของมหาวิทยาลัย โจมตีรัฐบาลในด้านการปกครอง การบริหาร การเลี้ยงลูกน้อง และการคอร์รัปชันอย่างดุเดือดและเรียกร้องให้รัฐบาลปล่อยตัวผู้ถูกจับกุมทั้ง 12 คนภายในวันที่ 15 ตุลาคม และให้รัฐบาลประกาศใช้รัฐธรรมนูญในวันที่ 10 ธันวาคม พ.ศ. 2516

นายไขแสง สุกใส อดีต ส.ส. จังหวัดนครพนม ที่ถูกรัฐบาลประกาศจับทั่วประเทศในข้อหาเป็นตัวการยุยงให้นิสิตนักศึกษา ประชาชนเรียกร้อง

รัฐธรรมนูญ ได้เข้ามาพบกับเจ้าหน้าที่ตำรวจสันติบาลกอง 2 และกล่าวกับเจ้าหน้าที่ตำรวจว่า ตนเป็นผู้บริสุทธิ์จะเอาไปประหารชีวิตก็ยอม

11.30 น. เรียกประชุมคณาจารย์

มีการเรียกประชุมคณาจารย์ที่ตึกคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีอาจารย์ชายหญิงเข้าประชุมประมาณ 250 คน ส่วนนิสิตนักศึกษาที่ผลัดกันขึ้นพูดโจมตีรัฐบาลอย่างดุเดือดตลอดเวลา

12.00 น. เรียกประชุมกรรมการสโมสรมนิตจุฬาฯ

ที่จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย นายประสาร ไตรรัตน์วรกุล นายกสโมสรมนิตจุฬาฯ เรียกประชุมกรรมการสโมสรมนิตฯ โดยด่วน หลังจากนั้นจึงแถลงว่าจะร่วมต่อสู้ด้วยจนถึงที่สุด

14.00 น. ประชุมที่ลานโพ

กรรมการสภานักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์จำนวน 41 คนได้ประชุมกันที่ลานโพ เพื่อปรึกษาหารือร่วมกันคัดค้านรัฐบาลที่ใช้วิธีการรุนแรงกับผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญทั้ง 13 คน ยืนยันให้รัฐบาลปล่อยตัวนักศึกษาโดยเร็วพร้อมกับส่งตัวแทนเข้าเจรจากับจอมพลถนอม กิตติขจร และจะยังประท้วงอยู่ ณ ที่นั้นจนกว่ารัฐบาลจะปล่อยตัวผู้ต้องหาทั้งหมด คณาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้ประชุมตกลงกันเป็นเอกฉันท์โดยให้ทำหนังสือยื่นถึงจอมพลถนอม กิตติขจร และทำหนังสือฉบับนี้มีรายนามอาจารย์จำนวน 180 คน

16.00 น. ดำเนินการต่อสู้แบบอหิงสา

นักศึกษามหาวิทยาลัยมหิดล และวิทยาลัยวิชาการศึกษาประสานมิตร เริ่มทยอยเข้าไปร่วมชุมนุมที่ลานโพ การต่อสู้ของนักศึกษาในระหว่างนี้ ดำเนินการแบบ “อหิงสา” คือการวางเฉยด้วยการนั่งประท้วงที่ทำเนียบรัฐบาล มีคำสั่งของนายกรัฐมนตรี โดยมีมติของรัฐมนตรีให้ใช้อำนาจตาม

มาตรา 17 กับนายไขแสง สุกใสกับพวก โดยให้ควบคุมตัวไว้จนกว่าการสอบสวนจะเสร็จสิ้น

17.15 น. มติเลื่อนการสอบ

ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ภายหลังจากประชุมคณะบดีแล้ว ศาสตราจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ อธิการบดีมหาวิทยาลัย ได้ออกประกาศของมหาวิทยาลัย เลื่อนการสอบภาคแรกออกไปจนกว่าเหตุการณ์จะกลับคืนสู่ปกติ

19.30 น.

นายสมบัติ ธำรงธัญวงศ์ เลขานุการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ได้ประกาศเรียกร้องให้นายกสโมสรา และนายกองดีการสถาบันต่างๆ พร้อมใจกันอยู่สู้จนถึงที่สุด

20.00 น. รัฐบาลแถลง

รัฐบาลแถลงเหตุผลในการจับกุม 13 คนว่า “ไม่ใช่เพราะเรียกร้องรัฐธรรมนูญ แต่จับกุมในฐานะที่มีการกระทำอันเป็นภัยต่อความสงบสุขของพี่น้องประชาชน”

วันพุธที่ 10 ตุลาคม พ.ศ. 2516

10.00 น. รวมพลังมุ่งลานโพ

นิสิตนักศึกษาทั้งระดับอุดมศึกษาและวิทยาลัย เฉพาะในกรุงเทพมหานคร ไม่น้อยกว่า 7 สถาบัน ททยอยเข้าสู่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ โดยมีนักศึกษาจากวิทยาลัยครูพระนคร, บ้านสมเด็จเจ้าพระยา และธนบุรี ไม่ต่ำกว่า 1,000 คน วิทยาลัยครูสวนสุนันทา และวิทยาลัยวิชาการศึกษาส่งตัวแทนเข้ามาร่วมในเวลาต่อมา พร้อมทั้งประกาศว่ากำลังส่วนใหญ่กำลังเดินทางมาเข้าร่วมอีกเรื่อยๆ

20.30 น. ยี่งค่ำ ยี่งเพิ่ม

มีนิสิต นักศึกษา นักเรียน และประชาชนมาชุมนุมที่บริเวณลานโพกว่า 2 หมื่นคนทำให้แออัดยัดเยียด องค์การนักศึกษามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จึงสั่งย้ายการชุมนุมมาที่หน้าตึกโดมด้านสนามฟุตบอล ซึ่งเป็นที่กว้างขวาง ก่อนหน้านั้นทางรัฐบาลได้ประชุมคณะรัฐมนตรี โดยเปิดการประชุมฉุกเฉิน และมีมติให้ตั้งศูนย์ปราบจลาจลที่กองอำนาจการป้องกันและปราบปรามคอมมิวนิสต์สวนรื่นฤดี โดยมีจอมพลประภาส จารุเสถียร รองผู้บัญชาการทหารสูงสุดเป็นผู้อำนวยการศูนย์ฯ และพลเอกกฤษณ์ สีวะรา เป็นรองผู้อำนวยการศูนย์ฯ เพื่อดำเนินการปราบปรามจลาจล และการก่อความไม่สงบที่อาจเกิดขึ้น

วันพฤหัสบดีที่ 11 ตุลาคม พ.ศ. 2516 ต่อสู้ 3 วันอย่างอหิงสา

06.00 น.

นับเป็นวันที่ 3 ของการชุมนุมประท้วงเรียกร้องของนักศึกษาที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ หลังจากพักผ่อนด้วยการนั่งและนอนฟังการอภิปราย นิสิต นักศึกษาจึงได้พักการอภิปราย และได้นิมนต์พระภิกษุจากวัดมหาธาตุประมาณ 200 รูปเข้าไปในสนามฟุตบอล แล้วร่วมกันทำบุญตักบาตร จากนั้นช่วยกันเก็บกวาด เผาทำลายขยะที่เกลื่อนสนามตั้งแต่เมื่อคืนจนเรียบร้อยและเริ่มการปราศรัยโจมตีรัฐบาลต่อไป

คณะกรรมการบริหารศูนย์นิสิตฯ ได้ประชุมและมีมติเห็นพ้องเป็นเอกฉันท์ว่าการกระทำของรัฐบาลที่จับกุมกลุ่มผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญเป็นการลิดรอนละเมิดสิทธิเสรีภาพ โดยการสนับสนุนของสภาคณาจารย์ สมาคมทนายความฯ และประชาชน กรรมการศูนย์ฯ จึงต้องการให้รัฐบาลปล่อยบุคคลเหล่านี้โดยไม่มีเงื่อนไข และตกลงใจจะส่งผู้แทนเข้าพบอธิบดีกรมตำรวจ เวลา 10.00 น. เพื่อเปิดการเจรจา

หลังจากการประชุม นายสมบัติ อารังธัญวงศ์ เลขาธิการศูนย์นิสิตฯ ได้ออกมาประกาศในที่ชุมนุมว่าจะนำผลการเจรจามาแจ้งให้ที่ชุมนุมทราบ และยืนยันว่าจะไม่มีวันเปลี่ยนเงื่อนไขอย่างเด็ดขาด ไม่ว่ารัฐบาลจะต่อรองอย่างไร

09.00 น. นิสิตเกษตร 4,000 คน มุ่งธรรมศาสตร์

เริ่มด้วยนิสิตเกษตรศาสตร์ซึ่งประกาศงดสอบกลางคัน โดยทางมหาวิทยาลัยประกาศให้ความร่วมมือ จำนวนนิสิตมหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ ประมาณ 4,000 คน เซารถ 70 คัน มุ่งสู่ธรรมศาสตร์ในเวลาต่อมา

10.00 น. เลขาธิการศูนย์นิสิตฯ เข้าพบอธิบดีกรมตำรวจ

นายสมบัติ เลขาธิการศูนย์นิสิตฯ พร้อมกับเพื่อนนายกองค์การ นายก สโมสนิสิตมหาวิทยาลัยต่างๆ รวม 10 คนเข้าพบอธิบดีกรมตำรวจที่วัง ปารุสกวัน จอมพลประภาส อธิบดีกรมตำรวจได้กล่าวกับนักศึกษาถึงกรณีที่เกิดขึ้นว่า แม้จะมีคนมารวมกัน 2-3 หมื่นคน แต่ก็ยังถือว่าเป็นประชามติ ไม่ได้และยืนยันจะลงโทษตามกฎหมาย และจะต้องสอบสวนต่อไปจนกว่าจะเสร็จ การใช้มาตรา 17 กับผู้ต้องหานั้น เพื่อประโยชน์ของผู้ต้องหาโดยตรงที่ไม่ต้องยุ่งยากในการนำตัวไปผลิตฟ้องต่อศาลฉะนั้นการเจรจาจะไม่ได้ผลดีขึ้นเลย

วันศุกร์ที่ 12 ตุลาคม พ.ศ. 2516

07.00 น.

นักเรียนดุสิตพาณิชยการรอบเช้า 5,000 คน รอบบ่าย 3,000 คน เคลื่อนขบวนเข้าธรรมศาสตร์เป็นขบวนแรก ติดตามด้วยพาณิชยการวัดทอง 2,000 คน เซนต์จอห์น 2,000 คน ช่างฝีมือปัญญาวิทยา 800 คน พาณิชยการสยาม 300 คน ตั้งตรงจิตรพาณิชยการ 100 คน การช่างนนทบุรี 50 คน

ช่างกลบางซ้อ 2,000 คน วิทยาลัยครูพระนคร 3,000 คน ช่างกลวิทยา
2,000 คน พาณิชยการราชดำเนิน 4,000 คน พาณิชยการจรัสสินทวงศ์ 500
คน นอกจากนี้ก็มีนิสิตคณะสัตวแพทยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
วิทยาลัยพยาบาล วิทยาลัยเทคนิคกรุงเทพฯ หลังไหลกันเข้าร่วมชุมนุมด้วย
อีกกว่า 4,000 คน รวมทั้งนักเรียนโรงเรียนบุตรข้าราชการทหารบกด้วย

09.00 น.

นิสิตจุฬาฯ งดสอบและจัดให้มีการอภิปรายขึ้นภายในมหาวิทยาลัย
จนกระทั่งถึงเวลา 11.00 น. นิสิตประมาณ 2,000 คน จึงจัดขบวนเดินทาง
ไปธรรมศาสตร์

21.00 น.

วิทยุกรมประชาสัมพันธ์ออกแถลงข่าวอีกว่า การสอบสวนผู้ต้องหา
13 คน เสร็จสิ้นแล้ว จึงอนุญาตให้มีการประกันตัวได้ และได้ออกข่าวว่าใน
บริเวณมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้มีกลุ่มนักเรียน นิสิต นักศึกษา เตรียม
อาวุธร้ายแรงไว้ใช้ในวันรุ่งขึ้น ขอให้ตักเตือนมิให้บุตรหลานอย่างกรายเข้าไป
บริเวณนั้น

22.00 น.

ศูนย์นิสิตฯ ออกแถลงการณ์ด่วน กรณีที่รัฐบาลให้ประกันตัวผู้ต้องหา
13 คน ว่าทางศูนย์ฯ ไม่ยอมรับข้อเสนอ นั้น ถือว่าเป็นการบ้ายเบี่ยง
เจตนาารมณเพื่อปิดเบื้อนเป้าหมาย และทางศูนย์ฯ ได้ยื่นข้อเสนอให้รัฐบาล
ปล่อยผู้ต้องหาทั้งหมดอย่างไม่มีเงื่อนไข

ทางด้านผู้ต้องหาทั้ง 13 คน ปรากฏว่าไม่ยอมออกจากห้องขัง แม้มี
ผู้มายื่นประกันตัว นายชัยวัฒน์ สุรวิชัย ซึ่งเป็นตัวแทนของผู้ต้องขัง แต่นาย
ชัยวัฒน์ไม่ยอมรับข้อเสนอการประกันตัวดังกล่าว

วันเสาร์ที่ 13 ตุลาคม พ.ศ. 2516

00.15 น.

ผู้ต้องหาทั้ง 13 คนออกแถลงการณ์ในคุก เรื่องไม่ยอมรับการประกันตัวจากรัฐบาล และจะรอจนกว่าทางศูนย์นิสิตฯ จะแจ้งให้ทราบ

03.50 น.

ศูนย์นิสิตฯ ยืนยันจะไม่ประกันตัว พ่อแม่ญาติพี่น้องของผู้ต้องหาที่ยืนยันเช่นนั้นและผู้ต้องหาจะไม่ออกจากที่คุมขังเป็นอันขาด ถ้าทางศูนย์ฯ ไม่ไปปรับตัว

10.00 น.

ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์มีผู้เข้าร่วมประท้วงนับแสนคน มีรถบรรทุกเล็กสิบลูกกว่าคัน ติดเครื่องขยายเสียงเตรียมเดินขบวนและในขณะเดียวกัน พล.ต.ต.ชัย สุวรรณศรี ได้รับนโยบายของรัฐบาลมาสั่งให้ตำรวจสันติบาลไปคุมตัว 13 ผู้ต้องหาจากโรงเรียนตำรวจนครบาลบางเขนไปยังกองกำกับการตำรวจสันติบาลเพื่อการปล่อยตัว โดยอ้างว่าบัดนี้ได้มีผู้มาประกันตัวแล้ว แต่ทั้ง 13 คนไม่ยอมออกจากห้องขัง เพราะไม่ทราบว่าจะเป็นกลอุบายหรือเปล่า เพราะผู้ที่มีประกันตัวผู้ต้องหาไม่เคยรู้จักมักคุ้นกันมาก่อน อีกประการหนึ่ง การประกันตัวผู้ต้องหาเป็นการผิดเงื่อนไขที่ทางศูนย์ฯ เรียกร้องเอาไว้

12.00 น.

ได้เวลาที่ศูนย์นิสิตฯ ยื่นคำขาดต่อรัฐบาล แต่ไม่มีคำตอบจากรัฐบาล นายสมบัติ อารังธัญวงศ์พร้อมด้วยกรรมการศูนย์ฯ จำนวนหนึ่งเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ณ พระราชวังจิตรลดารโหฐาน และในขณะเดียวกัน ที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กำลังของนักศึกษาและประชาชนได้รวมตัวกันอย่างหนาแน่นที่สุดเป็นประวัติการณ์ไม่เคยมีครั้งใดที่เสมอเหมือน

ได้ ถึงแม้แสงแดดจะร้อนแรงสักเพียงไร ก็ไม่ทำให้กลุ่มมหาชนย่อท้อ ทุกคน รอคอยเวลาเที่ยงตรงอย่างกระวนกระวาย จำนวนคนกว่า 3 แสนคนแออัด ยึดยึดกันแทบทุกตารางนิ้วของมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จนทะลักออกมา ด้านนอกมหาวิทยาลัย หน่วยแพทย์และพยาบาลต้องปฏิบัติงานอย่าง เหน็ดเหนื่อย เนื่องจากมีคนเป็นลม เมื่อถึงเวลาใกล้เที่ยงมีผู้ชุมนุมเพิ่มขึ้นถึง 5 แสนคน

ครั้นแล้วเวลาเที่ยงที่ทุกคนรอคอยก็มาถึง ขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยอันยิ่งใหญ่เกรียงไกรที่สุดในประวัติศาสตร์ของชาติได้เคลื่อนออกจาก ประตุมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ด้านสนามหลวง เลียบไปทางสะพานสมเด็จ พระปิ่นเกล้าฯ ผ่านโรงภาพยนตร์มุ่งเข้าถนนราชดำเนินด้านกรมประชาสัมพันธ์ ริ้วขบวนนำหน้าเรียงแถวหน้ากระดานมีธงชาติไทย ธงธรรมจักร และพระบรม ฉายาลักษณ์ของล้นเกล้าฯ ทั้ง 2 พระองค์ มุ่งหน้าสู่นุสาวรีย์ประชาธิปไตย เป็นจุดแรก และยึดเป็นชัยภูมิชั่วคราวในการต่อรอกับรัฐบาล ถนนราชดำเนิน อันกว้างขวางคับแคบแออัดลงนัดตั้งแต่สนามหลวงถึงสี่แยกเฉลิมไทย ต้อง ใช้เวลากว่า 2 ชั่วโมงขบวนสุดท้ายจึงพินมมหาวิทยาลัย นักศึกษาได้หยุดรอ ฟังคำตอบจากรัฐบาล คือให้ปล่อย 13 คนโดยไม่มีเงื่อนไขและขอเรียกร้อง เพิ่มเติมคือ ให้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญโดยมีการกำหนดวันที่แน่นอน นักศึกษายังไม่ได้รับคำตอบจากฝ่ายรัฐบาล จึงเคลื่อนกำลังพลไปตามถนน ราชดำเนินต่อไปจนถึงเชิงสะพานม้ฆวาน และสมทบกับคลื่นประชาชนซึ่ง ออกมาจากสนามม้าด้านพระบรมรูปทรงม้ากว่า 5 หมื่นคน

13.15 น.

นายประสาร ไตรรัตนวรกุล นายกสโสมสรนิตจุฬาฯ และนายราชันย์ วีระพันธ์ ตัวแทนนักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงได้เดินทางไปพบนายกฯ และรองนายกฯ เพื่อยื่นข้อเรียกร้องและเจรจาต่อรอกับรัฐบาล ส่วนนาย

สมบัติ อารังธัญวงศ์ เลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษากับกรรมการศูนย์ฯ
รวม 3 คนพากันเดินทางไปเฝ้าพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ

14.45 น.

นายสมบัติ เลขาธิการศูนย์นิสิตฯ กับพวกรวม 3 คนที่เดินทางไปเพื่อ
ขอเข้าเฝ้าฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ นั้น ได้กลับมาพร้อมกับแจ้งว่า
ได้ติดต่อกับเลขาธิการสำนักพระราชวังแล้ว ทรงโปรดให้นักศึกษาจัดผู้แทน
เข้าเฝ้าฯ ได้ ซึ่งนักศึกษาก็ได้จัดผู้แทนรวม 11 คนเข้าเฝ้าฯ

16.05 น.

นักศึกษาคนหนึ่งได้ขึ้นไปพูดผ่านเครื่องขยายเสียงแจ้งให้นักศึกษาและ
ประชาชนทราบว่าขณะนี้ได้ยื่นข้อเรียกร้องรวม 2 ข้อไปยังรัฐบาลคือ

1. ให้อภัยตัวผู้ที่ถูกจับกุมทั้ง 13 คนโดยไม่มีเงื่อนไขใด ๆ ทั้งสิ้น
2. ขอให้แจ้งกำหนดเวลาแน่นอนว่าจะประกาศใช้รัฐธรรมนูญได้เมื่อใด

17.05 น.

กองกำลังอาสาสมัครประกาศทางเครื่องขยายเสียงว่า “วันนี้เป็นวัน
ปฏิวัติของประชาชน”

22.10 น.

นายเสกสรรค์ ประเสริฐกุล หัวหน้าฝ่ายปฏิบัติการของศูนย์นิสิตฯ
ออกแถลงการณ์ให้คณะกรรมการศูนย์ฯ มาพบเพื่อประมวลข่าวการปล่อย
ตัวให้กลุ่มชนได้ทราบและประกาศให้กลุ่มชนอยู่ในความสงบ อย่าเชื่อการ
ยุแหย่

22.30 น.

ทางศูนย์นิสิตฯ เอรอกระจายเสียงประกาศให้สลายตัว เพราะรัฐบาล
ยอมปล่อยตัว 13 คน และจะให้รัฐธรรมนูญภายในเดือนตุลาคม 2517 มี
บางส่วนกลับบ้าน แต่ส่วนใหญ่ยังอยู่เพราะติดแล้ว ไม่มีรถกลับ ขณะที่
ประชาชนบางส่วนยังไม่พอใจและไม่เชื่อที่ประกาศ

23.50 น.

ที่บริเวณลานพระบรมรูปทรงม้า ยังคลาคล่ำไปด้วยนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน การอภิปรายทวีความดุเดือดรุนแรงขึ้น ไม่ยอมฟังเสียงรัฐบาล และได้แปรข้อเรียกร้องไปเป็น “ต้องการให้มีการเปลี่ยนแปลงตัวผู้นำในคณะรัฐบาล”

วันอาทิตย์ ที่ 14 ตุลาคม 2516 วันปฏิวัติประชาธิปไตยของประชาชน

00.15 น.

เนื่องจากขาดการติดต่อกับทางศูนย์ฯ และไม่สามารถตัดสินใจเป็นอย่างอื่นใด เพราะมติมหาชนเรียกร้องอย่างมาก นายเสกสรรค์จึงตัดสินใจเคลื่อนขบวนเข้าสู่พระราชวังจิตรลดาโรฐาน เพื่อขอพึ่งพระบารมีปกเกล้าฯ หลังจากจัดรูปขบวนแล้วต่างร้องเพลงสรรเสริญพระบารมี เพื่อเป็นกำลังใจ

01.15 น.

ขบวนของฝูงชนประจันหน้ากับหน่วยคอมมานโดของตำรวจ ทหาร จึงได้หยุดนั่งพักรอดูท่าที ทั้งสองฝ่ายยังคงโฆษณาโจมตีซึ่งกันและกัน

04.30 น.

พ.ต.อ.วชิษฐ เดชกุญชร ได้อัญเชิญพระบรมราโชวาทมาอ่านให้ฝูงชนฟัง ณ กองบัญชาการเคลื่อนที่ของศูนย์ฯ มีใจความว่า “คนที่เป็นผู้ใหญ่นั้นเขามีประสบการณ์ ส่วนคนหนุ่มสาวก็มีพลังแรงทั้งร่างกายและความคิด ถ้าหากมาปรองดองสมัคสมานกัน ทำงานอย่างพร้อมเพรียงไม่ผิดใจแคลงใจกัน การบ้านเมืองก็จะดำเนินไปด้วยดี นิสิตนักศึกษาที่มีทั้งสติปัญญา จึงควรได้รู้ถึงความผิดชอบชั่วดีทุกอย่าง”

“การพิจารณาปัญหาใดๆ จำเป็นต้องทราบว่ามีปัญหานั้นอยู่ตรงไหนอะไรเป็นปัญหาต่อไปก็จะแยกเป็นประเด็นให้ถูกต้องโดยลำดับ จึงจะแก้

ปัญหาให้ตรงจุดหมายอย่างสมบูรณ์ เมื่อนิสิตนักศึกษาได้ดำเนินการมาตรงตามเป้าหมายและได้รับผลตามสมควรแล้ว ก็ขอให้กลับคืนสู่สภาพปกติเพื่อถึงความสงบเรียบร้อยให้แก่ประชาชนโดยทั่วไป”

05.30 น.

หลังจากได้ฟังพระบรมราโชวาทที่ พ.ต.อ.วชิษฐ อ่านแล้ว นายเสกสรรค์ นายสมบัติ ได้ชี้แจงเพิ่มเติมและประกาศยุติการเรียกร้อง ขบวนเริ่มสลายตัว พ.ต.อ.วชิษฐได้พูดต่อหน้ามวลชนว่าจะไปแจ้งตำรวจทหารที่ปิดกั้นถนนให้เปิดทางให้ขบวนที่สลายตัวแล้วผ่านกลับบ้าน พร้อมกับกล่าวยืนยันว่าทุกคนปฏิบัติตามพระบรมราโชวาท ขออย่าให้ทำอันตรายนักศึกษาแต่แล้วเหตุการณ์อันไม่คาดฝันก็เกิดขึ้นจนได้

06.30 น.

เมื่อขบวนสลายตัวไปตามถนนพระราม 5 มุ่งสู่สี่แยกดุสิต แต่ถูกสกัดกั้นโดยหน่วยคอมมานโดของตำรวจนครบาลและกองปราบ แม้จะได้ข้อร้องแล้วแต่ตำรวจยังคงยืนยันกรานที่จะให้ประชาชนถอยกลับไปออกทางเดิม

นักเรียนหลายกลุ่มไม่อาจเข้าใจที่ต้องถูกบังคับให้ย้อนกลับไปทางตรงข้าม ซึ่งต้องเดินทางไกลมากขึ้นไปอีก ทั่วๆ ที่วังนอนและอ่อนเพลียเต็มประดา ส่วนฝูงชนด้านหลังไม่รู้ว่าด้านหน้าถูกตำรวจปิดกั้น ต่างพากันหนุนเนื่องเข้ามาทำให้ด้านหน้าต้องประจัญกับตำรวจอย่างไม่มีทางหลีกเลี่ยง มีคนป่าไม้และขวดไปยิงพวกตำรวจ เพื่อหวังจะให้ตำรวจหลีกทาง พล.ต.ท. มนต์ชัย พันธุ์คงชื่น ไม่ยอมสั่งให้ตำรวจปราบจลาจลเปิดแนวปิดกั้น เพราะ พล.ต.ท.ประจวบ สุนทรางกูร รองอธิบดีกรมตำรวจฝ่ายกิจการพิเศษ ได้ออกคำสั่งไม่อนุญาตให้ พล.ต.ท.มนต์ชัย พันธุ์คงชื่น เปิดแนวกันให้ประชาชนผ่าน และในขณะที่มีการลังเลใจในเรื่องคำสั่งอยู่นั้นเอง ในที่สุดหน่วยคอมมานโดตำรวจเคลื่อนดาหน้าบุกเข้าตึกนักเรียน นิสิต นักศึกษาอย่าง

ทารุณ เพื่อให้ฝูงชนแตกกระจาย หลายคนถูกตีจนแขนหักและศีรษะแตก เป็นเหตุให้เกิดความเจ็บแค้นและกระทำการรุนแรงยิ่งขึ้น โดยนักเรียนใช้ระเบิดขวดปาเข้าไป ทำให้ตำรวจได้รับบาดเจ็บ ตำรวจจึงยิงแก๊สน้ำตาเข้าไปใส่ฝูงชน ทำให้เกิดการแตกกลุ่มวิ่งหนีกันซุลมุน นายปรีชา ผ่องเจริญกุล ซึ่งควบคุมรถบัญชาการ ได้ตะโกนขอร้องว่าให้เปิดทางให้พวกนักเรียนผ่านไป ตามที่ พ.ต.อ.วสิษฐ ตกลงไว้แล้ว แต่ พล.ต.ท.มนต์ชัย กับหน่วยคอมมานโด ยืนกรานที่จะไม่ให้ผ่าน กลับปล่อยให้มีการยิงแก๊สน้ำตาเข้าไปใส่ฝูงชนอย่างหนัก ฝูงชนแตกกระจายกระโดดลงคูน้ำทั้งสองข้างทาง หลายคนล้งล้าเข้าไปในเขตพระราชฐานเพราะความหวาดกลัว มีหลายคนลอยมาอยู่ที่หน้าประตูวังสวนจิตรฯ เจ้าหน้าที่ประตูวังสวนจิตรฯ เจ้าหน้าที่ทหารตำรวจที่รักษาวัง ได้ออกมาให้ความช่วยเหลือโดยนำคนเจ็บหลบเข้าไปในวัง

06.50 น.

หน่วยคอมมานโด ยังคงยิงแก๊สน้ำตาเข้ามาในพระราชฐานอีก ด้วยความเจ็บแค้นที่ถูกไล่ต้อนอย่างโหดเหี้ยม ทำให้นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนหันหน้าเข้ามารวมกำลังกันอย่างเหนียวแน่น และได้ต่อสู้กับตำรวจด้วยอาวุธเท่าที่พอจะหาได้ เช่น ก้อนหิน ไม้ เป็นต้น ส่วนหนึ่งได้ออกไปที่ธรรมศาสตร์ เพื่อประกาศให้เพื่อนนักเรียน นักศึกษา และประชาชนที่ยังอยู่ในธรรมศาสตร์รับรู้ว่บัดนี้ได้ถูกหักหลังโดยตำรวจแล้ว และได้ออกประกาศไปทั่ว ชาวแพร่กระจายไปอย่างรวดเร็วว่าตำรวจตลปัตรนักศึกษา และประชาชนในตอนเช้า สร้างความเดือดแค้นให้กับนักเรียน นักศึกษา และประชาชนอย่างยิ่ง ชาวในระยะแรกที่ทราบก็คือมีนักศึกษาถูกตีตาย และที่ได้รับบาดเจ็บอีกนักร้อย นี่คือนวนเหตุแห่งความเดือดแค้นของนักเรียน นักศึกษา และประชาชน ทำให้การต่อสู้ขยายวงออกไปอย่างกว้างขวาง รวดเร็ว และเป็นจุดเริ่มต้นแห่งการนองเลือด

07.30 น.

ฝูงชนได้ชุมนุมกันที่ลานพระบรมรูปทรงม้าอีก แล้วมุ่งหน้าเดินไปตามถนนราชดำเนิน

08.40 น.

มีการประกาศให้ฝูงชนกลับไปรวมกันที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

09.30 น.

กรมประชาสัมพันธ์แถลงว่า ตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไปให้ใช้คำว่า “ปกอกการจลาจล (พกจ.)” แทนคำว่า “นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชน”

10.00 น.

รัฐบาลออกแถลงการณ์กล่าวหาว่า “ขณะนี้ปรากฏว่ากลุ่มนักเรียนและผู้แต่งกายคล้ายทหารส่วนหนึ่ง ซึ่งไม่ยอมปฏิบัติตามข้อตกลงซึ่งได้กระทำกันระหว่างรัฐบาลและผู้แทนนิสิตนักศึกษาเมื่อคืนวันที่ 13 ตุลาคม โดยได้ทำการก่อวินาศกรรม บุกรุกเข้าไปในสถานที่ราชการ และบุกรุกเข้าไปในเขตพระราชวังจิตรลดา อันเป็นที่ประทับของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระนางเจ้าพระบรมราชินีนาถ นอกจากนี้ยังได้ใช้อาวุธปืนทำร้ายตำรวจและประชาชน และกระทำการยึดสถานที่สำคัญๆ ของรัฐบาลโดยมีความมุ่งหมายที่จะล้มล้างเปลี่ยนแปลงการปกครองของประเทศ เพื่อเห็นแก่ความสงบสุขของประชาชนและความมั่นคงของประเทศชาติ และเพื่อสงวนชีวิตทรัพย์สินของประชาชนและประเทศชาติไว้มิให้ได้รับอันตราย เสียหายเดือดร้อน รัฐบาลของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ขอประกาศว่าตั้งแต่บัดนี้เป็นต้นไป เจ้าหน้าที่ของรัฐบาลจะเข้าระงับสถานการณ์อย่างเด็ดขาดต่อไป”

12.10 น.

รัฐบาลกล่าวว่า มีขุมกำลังอาวุธใหญ่ของกลุ่มผู้ก่อการจลาจลที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ จึงพยายามที่จะเข้าทำลายให้ได้ ขณะเดียวกันมีเครื่องบินเฮลิคอปเตอร์มาบินวนเวียนดูลาดเลาครั้งหนึ่ง และอย่างไม่มีใครคาดฝัน เครื่องบินได้ยิงปืนกลลงมาในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และฝูงชน มีคนตายทันทีและบาดเจ็บนับสิบ

12.30 น.

รัฐบาลใช้รถถัง 4 คันออกยิงปราบปรามประชาชน และป้องกันสถานที่ราชการที่บริเวณเชิงสะพานพระปิ่นเกล้า หน้การมประชาชนสัมพันธ์

ในขณะเดียวกันทางพระราชวังจิตรลดาศาฯ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวโปรดเกล้าฯ ให้จัดทหารโดยสราจากบริษัทไทยประดิษฐ์ จำนวน 10 คัน เพื่อนำนักศึกษาที่หลบอยู่ในพระราชวังจิตรลดาศาฯ กลับบ้าน

12.36 น.

มีเฮลิคอปเตอร์ 2 ลำ ยิงปืนกราดลงมาที่กรมสรรพากรประมาณ 3 ชุด

13.04 น.

ประชาชนคนหนึ่งขับรถขยะพุ่งเข้าชนรถถัง แต่คนขับถูกปืนจากรถถังตายเสียก่อน

13.23 น.

นักศึกษาคนหนึ่งไปชิงรถเมล์ขาวขับเข้าชนรถถัง แต่ถูกยิงเสียชีวิต รถจึงข้ามสะพานชนต้นมะขาม นักศึกษาอีกคนขึ้นไปชิงรถเมล์ขาวเช่นกัน และขับวิ่งเข้าชนรถถังได้สำเร็จ แต่ตัวเองต้องเสียชีวิตด้วย

14.11 น.

ประชาชนประมาณ 500-600 คนแบกศพห่อด้วยธงชาติแห่ไปตามถนนมุ่งสู่วงเวียนใหญ่ แห่รอบอนุสาวรีย์พระเจ้าตากสิน แล้วย้อนกลับทาง

ถนนอิสรภาพ บางกอกน้อย และศิริราช โดยร้องตะโกนว่าทหารเป็นผู้ยิง พร้อมกับประณามการกระทำของรัฐบาล

18.00 น.

รัฐบาลจอมพลถนอมประกาศลาออก และส่งเครื่องบินมากระจายเสียงประกาศการลาออกของรัฐบาลจอมพลถนอม และขอร้องให้นักเรียน นักศึกษา และประชาชนหยุดปฏิบัติการ และทหารตำรวจก็จะหยุดปฏิบัติการเช่นเดียวกัน แต่การประกาศดังกล่าวเป็นที่รู้กันในหมู่ประชาชนว่าเป็นกลลวง ผู้ชุมนุมได้ร้องตะโกนแข่งออกไปว่าอย่าไปเชื่อ เพราะนั่นคงเป็นแผนการอะไรสักอย่างแน่นอน มีบางคนวิเคราะห์ว่าถึงแม้จอมพลถนอมจะลาออกจากการเป็นหัวหน้ารัฐบาลแล้ว แต่ก็มีตำแหน่งทางทหารที่คุณกำลังอยู่ เราจะไปเชื่อได้อย่างไร

18.46 น.

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ได้มีพระบรมราชโองการแต่งตั้งให้นายสัญญา ธรรมศักดิ์เป็นนายกรัฐมนตรี

19.30 น.

สถานีวิทยุและโทรทัศน์ทุกแห่งถ่ายทอดกระแสพระราชดำรัสพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวฯ ความว่ารัฐบาลชุดจอมพลถนอมได้ลาออกแล้ว และได้แต่งตั้งนายสัญญา ธรรมศักดิ์ เป็นนายกรัฐมนตรี ขอให้ประชาชนสนับสนุนและอยู่ในความสงบ

21.00 น.

นักศึกษากลุ่มหนึ่งพยายามควบคุมสถานการณ์ (ศูนย์ปวงชนชาวไทย) โดยประกาศห้ามประชาชนที่ชุมนุม ณ อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ออกจากบริเวณนั้น “เราจะต่อสู้ด้วยสันติวิธีไม่มีการใช้อาวุธใดๆ ทั้งสิ้น” และพยายามเรียกหน่วยกล้าตายบริเวณผ่านฟ้ากลับ ในระหว่างนั้นยังมีเสียงปึงดังเป็นระยะๆ

22.00 น.

รัฐบาลใหม่ประกาศห้ามประชาชนออกจากบ้านตั้งแต่ 22.00-05.30 น. (เคอร์ฟิว) แต่ที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยก่อนหน้าที่จะถึงเวลาเคอร์ฟิว ก็ได้มีการประชุมอภิปรายกันอีก และปรากฏว่ามีผู้เสนอญัตติใหม่ให้แก่ที่ประชุม นั่นก็คือให้ทั้งสามคนได้แก่ จอมพลถนอม กิตติขจร จอมพลประภาส จารุเสถียร และพันเอกณรงค์ กิตติขจร พ้นจากตำแหน่งทางทหารที่คุมอำนาจอยู่ในมือเสีย

23.00 น.

สมเด็จพระบรมราชชนนีได้ทรงมีพระราชดำรัสกับประชาชนทางโทรทัศน์

24.00 น.

จอมพลถนอม ได้ออกแถลงการณ์ฉบับหนึ่งเกี่ยวกับกรณีที่มีการยิงกันที่ผ่านฟ้าดังนี้ “ตามที่คณะรัฐบาลภายใต้การนำของจอมพลถนอม กิตติขจรได้กราบบังคมทูลลาออก และพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ลาออกไปเพื่อความมั่นคงของชาติ ปรากฏว่าขณะนี้ผู้ก่อการจลาจลยังมีได้ยั้งการดำเนินการก่อความเดือดร้อน ทำลายทรัพย์สินและทำลายชีวิตประชาชน ซึ่งจะเห็นได้ว่าหลังจากที่พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้มีพระราชดำรัสแล้ว ผู้ก่อการจลาจลก็ยังได้นั่งรถยนต์ผ่านมายังหน้ากองบัญชาการ กองพลที่ 1 หน้าสนามเสือป่า และในขณะนี้ได้ทำการยิงกองบัญชาการตำรวจนครบาลผ่านฟ้า พยายามที่จะทำลายและยึดกองบัญชาการแห่งนี้ ขณะนี้เจ้าหน้าที่ประจำกองบัญชาการได้พยายามต่อต้านไว้ นอกจากนี้ยังมีการเผาทรัพย์สินสมบัติของแผ่นดินและปล้นร้านปืน การกระทำของผู้ก่อการจลาจลครั้งนี้ แสดงให้เห็นว่ามีได้หยุดสั่งการตามคำเรียกร้องที่จะให้รัฐบาลลาออก และจะยุติการปฏิบัติการทั้งสิ้น ตรงกันข้าม

กลับทวีการก่อวินาศกรรมตามวิถีทางของผู้ก่อการร้าย เพื่อให้เกิดความ
ระส่ำระสายทั่วประเทศไทย และพยายามนำลัทธิการปกครองอื่นที่เลวร้าย
มาล้มล้างการปกครองแบบประชาธิปไตยที่ผดุงไว้ซึ่งความอิสระเสรีของ
ประเทศชาติ ซึ่งบรรพบุรุษได้สละเลือดและชีวิตไว้ นับพันปี ในฐานะ
ผู้บัญชาการทหารสูงสุด จึงขอให้เจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายที่มีหน้าที่ป้องกันเหตุร้าย
และรักษาทรัพย์สิน อาคารสถานที่ราชการซึ่งเป็นสมบัติของประชาชน จง
ปฏิบัติหน้าที่จนสุดความสามารถ”

ด้วยความแค้นของฝ่ายนักศึกษาหรือที่ถูกประณามว่าเป็นฝ่ายก่อการ
จลาจล แม้ทางวิทยุกระจายเสียงได้ประกาศห้ามมิให้ประชาชนออกจากบ้าน
หลังจากเวลา 22.00 น. ของวันที่ 14 โดยอ้างว่าเป็นคำสั่งจากผู้บัญชาการ
ทหารสูงสุด แต่ไม่ปรากฏว่าฝ่ายนักศึกษาจะเชื่อฟัง กลุ่มอภิปรายที่อนุสาวรีย์
ยังคงดำเนินต่อไป

วันจันทร์ที่ 15 ตุลาคม พ.ศ.2516

00.05 น.

วันจันทร์ ที่ 15 ตุลาคม พ.ศ.2516 กลุ่มที่ชุมนุม ณ บริเวณอนุสาวรีย์
ประชาธิปไตย ซึ่งเรียกตนเองว่า “ศูนย์ปวงชนชาวไทย” พยายามจิววนให้
ทางตำรวจส่งผู้แทนมาเจรจาเพื่อหยุดยิง ส่วนผู้ก่อการจลาจลก็ขยายวงกว้าง
ออกไปทั่วกรุงเทพ-ธนบุรี มีการทำลายทรัพย์สินของทางราชการ เช่น เผาป้อม
ตำรวจหลายแห่ง ทำลายป้อมไฟสัญญาณจราจร ถึงขยะเทศบาล เป็นต้น
ตามถนนทุกสายไม่ปรากฏว่ามีเจ้าหน้าที่ตำรวจรักษาการอยู่เลย เป็นภาวะ
ของบ้านเมืองที่อยู่ในช่วงว่างจากอำนาจรัฐอย่างแท้จริง

03.30 น.

นักศึกษา 2-3 คน ผลัดเปลี่ยนกันขึ้นมาพูดเพื่อให้เหตุการณ์กลับเข้า

สู่สภาวะปกติอย่างสุดความสามารถ ทั้งไม่แน่ใจว่าใครเป็นผู้สั่งการให้ยิงตลอดเวลาเช่นนั้น

04.15 น.

ศูนย์ปวงชนชาวไทย ประกาศให้รพพยาบาลไปปรับคนเจ็บ เช่น ที่สะพานวันชาติ ส่วนที่โรงพยาบาลทุกแห่งนั้น แพทย์และพยาบาลต้องทำงานหนัก คนเจ็บและตายถูกนำมาส่งทุกระยะ 5-10 นาที จนไม่มีที่ว่างเหลือ ทุกโรงพยาบาลได้ประกาศขอรับบริจาคเลือดและเงิน มีประชาชนไปบริจาคอย่างคับคั่ง

06.00 น.

เหตุการณ์ยังตึงเครียด การจลาจลนองเลือดไม่มีทีท่าว่าจะสงบลง กลับมีเค้าวว่าจะเพิ่มความรุนแรงยิ่งขึ้น เพราะทหารส่งกำลังเข้ามาเสริมตามจุดต่างๆ ที่มีกรจลาจล ส่วนทางเจ้าหน้าที่ตำรวจกรุงเทพฯ ได้หายไปหมดหลายโรงพักถูกปล่อยให้ป็นโรงพักร้าง ยังคงมีจุดเดียวที่สะพานผ่านฟ้าเท่านั้นที่หน่วยกล้าตายยังคงเสี่ยงชีวิตจะบุกเข้ายึดทำลายกองบัญชาการตำรวจนครบาลให้ได้ด้วยพลังแค้นที่เพื่อนๆ ต้องเสียชีวิตจากกระสุนปืนของตำรวจผ่านฟ้ามากที่สุด

ถนนทุกสายเกือบอغلاقไปด้วยถังขยะเทศบาล เศษแก้ว และไม้ตุ๋ยมตำรวจซึ่งถูกเผาหรือทำลาย สัญญาณไฟจราจรที่ถูกทุบและหักล้ม รวมถึงซากรถที่ถูกเผา และเครื่องหมายจราจรที่ฝ่ายนักศึกษาใช้เป็นเครื่องป้องกันต่อสู้กับฝ่ายเจ้าหน้าที่ ขณะที่กองบัญชาการตำรวจนครบาลผ่านฟ้า ซึ่งเป็นจุดที่การต่อสู้ดำเนินมาตลอดคืน ยังคงมีเสียงปืนดังเป็นระยะๆ

รัฐบาลประกาศผ่านทางวิทยุให้ราชการหยุดทำการ 3 วัน และโรงเรียนทุกแห่งประกาศปิดโดยไม่มีกำหนดจนกว่าเหตุการณ์จะคลี่คลายลง ตามบริษัทห้างร้านต่างๆ ประกาศหยุดเช่นเดียวกัน บรรดาผู้ที่จำเป็นต้องไปธุระ

หรือออกเดินทางจากบ้านไปทำงานต่างประสพกับปัญหาเรื่องยานพาหนะ เพราะรถเมล์ที่ออกวิ่งถูกพวกก่อการยึดไปหลายคน ในที่สุดไม่มีรถเมล์กล้า ออกมาวิ่ง รวมทั้งรถบรรทุกของเอกชนด้วย ถนนหนทางว่างเปล่า ประชาชน จำนวนมากออกเดินด้วยเท้าไปตามฟุตบาท

16.00 น.

ศุภนิสิตฯ นำพระราชดำรัสของสมเด็จพระบรมราชชนนีฯ และ แลงลงการณ์ของรัฐบาลชุดใหม่แจกประชาชนที่บริเวณอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

18.00 น.

ศุภนิสิตฯ ประกาศให้ประชาชนแยกย้ายกลับบ้านและให้ยุติการ กระทำได้แล้ว คราวนี้ได้รับการเชื่อฟังอย่างดี ประชาชนส่วนใหญ่และหน่วย กล้าตายได้สลายตัวอย่างรวดเร็ว คงเหลือเพียงกลุ่มน้อยเท่านั้น

ครั้นเวลา 19.00 น. สถานีวิทยุและโทรทัศน์ทั่วประเทศออกประกาศ ข่าวสำคัญยิ่ง ซึ่งสามารถยุติภาวะการจลาจลได้อย่างฉับพลัน นั่นคือจอมพล ถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร ลาออกจากหน้าที่ทุกอย่าง และได้เดินทางออกจากประเทศไทยพร้อมด้วยพันเอกณรงค์ กิตติขจร

บรรดากลุ่มผู้เรียกร้องและประชาชนทั่วประเทศต่างโห่ร้องด้วยความ ยินดี และฉลองชัยชนะกันเต็มที่ ในเวลาไล่เลี่ยกันนั้น ทางราชการออก ประกาศของผู้อำนวยการรักษาความปลอดภัยของประเทศ พลเอกกฤษณ์ สี วะรา ให้ประชาชนนักศึกษากลับบ้านภายในเวลา 20.00 น.

เหตุการณ์ต่างๆ เริ่มเข้าสู่สภาวะปกติ นิสิตนักศึกษา ประชาชน ต่าง แยกย้ายกันกลับบ้าน และต่อมาภายในชั่วโมงเดียวกันนั่นเอง ทางรัฐบาล ชุดใหม่ก็ยกเลิกคำสั่งห้ามออกจากบ้านเพราะว่าบ้านเมืองเข้าสู่สภาวะปกติ แล้ว กลุ่มเรียกร้องสลายตัวและยุติการกระทำต่างๆ โดยสิ้นเชิง

พร้อมกันนั้น ตามจุดต่างๆ ในกรุงเทพมหานครมีหน่วยอาสาสมัครแพทย์ และพยาบาลเปิดศูนย์บริจาคโลหิตชั่วคราวขึ้น เพื่อรับบริจาคโลหิตช่วยเหลือผู้บาดเจ็บจากเหตุการณ์ครั้งนี้ นอกจากนี้ประชาชนก็ได้ร่วมบริจาคเงินและสิ่งของมายังศูนย์นิสิตฯ อย่างคับคั่ง เพื่อจะได้นำไปช่วยเหลือผู้เสียชีวิตและผู้บาดเจ็บต่อไป พร้อมทั้งจะเข้าร่วมเป็นทุนในการก่อสร้างอนุสาวรีย์แก่วีรชนผู้เสียชีวิตในครั้งนี้ด้วย

ทางด้านต่างจังหวัด นักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนตามจังหวัดต่างๆ ร่วมบริจาคทุนทรัพย์และสิ่งของ ส่งมาสมทบกับศูนย์นิสิตฯ ตลอดเวลาพร้อมกับโทรเลขและสัณสารแสดงความไว้อาลัยแก่ผู้เสียชีวิต คณะนักเรียนไทยในต่างประเทศส่งเงินบริจาคช่วยเหลือด้วยอันแสดงถึงพลังแห่งความสามัคคี ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แม้จะอยู่คนละซีกโลกก็ตาม

จากภาคผนวกหนังสือสมุทภาพแห่งความทรงจำ

กฐินพิเศษกว่า ๑๖ รัฐธรรมนูญ

ฉบับที่ ๑

๖-๑๙ ตุลาคม ๒๕๖๖

สัมภาษณ์: มรว.ศิกฤทธิ ปราโมช กับ การเมืองไทย ๒๕๖๖

ช่วงแห่งการปฏิวัติ: ส.ศิวรักษ์

จะให้หรือไม่ให้รัฐธรรมนูญ: เขียน ถิระวิทย์

ธารอธิปไตย: ประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร

คนไทยต่างแดนเรียกร่องรัฐธรรมนูญ

๑ ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละราช
อำนาจ อันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิม
ให้แก่ราษฎรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่
ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้า
ให้แก่ผู้ใด คณะใด โดยเฉพาะ เพื่อใช้
อำนาจนั้นโดยสภักดิ์ และโดยไม่
พิถีพิถันอันแท้จริงของราษฎร จอม

พระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว

รายชื่อกรรมการอำนวยการรวมบัญชี

1. ประสาร หุตพิทักษ์	34. สมเกียรติ อ่อนวิมล	67. ตวรรณเกียรติ กนิษฐ์
2. นพพร สุวรรณพานิช	35. คร. เขียน ตระวิฑู	68. ดรพด วัฒนกุล
3. ดิเทพ วงศ์กำแหง	36. วิษัย วงศ์หาญเขี้ยว	69. วีระศักดิ์ สุนทรศรี
4. คร. ชัยอนันต์ สุนทรวัฒน์	37. ลัจฉรา สมศักดิ์กร	70. เทพ โสภณพิศ
5. อรรถชัช บุญมี	38. สันตรา เตจอนาวต	71. เอื้อง ไชยกลาง
6. แฉก คัลลวาทธรรม	39. คร. เสรีน ปุณณะพิคาบนท์	72. โยธัง สดไผ่
7. มนตรี จงศิริวารดิศ	40. สันต สันทรภา	73. ร.ศ.ประทีป ศรีษะพันธ์
8. เฉลา ลอยสุวรรณา	41. สุวิภาดา กาญจนพงษ์ละ	74. สมพอบ นารสไว
9. นพพร ไพโรจน์	42. สุมาลี หงมาณีสวัสดิ์	75. คร. ปวีณาโพธิ์ นาคกรรพ
10. ศ. อภิชัย พันธเสน	43. ภาสกร เศษะสุวรรณ	76. ประสพ ชงศ์กันท์
11. ทวี พิพนพิภพ	44. อภิสิทธิ์ ๗ อานัน	77. พล.ต.ต. สำ กิตติขจร
12. ศรัณยู หุตสุวรรณ	45. พันพณ หุตพิภพ	78. เสธกร จันทพาว
13. อัญญา ชัยนงวิชาพร	46. นววิภา นิตนันทพ	79. คาวาวิธ เตมทลง
14. วิสา ศุภนิม	47. จุฬิภา แก้วมงคล	80. วิรัชญ รามารัง
15. คร. ชาญวิทย์ เกษศิริ	48. เทอภัสสกร จันทระสนธิ์	81. ประพนธ์ศักดิ์ กมลพันธ์
16. ปรีดี บุญซื่อ	49. สุวัฒน์ ทองอนกลาง	82. คร. วารินทร์ วงศ์หาญเขี้ยว
17. ธนศักดิ์ อภิวงษาสุวรรณ	50. คำสิงห์ ศรีนอก	83. ชนเพชร สวีโรจน
18. ชีววัฒน์ สุววิชัย	51. ปรีชา นสงอก	84. เทพ ศรัณวัฒน์ธรรมา
19. รังสรรค์ อณะพวงมณี	52. ธรรมศักดิ์ เกตุศักดิ์	85. เจริญ รัตนวงค์
20. จนดนา เชื้อสุจริต	53. เสธก ภาอมงคล	86. คารังค์ ลัทธพิพัฒน์
21. ชุตริย์ นิตพิภพ	54. อุดร ทองน้อย	87. พิชัย รุคคัล
22. วันรชก มงมณีชาคน	55. อภิวิทย์ อันทามาร	88. สกษิย์ มนต์ไพฑู
23. จาตุรงค์ เชื้อวิชาญพิพัฒน์	56. สดายุ ศรีสังข์	89. วิบุตย์ อังภาภ
24. พันธุ์ อันทนพงศ์	57. อวต วงศ์สุภา	90. สมเกียรติ โสภณศิริ
25. พงษ์ศักดิ์ พงษ์นิเวศ	58. สมศักดิ์ สังสง	91. กมล จันทร์
26. พ.ศ.ศ. อนนต เสนาพันธ์	59. วิชัย บวรจตุร	92. ประชกร พงษ์ไพฑู
27. เรืองชัย ทรพจน์รัตน	60. ไชยศักดิ์ พวงมณี	93. ประพนธ์กร วิบุรดิษฐ์
28. อรรถ วิษัยสวัสดิ์	61. ไพฑูย์ วงษ์เทส	94. พนม ทัศนกร ๗ อรรถชัช
29. ไชยวัฒน์ อนเชื้อ	62. ประสงค์ มูลสาร	95. ชัยดิวิ สุหมวณิช
30. พิภพ ธีรชัยสัมพันธ์	63. ศศก อดรรษา	96. สุวิภา สวัสดิ์
31. ร.ท.ธมชัย ศิวสุวรรณ	64. สิวาทิพย์ อนัน	97. พิภพ อังไชย
32. นพ. วิชัย ไชยวัฒน์	65. พรชัย วีระธรรม	98. นวดี กองเพชร
33. พก ๗ ลงชนา	66. คร. บุญสนอง บูณโศพาน	99. คร. ศักดา สำมว
		100. อรรถพร พงษ์วาท

พิมพ์ที่ บริษัท บพิศ จำกัด (แผนกการพิมพ์) ๑๑ ถนนราชบพิศ กรุงเทพมหานคร
 นายยอดชัย ใสถน ผู้พิมพ์และโฆษณา ๑๑๖

สามารถดาวน์โหลดได้ที่

เบื้องหลังการจับ 13 กบฏ

๑. นพพร สุวรรณพานิช อดีตอาจารย์คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๒. ทวี วัฒนนิกร อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๓. วิสา คัญทัพ นักศึกษาคณะมานุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๔. ก้องเกียรติ คงลา นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๕. บุญส่ง ชลธรร นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
(รองเลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยและการศึกษา)
๖. บัณฑิต เอ็งนิลรัตน์ นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง
๗. ชัยยุทธ บุญมี วส.บ. อดีตเลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย
๘. มนตรี จิงศิริอารักษ์ นักหนังสือพิมพ์สังคมศาสตร์ปริทัศน์
๙. ธัญญา รุณชฎาธาร นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๑๐. ปรีดี บุญซอ นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
๑๑. ชัยวัฒน์ สุระวิชัย วส.บ. อดีตกรรมการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย
๑๒. ประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร อดีตอาจารย์คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
๑๓. ไชแสง สุกใส อดีต ส.ส. นครพนม

ขอแสดงความอาลัยแด่วีรชนผู้ล่วงลับ

ปกหน้าของใบปลิวกลุ่มเรียกร้องฯ ฉบับพิมพ์ใหม่หลังเหตุการณ์

ภาค 1:

ความทรงจำ
ของ “กบฏ”
เดือนตุลาฯ

ชัยวัฒน์ สุรวิชัย (คนที่ 2 จากซ้าย) ขณะถูกควบคุมตัวพร้อม ธีรยุทธ บุญมี วันที่ 6 ตุลาคม 2516

ชัยวัฒน์ สุรวิชัย

เกิดในปี 2492 จบการศึกษาจากคณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัยในปี 2515 ขณะเป็นนักศึกษา ได้ดำรงตำแหน่งนายกสโมสรนิสิตจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และที่ปรึกษาของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย หลังจบการศึกษาได้รับราชการที่สำนักงานโยธา กรุงเทพฯ ต่อมาได้มีส่วนร่วมก่อตั้งกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ และเดินแจกใบปลิวเรียกร้องรัฐธรรมนูญจนถูกจับกุมในวันที่ 6 ตุลาคม 2516

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลา ชัยวัฒน์ได้มีส่วนในการก่อตั้งพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย และได้เข้าร่วมต่อสู้ในป่า หลังออกจากป่า ได้ทำงานเป็นวิศวกร และยังคงเคลื่อนไหวด้านการเมืองและสังคมมาตลอด

ปัจจุบัน เป็นผู้อำนวยการสถาบันพัฒนาการเมืองและคุณภาพคน

บทสัมภาษณ์ ชัยวัฒน์ สุวิชัย

ตอบสัมภาษณ์ทางอินเทอร์เน็ต วันที่ 19 กันยายน 2556

I. ช่วงก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลา

ภูมิหลัง เช่น ครอบครัว การศึกษา ฐานะทางเศรษฐกิจ การทำกิจกรรม ฯลฯ

ผมเป็นคนลำปาง มีบรรพบุรุษที่รักและกตัญญูต่อแผ่นดินไทย มีคุณยายเป็นผู้เคร่งครัดในบวรพุทธศาสนา ส่วนคุณพ่อคุณแม่ก็เป็นตัวอย่างที่สอนให้ลูก ทำงานด้วยความรับผิดชอบ คิดดีทำดีเพื่อส่วนรวม ไม่เอาเปรียบคนอื่น ๆ ผมเริ่มทำกิจกรรมตั้งแต่วัยเด็กศึกษาอยู่โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษา และเมื่อเป็นนิสิตวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาฯ ก็ได้ทำกิจกรรมทั้งของคณะและของสโมสรนิสิตจุฬาฯ นอกจากนี้ยังได้ทำกิจกรรมร่วมกับศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยและมหาวิทยาลัยต่างๆ

สภาพสังคม การเมือง และอื่นๆ ที่ได้รับรู้

ได้เริ่มเข้าใจถึงสภาพสังคมที่ไม่เป็นธรรมและเหลื่อมล้ำเมื่อออกค่ายอาสาสมัครของค่ายจุฬาฯ ที่ภาคอีสานและค่ายของสมาคมนิสิตนักศึกษาไทยมุสลิมฯ ที่ 3 จังหวัดภาคใต้ นอกจากนี้ จากการศึกษาเคลื่อนไหวเรื่อง การต่อต้านคอร์รัปชันของจุฬาฯ และการต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นและरणงคิให้ใช้ผ้าดิบและสินค้าไทย กับอาจารย์ธีรยุทธ บุญมี ตั้งแต่ก่อนเป็นเลขาธิการศูนย์นิสิตฯ ก็ทำให้เข้าใจผลร้ายของการคอร์รัปชัน และอิทธิพลด้านเศรษฐกิจของ

ต่างชาติต่อประเทศ ซึ่งทางแก้หนึ่งคือ การรณรงค์ให้ใช้และให้ความสำคัญ
ต่อสินค้าไทย ตามลำดับ

เมื่อทำหน้าที่นายกสโมสรนิสิตจุฬาฯ ได้จัดประชุมนิสิตนักศึกษา
คัดค้านการที่นักศึกษา馬來เซียฉีกและเหยียดหยามธงชาติไทย ทำให้เข้าใจ
ความรักและหวงแหนประเทศชาติ ไม่อยากให้ชาติอื่นมาดูถูกเหยียดหยาม
ประเทศไทย

หลังจากนั้น ยังได้ร่วมเคลื่อนไหวกับศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่ง
ประเทศไทย ในกรณีการคัดค้านกฎหมายโบริดำ 2515 และยังร่วม
เคลื่อนไหวในการจัดชุมนุมคัดค้านการใช้อำนาจเผด็จการของอธิการบดี
มหาวิทยาลัยรามคำแหงลอบซื้อ 9 นักศึกษา เมื่อวันที่ 21-22 มิ.ย. 2516
ทำให้เห็นถึงการใช้อำนาจของผู้นำประเทศที่เป็นเผด็จการแทรกแซงขบวนการ
ยุติธรรมและนักศึกษา

ส่วนการต่อต้านสินค้าญี่ปุ่นและการชุมนุมประท้วงนายกรัฐมนตรีน
ญี่ปุ่นที่มาเยือนประเทศไทย ปี 2515 ก็มีส่วนทำให้เห็นถึงอิทธิพลของต่าง
ชาติเข้าแทรกแซงเศรษฐกิจไทย

2. ช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลา

ลักษณะการเข้าร่วมเหตุการณ์ หรือการรับรู้เหตุการณ์ 14 ตุลา 2516
(เช่น มาร่วมชุมนุมได้อย่างไร ใครชักชวนหรือมีความคิดอย่างไรใน
ขณะนั้น)

ผมทำงานอย่างต่อเนื่อง โดยร่วมงานกับศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา ใน
ฐานะที่ปรึกษาฯ และร่วมก่อตั้งและเคลื่อนไหวของกลุ่มประชาชนเพื่อ
ประชาธิปไตย (ปช.ปช) ที่ไปเคลื่อนไหวเรื่องประชาธิปไตยในต่างจังหวัดและ

ร่วมขับเคลื่อนกับเกษตรกรที่เดือดร้อนและไม่ได้รับความเป็นธรรมในภาคต่างๆ นอกจากนี้ ยังได้ร่วมก่อตั้ง “กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ” โดยทำงานเขียนบทความลงหนังสือพิมพ์, และเป็นหนึ่งใน 100 คนที่ร่วมลงชื่อเรียกร้อง

สถานภาพ บทบาท หรือหน้าที่ความรับผิดชอบในช่วงเวลานั้น

ผมร่วมรับผิดชอบงานของกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ เริ่มตั้งแต่การไปแถลงข่าวที่อนุสาวรีย์ทหารอาสาในเย็นวันที่ 5 ตุลาคม 2516 และในช่วงเช้าวันที่ 6 ก็ไปเดินรณรงค์แจกใบปลิว เชิญชวนให้คนเข้าร่วมกับกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญที่ท้องสนามหลวงและย่านบางลำพู พอตอนบ่ายไปที่ประตูน้ำ ซึ่งเป็นจุดที่ถูกตำรวจสันติบาลจับ

อยากทราบที่มาของคำว่ากบฏ คิดอย่างไรกับคำนี้ และเล่าเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในช่วงนั้นโดยละเอียด

ตอนนั้นความคิดทางการเมืองมีไม่มากนัก แต่รู้สึกว่าสังคมไม่เป็นธรรม และผู้นำประเทศเป็นเผด็จการ ทำสิ่งที่ไม่ดีและเสียหายต่อประชาชนและประเทศ และต้องการครอบงำอำนาจตุลาการ (กฎหมายโบว์ดำ 299 ปลายปี 2515) และโดยส่วนตัวก็ไม่ได้รู้สึกกังวลกับคำว่า “กบฏ” หรือการถูกจับกุมมากนัก เพราะมั่นใจว่า ตัวเองเป็นผู้บริสุทธิ์ ทำสิ่งที่ดีและถูกต้อง เพื่อนิสิตนักศึกษาและบ้านเมือง

หลังจากถูกจับ ได้ถูกนำตัวไปสอบสวนที่สันติบาลปทุมวัน มีการสอบสวน ก็ตอบไปตามข้อเท็จจริง และถูกนำไปที่พัก (หอพักจารุทวี บางลำพู / ใกล้สำนักงานธรรมรังสี) โดยไปพร้อมกับอาจารย์ธีระยุทธ บุญมี แล้วกลับมาที่เดิม พอตกดึก ตำรวจได้นำขึ้นรถทหาร ออกไปอย่างรวดเร็ว (โชคดี ที่มีกองทัพนักข่าวตามไป) มุ่งไปทางพหลโยธิน ไปที่โรงเรียน

พลตำรวจบางเขน ซึ่งอยู่ตั้งแต่ คืบวันที่ 6 ตุลาคม 2516 ถึงวันที่ 13 ตุลาคม 2516 ช่วงค้ำ

สำหรับกิจกรรมที่สำคัญที่ควรกล่าวถึงในตอนนั้น มีดังนี้

1. ไม่ยอมประทุบทำลายมือ เพราะรู้สึกว่ “ เราไม่ได้ทำอะไรผิด ”
2. ประท้วงการลิดรอนสิทธิเสรีภาพ โดยการขอไปตัดผมที่ด้านล่าง คือ ได้ออกจากห้องขังไปชั่วคราว
3. ได้ให้กำลังใจแก่รุ่นน้องหลายคน ที่ถูกจับไปด้วยกัน
4. ได้เรียกร้อง ขอร่านหนังสือพิมพ์และฟังข่าว (ซึ่งก็ได้ผลสำเร็จ)
5. ได้ร่วมประท้วงกับนักศึกษาประชาชน ที่ชุมนุม โดยการอดอาหาร 2 วัน ซึ่งเป็นประสบการณ์ที่ดีเยี่ยม
6. เป็นตัวแทนของผู้ที่ถูกจับ 12 คน (ส่วนพี่ไชแสง สุกใส มามอบตัว ในวันที่ 8 หรือ 9 ตุลา และถูกแยกขังที่ปทุมวัน) ลงมาให้สัมภาษณ์นักข่าว นักหนังสือพิมพ์ ถึงท่าทีของพวกเรา ในคืบวันที่ 12 ตุลาคม 2516 (หลังจากที่ คุณสนั่น ผิวนวล มาประกันตัวพวกเรา) โดยปฏิเสธ ไม่ขอรับการประกันตัว แต่จะรับฟังมติของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (โดยก่อนหน้านี้ได้โทรศัพท์ไปสอบถามสถานการณ์และขอความเห็นจากผู้ใหญ่บางท่าน)
7. ได้รู้จักและพูดคุยแลกเปลี่ยนกับหญิงคนไทยเชื้อสายจีนและเวียดนาม 13 คน ที่ถูกจับมาขังที่เดียวกัน รวมทั้งคนจีน เวียดนาม อินเดีย บังคลาเทศ ที่ถูกขังรวมหมู่กว่า 200 คน ในข้อหาเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย
8. เข้าวันที่ 13 ตุลาคม ซึ่งเป็นวันตำรวจ มีหน่วยตำรวจคอมมานโด จำนวนมากได้บุกมาที่โรงเรียนพลตำรวจบางเขน เพื่อจะบังคับให้พวกเราออกไป (ตามคำสั่งของรัฐบาล เพื่อหวังลดกระแส) จึงโดนพวกเราสอนมวย มีหลายคนที่ถูกไฮด์ปาร์ค รวมทั้งผมด้วย

9. ในช่วงเดินออกมาจากห้องซัง ผู้สื่อข่าวขอให้พวกเราจับมือกัน จึงทำให้ภาพปก 12 คนปรากฏเป็นข่าวไปทั่ว (บางคน “งง” เพราะนับได้แค่ 12 คนแทนที่จะเป็น 13 ที่เป็นเช่นนี้เพราะพี่ไฮแสง สุกใส ถูกขังที่สำนักงานตำรวจปทุมวัน)

10. เมื่อออกมาถึงหน้าโรงเรียนพลตำรวจบางเขน เราได้ตั้งเต็นท์คอยกรรมการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา มารับ จึงเห็นภาพพวกเรากางเต็นท์อยู่ตั้งแต่บ่ายถึงค่ำ

11. การเดินทางไปที่สถานที่ชุมนุม เราแยกกันไปโดยมีตัวแทนของกรรมการศูนย์ฯ แยกกันมารับ และไปเจอกันที่หน้าวังสวนจิตรฯ หรือพระบรมรูปทรงม้า

12. ผมไปเจอธีรยุทธ บุญมี แฉวบริเวณชุมนุม ธีรยุทธได้ช่วยเคลียร์ความไม่เข้าใจและความขัดแย้งที่เกิดขึ้นระหว่างกลุ่มอิสระและทางศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา (มีความไม่เข้าใจกัน ในหลายกลุ่ม ทั้งศูนย์นิสิตฯ, รมัญญา-การที่นำโดย เสกสรรค์, และหน่วยข่าวที่ธรรมศาสตร์ที่มีผู้นำที่ชื่อ “ยุคศรีอริยะ” และแม้แต่ 13 กบฏบางคน ที่ถูกห้ามปรากฏตัว เพราะเขาเกรงว่าผู้มาชุมนุมอาจจะเกิดความสับสน)

ซึ่งโดยส่วนตัว เข้าใจ และคิดว่าปัจจัยที่ทำให้เกิดปัญหา คือ การสื่อสารที่ติดต่อกันไม่ได้, ช่วงเวลาที่ผ่านไปนาน, การไม่ได้ทำตามที่ประกาศ เพราะสถานการณ์เปลี่ยนไป, และการเข้าแทรกแซงของฝ่ายรัฐบาล

ส่วนผม ก็ได้ขึ้นพูดบนหลังรถบัญชาการฯ คันหนึ่ง โดยเรียกร้องให้รักและสามัคคีกัน

13. ในช่วงหลังที่มีการยิงระเบิดน้ำตา และการใช้ไม้กระบองตีใส่นักศึกษาประชาชน แฉวหน้าวังสวนจิตรฯ

ผมได้ช่วยแนะนำนักศึกษาให้รวมกันเป็นกลุ่ม และได้รับคำแนะนำจากนักเรียนอาชีวะช่างกล โดยให้กัมหมอบลงกับพื้นและใช้ผ้าเช็ดหน้าขูบน้ำอุดจมูก

14. ในช่วงที่เข้าไปในวังสวนจิตรฯ ได้ช่วยเจรจากับเจ้าหน้าที่สำนักพระราชวัง ให้นำรถบัสมารับนักศึกษาประชาชน ให้ไปสถานที่ปลอดภัย และได้รับทราบจากผู้ใหญ่ว่า ในหลวงได้ทรงติดตามสถานการณ์ด้วยความเป็นห่วงใยนักศึกษาและประชาชนอย่างยิ่ง

15. ในคืนวันที่ 14-15 ตุลาคม 2516 ได้ไปตระเวนดู การชุมนุมและการปราศรัยที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยและที่ต่างๆ โดยได้ช่วยชี้แจงกับผู้ชุมนุมให้หยุดการทำลายป้อมตำรวจและไฟจราจร ซึ่งเป็นสัญลักษณ์ของตำรวจอันเป็นตัวแทนของเผด็จการ, บางช่วงได้ใช้รถของกรมประชาสัมพันธ์ออกไปกับกรรมการศูนย์นิสิตฯ บางคน ซึ่งมีผลระดับหนึ่งเพราะหลายคนจะจำชื่อและหน้าตาจากการออกทีวีได้

กรรมการศูนย์นิสิตฯ ส่วนหนึ่ง ที่มีสมบัติ อ่างธัญวงศ์, ประสาร ไตรรัตน์วรกุล, อีรยุทธ บุญมี และผม ได้ทำหน้าที่จนเหตุการณ์สุดท้ายสงบลง หลังจากนั้นก็นอนยาว ก่อนจะได้ทำหน้าที่ต่อไป

โดยสรุป ในช่วงนั้น ไม่ได้มีความรู้และความเข้าใจทางการเมืองอย่างลึกซึ้ง แต่สิ่งที่ได้กระทำและแสดงออก เกิดจากการไม่พอใจในสิ่งที่ไม่ถูกต้อง เป็นธรรมจากการใช้อำนาจของผู้ปกครองประเทศและผู้บริหารมหาวิทยาลัย และเป็นความรับผิดชอบที่ต้องทำงานที่รับผิดชอบให้บรรลุ

ปฏิกริยาจากครอบครัวหรือคนใกล้ชิดของผู้ให้สัมภาษณ์

เป็นห่วงพ่อแม่ ในขณะที่เดียวกันพ่อแม่พี่น้องญาติพี่น้องและเพื่อนมิตรเองก็เป็นห่วงเรา เกรงจะมีอันตรายถึงกับชีวิต เพราะโดนข้อหาร้ายแรง

มาก (ชุมนุมทางการเมืองเกิน 5 คน, มีการกระทำที่ล้มล้างรัฐบาล, ข้อหา คอมมิวนิสต์) แต่พ่อแม่ ก็มั่นใจว่า “ลูกเป็นคนดี ปากกับแม่ก็มั่นใจ แต่ก็เป็น หัวงีบ” (เป็นความรู้สึก หลังจากได้กลับไปบ้าน)

มุมมองของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 ในขณะนั้น

เหตุการณ์ผ่านและพัฒนาไปอย่างรวดเร็วมาก ใช้เวลาไม่กี่วัน จาก จุดเริ่มต้น ถึงจุดสุดท้าย โดยเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 นั้น บทบาทของ เยาวชน นิสิต นักศึกษา และอาชีพะ มีมากอย่างไม่เคยมีมาก่อน เป็นพลังที่ บริสุทธิ และเคลื่อนไหวอย่างอิสระ เพื่อความเป็นธรรม ต่อต้านเผด็จการ ต้องการประชาธิปไตย ซึ่งเป็นผลต่อเนื่องมาจากการต่อสู้เคลื่อนไหวของคน รุ่นก่อน ตั้งแต่ก่อนและหลัง 24 มิถุนายน 2475 ฯลฯ และสำหรับนิสิต นักศึกษาในยุคนี้ ก็มีการเคลื่อนไหวที่ต่อเนื่องมาประมาณ 10 ปี จึง ปรากฏผล (ออกดอกออกผล) ตั้งแต่งานเพื่อสังคม ศาสนา วัฒนธรรม และ พัฒนามาสู่การเมือง

การรวมตัวกันอย่างมีพลังของนิสิตนักศึกษา ซึ่งมี 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ

1. กลุ่มอิสระของมหาวิทยาลัยต่างๆ เช่น กลุ่มสหภาพนักโตม ธรรม- ศาสตร์, กลุ่มฟื้นฟูโซดัส จุฬาฯ, กลุ่มม.เกษตร และ ม.เชียงใหม่ ที่มี บทบาทในด้านการนำความคิด และงานเคลื่อนไหว

2. ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย โดยเฉพาะในยุคของ อาจารย์ธีรยุทธ บุญมี และ ดร.สมบัติ อารังธัญวงศ์ (เลขาธิการฯ) ที่มี บทบาทในวงกว้าง ทั้งมหาวิทยาลัย เพราะกรรมการศูนย์ จะมาจากนายก สโมสรหรือนายกองค์การนักศึกษาของแต่ละมหาวิทยาลัย สามารถระดม นิสิตนักศึกษาออกมาได้มาก ผู้นำนิสิตนักศึกษา มีความจริงใจ มีอิสระ และ ทำเพื่อส่วนรวมและบ้านเมือง จริงๆ

ผู้ให้สัมภาษณ์คิดว่าปัจจัยที่มีความสำคัญต่อทิศทางของเหตุการณ์ หรือ จุดเปลี่ยนที่สำคัญของเหตุการณ์นี้คืออะไร (เช่น สมมุติว่ายุคนั้น มีการสื่อสารที่สะดวกเช่น facebook หรือ มือถือ เหตุการณ์จะเป็นไปทิศทางใด)

หัวใจของความเข้าใจในบทบาทของทุกส่วนที่เป็นจริงจะค่อนข้างขาดไป เพราะสังคมไทยมิได้มีการสรุปทเรียนที่เป็นจริง ที่ก้าวไปจากเรื่องส่วนตัวหรือตัวกูของกู และบางส่วนจะได้รับหรือเข้าใจในเฉพาะข้อมูลที่ตนได้เห็นหรือรับรู้ ซึ่งโดยส่วนตัวแล้ว จะพยายามรับข้อมูลของฝ่ายต่างๆ ให้กว้างที่สุด และพยายามให้ข้อสรุปที่ให้บทบาทแก่ทุกฝ่าย กล่าวคือ ปัจจัยที่มีความสำคัญของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 มี 3 ส่วน ที่สำคัญ

1. การตื่นตัวและการออกมาเคลื่อนไหวของประชาชนวงการต่างๆ ที่นำและเริ่มต้นจากพลังของนิสิตนักศึกษาและอาชีวะ ที่ได้รับการสนับสนุนจากประชาชนวงการต่างๆ อย่างกว้างขวางเป็นประวัติศาสตร์ โดยมีคนเข้าร่วมเหตุการณ์ ประมาณ 5 แสนคน ซึ่งนับว่ามากที่สุดตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน ปัจจัยนี้ ถือเป็นปัจจัยหลักในการเปลี่ยนแปลง เพราะหากไม่มีปัจจัยนี้ เหตุการณ์ฯ ก็จะไม่เกิดขึ้น

2. ความขัดแย้งในหมู่นายทหาร ระหว่างผู้นำรัฐบาลและทหารเดิม คือ จอมพลถนอม-ประภาส-ณรงค์ กับ กลุ่มของพลเอกกฤษณ์ สีวะรา ผู้ซึ่งก้าวขึ้นมาเป็นผู้บัญชาการทหารบกคนใหม่ ซึ่งแม้ดุลกำลังยังอาจจะน้อยหรือมีอิทธิพลต่อรัฐบาลและกองทัพน้อยกว่า แต่การมีกองทัพบกเป็นฐานและการเข้าอยู่กับฝ่ายตรงข้ามกับจอมพลถนอม-ประภาส-ณรงค์ โดยเสมือนกับเข้าสนับสนุนการเคลื่อนไหวของนักศึกษาประชาชน ก็ทำให้เกิดดุลกำลังที่จะทำให้ฝ่ายรัฐบาล ไม่สามารถจะปราบปรามประชาชนอย่างหนักได้

3. บทบาทของสถาบันพระมหากษัตริย์ ที่ต้องการให้ประชาชนปลอดภัย ไม่เสียเลือดเนื้อบาดเจ็บล้มตายมาก หากรัฐบาลถนอม-ประภาส-ณรงค์ จะต่อสู้และปราบปรามประชาชน และมีส่วนในการสื่อให้ประชาชนได้เข้าใจสถานการณ์ที่ดีขึ้น จากการลาออกจากตำแหน่งของนายกรัฐมนตรี และการบินออกไปนอกประเทศ และการมีพระบรมราชโองการฯ แต่งตั้งอาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์ มารับตำแหน่งนายกรัฐมนตรี และการที่ผู้นำรัฐบาลในยุคนั้น ยังคงมีความคิดถึงเรื่องของประเทศชาติและให้ความเคารพเทิดทูนสถาบันกษัตริย์

3. หลัทธิเหตุการณ์ 14 ตุลา

สภาพสังคม การเมือง และอื่นๆ

สภาพสังคมและการเมืองเปลี่ยนแปลงไป มีส่วนที่ดูดีขึ้น คือ มีประชาธิปไตยมากขึ้น ประชาชนบางช่วงมีความสุข ประเทศมีความเจริญก้าวหน้ามากขึ้น แต่ก็มีส่วนที่เสื่อมและแย่ลง ทั้งในด้านของเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม รวมทั้งการเมือง ที่ไม่ได้เป็นประชาธิปไตยเต็มใบ และมีลักษณะพัฒนาไปสู่การเป็นเผด็จการรัฐสภา และการใช้อำนาจตามอำเภอใจเพื่อผลประโยชน์ของคนส่วนน้อย ไม่ได้เอาผลประโยชน์ของประชาชนและประเทศชาติเป็นหลัก ซึ่งมีมากขึ้นโดยเฉพาะในช่วงตั้งแต่ ปี 2544 เป็นต้นมา

สถานการณ์ บทบาทของตนเองหลังเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516

กล่าวโดยส่วนตัว ได้สามารถทำตามอุดมการณ์ สืบทอดเจตนารมณ์ 14 ตุลา 2516 ตามสมควร โดยยังคงยืนหยัดคิดดีทำดี ทำในสิ่งที่ดีงามและถูกต้อง ไม่เบียดเบียนหรือเอาเปรียบใคร ทำงานให้กับส่วนรวมและสังคมมา

ตลอด โดยไม่เคยหยุด ไม่ยอมแพ้ ในส่วนงานต่างๆ ที่ได้รับผิดชอบ ก็ได้
ทำได้ดีและประสบผลสำเร็จอย่างที่น่าพอใจ และมีชีวิตอย่างเรียบง่ายเหมือน
เดิม แต่ในเรื่องของสังคมส่วนรวม ปัญหาหนักใหญ่และหนักมาก โดยเฉพาะ
ที่มาจากระบอบการปกครองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย และพัฒนาไปสู่ระบอบ
เผด็จการ ทั้งเผด็จการทหารและเผด็จการรัฐสภา ซึ่งเมื่อเข้ามาสู่ยุคของทุน
สามัญ ที่ประชาชนและระบบกลไกในสังคม ทั้งการเมืองเศรษฐกิจ อ่อนแอ
ด้อยคุณภาพ ได้ถูกนายทุนผูกขาด เข้ามายึดอำนาจทางการเมือง ผ่านพรรค-
การเมืองและระบบการเลือกตั้งแบบรัฐสภาที่มีข้ออ่อนและจำกัด จนนำไปสู่
ระบอบเผด็จการพรรคการเมืองทุนสามัญที่เพื่อผลประโยชน์ของตน
และพวกพ้อง อันเป็นการทำให้เกิดและซ้ำเติมวิกฤตให้กับประชาชนและ
ประเทศชาติอย่างหนักหน่วงที่สุด อย่างที่กลุ่มสยามประชาภิวัฒน์กล่าวเอาไว้

ผลกระทบของเหตุการณ์ต่อชีวิตของผู้ให้สัมภาษณ์

ชีวิตความเป็นอยู่ส่วนตัวไม่ถูกรบกวนมาก เพราะการดำรงชีวิตแบบ
เรียบง่าย และทำงานด้วยความรับผิดชอบมาตลอดชีวิต ทำให้ไม่เดือดร้อน
อะไรมากนัก ยังสามารถดูแลครอบครัวได้ตามสมควรแก่อัถภาพ แต่ในด้าน
การใช้ชีวิตเพื่อสังคมและส่วนรวมนั้น แทนที่จะได้ใช้ชีวิตหลังเกษียณพักผ่อน
มีความสุขสบายได้มากขึ้น กลับต้องมาทำงานหนักกว่าเดิม ในการทำงาน
เพื่อต่อสู้กับความไม่ถูกต้อง โดยการทำให้ถูกต้อง และใช้แนวของการให้
ความรู้ ใช้สติปัญญาหาความจริง โดยการพัฒนาคุณภาพของผู้คนและสังคม
ให้ดีขึ้นให้มากขึ้น ซึ่งก็ทำได้บางระดับเพราะปัญหาหนักใหญ่และอุปสรรค
มาก ทั้งจากการมีแผนร้ายของผู้ปกครองที่ไม่ดีและจากสภาพสังคมที่เปลี่ยน
ไปในทิศทางของทุนสามัญ จึงทำให้ทำงานไม่ได้มากนัก และยังไม่พอต่อ
การเปลี่ยนแปลงสังคมให้เป็นประชาธิปไตยอย่างแท้จริง

ผู้ให้สัมภาษณ์คิดว่าได้บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่คิดไว้แล้วหรือไม่
อย่างไร

ผมมองโลกตามความเป็นจริงตามหลักของพระพุทธเจ้า ทำให้อยู่ได้
อย่างมีสติ ใช้ความรู้และปัญญา และพยายามคิดและทำเต็มกำลังความ
สามารถที่มนุษย์คนหนึ่งจะทำได้ โดยเดินไปตามเส้นทางของประชาชน
ปรับปรุงตัวเองให้ดีขึ้น ให้ทำงานได้มากขึ้นและมีผลมากขึ้น เดินไปตามเส้น
ทางที่ตั้งเป้าหมายไว้สูง คือ สังคมที่คนไทยรักกัน มีความสุขอย่างทั่วถึง และ
ได้รับความเสมอภาคเป็นธรรมอย่างทั่วหน้ากัน ชุมชน บ้านเกิด บ้านเมือง มี
ความเจริญอย่างยั่งยืนและพอเพียง

โดยส่วนตัวอาจจะทำอะไรได้จำกัด แต่สิ่งที่สำคัญคือ ผมยังคงมั่นคง
ในอุดมคติไม่เปลี่ยนแปลง และไม่ทำความเดือดร้อนให้กับคนอื่นและบ้าน
เมือง ไม่แสวงหาอำนาจและความร่ำรวยโดยไม่ถูกต้องชอบธรรมด้วยการไป
เอาเปรียบจากคนอื่น ผมจำได้เสมอเวลาไปกล่าวหา “เผด็จการทรราช
นักการเมืองและทุนสามานย์ที่ไม่ดี” ผมจะไม่ทำแบบเขา ผมจะไม่กลืน
น้ำลายตนเอง

**เหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 มีส่วนเชื่อมโยงกับเหตุการณ์การเมืองอื่นๆ
หลังจากนั้นหรือไม่ อย่างไร**

ทุกเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ประชาธิปไตย ไม่ได้เกิดขึ้นโดดๆ แต่มี
ความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นก่อน และมีผลต่อเหตุการณ์ที่
เกิดขึ้นตามมา เหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 ก็อยู่ในหลักการทั่วไปดังกล่าวบน
ถนนสายเดียวกัน หมุด 14 ตุลาคม 2516 ตามหลัง หมุด 24 มิถุนายน
2475 ส่วน 6 ตุลา 2519 , 17 พฤษภาคม 2535 , และเหตุการณ์อื่นๆ ถึง
ปัจจุบัน ก็ตามมา จึงมีส่วนที่แยกกันไม่ออก แต่ละเรื่องราว ก็มีส่วนที่เหมือน

และต่างกันไป ตามสภาพสังคม สถาบันและคนที่เปลี่ยนไป โดยปัญหาใหญ่ที่เป็นข้ออ่อนด้อยที่สุดของสังคมไทย คือ

1. ไม่มีการสรุปทเรียนตามความเป็นจริง ทำให้ไม่รู้จักความจริงครบถ้วน ทำผิดซ้ำซาก

2. ทำตามความคิดประสบการณ์ของตน ที่ตนเชื่อ ซึ่งมีทั้งผิดและถูก

3. แก้ปัญหาได้เฉพาะหน้าไปเรื่อยๆ

4. ไม่สามารถแก้ปัญหาต้นเหตุได้ เพราะขาดหรือไม่มีความรู้และไม่มีความพึงพอใจที่จะไปแก้วิกฤตได้

5. คนบางส่วนที่ร่วมขบวนมา หรือมีอุดมคติที่ติงาม หยุคไป เปลี่ยนไป บางส่วนกลับเข้าไปร่วมขบวนการที่เป็นเผด็จการทำร้ายประชาชนและทำลายบ้านเมือง โดยสาเหตุต่างกันไป ซึ่งเป็นเรื่องน่าเศร้า !

6. ระบบข้าราชการอ่อนแอ ถูกฝ่ายการเมืองและทุนสามานย์เข้าแทรกแซง ทำให้กลายเป็นเครื่องมือหรือร่วมสมคบกับฝ่ายการเมืองและกลุ่มทุนสามานย์ดังกล่าว

7. การเป็นคนดี และการต่อสู้เพื่อสิ่งที่ติงามของตนและประเทศ ทำได้ยากขึ้น มีอุปสรรคและมารผจญมากขึ้น จึงต้องการหลักยึดที่มั่นคง คือความรัก ความฝัน และความเชื่อมั่นในหลักธรรม ความถูกต้อง และผลประโยชน์ส่วนรวมของสังคม ที่จะมีผลดีต่อปัจเจกชนอย่างยั่งยืน

รายละเอียดเหตุการณ์ทางการเมืองที่สืบเนื่องจาก 14 ตุลา 2516 เช่น เหตุการณ์ 6 ตุลา 2519, ขบวนการนักศึกษาเข้าป่า, พฤษภาทมิฬ เป็นต้น

1. มีความคิดที่โน้มเอียงไป ทั้งซ้ายจัดและขวาจัดในแต่ละช่วงประวัติศาสตร์ ซึ่งจากการขาดการศึกษา ขาดการสรุปทเรียนที่เป็นจริง

ขาดการเข้าใจปัญหาที่ถูกต้องเป็นจริง การที่มีข้ออ่อนจากทั้งสองด้าน ทำให้เกิดผลเสียอย่างมากต่อการพัฒนาประชาธิปไตยของสังคม มีส่วนทำให้เกิดความล่าช้า และกัดเซาะประชาธิปไตยไม่น้อย

2. ความคิดที่เชื่อด้านเดียว เช่น ต่อพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย ว่าดีที่สุด ถูกต้องหมด แต่เมื่อไปเจอสภาพความจริง ที่มีทั้งข้ออ่อนและความผิดพลาด ก็ผิดหวัง และบางคนกลับมองในด้านร้ายไปหมด ซึ่งความจริง เรื่องของจิตใจและอุดมการณ์ที่ทำเพื่อส่วนรวม ยังคงเป็นจุดเด่นของชาวพรรคฯ แต่มีข้ออ่อนเรื่องความรู้ในการวิเคราะห์สังคมนิยม หรือความคิดที่ว่า พวกเราดีที่สุด กรรมกรชาวนาถูกต้องฝ่ายเดียว แต่คนอื่นๆ ส่วนอื่นๆ ผิดหมด ไม่ดีหมดนั่น ความจริงแม้ว่า ฝ่ายที่ได้เปรียบในสังคม ที่เป็นคนชั้นบนส่วนน้อย จะเอาเปรียบและฉกฉวยเอาผลประโยชน์ของส่วนรวมไปจากคนส่วนใหญ่และจากสังคม แต่ทุกส่วนทุกฝ่ายล้วนมีบทบาทที่เป็นคุณแก่สังคม และข้อดีและข้ออ่อนของตนเอง ประเทศไทยและสังคมนิยม ถูกสร้างและพัฒนามาจากคนหลายฝ่าย ซึ่งเราจะต้องพิจารณาด้วยความเที่ยงธรรม

4. สถานการณ์ปัจจุบัน

ครอบครัว/การศึกษา/ฐานะทางเศรษฐกิจ/การทำกิจกรรม ฯลฯ

ผมมีครอบครัวที่ดี มีชีวิตพออยู่ได้อย่างพอเพียง มีความสุขพอควร และได้ช่วยสังคมตามกำลังความสามารถ แต่ยังคงทำงานเอาจริง หุ่่มเทหนักมากกว่าเดิม เพราะมีประสบการณ์และมีเครือข่ายที่รู้จักมาก

ผู้ให้สัมภาษณ์คิดว่า เหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 มีผลอย่างไรต่อสังคมไทยในปัจจุบันหรือไม่อย่างไร และบทเรียนจากเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 ที่

คนรุ่นปัจจุบันในสังคมไทยควรต้องเรียนรู้คืออะไร มีความสำคัญอย่างไร ต่อสังคมไทยในปัจจุบันบ้าง

เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 มีคุณค่าและความหมายต่อ
ประชาธิปไตยอย่างสูงยิ่ง เพราะ

1. เป็นการแสดงให้เห็นถึงพลังของเยาวชน นิสิต นักศึกษา และ
ประชาชน ที่มีอิสระเสรีและความบริสุทธิ์จริงใจ ที่เมื่อรวมตัวกันอย่างเป็น
เอกภาพจะกลายเป็นพลังที่ยิ่งใหญ่

2. แต่พลังของเยาวชนนิสิตนักศึกษา ต้องประสานร่วมมือกับพลังที่
ก้าวหน้าอื่นๆ เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงเพื่อประชาชนได้อย่างแท้จริง

3. ผลพวงของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 น่าจะออกดอกผลมาก
กว่านี้ หากผู้นำนักศึกษาและประชาชน ได้นำมาสรุปบทเรียนอย่างจริงจัง
และแท้จริง (ยึดความถูกต้องเป็นจริง) จะทำให้เราไม่ตกแถวหรือมีความโน้ม
เอียงทางความคิดไปทั้งเอียงซ้ายจัดและขวาจัด ซึ่งเกิดผลเสียต่อการพัฒนา
ประชาธิปไตยและการสร้างพลังประชาธิปไตยของประชาชน ซึ่งทำให้ฝ่าย
อำนาจเผด็จการ สามารถใช้ข้ออ่อนของขบวนการนักศึกษาประชาชนมาตีได้
ประชาธิปไตยและนำเผด็จการกลับคืนมาได้

4. บทเรียนที่สำคัญ

4.1 ต้องยึดความจริง โดยจะได้มาจากการกล้าสรุปและการ
วิจารณ์และวิจารณ์ตนเองอย่างตรงไปตรงมา

4.2 ความคิดที่โน้มเอียงไปในทางที่ผิดของผู้นำ จะมีขึ้นตลอด
เส้นทาง จากการต้องการสำเร็จให้บรรลุเป้าหมายโดยเร็ว
และการเดินออกนอกเส้นทางไปแสวงหาผลประโยชน์เพื่อ
ตนเอง ซึ่งจะมีการกล้าวิจารณ์แนะนำน้อย เพราะไม่ยอม
ขัดแย้งกัน ซึ่งเป็นความคิดที่ผิด และเกิดผลเสียมหันต์ตามมา

- 4.3 การเชื่อมั่นในพลังประชาชน จะต้องเดินทางในสิ่งที่ถูกและเพื่อผลประโยชน์ของประชาชนที่แท้จริง
- 4.4 กลุ่มที่เข้ากุมอำนาจรัฐ จะไม่ยอมลงเวทีประวัติศาสตร์ไปอย่างง่ายๆ แต่ด้วยอำนาจและพลังที่เข้มแข็งและเหนือกว่าของประชาชนเท่านั้น ที่จะขจัดอำนาจเผด็จการลงไปได้ “ไม่กวาดต้อนแข็งเหนียวยืดหยุ่นและมีก้านไม้มากพอที่จะกวาดขยะที่มีเต็มบ้านให้หมดลงไปได้”
- 4.5 ต้องอาศัยผู้นำที่มีความสามารถและมีคุณธรรม ผู้ปฏิบัติงานที่กล้าหาญเสียสละ และประชาชนที่สามัคคีกันเป็นพลังอันยิ่งใหญ่ไพศาล จึงสามารถเอาชนะศัตรูของประชาชนและศัตรูของประชาธิปไตยได้
- 4.6 ประชาชนที่ต้องการการเปลี่ยนแปลงใหม่ โดยต้องการที่จะล้มระบอบทุนนิยมลงไปได้ จะต้องเป้าหมายที่ไปไกลกว่าและข้ามผลประโยชน์ส่วนตัว ไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริงที่จะเป็นประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติอย่างแท้จริง
- 4.7 การเปลี่ยนแปลงจะต้องยึดความจริง มิใช่ใช้ความเชื่อและอารมณ์ของผู้นำ หรือการกล่าวอ้างพลังของประชาชนอย่างนามธรรม โดยไม่เป็นจริง แต่ต้องมุ่งมั่นทำงานอย่างจริงจัง โดยมุ่งให้ความสำคัญต่อพลังที่มีความเข้มแข็งและมีบทบาทที่แท้จริง ที่จะสามารถไปเอาชนะศัตรูของประชาชนและประเทศได้
- 4.8 ความรู้สติปัญญา และการยึดความเป็นจริงและคุณภาพของประชาชน เป็นหัวใจของการเปลี่ยนแปลงสังคมไทย

มุมมองของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อสถานการณ์การเมืองปัจจุบัน

การเมืองปัจจุบันดูเหมือนถอยหลังเข้าคลองของอำนาจเผด็จการของคนส่วนน้อย แต่จะเปลี่ยนผู้เล่นผู้มีอำนาจรัฐ จากเผด็จการทหาร มาสู่เผด็จการรัฐสภา ซึ่งมาจาก 2 ปัจจัย คือ

1. สังคมไทย พัฒนาไปสู่สังคมทุนนิยมแบบสามัญมากกว่าทุนนิยมที่มีคุณค่าคุณธรรม

2. ระบอบประชาธิปไตย ถอยหลังเข้าคลอง โดยทุนสามัญ ได้เข้ามาสู่อำนาจทางการเมืองโดยตรง (ซึ่งก่อนหน้านี้ จะสนับสนุนอยู่ภายนอก โดยใช้ข้ออ่อนและช่องว่างของรัฐธรรมนูญปี 2540 และ 2550 (ในเรื่องของพรรคการเมือง, ระบบการเลือกตั้งแบบรัฐสภาและการไม่มีอำนาจบังคับใช้รัฐธรรมนูญอย่างจริงจัง) และข้ออ่อนของสังคม (ระบบบอุปถัมภ์, ระบบอำนาจนิยม, ระบบบริโภคนิยม) สร้างระบบเผด็จการรัฐสภาพรรคการเมืองทุนสามัญทักษิณขึ้นมา แล้วก็ใช้อำนาจรัฐที่ยึดได้ไว้ (ฝ่ายนิติบัญญัติและฝ่ายบริหาร) สร้างอำนาจแบบเบ็ดเสร็จของตน และทำลายฐานอำนาจของฝ่ายเดิมและฝ่ายที่จะมาต่อต้านตน

ทำให้เกิดปัจจัยที่สำคัญด้านลบในสังคม คือ

- ผู้คนถูกสังคมโน้มนำให้ไปติดและยึดถือในอำนาจยศถาบรรดาศักดิ์และเงินทอง โดยไม่ได้สนใจในเรื่องที่มาและคุณธรรมความถูกต้องชอบธรรม
- ระบบและกลไกในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ถูกแปรเปลี่ยนไปในด้านความเสื่อม ที่ถูกนักวิชาการขนานนามว่า “ระบอบการเมืองสามัญ” ที่เอื้อต่อนักการเมืองและกลุ่มทุนสามัญ ที่จะใช้ในการสร้างอำนาจและแสวงหาทุนที่ไม่ถูกต้องชอบธรรม

- บุคคลและสถาบันที่มีหน้าที่รับผิดชอบหลักต่อความมั่นคงของชาติและการรักษานิติรัฐนิติธรรม ถูกบั่นทอนและทำลายทั้งทางตรงและทางอ้อม ทำให้ขาดความกล้าหาญและความรับผิดชอบที่จะทำหน้าที่อันสำคัญของชาติที่ตนรับผิดชอบอยู่ได้ติดอยู่ในระบบอุปถัมภ์ในสังคมเดิม
- บุคคลที่มีอุดมคติ รักษาตัวอย่างจริงจังมีจำนวนน้อย และไม่มีพลังที่จะต่อต้านระบบทุนสามัญ เพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมไปสู่ระบอบประชาธิปไตยที่แท้จริง
- ประชาชนมีน้อย กลายเป็นจำเลย คือ ไม่สนใจ ไม่กล้าออกมาคัดค้านหรือร่วมการเปลี่ยนแปลงสังคม

มุมมองของผู้ให้สัมภาษณ์ต่อบทบาทนักศึกษาปัญญาชน กรรมกร ชาวนากับการเมืองในปัจจุบัน

ระบอบทุนนิยมสามัญและระบอบการเมืองที่ไม่เป็นประชาธิปไตย ได้จำกัดและบั่นทอน บทบาทของนักศึกษาปัญญาชน กรรมกรชาวนา คือ

1. ไม่ให้มีการรวมพลังเป็นกลุ่มเป็นก้อนแบบเดิม
2. ไม่ได้ให้ความสนใจต่อการเข้าไปมีบทบาททางสังคมและการเมือง
3. ให้ความสนใจแก้ปัญหาเฉพาะหน้า และการมุ่งเอาตัวรอดเป็นยอดดี
4. ระบบการเมือง ไม่เอื้อหรือกีดกันบทบาทของนักศึกษา ปัญญาชน กรรมกรและชาวนา

อย่างไรก็ตาม ยังมีผู้คนที่มีความมุ่งมั่นหรือทนไม่ได้กับระบอบเผด็จการทุนสามัญที่กุมอำนาจรัฐและบริหารปกครองอย่างรวมศูนย์อำนาจ และเกิดความผิดพลาดทั้งในเชิงนโยบายและการปฏิบัติ ที่สร้างปัญหาและความ

ทุกขียากเดือดร้อนสู่ประชาชนในทั่วทุกหัวระแหง ยังคงมีการรวมตัวกัน และออกมาต่อต้านคัดค้านการกระทำที่ไม่ถูกต้องของฝ่ายรัฐบาลและ นักการเมือง ซึ่งคงจะต้องมีการวางแผนและดำเนินการที่จะรณรงค์ปลุกเร้า ให้นักศึกษา กรรมกร ชวนา ให้มีความสนใจและลุกขึ้นมาแก้ปัญหาส่วนตน และประเทศชาติให้มากขึ้น

หากเปรียบเทียบสภาพสังคมและการเมืองในช่วงปี 2516 กับปัจจุบัน เหมือนหรือต่างกันอย่างไร และเพราะเหตุใด

ผมขอเปรียบเทียบ ดังนี้

	ในช่วงปี 2516	ในช่วงปี 2544-ปัจจุบัน
สภาพสังคม	เริ่มเปลี่ยนผ่านเข้าสู่ระบบทุนนิยม	ยุคทุนนิยมสามัญเต็มตัว
ระบบการปกครอง	เผด็จการทหาร	เผด็จการโดยกลุ่มทุนสามัญ
สภาพประชาชน	มีความเป็นเอกภาพในการต่อสู้กับอำนาจรัฐ	มีความขัดแย้งแบ่งเป็นขั้วเป็นแดงเหลืองชัดเจน
ความคิดของผู้ปกครองต่อชีวิตประชาชน	ยังคิดถึงประชาชน	ไม่ค่อยคำนึงถึงความปลอดภัยของประชาชน
ความคิดของผู้ปกครองต่อสถาบันหลักของชาติ	เคารพและยึดถือ	ไม่เคารพ ไม่ให้ความสำคัญ (เอาตัวเองมาก่อน)
การใช้กลไกของรัฐและสื่อเป็นเครื่องมือ	ยังมีไม่มากนัก	ได้พัฒนาอย่างเป็นระบบ ทั้งอำนาจรัฐ ทุน สื่อ นักวิชาการ (ความรู้) และมวลชน

ข้อเสนอจากประสบการณ์ในอดีตเพื่อบอกสู่คนรุ่นต่อไป

ในด้านประชาธิปไตย

1. ต้องกลับไปทบทวนและสรุปบทเรียนอย่างจริงจัง ควรจะจัดเป็นกลุ่ม หากยังไม่ได้ ก็เริ่มต้นทำที่ตนเองก่อน เพราะการสรุปบทเรียน จะทำให้เราเข้าใจจุดอ่อนของตนและข้อดีของคนอื่นมากขึ้น และเข้าใจสภาพความเป็นจริงของสังคมมากขึ้น
2. อุดมการณ์และอุดมคติประชาธิปไตย เป็นสิ่งที่มีคุณค่าและความหมายต่อตนเอง สังคม และอนาคตของประเทศ
3. ต้องทำหน้าที่ต่อสู้กับสิ่งที่ผิดและขัดขวางต่อประชาธิปไตย ควบคุมไปกับการพัฒนาคุณภาพของตนเองและผู้คน
4. สังคมที่มีระบบและประชาชนมีคุณภาพ จะเป็นหลักประกันต่อการรักษาประชาธิปไตยและพัฒนาไปสู่ความยั่งยืน

คำนิยามสั้นๆ สำหรับเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 ตามความคิดของผู้ให้สัมภาษณ์

เหตุการณ์ 14 ตุลา 2516 เป็นหลักหมุดแห่งวีรภาพของเยาวชนนักเรียน นิสิต นักศึกษาที่ต่อสู้กับเผด็จการเพื่อประชาธิปไตยและเสรีภาพของประชาชน

บทส่งท้าย

ผมภูมิใจที่ได้เป็นส่วนหนึ่งในประวัติศาสตร์ประชาธิปไตยที่สำคัญยิ่งนี้ และได้ทำหน้าที่ต่อมาด้วยความรักและความรับผิดชอบต่อเจตนารมณ์ต่อเพื่อนมิตรประชาชนและประเทศไทย

ธัญญา ชุนชฎาธาร (ใส่แว่น) ขณะถูกตำรวจควบคุมตัวในวันที่ 6 ตุลาคม 2516

ธัญญา ชุนชฎาธาร

ธัญญา ชุนชฎาธาร เป็นชาวกรุงเทพฯ เข้าเรียนที่คณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปี 2511 และได้เริ่มทำกิจกรรมนักศึกษาตั้งแต่ช่วงปีแรกๆ ไม่ว่าจะเป็นการสังเกตการณ์เลือกตั้งในปี 2512, การทำหนังสือนักศึกษา “เล่มละบาท” และการชุมนุมต่อต้านการลอบฆาตกรรมนักศึกษาธรรมศาสตร์ทั้ง 9 คนในเดือนมิถุนายน 2516 เป็นต้น เขาเป็นคนหนึ่งที่เคลื่อนไหวกับกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ และถูกจับกุมพร้อมกับเพื่อนอีก 10 คนในวันที่ 6 ตุลาคม 2516 อันเป็นชนวนสำคัญที่นำไปสู่เหตุการณ์ 14 ตุลาฯ 16

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ ธัญญาได้ร่วมก่อตั้งกลุ่มประชาชนเพื่อประชาธิปไตย (ปช.ปช.) และศึกษาจนจบรัฐศาสตรบัณฑิตในปี 2518 หลังเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ 19 เขาได้ตัดสินใจเข้าป่าเพื่อร่วมกับกองทัพประชาชน เมื่อกลับคืนเมือง เขาได้จัดทำหนังสือในนามสำนักพิมพ์ เพื่อนชีวิต เขายังคงทำกิจกรรมทางการเมืองและเคยเป็นกรรมการบริหารพรรคการเมืองใหม่ช่วงปี 2552-2553

ปัจจุบัน ประกอบอาชีพอิสระ และเป็นพิธีกรรายการโทรทัศน์

บันทึกบอกเล่า “40 ปี 14 ตุลา” : กว่าจะมาเป็นกบฏรัฐธรรมนูญ

ธัญญา ชุนชฎาธาร

1. ลูกจีนต่างดาว -เรียนหนังสือโรงเรียนวัด

ผมเกิดในครอบครัวจีนต่างดาว พ่ออพยพหนีภัยสงครามและความยากจนในจีน มาพบกับแม่ลูกจีนชาวสวนตลาดพลูธนบุรี แม่เกิดในไทย แต่ตอนแม่เป็นเด็ก ปู่กับย่าส่งแม่ไปอยู่จีน จนอย่างวัยสาวจึงกลับมาไทย และพบกับพ่อ อยู่กินกันจนมีลูก 6 คน

พ่อป่วยเสียชีวิตตั้งแต่ผมยังเด็ก ความทรงจำสำคัญเกี่ยวกับพ่อคือรอยแผลเป็นขนาดใหญ่ที่หน้าแข้งของพ่อ เป็นบาดแผลจากการสู้รบกับทหารญี่ปุ่น พ่ออาสาเข้าเป็นทหาร ร่วมรบทำสงครามต่อต้านญี่ปุ่น ตอนญี่ปุ่นรุกรานจีน

เมื่อพ่อเสีย ภาระหนักตกอยู่กับแม่ ที่ต้องเลี้ยงดูผมกับน้องและตัวเอง ส่วนที่ๆ พ่อทำงานได้ ญาติแม่ก็รับไปอยู่ด้วย แม่จะลำบากแม่ก็ดิ้นรน ส่งผมไปเรียนประถม จนจบที่โรงเรียนกาญจนาภิเษก ซึ่งเป็นโรงเรียนเล็กๆ จัดตั้งและสอนโดยมีคุณป้ามุสลิมผู้เอื้ออาทร เพื่อสอนลูกหลานคนจนให้อ่านออกเขียนได้ เมื่อจบประถมแล้วคุณครูก็พาลูกศิษย์ไปสอบเข้าเรียนต่อชั้นมัธยมที่โรงเรียนวัดสุทธิวราราม ซึ่งเพื่อนๆ ทั้งหมดที่ไปสอบ ผมสอบผ่านคนเดียว ได้โรงเรียนมัธยมแม้เป็นโรงเรียนวัด แต่ก็เรียนหลวง ที่บรรดาเด็กๆ ย่านตอนใต้ของกรุงเทพฯ อายากเข้าเรียน

2. เรียนไป ทำงานไป เป็นพ่อค้าหาบเร่

เมื่อเริ่มโต พอที่จะหาบของสูงจากพื้น ผมก็เริ่มช่วยงานแม่ ซึ่งเป็นแม่ค้าหาบเร่ขายถั่วต้ม จากชุมชนตรอกบ้านแบบ เร่ขายมาเรื่อยตามหัวถนนข้าวสาร และปักหลักที่ฟุตบอลสนามกีฬา หน้าโรงหนังศรีสาร ที่นั่นยามเย็น ผมก็มาช่วยแม่ขายของ

อาชีพหาบเร่ เป็นอาชีพที่ทุกข์ยากลำบากอยู่แล้ว แต่รัฐก็ซ้ำเติม ด้วยการส่งตำรวจไล่จับ ตามนโยบายรักษาความสะอาดของรัฐ ช่วงหนึ่งตำรวจกวาดถนนหนัก ไล่หาบเร่เกือบทุกวันราวกับไล่จับอาชญากร พ่อค้าแม่ขาย ต้องคอยหลบหนีตำรวจ บ้างของเสียหายแตกกระจายตามท้องถนน เกิดความทุกข์ยากลำบากแสนสาหัส เด็กเล็กอย่างผม ตัดสินใจส่งหนังสือร้องทุกข์ขอความเป็นธรรม ไปยังอธิบดีกรมตำรวจซึ่งเป็นศิษย์เก่ารุ่นพ่อของโรงเรียนวัดสุทธิฯ คือ พล.ต.อ.ประเสริฐ รุจิรวงศ์ ส่งจดหมายไปพักใหญ่ ก็มีตำรวจมาตามจับถึงบ้าน แต่เมื่อไปพบสารวัตรใหญ่ก็แจ้งให้ผมทราบว่า อธิบดีได้รับจดหมายแล้ว และสั่งมาให้ตำรวจผ่อนผันและช่วยดูแลด้วย ตั้งแต่นั้นพ่อค้าแม่ขายหน้าโรงหนังสาร ก็ไม่โดนก่อกวน ค่าขายได้ตามปกติ ผมเองก็พลอยมีหน้าตาช่วยแก้ปัญหาได้

ผมมาได้อาชีพเพิ่มหน้าโรงหนัง เมื่อคนขายหนังสือเจ้าเก่าเลิกกิจการ ผมก็ไปหาซื้อหนังสือแถวนางเลิ้งมาตั้งแผงเล็กๆ ขายหนังสือ เป็นจำพวกหนังสือการ์ตูนเบ๊ใหญ่จำ ภาพยนตร์บันเทิง หรือเรื่องชุด พล นิกร กิมหงวน ซึ่งนอกจากจะทำให้ผมมีรายได้เพิ่มแล้ว ยังได้อ่านหนังสือฟรีอีกด้วย

เรื่องหนังสือ ก็มีส่วนสำคัญในวัยเด็ก ทุกวันผมต้องเดินผ่านร้านขายหนังสือพิมพ์ ที่หน้าที่ว่าการอำเภอยานนาวา ทุกวันผมจะยืนอ่านข่าวหน้าหนึ่งของหนังสือพิมพ์ที่เขาแขวนโชว์ไว้ ช่วงนั้นจอมพลสฤษดิ์เพิ่งตาย ข่าว

การชุดคู้ยอนุกรรยาออกมาทุกวัน รวมทั้งความร่ำรวยผิดปกติ มีเงินหลาย พันล้าน จนลูกเมียฟ้องเรียกสมบัติเป็นคดีอื้อฉาวของจอมพลฟ้าชะมาแดง ซึ่งต่อมาก็ตั้งกรรมการยึดทรัพย์

นอกจากข่าวหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์ที่คอยติดตามยื่นอ่านในชอกร้าน ก็มีมุมหนังสือเช้า ผมได้อ่านนิสงส์เช้าอ่านหนังสือกำลังภายในที่ติดอย่าง จอมแมมทุกวัน ทั้งสนุกทั้งมีรสชาติ และให้จินตนาการชีวิต ให้แง่คิดในเรื่อง บุญคุณความแค้น ธรรมะ อธรรม และการฟันฝ่าความยากลำบากต่อสู้แก้ปัญหา และชัยชนะในบั้นปลาย

3. เข้าเรียนมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ (และการเมือง)

ไปเรียนอะไรหรือ เพื่อนบ้านรุ่นพี่ที่จบวิศวะจุฬาฯ ถาม ผมบอกเรียน รัฐศาสตร์ เขาหัวเราะฮึๆ บอกว่า จบแล้วไปเป็นนายตรวจรถเมล์

เรียนอะไรก็เถอะ จบแล้วเป็นนายตรวจรถเมล์ก็ช่างเถอะ ความสามารถมีเพียงเท่านี้ สอบได้คณะนี้ มหาวิตยาลัยนี้แล้ว

แล้วก็มีเรื่องตื่นเต้นตั้งแต่วันแรกเข้ามหาวิตยาลัย รุ่นพี่มาเดินขบวน

วันที่ 21 กรกฎาคม 2511 วันแรกมหาวิตยาลัยเปิด แต่เข้าออกจาก บ้าน ก็มีพิธีประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 2511 สายหน่อยไปมหาวิตยาลัยด้าน ท่าพระจันทร์ ก็มีการเชิญชวน ชุมนุมบาย 4 ที่สนามหลวง คัดค้านการขึ้น ค่ารถเมล์ จาก 50 สตางค์เป็น 75 สตางค์

ตอนเย็นก็มีโอกาสไปสังเกตการณ์ที่สนามหลวง ด้านตรงข้ามหอ ประชุมมหาวิตยาลัย เห็นการไฮปาร์ค มีคนผลัดกันยื่นพุดบนลังไม้ พุดจา สถานการณ์บ้านเมืองโจมตีรัฐบาล และสิ้นสุดด้วยการเดินขบวนออกจาก สนามหลวงไปยื่นข้อเสนอให้รัฐบาล

เป็นบรรยากาศวันแรกที่น่าตื่นเต้นสำหรับน้องใหม่อย่างผม มหาวิทยาลัยแต่เดิมชื่อเต็มว่า “มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง” (ม.ธ.ก.) แต่รัฐบาลต่อมาเห็นคำว่า “การเมือง” อาจจะเป็นการยั่วยุให้นักศึกษาไปยุ่งเกี่ยวกับการเมืองมากขึ้น ไม่ส่งผลดีต่อรัฐบาลซึ่งเป็นเผด็จการ ขณะนั้นที่ไม่ต้องการให้นักศึกษาสนใจการเมือง คำว่า “การเมือง” รัฐบาลจึงมองว่าไม่เป็นมงคลต่อรัฐบาล จึงตัดคำว่า “การเมือง” ออกจากชื่อมหาวิทยาลัย เป็นเพียง มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เฉยๆ แม้จะตัดประโยคสุดท้ายออก แต่ผมเห็นแล้วตั้งแต่วันแรก ว่าจิตวิญญาณมหาวิทยาลัยแห่งนี้ยังเป็น “มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์และการเมือง” นั่นเอง

4. ห้องเรียน ห้องสมุด ห้องกิจกรรม

8 ปีที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กว่าจะจบเป็นรัฐศาสตรบัณฑิตมาได้ก็ใช้เต็มโควตานักศึกษา หากเกินกว่านี้มหาวิทยาลัยก็ไล่ออก เข้าเรียนปี 2511 สำเร็จเสร็จจบ 2518- 8 ปีเหมือน 8 วันผมใช้ชีวิตอย่างคุ้มค่าและเวลาที่ผ่านไปอย่างรวดเร็ว

ช่วงปีแรกห้องเรียนมากหน่อย มีวิชาความรู้ใหม่ๆ ให้เราเปิดสมองออกไปสู่จักรวาล, สังคม และชีวิต ทั้งวิชาปรัชญา, ศาสนาเปรียบเทียบ, อารยธรรมตะวันออกตะวันตก, พัฒนาการทางวิทยาศาสตร์และเศรษฐศาสตร์ เป็นวิชาที่บังคับเรียนของนักศึกษาชั้นปีหนึ่งทุกคน ต้องมาเรียนรวมที่คณะศิลปศาสตร์

วิชาเหล่านี้สอนให้เราคิดตั้งคำถามและค้นหาคำตอบชีวิต เริ่มยุ่งสมองแล้ว เอ็งทำไมเกิดและเกิดมาทำไม พระเจ้ามีจริงหรือไม่หรือมีแต่ตายไปแล้วนิพพานเป็นเพียงจิตว่าง? นรกสวรรค์มีจริงหรือเปล่า ชีวิตเป็นเพียงวัตถุเป็นสสารเคมีชีวะ และอีกสารพันปัญหาที่ต้องค้นคว้าหาคำตอบ ชีวิตคือการ

แสวงหา..คำตอบนอกจากห้องเรียนแล้ว ห้องสมุดและห้องกิจกรรมอาจมีอะไรบางอย่างให้เรา

ห้องเรียนไม่ใช่คำตอบเดียว ก็ไปเข้าห้องสมุดบ้าง โอ้โห...หนังสือมากมายก่ายกอง อ่านทั้งหมดเท่าที่อยากอ่าน หนังสือบางเล่ม 10 ปีแล้วมีคนมาอ่าน 4 คน เราเป็นคนี่ 4 ที่อ่าน บัตรรายการหนังสือบอกไว้อย่างนั้น

หนังสือส่งทางปัญญาบ้าง เป็นเพื่อนยามเหงาบ้างแค่นั้น...กิจกรรม...ห้องกิจกรรมอาจมีบางอย่างให้เราโดยเฉพาะสิ่งที่สองสิ่งแรกให้ไม่ได้คือ “เพื่อนร่วมงาน”

ทั้ง 3 สิ่งห้องเรียน ห้องสมุด และห้องกิจกรรมจึงเป็นหนึ่งเดียวช่วยหล่อหลอมชีวิต 3 สิ่งสลบกันไปมาและภายหลัง “ห้องกิจกรรม” จะทำทนายและท่อมเท มีบทบาทในชีวิตมากขึ้นในเวลาต่อมา

5. จากสายลมแสงแดด

สู่หนาวเหน็บเจ็บช้าและกร้านกล้า ท่าทนาย

ผู้คนนิยมสภาพและบรรยากาศในช่วงแรกที่ผมเข้ามาหาวิทยาลัยว่า “ยุคสายลมแสงแดด” คือนิสิตนักศึกษาไม่สนใจและจริงจังกับสังคม สนใจแต่เรื่องราวของตัวเอง และกิจกรรมบันเทิงเรีงรมย์เชียร์กีฬา ชีวิตสนุกสนานไปวันๆ กับงานรับน้อง งานบอลล์ราตรีสโมสร ร้องรำทำเพลง ร่ายกาพย์กลอนชื่นชมธรรมชาติ ดอกไม้ใบหญ้า ความรัก ความอกหัก ฯ ลฯ ซึ่งก็เป็นไปตามสถานการณ์บ้านเมืองขณะนั้น ที่เป็นรัฐเผด็จการทหารที่ปิดกั้นการแสดงออกและส่งเสริมมอมเมาคนหนุ่มสาวให้ฟังเพื่อพาฝันลอยเลื่อนไป

การประกาศใช้รัฐธรรมนูญปี 2511 ทำให้สังคมเริ่มมีเสรีภาพ นักศึกษาเองเริ่มจัดงานกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับสังคมและบ้านเมืองขึ้น ในเดือนกุมภาพันธ์ 2512 รัฐบาลจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วไปและนักศึกษาก็จัดกิจกรรม

สังเกตการณ์การเลือกตั้งเพื่อตรวจสอบการเลือกตั้งว่าเป็นไปโดยบริสุทธิ์ ยุติธรรมหรือไม่

ผมก็ขอไปเป็นอาสาสมัครผ่านการอบรมสัมมนา วันเลือกตั้งก็ไปสังเกตการณ์อยู่ในหน่วยเลือกตั้งเขตดุสิต เขตทหาร คณะเนนเสียงรัฐบาล ทั้งวันที่นั่งอยู่ในหน่วย ทหารตบเท้าเดินแถวเข้าหย่อนบัตรเลือกตั้งลงคะแนน ขบวนแล้วขบวนเล่า แล้วผลก็ออกมาคณะเนนฝ่ายรัฐบาลชนะถล่มถลาย

พี่ๆ สั่งมาว่ามีอะไรผิดปกติให้ร้องคัดค้านต่อกรรมการหน่วยเลือกตั้งนี้ยิ่งกว่าผิดปกติ ทหารเดินมาไม่มีการตรวจสอบบัตรอะไรทั้งนั้น ดึงชื่อรับบัตรแล้วลงคะแนน มากันเกือบมืดฟ้ามัวดิน ท้อปทุททั้งนั้น ร้องเรียนไปก็คงเลอะคาหน่วยเลือกตั้ง เดินคอตกกลับไปรายงานศูนย์เลือกตั้ง นี่คือการเลือกตั้งในยุคทหารครองเมือง

หลังจากกิจกรรมสังเกตการณ์เลือกตั้ง ผมก็ได้เข้าร่วมกับพี่ๆ เพื่อนๆ กลุ่มนี้ ในกิจกรรมต่างกรรมต่างวาระในอีกหลายปีต่อมา

นอกจากกิจกรรมนี้แล้ว กิจกรรมหลักอีกกิจกรรมคือการทำหนังสือ หนังสือเล่มละ 1 บาท ขายหน้าประตูทางเข้ามหาวิทยาลัยท่าพระจันทร์ ที่ออกมาเป็นระยะ จากการจัดทำของชมรมและกลุ่มต่างๆ ของนักศึกษา คือเอกสารแสดงความคิดเห็นของนักศึกษา มีเนื้อหาสาระบ้าง ไม่มีบ้าง แต่ก็เป็นการหารายได้เข้าชมรมและความคิดริเริ่ม กล้าแสดงออกของนักศึกษา

ผมมีส่วนการเข้าร่วมจัดทำหนังสือ ตั้งแต่เป็นเด็กฝึกหัด ตรวจปฏิพินนอนผ้าหน้าแท่นในโรงพิมพ์ และหอบหนังสือมาขาย แก่กล้าขึ้นหน่อย ก็เป็นผู้ช่วยบรรณกร หาสปอนเซอร์ วางแนวหนังสือ หาคนเขียน ควบคุมการผลิต

แล้วก็เกิดเรื่องใหญ่ เมื่อจัดทำหนังสือ “ตื่นเถิดลูกโตม” ของสโมสรนักศึกษารธรรมศาสตร์ วันตรวจรับน้องใหม่ กลางปี 2512 โดยเพื่อนที่เป็น

บรรณกรและกรรมการฝ่ายประชาสัมพันธ์ สโมสรนักศึกษา มาชวนผมและเพื่อน ๆ อีก 3-4 คนไปทำ

“ตื่นเถิดลูกโตม” ในทัศนะเรา เห็นเป็นหนังสือรับน้องธรรมดา แต่ที่พิเศษ พอตีเพื่อนได้รับรูปใหม่ล่าสุด ของอาจารย์ปรีดี พนมยงค์ ท่านผู้ประศาสน์การมหาวิทยาลัย ซึ่งลี้ภัยจากจีนไปอยู่ฝรั่งเศส เมื่อเราได้รูปมาก็ นำรูปท่านขึ้นปกซ้อนกับรูปเก่าของท่าน ให้เห็นหน้าท่านทั้งอดีตและปัจจุบัน เราไม่เอะใจว่าจะเป็นปัญหา ทั้งๆ ที่พอจะรู้ว่า เมื่อใดที่เราพูดถึงท่านในวงสนทนา จะต้องใช้เสียงเบา แทบจะกระซิบพูดคุยกันในขณะนั้น

“ออกไม่ได้ เผยแพร่ไม่ได้ ตำรวจรู้เรื่องแล้ว ให้ไปพบ” ตัวแทนกรรมการสโมสรมาชี้แจง แจ้งให้ทราบ เกิดการโต้เถียงอย่างหนัก จนพาดพิงบานปลายถึงสถาบันเบื้องสูง ก่อนที่จะเดินทางไปพบตำรวจ

ที่กองบัญชาการตำรวจสันติบาล ตำรวจกำลังสาละวนขีดเส้นแดงใต้บรรทัดตามบทความ - ในหนังสือ โดยเฉพาะที่ปรองหนังสือหน้าแรก ที่มีรูปรอยเท้า (ตีน) เต็มหน้ากระดาษ พร้อมกับข้อความว่า “แต่ - ความเลวทรามต่ำช้า ในผืนแผ่นดินแห่งนี้” อันนี้ก็ส่อยุยงปลุกปั่นให้เกิดความเกลียดชังต่อรัฐบาล และ ๆ ละ ในที่สุดตำรวจก็ขอเก็บหนังสือ ห้ามไม่ให้เผยแพร่

ข่าวนี้ก็แพร่สะพัดในมหาวิทยาลัยวันต่อๆ มา มีกลุ่มต่างๆ ออกใบปลิวโจมตีสโมสร ลามปามไปยังอาจารย์บางท่าน สโมสรก็ออกชี้แจงตอบโต้ เกิดความขัดแย้งวุ่นวายในมหาวิทยาลัย จนคนนอก คือ ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้นำไปเขียนวิจารณ์ในหน้า 5 นสพ.สยามรัฐ รายวัน

ก่อนเรื่องจะบานปลายมากขึ้น ทางมหาวิทยาลัยจัดประชุมมหาวิทยาลัยโดยมีคณบดีทุกคนเข้าประชุม และให้กลุ่มนักศึกษาที่มีปัญหาและคณะผู้จัดทำ เข้าชี้แจงในที่ประชุม โดยพลตรีกรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์ อธิการบดีเป็นองค์ประธานการประชุม

หลังการประชุม มหาวิทยาลัยออกคำประกาศสั้นๆ ว่า เรื่องปัญหาการจัดทำหนังสือที่เกิดขึ้น ทางมหาวิทยาลัยจัดประชุมพิจารณาแล้ว ผู้ใดสนใจให้ติดต่อขอดูรายละเอียดที่ทางเลขานุการมหาวิทยาลัย

เพียงเท่านั้น ไม่ปรากฏทราบว่ามีผู้ใดไปขอรายละเอียดหรือไม่ และสรุปว่าอย่างไร แต่เรื่องก็ค่อยๆ ซาลง และเงียบหายไป

ส่วนผมเองและเพื่อนที่ทำหนังสือ รอดพ้นจากความทุกข์ที่เหน็บหนาวมากกว่าเดือน พ้นจากการถูกลบชื่อออก พ้นจากการถูกจับกุมตั้งข้อหาจากตำรวจ กว่าเดือนที่เราทุกข์ทรมานใจ กับเรื่องที่เกิดขึ้น

6. ดอกไม้จะบาน - ขบวนการนักศึกษาตื่นและขยายตัว

หลังเหตุการณ์สงบ ผมก็กลับไปทำกิจกรรมตามปกติ ซึ่งมีงานสามสี่ส่วนที่คลุกคลี ทั้งสลับสับเปลี่ยนและควบคู่กันไป กิจกรรมหนังสือ ทั้งอ่าน-เขียน-และจัดทำ ตลอดจนสนับสนุนให้กำลังใจเพื่อนๆ ได้ใช้สิทธิและเสรีภาพแสดงความคิดเห็นต่อเหตุการณ์และสถานการณ์บ้านเมืองต่างๆ เพราะในขณะนั้นปัญหาต่างๆ เริ่มรุมเร้าบ้านเมือง และคนหนุ่มสาวต้องการเวทีแสดงออก

จาก หนังสือ “ตื่นเถิดลูกโตม” มีหนังสือแนวก้าวหน้าและต้องห้ามออกมาตามติดจากกลุ่มต่างๆ

หนังสือ “คัมภีร์” ฉบับปฏิวัติของรุ่นพีธีธรรมศาสตร์ ช่วยเขียนบทความให้ หน้าปกเป็นรูปเลนิน ข้างในเป็นปฏิวัติรัสเซียและสงครามกองโจรของเหมาเจ๋อตุง โดนเบาะๆ แค่นี้ก็รูปปกเลนินออก

หนังสือ “ภัยขาว” เปิดโปงจักรวรรดิอเมริกา และต่อต้านสงครามอินโดจีน - กมล กมลตระกูล กับ พิชิต จงสถิตย์วัฒนา ก็ถูกเพ่งเล็งจากสันติบาล

หนังสือ “ภัยเหลืออง” เปิดเผยโฉมหน้าผู้ป่วนที่มารุกรานเศรษฐกิจไทย โดยสภากาแฟ ของนักศึกษา ม.เกษตรศาสตร์ ไปจน “ภัยเขียว” ของกลุ่ม วลัยชัทศน์ นักศึกษามหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ที่ขึ้นโดยตรงกับรัฐบาลเผด็จการทหาร

นอกจากหนังสือภายในมหาวิทยาลัย ผมก็มีโอกาสร่วมกับพี่ๆ หนังสือพิมพ์ ธงไทย และ มหาราชกรูร์ ที่มี พี่ปรีชา สามัคคีธรรม อดีตนักกิจกรรมรุ่นพี่ มธ. ที่ถูกลบชื่อจากมหาวิทยาลัย - เป็นบรรณาธิการ และพี่ เรือเอก วีระโอสถานนท์ อดีตกบฏแมนฮัตตัน ผู้เอาปืนจี้จอมพล ป. เป็นบรรณาธิการ โดยส่งข้อเขียนบทความให้เป็นประจำ

สำคัญยิ่งในขณะนั้น ก็คือ พวกเรากำลังปลุกปั่น นิตยสาร “วรรณกรรมเพื่อชีวิต - ปฏิวัติความคิดติดอาวุธปัญญา โดยมี พิรุณ ฉัตรวนิชกุล กมล กมลตระกูล บุญส่ง ชเลธร ประเดิม ดำรงเจริญ และผม ร่วมกับเพื่อนพ้องจำนวนหนึ่งจัดทำ เพื่อเปิดแนวรบด้านวัฒนธรรม ให้กับขบวนการนักศึกษาประชาชน

จากงานหนังสือ ก็มีกิจกรรมนักศึกษา ร่วมงานกลุ่มนิสิตอาสาสมัครแห่งประเทศไทย ทั้งกิจกรรมสังเกตการณ์เลือกตั้ง และการจัดทำโครงการพัฒนาเยาวชนไทยในระบอบประชาธิปไตย ออกเผยแพร่อะไรไปโดย จัดตั้งค่ายเยาวชนประชาธิปไตยในจังหวัดต่างๆ เป็นกลุ่มนิสิตนักศึกษาระหว่างหลายสถาบัน

ภายในมหาวิทยาลัย ก็ปั่นเขียนอยู่กับ “กลุ่มสภาน้ำโดม” ซึ่งเป็นกลุ่มอิสระที่กล้าคิดกล้าทำ แม้กระทั่งการต่อต้านความฟุ่มเฟือย ของการจัดงานฟุตบอลประเพณี ที่เป็นประเพณีสืบต่อ และเป็นมรดกแห่งความยิ่งใหญ่และอหังการของนิสิตจุฬาและนักศึกษาระบบธรรมศาสตร์ที่หนุ่มสาวใฝ่ฝันจะเข้าร่วมงานนี้

จากกลุ่มอิสระ สภาหน้าโดม ก็พาไปพัวพันกลุ่มอิสระหลากหลายกลุ่ม หลากหลายสถาบัน ไม่ว่าจะเป็น กลุ่มฟื้นฟูชีวิต - กลุ่มจุฬาประชาชน, สภากาแพเกษตร, ชมรมคนรุ่นใหม่รามคำแหง, กลุ่มวลัยุขทัศน์เชียงใหม่, กลุ่มมอดินแดง มหาวิทยาลัยขอนแก่น และอื่นๆ

พร้อมๆ กับการตื่นตัวของนักศึกษาในกลุ่มอิสระ ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยที่จัดตั้งเป็นองค์กรกลางและเป็นแบบแผนทางการ ก็ได้ “ธีรยุทธ บุญมี” นักศึกษาวิศวะ จุฬาฯ มาเป็นเลขาธิการศูนย์ฯ ซึ่งมีเน้นทำกิจกรรมที่มีเนื้อหาเป็นประโยชน์ ต่อสังคมและบ้านเมือง กิจกรรมรณรงค์ใส่ผ้าดิบ ซึ่งมีนัยยะการต่อต้านรุกรานเศรษฐกิจไทยจากญี่ปุ่น ช่วยปลุกกระแสรักชาติ รักความถูกต้องให้เกิดขึ้นในสังคมอย่างกว้างขวาง

ดอกไม้กำลังผลิบาน บริสุทธิ์กลิ่นหาญ บานเพื่อมวลชน ใจความรวมจากบทวีของ จิระนันท์ พิตรปรีชา สะท้อนถึงความตื่นตัวของคนหนุ่มสาวเป็นดอกไม้งดงามที่กำลังบานสะพรั่ง ให้มวลชนได้ชื่นชม

7. เพลิดเพลินกับสุญญัต

เย็นวันที่ 19 พฤศจิกายน 2514 เพียงผ่านมา 3 ปี จอมพลถนอม กิตติขจร ผู้ประกาศใช้รัฐธรรมนูญ 2511 ก็ประกาศยึดอำนาจการปกครองประเทศที่ตัวเองเป็นอยู่ ยกเลิกรัฐธรรมนูญ มีผลให้ยุบสภาผู้แทนราษฎร และองค์กรอื่นทางการเมืองที่มีตามรัฐธรรมนูญ นำประเทศเข้าสู่ระบอบเผด็จการเบ็ดเสร็จอีกครั้ง

รุ่งเช้าของการยึดอำนาจก็มีตัวแทนไปวางพวงหรีดที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยไว้อาลัยกับการสูญเสียประชาธิปไตยเพื่อแสดงปฏิกิริยาไม่เห็นด้วยกับการยึดอำนาจ ผมเองก็เห็นพิชสงการปฏิวัติกับตัวเอง ในช่วงนั้นโครงการพัฒนาเยาวชนเพื่อประชาธิปไตยที่พวกผมดำเนินอยู่ มีกำหนดการ

สัมมนาปรับโครงการที่ต่างจังหวัดและนัดหมายเดินทางเรียบร้อยแล้วก่อนการ
ยึดอำนาจ

วันออกเดินทาง นิสิตนักศึกษา 50-60 คนมาพร้อมแล้ว รถก็มารับ
เหลือแต่เพียงเกรงว่าจะไปสัมมนาไม่ได้ ทั้งๆ ที่ไม่ใช่การประชุมทางการเมือง
ความจริงไม่น่าจะมีปัญหา แต่เพื่อความรอบคอบ พี่ที่ทำกิจกรรมก็ประสาน
ไปพบแนวปฏิวัติ เพื่อขอดูท่าทีและความคิดเห็นฝ่ายทหาร ได้พบพันเอก
ณรงค์ กิตติขจรซึ่งเป็นรองเลขาธิการคณะปฏิวัติและบุตรชายจอมพลถนอม
หัวหนาคณะปฏิวัติ ซึ่งก็ตอบปฏิเสธไม่ยอมให้มีการสัมมนา แต่ไหนๆ ก็พา
มาแล้ว ก็ให้ไปเที่ยวโดยจัดที่พักรับรองสำนักนายฯ ที่บางแสนให้ไปพักตาก
อากาศกัน

ไปเที่ยวก็ไปเที่ยวไม่สัมมนาก็ได้ เราฉวยโอกาสนั้นจับกลุ่มพูดคุยถึง
สถานการณ์ที่เกิดขึ้น บ้านเมืองลำบากแล้วก้าวสู่ยุคมืดเผด็จการ

ตอนเช้าก่อนแยกย้ายขึ้นรถกลับบ้าน เปิดโอกาสให้เพื่อนๆ กล่าวแสดง
ความคิดเห็นหน้าแถว ทุกคนต่างวิตกห่วงใยกับบ้านเมือง ยิ่งเราเป็นผู้ดำเนิน
โครงการพัฒนาเยาวชนไทยในระบอบประชาธิปไตย ออกเผยแพร่ประชาธิปไตย
ให้ความรู้แก่เยาวชนต่างจังหวัด จะอยู่นิ่งเฉยกับระบอบเผด็จการที่
เกิดขึ้นได้อย่างไร

ผมพูดได้แต่เพียงสั้นๆ ว่าบ้านเมืองเราไม่เป็นปกติสุข เผด็จการทหาร
กลับมาทำลายประชาธิปไตยแล้วและจะครองอำนาจกดขี่ข่มเหงประชาชน
โครงการของเราเองเขาคงไม่ยอมให้ทำต่อไปต้องถูกยกเลิกไปโดยปริยาย
กลับไปแล้วขอให้ทุกคนช่วยกันคิดว่าเราจะทำอะไรได้บ้าง ปล່อยบ้านเมืองไป
เช่นนี้ ประเทศชาติและประชาชนจะเสียหายร้ายแรง แยกย้ายจากกันแล้ว
หัวจิตหัวใจและสมองพวกเราทุกคนได้ข้อสรุปอย่างเดียวกันว่า เราจะยอม
ให้คุณทำร้ายประเทศชาติมากไปกว่านี้

เสร็จจากสัมมนาบางแสน ใกล้เคียง กัน มูลนิธิโกมล คีมทอง โดย อ.สุลักษณ์ ศิวะลักษณ์ จัดสัมมนานักศึกษาประชาชนเรื่องอุดมคติคนหนุ่มสาว ที่วัดอโงมค์ ตีนดอยสุเทพ จังหวัดเชียงใหม่

มากขึ้นอีกแล้ว คราวนี้ตำรวจเข้าปิดล้อมอาคารวัดที่ใช้เป็นห้องประชุม สัมมนา ตำรวจแฝงตัวมาในความมืดพลบค่ำ ขณะที่วงสัมมนาแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นกันอย่างคึกคักเพลิดเพลิน ผู้ประสานงานการสัมมนา แจ้งว่า ขณะนี้ตำรวจล้อมไว้หมดแล้ว ขอให้ทุกคนกลับห้องเก็บของ ตำรวจขอเชิญไป โรงพัก วงสัมมนาแตกทันที ก่อนจะมีอะไรุ่นวาย ผู้ใหญ่ที่มาสัมมนาด้วยขอให้ทุกคนใจเย็น จะออกไปพบตำรวจข้างนอกก่อน

สักพักท่านก็กลับมาเล่าให้ที่ประชุมฟังว่า ตำรวจได้รับการแจ้งจาก ส่วนกลางให้มาติดตามการสัมมนาครั้งนี้และหากมีการพูดถึงการเมือง ก็ให้ จับกุมได้เลย ก็พูดคุยกับตำรวจว่าเรามาสัมมนาทางวิชาการ และมีแขก ปัญญาชนชาวต่างประเทศหลายคน ถ้าถูกจับก็จะเป็นเรื่องใหญ่ ในที่สุด ตำรวจก็ล่าถอยจากไป

ตำรวจจากไป แต่พวกเราทำใจไม่ได้กับการถูกคุกคามข่มขู่นี้ แอบไป พูดคุยประชุมที่ห้องอาจารย์ประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร ทุกคนเห็นว่าต้องหา ทางเคลื่อนไหวเพื่อนเปลี่ยนแปลงสิทธิเสรีภาพหมดสิ้นแล้ว

ผมคิดอยู่ในใจ ว่าต้องเอาเสรีภาพกลับคืนมา ต้องมีรัฐธรรมนูญ ปกครองประเทศ ไม่ใช่อำนาจคณะปฏิวัติเป็นอำนาจสูงสุดเช่นที่เป็นอยู่

8. สำนักวารธรรมวิธี สำนักพี่น้องแสธรรม

หลังปฏิวัติ 17 พ.ย. 14 พวกเรา 3 คน 3 เกลอป ที่ร่วมทำกิจกรรมกัน มาคือ พี่จาตุรนต์ คชสิทธิ์ บุญส่ง ชลธรร และผม สมคบคิดกันแล้วว่าพวกเรา ต้องมีสถานที่หนึ่ง เพื่อให้เป็นที่รวมพลชุมนุมคนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น

ของเพื่อนๆ นักกิจกรรม ความคิดนี้ทำให้เราต้องไปพบนมัสการ หลวงพี่ไผ่แสง สุกใส หรือ ธรรมรังสีภิกขุ ที่ไปวชนิรัยการเมืองที่วัดชลประทานรังสฤษดิ์ เพราะในสมัยเป็น สส. ปากกล้า ถล่มหนักจอมพลถนอม กิตติขจร จอมพล ประภาส จารุเสถียร และพันเอกณรงค์ กิตติขจร เรียกได้ว่าเป็นคู่ปรับกัน ที่เดียว

พี่ไผ่แสงเป็นคนใจกว้าง เปิดเผยและพูดคุยเก่ง ใครได้พบคุยก็ต้องถูก อธิบาย ยิ่งประวัติเดิมเป็นนักต่อสู้เพื่อความเป็นธรรม ถูกจับเป็นคอมมิวนิสต์ ที่ลาดยาว และมีบทบาทในสภาพต่อสู้เพื่อความถูกต้องเป็นธรรม พวกเราจึงให้ความนับถือ พี่ไผ่แสงก็เอ็นดูพวกเราในฐานะน้องที่ทำกิจกรรมอันเป็น ประโยชน์ต่อสังคม

เมื่อปรึกษาเรื่องตั้งสำนักงานกับพี่ไผ่แสง คำตอบคือ “ขอคิดดูหน่อย ปรึกษาเพื่อนๆ ก่อน”

พอพี่ไผ่แสงสีกออกมา ยังเป็นทิดผมบนหัวยังไม่ขึ้นดี สำนักงาน กฎหมายและทนายความธรรมรังสีก็เกิดขึ้นราวเนรมิต

สำนักงานธรรมรังสีตั้งอยู่บนชั้น 2 ของอาคารพาณิชย์คูหาครึ่ง ปาก ซอยวรพงษ์ ถนนวิสุทธิกษัตริย์ มีพี่ไผ่แสงเป็นผู้อำนวยการ มีลุงฝึก ฌ สงขลา เนติบัณฑิตจากโรงเรียนกฎหมาย กระทรวงยุติธรรม อดีต ส.ส. และทนายความซึ่งตั้งเป็นที่ปรึกษา และมีพี่ปราโมทย์ วานิชานนท์ นิติศาสตร์- บัณฑิตธรรมศาสตร์เป็นหัวหน้าสำนักงาน พร้อมทนายหนุ่มอีก 6-7 คน

ยามกลางวัน สำนักแห่งนี้เป็นสำนักงานกฎหมายที่มีคนขึ้นลงมา ปรึกษาอรรถคดี แต่ยามเย็นจนถึงคืนรุ่งสาง กลับเป็นสถานที่ที่มีวุ่นของ หนุ่มสาวนักทำกิจกรรม มาดื่มน้ำชา กาแฟ เสวนาถึงงานกิจกรรมและ ปัญหาบ้านเมือง

จากสภาพกาแฟธรรมดาก็กลายเป็นโรงเตี๊ยมที่ผู้คนได้มาฟังฟัง ที่มีข้าวปลาอาหารและที่หลับนอน เลือกเอาตามพื้นเสื่อกลมมไต่ตามใจชอบ

และอย่าตกใจเมื่อคุณตื่นขึ้นมาไม่มีใครก็ไม่รู้นอนอยู่ข้างคุณ ไม่รู้ว่าเป็นใครรู้แต่
ว่านี่เป็นเพื่อน เป็นเพื่อนร่วมคิดร่วมอุดมการณ์ และเพื่อนร่วมกิจกรรม
เคลื่อนไหว

ที่นี่ไม่มีสถาบัน ไม่มีสี มีแต่ความรักและไมตรีจิตให้แกกัน ร่วมทุกข์
ร่วมสุข ร่วมต่อสู้ด้วยกัน มีอะไรแบ่งปันกันทั้งเรื่องทุกข์กายทุกข์ใจและทุกข์
จากการทำงาน

ผมเรียกขานสถานที่นี้ว่า “สำนักพี่น้องแสงธรรม” ตามฉายาธรรมรังสี
ของพี่ไชแสง และชื่อสำนักงาน เราเป็นครอบครัว และเป็นพี่น้องที่จะก้าวเดิน
ต่อไป เพื่อทำงานแกสังคมและบ้านเมือง

จากการร่วมกินร่วมอยู่ร่วมความคิด ก่อให้เกิดความคิดรวมหมู่และ
เอกภาพในการทำงาน และเมื่อสถานการณ์เคลื่อนไหวเกิดขึ้น ที่นี่ก็เป็น
จุดประสานงาน และหากรุนแรงแหลมคมที่นี่ก็แปรสภาพเป็นวอร์รูมเล็กๆ
ของขบวนการใหญ่ของนิสิตนักศึกษาในเวลานั้น

ช่วงเดือนมิถุนายน 2516 ผู้คนขึ้นลงธรรมรังสีอย่างผิดปกติ งานใหญ่
เกิดขึ้นแล้วเมื่อเพื่อนนักศึกษารามคำแหง 9 คนถูกลบชื่อออกจากมหา-
วิทยาลัย กรณีทำหนังสือ “สัตว์แห่งทุ่งใหญ่” และเพื่อนที่ถูกลบชื่อออกนี้
เป็นสมาชิกชมรมคนรุ่นใหม่ และหลายคนใกล้ชิดกินนอนในสำนักแห่งนี้

เพื่อนฝูงจากสถาบันต่างๆ มาสอบถามปัญหา และในที่สุดก็ตกผลึก
ความคิดว่าต้องมีการชุมนุมประท้วงคำสั่งของมหาวิทยาลัยเรียกร้องความ
เป็นธรรมให้กับนักศึกษาที่ถูกลบชื่อออก การถูกลบชื่อออกครั้งนี้ไม่เพียงเป็น
เรื่องครูกับศิษย์หรือมหาวิทยาลัยกับนักศึกษาเท่านั้น แต่เรื่องยังสะท้อนถึง
การเมืองระดับชาติ การบริหารราชการภายใต้เสื้อคลุมปฏิวัติของคณะทหาร
และความไม่พอใจของประชาชนที่เกิดภาวะข้าวยากหมากแพงและระบอบ
เผด็จการ

เมื่อมีการชุมนุมใหญ่ที่หน้าทบวงมหาวิทยาลัย วันที่ 21 มิถุนายน 2516 คนนับพันนับหมื่นมาร่วมชุมนุมจนต้องขยายการประชุมไปยึดอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย ปิดการจราจรยึดถนนราชดำเนินกลาง ใช้อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เป็นฐานที่มั่นในการเรียกร้องความเป็นธรรม

การประชุมยืดเยื้อข้ามวันภายใต้การปิดล้อมกดดันเข้มขมจากรัฐและตำรวจ ในที่สุดรัฐบาลยอมเจรจาคืนสภาพนักศึกษาให้กับเพื่อนทั้ง 9 คน ส่วนข้อเสนอขอให้รัฐบาลเร่งรัดประกาศใช้รัฐธรรมนูญก็ไม่มีความคืบหน้าชัดเจน

และนั่นทำให้การสลายชุมนุมในวันที่ 22 มิถุนายน ผู้คนไม่ยอมเลิกจนกระทั่ง “ธีรยุทธ บุญมี” เลขาธิการศูนย์ฯ ต้องประกาศพันธกิจในการเร่งรัดและเรียกร้องให้รัฐบาลคืนรัฐธรรมนูญให้แก่ประชาชนโดยเร็วที่สุด

9. เกิดกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ถูกจับเป็นกบฏ

หลังเหตุการณ์เดินขบวนใหญ่ 21-22 มิถุนายน 2516 เย็นวันหนึ่งที่ธรรมรังสี เพื่อนๆ มานั่งดื่มกินน้ำชาตามปกติ เย็นวันนั้นเริ่มจากสัพเพเหระและจบลงที่เรื่องจริงจัง

พอดีช่วงนั้นธีรยุทธ บุญมีพ้นจากการเป็นเลขาธิการนิสิตฯ ตามวาระคุยกันว่าเราจะทำอะไรกันต่อ มีคนเสนอความคิดกิจกรรมมากมายแต่เมื่อมีคนเสนอทำเรื่องเรียกร้องรัฐธรรมนูญทุกคนก็ตกผลึกและได้ข้อยุติ การจัดตั้งกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญก็เกิดขึ้น และเป็นจริงเป็นจังเป็นกิจจะลักษณะมากขึ้นเมื่อนำแนวคิดนี้เสนอและปรึกษาหารือครูบาอาจารย์, นักการเมืองที่ใกล้ชิด จนมีการร่างคำประกาศเรียกร้องรัฐธรรมนูญและได้ผู้ร่วมลงชื่อ 100 คน

เย็นวันที่ 5 ตุลาคม 2516 กลุ่มได้เปิดเผยตัวและแถลงข่าวที่หน้าอนุสาวรีย์ท้าวสุรนารี บริเวณทิศเหนือของสนามหลวง และประกาศกิจกรรมออกแจกจ่ายใบปลิว รณรงค์ให้ประชาชนเข้าร่วมในเช้าวันที่ 6 ตุลาคม

และในวันที่ 6 นั้นเอง พวกเราก็ถูกตะครุบตัว บริเวณสี่แยกประตูน้ำ และถูกข้อหาว่า เป็นกบฏภายในราชอาณาจักร

10. 7 วันอันตราย บวก 3 วันลุกขึ้นสู้ สู้อัยชนะ 14 ตุลาคม

6 ตุลาคมถึง 12 ตุลาคม พวกเราถูกจับนอนคุก เรือนจำชั่วคราวหน้าโรงเรียนพลตำรวจบางเขน ประมาณ 7 วัน

เป็น 7 วันที่เผชิญหน้าความเป็นความตาย ความตายรออยู่ข้างหน้า เพราะโทษฐานกบฏมีโทษถึงประหารชีวิต และอำนาจอยู่ในมือมาตรา 17 แห่งธรรมนูญปกครองประเทศ ที่นายกรัฐมนตรีสั่งการอะไรก็ได้ถือเป็นที่สุด และทำที่รัฐบาลขณะนั้น จะลงโทษพวกเราอย่างถึงที่สุด รวมทั้งการชุมนุมของนักเรียน นักศึกษา ที่ชุมนุมกันอยู่ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ความเป็นความตายอยู่ในเงื้อมมือพวกเราข้างนอก เพื่อนๆ กำลังทำงานอย่างเต็มที่ เพื่อเรียกร้องให้รัฐบาลปล่อยตัวพวกเรา ข้าราชการชุมนุมเถิดรอดให้พวกเราใจชื้น ว่าการชุมนุมยิ่งใหญ่ขึ้นทุกวัน

แล้วคืนวันที่ 12 ตุลาคม 2516 คุกกี้เปิดอ้าให้เราเดินออกไป แต่เราไม่ยอมออก ขอรอดความชัดเจนจากผู้ชุมนุมก่อน หากไม่มีผู้แทนศูนย์นิสิตฯ มารับตัว เราก้ยังไม่ไปไหน ขออยู่ในคุกนี้แหละ

นักข่าวที่รื้อทำข่าวอยู่ข้างล่างเรือนจำ บอกว่าถ้าพวกเราไม่ได้รับการปล่อยตัว เทียงวันพຸ່ງนี้ นักศึกษาจะตีเดี่ยว ยกพวกเดินขบวนออกจากธรรมศาสตร์ เพื่อกดดันรัฐบาลให้ปล่อยตัวพวกเรา โดยยื่นคำขาดให้กับรัฐบาลแล้ว

กลางดึกของคืนวันที่ 12 ตุลาคม ทั้งๆ ที่ประตูคุกประตูห้องยังเปิดอ้าให้เราเดินออกไปได้ทุกขณะ แต่เราตัดสินใจแล้วว่า ถ้าเราออกไปก่อนเที่ยงวันพຸ່ງนี้ เราก้เท่ากับทำลายขบวนการต่อสู้ เป็นการสลายพลังของการชุมนุม

ผู้คนอาจไม่มาชุมนุม เพราะเงื่อนไขได้รับการปฏิบัติแล้ว ...เป็นไงเป็นกัน...
ขออยู่ในคุกจนกว่าเที่ยงวันพรุ่งนี้

เช้าวันที่ 13 ตุลาคม เราถ่วงเวลานานที่สุดเท่าที่จะทำได้ เพราะมี
ตำรวจหน่วยคอมมานโดมากดดัน ถึงกับจุดกระชากลากูให้ออกจากคุก หา
เรื่องจนใกล้เที่ยง ตำรวจเริ่มหงุดหงิดจะลงมือลงกระบอง จึงกอดคอเดิน
ออกจากคุก ช่วงขณะนั้น ขบวนประชาชนเริ่มเดินออกจากมหาวิทยาลัย
ธรรมศาสตร์

“เหตุการณ์ยังไม่จบ ต้องมีการนองเลือด” ก่อนออกจากห้องขัง
อาจารย์นพพร สุวรรณพานิช ซึ่งต้องขังอยู่ห้องติดกัน ส่งข่าวมาบอกว่า ได้
รับจดหมายน้อยจากพี่ยอดธง ทับทิวไม้ นักเขียนและโรจโรจ บอกรายให้
ระมัดระวังตัว

และราวกับตาเห็น ความรุนแรง ป่าเถื่อน เช่นฆ่านักศึกษาประชาชน
ก็เกิดขึ้นในเช้าวันที่ 14 ตุลาคม และบานปลายถึงวันที่ 15 ตุลาคม

เหตุการณ์ก็สงบ เมื่อ 3 ทหารชาย ถนอม-ประภาส- ณรงค์ ลี้ภัยไปต่าง
ประเทศ และจัดตั้งรัฐบาลพระราชทาน โดยมีอาจารย์สัญญา ธรรมศักดิ์
เป็นนายกรัฐมนตรี

ธีรยุทธ บุญมี

เกิดในปี 2493 ได้เข้าเรียนที่คณะวิศวกรรมศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ด้วยคะแนนอันดับ 1 ของประเทศ และเป็นเลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยในปี 2515 ซึ่งเป็นช่วงที่ศูนย์กลางฯ เริ่มมีกิจกรรมด้านสังคมมากขึ้น ต่อมาธีรยุทธได้เป็นแกนนำของกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ขณะถูกจับกุมในวันที่ 6 ตุลาคม 2516 นั้น เขาเพิ่งจบการศึกษาแต่ยังคงทำกิจกรรมอยู่

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลา ธีรยุทธยังคงทำกิจกรรมด้านการเมืองและสังคมอย่างต่อเนื่อง ต่อมาตัดสินใจเข้าป่าเพื่อร่วมต่อสู้ด้วยอาวุธ เมื่อออกจากป่า จึงเรียนต่อด้านมานุษยวิทยาที่ประเทศเนเธอร์แลนด์ และกลับมาทำงานด้านวิศวกรรมอยู่ระยะหนึ่ง หลังจากนั้นจึงเป็นอาจารย์ประจำสาขามานุษยวิทยา คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พร้อมทั้งมีผลงานเขียนด้านต่างๆ เป็นจำนวนมาก

ปัจจุบัน เกษียณอายุจากตำแหน่งอาจารย์ประจำ คณะสังคมวิทยาและมานุษยวิทยา และดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการสถาบันสัญญา ธรรมศักดิ์เพื่อประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

สัมภาษณ์ ธีรยุทธ บุญมี

สัมภาษณ์วันที่ 23 กันยายน 2556 ที่บ้าน ย่านพระโขนง

ปัจจุบันอายุเท่าไร

อายุ 63 ปีแล้วครับ

อาจารย์จบการศึกษาจากที่ไหน

โรงเรียนสวนกุหลาบ ที่หนึ่งของประเทศ (หัวเราะ) วิศวกรรมไฟฟ้าที่ จุฬาฯ แล้วก็ไปทำปริญญาโทที่สถาบัน Institute of Social Studies ทำปริญญาเอกที่ Nijmegen ปัจจุบันเป็นอาจารย์ (พิเศษ) เกษียณแล้ว เป็น ผอ.สถาบันสัญญา ธรรมศักดิ์เพื่อประชาธิปไตย มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

ในช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ ยังเรียนอยู่ใช่ไหม

ยังเป็นเลขานุการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ยังไม่จบ ช่วงที่ทำกิจกรรมยังไม่จบ แต่ตอนวันที่ 14 นะจบแล้ว

วอดามเกี่ยวกับช่วงก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ

สภาพเศรษฐกิจ สังคม หรือคนรอบตัวเป็นอย่างไรบ้าง

เป็นระบบเผด็จการที่สืบทอดมายาวนาน ตอนแรกคนจะชอบอยู่เหมือนกันเพราะว่าเด็ดขาด แก้ปัญหาเรื่องอาชญากรรม เรื่องฉ้อโกง เรื่องเพลิงไหม้ เรื่องอันธพาลอะไรแบบนี้ แล้วก็เริ่มพัฒนาเศรษฐกิจ ตอนต้นเหมือนมี

ความชอบธรรมของตัวระบบการเมืองอยู่ แต่พอมาถึงสมัยปลายของจอมพลสฤษดิ์ เขาก็มีเรื่องคอร์รัปชัน เรื่องอนุภรรยา เรื่องอะไรฉาวโฉ่จนถูกยึดทรัพย์สินะ พอต่อมาสมัยจอมพลถนอม ปรากฏ มันก็จะมีแต่เรื่องไม่ดี เรื่องคอร์รัปชันที่มันสืบเนื่องมา เรื่องการปกครองแบบปิดหูปิดตาคนมากขึ้น ถ่วงเวลาเรื่องรัฐธรรมนูญ ปฏิวัติตัวเอง ที่มาซ้ำคือเรื่องราคาสินค้ามันแพงขึ้น เศรษฐกิจมันมีปัญหา ค่ำรถเมล์ปี พ.ศ.2511 เป็นเหตุให้เราเรียกร้องพรรคการเมืองสินค้าไทยให้ใช้ผ้าดิบ แล้วก็มาต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น เป็นกิจกรรมภายในของตัวเอง กิจกรรมคล้ายๆ ชมรม เป็นชมรมหนึ่งในมหาวิทยาลัยแค่นั้นเอง

แล้วนักศึกษาที่ไม่ได้เข้าชมรม จะมีความรู้สึกเหมือนทางศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย ไหม

เขาไม่รู้จักศูนย์ฯ เลย คนยังรู้จักชมรมมากกว่าเพราะสมัครสมาชิกได้ ใ้ไอ้ที่สมัครสมาชิกไม่ได้ มีเฉพาะนายกองค์การที่เขาเป็นสมาชิกอยู่ ผมเป็นเลขาธิการศูนย์ฯ ก็ไม่มีอำนาจอะไร กรรมการก็ไม่ได้ทำงานอะไร ไม่เฉพาะตัวเรานะ กรรมการศูนย์ฯ เขาก็ศึกษกันนะ สนใจในเรื่องกิจกรรม

อาจารย์ใส่ชุดผ้าดิบไปเรียนด้วย คือรณรงค์ด้วยแล้วตัวเองก็ใช้ด้วย

ต้องใช้สิ จำไว้คนทำกิจกรรม คุณอย่าไปทำแบบหัวมังกุท้ายมังกร เราต้องเป็นเหมือนส่วนหนึ่งของมวลชน มวลชนลำบากแล้วคุณไปสบายก็ไม่ใช่บรรยากาศตอนนั้นมันมีปัญหาเศรษฐกิจของมัน นักศึกษาก็ทำเรื่องบวกรื่องที่ทำให้คนรู้สึกว่าเป็นเรื่องดี ตอนนั้นอย่าลืมนะว่าคนเราจนนะ ชาวบ้านนี้ยากจนนะขึ้นรถเมล์ 50 สตางค์เป็นเรื่องใหญ่ นะ เพราะข้าวสารถังละ 15 บาทสมัยนั้นนะ

แต่ก็ไม่มีใครเป็นปากเป็นเสียงให้หรือพูดถึงเรื่องนี้เลย

ไม่มี สมัยนั้นหนังสือพิมพ์ถ้าลงข่าวอะไรที่มันชัดเจน จะถูกพันเอก ณรงค์จำคุกใต้ดิน เอาโซ่ล่ามใต้ดิน มีเรื่องคอมมิวนิสต์ มีเรื่องกบฏภายใน และภายนอกราชอาณาจักรอีก

ตอนนั้นผู้คนมีการรับรู้เรื่องเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ ยังไงครับ เรามีวิธีการยังไงบ้าง

เริ่มต้นมันมาจากกระบวนการที่ศูนย์ฯ ทำ คือเราก็กู้ไปเรื่อยๆ จนกระทั่งคนเขาสนับสนุนมากขึ้น จากที่ไม่รู้จักตอนที่ใช้ผ้าดิบ ก็เป็นครั้งแรกที่เป็นข่าวที่นักศึกษาเริ่มทำประโยชน์กับสังคม เป็นข่าวหน้าหนึ่งหนังสือพิมพ์เลยนะ เอ๊ะ! นักศึกษาตื่นตัวขึ้นมาทำอะไร เขาก็แปลกใจกันนะ ถือเป็นเรื่องสนุกเหมือนกัน เริ่มเป็นการรณรงค์ระดับชาติทั้งที่เราเริ่มทำเล็กๆ ไม่มีแผนว่า จะต้องใหญ่โต มีอะไรก็ทำแค่อคิดขึ้นมาอยากทำก็ทำ โดดๆ อย่างนั้นเลย

แสดงว่าตอนแรกๆ ที่เริ่ม ก็ไม่ได้คาดหวังว่าจะได้ผลขนาดนี้

เริ่มต้นจากคืออาจารย์มีพรรคพวก อาจารย์เรียนภาษา วิทยาศาสตร์ อาจารย์มีพรรคพวกที่ทำกิจกรรมกึ่งอิสระทั้งหลาย ที่สนใจเรื่องการเมืองทั้งหลายแหล่ ตอนเข้ามาหาวิทยาลัยก็ไปเริ่มจัดกิจกรรมก็ได้เพื่อนทั้งพวก วิทยาศาสตร์ สังคมศาสตร์ เคยเขียนหนังสืออยู่เหมือนกัน รู้เรื่องการเมือง เพราะว่าเคยทำหนังสือที่เกี่ยวกับการเมือง ซึ่งมีชัย ราชวัตร มีเสกสรรค์ อยู่ด้วย สมัยเรียนก็มีที่เขาเรียกว่านอนหนังสือ แต่อาจารย์เป็นพวกผ่าเหล่ากับเพื่อนอีกคนที่เรียนเก่งก็เป็นพวกสนุกสนาน เป็นเคสพิเศษของสวนกุหลาบ ในช่วงนั้น หมอเหวงก็อยู่ในกลุ่มแต่ไม่รู้จักตัวหรอกนะ อยู่ในกลุ่มพวกสนใจวิทยาศาสตร์ คณิตศาสตร์ ตอนอยู่สวนกุหลาบเรามีห้องสมุดคือ British

Council เราที่จะอ่านหนังสือสูงกว่าปกติ มันก็มีพวกไม่รู้ทางวิชาการ กิจกรรมวิชาการเราจัดใหญ่มากนะตอนอยู่สวนกุหลาบ เราจัดงาน วิทยาศาสตร์สัมพันธ์ กับสังคมนิทัศน์ โรงเรียนตั้ง 50-60 นักเรียนประชุมกันเองเลยนะ ประสบการณ์ในการเคลื่อนไหวที่ผ่านมามันมาจากโรงเรียนเหมือนกันนะ อาจารย์เป็นประธานฝ่ายวิชาการ ประชุมคนเยอะแยะแล้วบอกว่าควรทำอย่างนี้ๆ แบ่งโปรเจกต์กันไปทำก็สนุกสนาน คราวนี้มันก็เลยมีพวกที่ทำกิจกรรม เป็นบุนกับบู๊ พอเรียนวิศวะก็มาช่วยพวกเด็กเรียนภาษาอังกฤษไม่ได้ ติวให้ ทำซีทเป็นภาษาไทยให้ เฉลยให้ ทำตำราภาษาไทยให้ ตำราฟิสิกส์ตำราคณิตศาสตร์ที่มาเป็นหนังสือสำนักพิมพ์ซีเอ็ดยุคเข็้นคือคิวของอาจารย์เดิมทั้งนั้น เป็นเรื่องน่าเศร้าที่อาจารย์ไม่สนใจธุรกิจนี้ ถ้าไม่อย่างนั้น มีหุ่นนะ (หัวเราะ) พอเป็นผ้าดิบนักศึกษาต่างจังหวัดก็ใช้ด้วยง มันก็เลยถือเป็นเรื่องฮือฮา มันเหมือนนักเรียนนักศึกษาเขาออกมาทำอะไรเพื่อชาติด้วย เพื่อความประหยัดใจ ใช้ของไทย ผ้าดิบเขาใช้แก้มเด็กหอจุฬา หรือที่อื่นด้วยมั้ง เวลาจะเป็นนิสิตหอเขาบังคับให้ใส่ผ้าดิบเป็นชุดของเขา ก๊วนเด็กเกเรของเราเห็นมันสวยดีก็เลยชวนเขาทำ มันก็แก้ แปกด้วย ถูกด้วย นักศึกษาก็เลยใช้เต็มไปหมด ตอนนั้นมีการเรียกเลขาธิการศูนย์ฯ พอติ เขาก็มาชวนอาจารย์ไปทำ อาจารย์ก็มีโอเคแล้วล่ะว่าเราจะรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น ทีนี้ก็เป็นแคมเปญแห่งชาติจริงๆ เกือบเดือนนะ เป็นข่าวไปเรื่อย ๆ เลยแล้วต่างประเทศ ญี่ปุ่น จีน เขาก็มาทำข่าวกัน เราก็เริ่มเดินขบวนคนแรกต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น แล้วก็เดินขบวนใหญ่เพื่อจะบอกว่านี่เป็นความสำเร็จของนิสิตนักศึกษา

ตอนเดินขบวนนั้น รัฐบาลมีทำอย่างไรบ้าง

เขาห้ามเลย จอมพลประภาสเขาเรียกตัวไปพบแต่อาจารย์ไม่ได้ไป นักศึกษาเขาก็ไปเดิน ไม่สนใจ เขาบอกให้ทำเฉพาะในมหาวิทยาลัยได้ห้าม

ออกข้างนอก เริ่มจากการรณรงค์ไปเรื่อยๆ เรื่องการใช้สินค้าไทยไม่ฟุ่มเฟือย แล้วก็มาต่อต้าน กฎหมายโบริด้า (ประกาศคณะปฏิวัติฉบับที่ 299) คือฝ่ายทหารเขาจะไปแทรกแซงตุลาการ เราก็ไปชุมนุมด้วยการไปอยู่ที่หน้ากระทรวงยุติธรรมแล้วก็ค้างคืน ส่วนเรื่องทุ่งใหญ่ฯ ชมรมอนุรักษ์ฯ เป็นคนเริ่มต้นจุดประกายขึ้นมาแล้วเราก็ไปสนับสนุน

ระหว่างทุ่งใหญ่กับการต่ออายุราชการของจอมพลถนอม เป็นเหตุที่คนรู้สึกว่าเป็นเหตุที่ไม่ไหวแล้ว

ทั้งคู่ แต่ทุ่งใหญ่มันเป็นกระบวนใหญ่ทางสังคมมากกว่า หนังสือขายดีมาก มิถุนาฯ เป็นช่วงเรียกร้องรัฐธรรมนูญ นี่ละเป็นช่วงที่อาจารย์กำลังจะพ้นตำแหน่ง มีกรรมการชุดใหม่เข้ามาซึ่งตอนหลังมันทำให้มีปัญหาเกิดขึ้น ตอนนั้นหนังสือพิมพ์มีลงข่าวเกี่ยวกับเรื่องทุ่งใหญ่ จนมีเรื่องมีราวสืบเนื่องกันมาใช้ใหม่

เกิดเหตุการณ์ทุ่งใหญ่ก่อนแล้วมาถึงยุคจอมพลถนอม เพราะอาจารย์จำได้ว่าเราจะเรียกร้องรัฐธรรมนูญวันที่ 24 มิถุนาฯ ตามแผนการเดิม ซึ่งประชุมกันมาแล้ว แต่มันพูดยากกว่ากรรมการศูนย์ฯ ของรุ่นอาจารย์มากเลย คือกรรมการศูนย์ฯ ชุดใหม่เขาลังเล เหมือนคนไม่เต็มที สำหรับรุ่นอาจารย์ กรรมการศูนย์ฯ ทั้งหมดเขานึกกำลังกัน คือพอมือโเดียวอยากจะทำอะไรทำเขาก็ทำกันไป ตอนนั้นอาจารย์บอกว่ามันจังหวะเหมาะแล้วที่จะทำ ความจริงแล้วตอนนั้นพวกกลุ่มอิสระเขาอยากจะไปต่อต้านอเมริกัน สงครามเวียดนาม แต่อาจารย์คัดค้าน อาจารย์ไม่เห็นด้วย ก็ยังคิดว่าทำได้แต่ไม่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในสังคม เรามีแผนอย่างนั้น แต่ก็มาเกิดเรื่องต่ออายุก่อนที่จะได้พิมพ์หนังสือ แล้วก็ไล่นักศึกษารามฯ ออกเลยต้องชุมนุมก่อน คือ วันที่ 21-22 ประชุมกันแล้ว ประชุมกันก่อนหน้านั้นคืนสองคืนเองว่าจะเรียกร้องรัฐธรรมนูญในโอกาสนี้ก็ตกลง พอถัดมาวันที่ 21 เริ่มมีการชุมนุมเดิน

ขบวน อาจารย์จำได้ว่าเคลื่อนขบวนไปอนุสาวรีย์ประชาธิปไตย เรียกร้องรัฐธรรมนูญ เป็นหนแรกที่เรากลุกตำรวจล้อม อยู่ค้างคืนตอนเช้าเหลือคนนิดเดียว ตำรวจเยอะกว่าเราอีก คนกลัวกันน่าดู คนที่ยืนหยัดสัก 200-300 คน เราก็ถ่วงเวลาคนก็เริ่มเข้ามาเรื่อยๆ พวกนักศึกษาจากเกษตรฯ กับรามคำแหงเขาก็มา เราเรียกร้องรัฐธรรมนูญภายใน 6 เดือน คนก็ไม่พอใจ ไซ้ใหม่อยากให้เด็ดขาด เหตุผลมันอ่อนไปหน่อยไงควรจะยุติ เพราะถ้าชุมนุมยืดเยื้อก็ลำบากนะ ก็เหนื่อยนะ ต้องให้ได้บางอย่างมา พอคนไม่พอใจแกก็เลยลาออก ตอนหลังก็มีการเลือกเลขาฯ ใหม่ อาจารย์ก็เกือบจะทำงานวิศวะแล้วนะ ช่วงนั้นเขาประชุมกันข้างใน กรรมการศูนย์ฯ ก็ดี กลุ่มอิสระเขาก็เข้าไปทำงานด้วยกัน เสกสรรค์ก็เป็นประชาสัมพันธ์ของศูนย์ฯ มีคนมาบอกอาจารย์ว่ากรรมการศูนย์ฯ จะไม่มีการชุมนุมเพื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญแล้ว แต่เราสัญญากับคนใจไว้ว่าสลายการชุมนุม เลิกชุมนุมเพื่อจะมาเจอกันอีกหนหนึ่ง พอรู้เข้าเราก็มารวมกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญของเราข้างนอกที่ไม่ใช่นักศึกษา นักศึกษาก็ทำของเขาไป สภาพเราคือคนนอกที่ไม่ใช่นักศึกษา จึงประกอบไปด้วยประชาชน นักวิชาการ ข้าราชการ ทหาร ตำรวจ นักการเมือง แต่นักการเมืองน้อยหน่อย เพราะเราต้องเลือกพยายามไม่ให้มีนักการเมืองมาก ไม่งั้นเดี๋ยวถูกกล่าวหาได้ มีสง่า กิตติขจร น้องจอมพลถนอม มีนักร้อง ศิลปิน

ตอนนั้นใช้ที่สถานที่ไหนเป็นที่ประสานของกลุ่ม

มีที่ธรรมรังสี (สำนักงานนายความธรรมรังสี) เป็นที่ที่พวกหัวก้าวหน้าอยู่ เหมือนมีคนคละเคล้ากันอยู่เหมือนกัน อย่างอาจารย์ก็ถือเป็นพวกที่ไม่ได้มาทางฝ่ายรัฐศาสตร์ แต่อาจารย์มีเพื่อนฝูงเยอะที่ทำกิจกรรมด้วยกัน

ตอนนั้นกลายเป็นเหตุการณ์วันที่ 5 ได้อย่างไร

มันไม่มีสถานที่นะ เราใช้ที่ของประชาชน การใช้ที่ของมหาวิทยาลัย นี่ยากนะสมัยก่อน อาจารย์มานั่งแกล้งข่าวหลังจากออกไปแล้วยังใช้ที่มหาวิทยาลัยลำบากเลย ใช้ที่อื่นไม่ได้ไม่เหมาะสม เราไม่ได้คิดว่าเขาจะจับ คิดว่าจะใช้เวลาคือเราจะทำแคมเปญ คิดว่าจะใช้เวลาชุมนุมที่ท้องสนามหลวงทุกอาทิตย์ รัฐบาลก็อาจจะรู้ความเคลื่อนไหว โดนจับที่ประตูน้ำ ตอนแจกใบปลิว หลังจากนั้นก็โดนข้อหากบฏในราชอาณาจักร ข้อหานี้หนักล้นนะ เพราะกบฏภายนอกราชอาณาจักรก็คือคอมมิวนิสต์ แล้วก็เริ่มถูกยึดข้อหาว่าต่างชาติสนับสนุนแล้ว ตอนนั้นก็มีการรณรงค์เรื่องคอมมิวนิสต์เยอะไง ถ้าคนเชื่อเราก็เป็นเหมือนพวกคอมมิวนิสต์ พวกขายชาติ คราวนี้ก็ติดคุกอย่างเดียว

ขณะที่อาจารย์เคลื่อนไหวอยู่ ในสมัยนั้นมีใครที่แนะนำหรือเตือนด้วยความเป็นห่วงไหม

อาจารย์ตัดสินใจด้วยตัวเองมาตั้งนานแล้ว พ่อก็เป็นทหาร ก็เตือนธรรมดาเฉยๆ ว่าให้ระวังเนื้อระวังตัว แต่ไม่ได้ห้าม ที่เตือนจริงๆ ตอนนั้นมีอาจารย์ที่ส่วนกุหลาบคนหนึ่ง สามีแกเป็นทหาร แกบอกว่าระวังนะเพราะว่าพันเอกณรงค์เขาใหญ่ขึ้นเรื่อยๆ เราจะลำบาก จะไม่มีแผ่นดินจะอยู่ เขาเตือนเราตอนแจกใบปลิวรัฐธรรมนูญได้ไม่เท่าไร ตอนโดนจับเขาไม่ให้ประกัน เขาเล่นเกม เอาเราออกนอกคุกเพื่อจะสลายการชุมนุม เพราะคนเยอะแล้ว

ทุกวันนี้ก็ยังไม่ทราบใช่ไหมครับว่าคนที่มาประกันตัวเป็นใคร

รู้คร่าวๆ ว่าใช่คนของประภาส ไม่ใช่เหตุผลนะดูจากหน้าตา คือเขาเป็นพวกตำรวจ พวกเจ้าหน้าที่ เราไม่ได้รู้จักอะไรเลย เขาอ้างสิทธิว่าเขามีสิทธิประกัน นึกออกไหมโดยที่เป็นใครตำรวจก็รับประกันเพราะว่ามีคนมาขอ

ประกัน เราก็บอกว่าเราไม่รับ ไม่รู้จักว่าใครเป็นใครคุณมาเล่นเกมการเมือง
เขามาไล่เราออกจากคุกด้วยซ้ำ เป็นนักโทษชุดแรกที่ไม่ยอมออกจากคุก
(หัวเราะ) มีการอดอาหาร ตอนหลังเขาให้กินผลไม้เราก็ไม่ได้ซีเรียสมากเท่าไร

**ยังมีอาจารย์ประพันธ์ศักดิ์อีกคนหนึ่ง ในสมัยนั้นตอนที่โดนจับแกลงเป็น
อาจารย์หรือนักการเมืองอยู่**

แกลงเป็นอาจารย์ก่อนแล้วไปสมัครเป็นผู้ว่ากรุงเทพมหานคร แกลงเป็นคนดี ตั้งใจ นักศึกษานับถือ เป็นคนที่เรานับถือนะ แกลงเป็นนักการเมืองคนเดียว
ที่เรายอมให้ลงชื่อ คือจะมีคนลงชื่อมากกว่าร้อยคนแต่ถูกสกรีนออก ระวังเรื่อง
การจะถูกหาว่าไม่มีมือที่สามมาแทรกแซง จนกระทั่งหลายคนก็น้อยใจอาจารย์
อยู่ อาจารย์เป็นคนที่แข็งที่สุดในพวกนักศึกษา เราไม่แข็งไม่ได้ เพราะมันมี
ความหลากหลายมาก เสือ สิงห์ กระทิง แรด เช่น ตอนเราทำเราจะถูกกล่าวหา
ว่าได้รับเงินจากห้างสรรพสินค้าคนไทยเพื่อไปต่อต้านญี่ปุ่นลงหนังสือพิมพ์นะ
ปรากฏว่าได้รับรู้ว่าหนังสือพิมพ์เขาเรียกประชุมกันเลยนะ เพื่อเช็คข่าวว่า
คุณลงข่าวคุณมีหลักฐานอะไรหรือเปล่า ก็ไม่มีหลักฐาน เขาเลยเขียนแก้ให้
เรา เลยเป็นมิตรกับสื่อทั้งหมด เขามั่นใจว่าเราบริสุทธิ์ใจ ความมั่นใจมาถึง
ทุกวันนี้ คนจะรู้สึกว่าคุณอาจารย์ไม่ได้เป็นข่าวเพื่อประโยชน์ตัวเองหรือเพื่อ
ความเป็นข่าว จะพูดอะไรก็ต่อเมื่อมันจำเป็น อันนี้ก็ถือว่าเราโชคดี

**ย้อนกลับมาที่บอกว่าอาจารย์ต้องไปอยู่ในห้องขัง อาจารย์มีความกลัว
ไหม?**

กลัว อาจารย์ไม่ได้เป็นคนกล้าหาญเท่าไร อาจารย์เหมือนคนทั่วไป ไป
คือถ้าอาจารย์รู้สึกว่าจะทำอะไรจะทำให้ได้ ความมั่นใจว่าจะได้ปล่อย
ตัวไม่เกิดขึ้น อาจารย์เกิดมามีหน้าที่เพื่อแก้ปัญหา คลี่คลายปัญหาตั้งแต่ศูนย์ฯ
กับกลุ่มอิสระที่เขาเริ่มขัดแย้งกัน ก็พยายามจะดึงให้มาจับมือกัน ประสานทาง

ความคิดเช่น ใครแรงไป เขาจะประท้วงเวียดนาม เพื่อนฝูงบีบบังคับให้ อาจารย์ไปประท้วงนางสาวไทย อาจารย์บอกไม่เอา ไม่ได้เรื่องเลย ให้ไป คัดค้านฟุตบอลประเพณี บ้าสิ เขาจะชวนอาจารย์ไปเป็นนักเตะอยู่ ประท้วง ความฟุ่มเฟือยนี่โอเคนะเป็นเหตุผลหนึ่งที่อาจารย์มาทำเรื่องผ้าดิบ อาจารย์ บอกว่าต้องทำสิ่งที่คนเขาเห็นด้วย มีส่วนหนึ่งที่ไม่เห็นด้วยเป็นเหตุเป็นผล อีกเยอะเลย ประเพณีก็ดี ฟุตบอลก็สนุกก็เป็นเรื่องเกิดผลดี ถ้ามีเสียงอย่างนี้ ไม่ควรทำ เราควรจะทำสิ่งที่ป็นฉันทานุมัติเห็นร่วมกันทั้งหมด

หลังจากวันที่ 13 เป็นอย่างไรบ้าง

อาจารย์ไม่ได้ไปไหนอยู่หน้าคุก จนกระทั่งมันเกิดเหตุการณ์ยุ่งขึ้นมา ถึงขั้นที่คล้ายๆ ว่าเขาทะเลาะกันแล้วมีงระหว่างศูนย์ฯ กับเสกสรรค์ ขอ อนุญาตบอกว่าไม่รู้ เพราะไม่รู้จริงๆ เราอยู่ในคุก คนที่มาประกันตัวเราที่ต้อง ระวางสงสัย ก็คือหลวงเตี้ย เขาเป็นอาจารย์สอนพระพุทธศาสนาที่สวนกุหลาบ สนทนสนมกับนักเรียนมาก เป็นพระที่วัดโพธิ์ แก่ก็มาบอกว่าสมเด็จพระสังฆราช ขอให้แกมาบอกว่าหวังว่าบ้านเมืองจะวิกฤต จะเสียเลือดเสียเนื้อให้ยุติ ถ้า ช่วยอะไรได้ก็ช่วย อาจารย์ก็เลยนั่งรถไปกับคุณชัยวัฒน์เพราะสนิทกันมาก ที่สุด ไปตรงพระบรมรูปทรงม้าแต่เข้าไปไม่ได้ คนเยอะมาก บรรยากาศ สับสนไปหมด มีจดหมายจากประสาร ไตรรัตน์วรกุล ว่าขอพบตรงประตู สวนจิตรฯ อาจารย์ก็ไปพบ

ระหว่างนั้นได้ข่าวว่าคนที่คุมมือ อยู่กับมือ ก็คือเสกสรรค์ กรรมการ คนอื่นก็ไม่ได้อยู่ บทเรียนของเราก็คือว่าเราต้องอยู่ร่วมกินร่วมนอนกับคน แล้วเราจะไปนำได้ไง ก็เท่ากับว่าถูกยึดอำนาจไม่ให้ขึ้นไปพูดบนเวที สุดท้าย เขาก็ประชุม มีคนระวางว่าอาจารย์เป็นคอมมิวนิสต์อีกรอบ ตำรวจบอกว่า อาจารย์เป็นคอมมิวนิสต์เรียบร้อยไปแล้วนะ คนเขาก็ระวางว่าเราจะร่วมมือ กับเสกสรรค์ กับไชแสง วางแผนทั้งหมดให้เกิดเหตุการณ์แบบนี้ขึ้นมา เขาก็

ประชุมไป แต่กันไม่ให้อาจารย์เข้าไป ในที่สุดก็ต้องไปขอความช่วยเหลือจาก ทหารเอารถเครื่องกระจายเสียงจะมาสู้กับฝ่ายโน้นเขา ซึ่งไม่ได้เรื่องที่สุด พอเขาออกมาเราก็ไม่รู้ว่าเขาคิดอะไรด้วยซ้ำเพราะเราอยู่ข้างนอก สมบัติ เขาก็มาเรียกตัวให้อาจารย์ไปด้วยไปที่สวนรื่น ฉิบหายแล้วไปพบพันเอกณรงค์ เหมอ เพิ่งถูกเตือนมาหยกๆ แล้วเขาก็จำอาจารย์ได้แม่น เขาเคยมอบโล่ให้อาจารย์ ตอนนั้นสอบได้ที่หนึ่งของประเทศ เขาเป็นกรรมการศิษย์เก่าตอนนั้น เขาใหญ่ นี่ อาจจะเป็นนายกสมาคมฯ อะไรด้วยซ้ำ พอเราเดินขบวนหนแรก เขาก็เป็นคนมาเจรจากับนักศึกษา พอออกมาตอนหลังสมพงษ์ก็มาขอโทษ อาจารย์ บอกผมถามพลเอกสายหยุดแล้วครับว่าพี่เป็นคอมมิวนิสต์หรือเปล่า เขาบอกพี่ไม่ได้เป็น เราก็นึกในใจว่าคุณไม่เชื่อมั่นพวกผม แต่คุณเชื่อมั่นพลเอกสายหยุดมากกว่าผมอีก จากนั้นเขาขึ้นก็ไปบนโทรโข่งที่ว่าไปโจมตี เสกสรรค์ อาจารย์ก็ไม่ค่อยได้ฟัง คือเขาพูดไม่ตีอาจารย์ก็ไม่เอาไม่ถูกกัน ตอนนั้นจำได้ว่าเกือบจะเดินหนีไปแล้วนะ ถูกจับไปหนหนึ่งแล้วถูกปล่อยตัว แล้วก็ถูกเพื่อนซังอีกหนหนึ่ง ตอนที่นั่งอยู่ที่สนามหญ้าหน้าประตูสวนจิตราก็มีตำรวจคุม 2 คน 2 รอบ ชีวิตมีคุณค่าที่ไหน ถนนก็โล่งเลยนะ ทางนั้นเขาก็ชุมนุม คนเขาก็พลียเหนื่อยแล้วเที่ยงคืนแล้ว อาจารย์ก็นอนหน้าสวนจิตรฯ นึกในใจว่าไปชะงักที่ตีใหม่เรา สักพักก็มีเสียงดังมาว่า “เพื่อความมั่นใจขอเชิญผู้นำของนักศึกษาคือธีรยุทธ บุญมี” อ้าวเมื่อกี้ดำเราเป็นคอมมิวนิสต์แล้วกันไม่ให้เราอยู่ แต่เรานอนอยู่ตรงนี้ เราก็เสียใจน้อยใจนำดูตอนนั้น เลยขึ้นไปพูดว่าเราควรจะต้องคลาย ไม่ควรจะต้องขัดแย้งในการทำงาน แต่มีคนบอกว่าอาจารย์ดำเสกสรรค์ที่สวนสัตว์ดุสิต มีรถของศูนย์ฯ เข้าไปอะไรต่างๆ แต่อาจารย์ไม่ได้เข้าไปเลย ก็หาตัวว่าคนไหนนะเสียงเหมือนอาจารย์ได้ แล้วเราก็ถูกค้ำอย่างนี้นานมาก

หลังจากนั้น อาจารย์ก็บอกว่าจะเจรจาเข้าไปทางด้านสวนสัตว์นั้นแหละ มันจะมีทางอ้อมเข้าไปได้หน่อย ก่อนหน้านี้ก็มีเผชิญหน้ากันนี้

คอมมานโดตำรวจเขาเลยไปตั้งขบวนขวางหน้ารถศูนย์ฯ แล้วก็มีที่ว่าง แล้วก็ มีหน่วยอาชีวะ อาจารย์ก็จะไปอีกทาง คนก็เยอะเบียดกันไปไม่ได้ มีน้อง คนหนึ่งเขาจะพาไป เราก็ถอยกลับมา ไม่ให้ไปที่ปากข้างหน้าสิ เราจะไป อย่างมีศักดิ์ศรีนะแล้วก็เดินฝ่า รถก็ไม่หยุดนะ พุดขึ้นมาอีก ตะโกนด่าหรือ ปราศรัยอะไรของเขาก็ไม่รู้ เขาบอกพวกม็อบให้หยุด พวกเด็กอาชีวะเขาไม่ ยอมนะ ถือไม่เข้ามาрумเป็นร้อยๆ อัน เกือบเข้าไปไม่ได้ถูกล้อมอยู่นานพอ สมควร เดินเข้าไปน่ากลัวมาก คิดถึงว่าคุณเดินเข้าไปในบรรยากาศที่เขาฆัง กันแล้วก็มีไม้ ไม้อาชีวะที่เขาตีกันนะเยอะที่สุดเท่าที่คุณจะเคยเห็น อาจารย์ ก็บอกว่าธีรยุทธนะ เขาก็ไม่ฟังตอนหลังดักหัวหน้าเขามาคนหนึ่ง พอเข้าไป ได้สักพักสัก 10 เมตรฝ่ายของช่างกลที่เป็นนักศึกษา เขาตีใจให้เห็นหน้า อาจารย์ จริงๆ เขาไม่ได้เรียกร้องเรื่องรัฐธรรมนูญแต่อยากเอานักศึกษา13 กบฏออกจากคุก คือมันเป็นประเด็นไง แต่ประเด็นทางการเมืองคือเรื่อง รัฐธรรมนูญที่เราอยากได้ ชาวบ้านจริงๆ เด็กๆ จริงๆ อยากจะเอาพวกเขา ออกจากคุก อาจารย์ถึงไม่ยอมออกจากคุกไง เราก็มาช่วยพุดให้เขาหน่อย ตอนสลายคน พอตอนเล็กเข้าเขาก็เดินไปทางราชวัตร ตำรวจยิงแก๊สน้ำตา เข้ามาจนถึงหน้าสวนสัตว์ ตรงฝั่งประตูใหญ่ของสวนจิตรฯ เราก็กระโดดลง น้ำเลย ขอเขาเปิดประตูเขาไม่ยอมเปิด อาจารย์ก็พาคนป็นเข้าวังนะ เขาก็ เปิดให้ ตอนแรกเขาห้ามเปิดเพราะเป็นประตูพิธี ตอนหลังก็ไปอยู่ที่บ้านคนรู้ จักแล้วก็ไปช่วยสลายคนตอนท้าย แล้วไปที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตยมี จิระนันท์อยู่ด้วย มีใครต่อใครอยู่ อาจารย์ก็ไปที่นั่นแป็บเดียวเองยังไม่ทันทำ อะไร ก็มีข่าวลือว่าเขาจะรัฐประหารอีก แต่ก็ไม่เพราะมีการคลี่คลายปัญหา แล้ว เขาให้เราเข้าไปดูก็ได้ เหมือนอาจารย์ตอนที่ถูกศูนย์ฯ กักตัวเลย เพราะ ว่าทหารไม่ได้เอากับถนอม ประภาสแล้ว เหมือนเขาเจรจาว่าให้ออกนอก ประเทศ ตอนที่เขาออกอาจารย์ยังเห็นอยู่เลย ขึ้นเฮลิคอปเตอร์ เพราะ

อาจารย์อยู่ตรงสวนรื่น ทหารบอกว่าที่ท่านไม่ยอมออก เขาก็เลยบอกว่ายังไง ก็ให้ท่านออก แต่เราก็ไปช่วยสลายมีอบที่สมุทรปราการ

คำถามสุดท้ายอยากให้อาจารย์พูดถึง 14 ตุลาฯ ว่าเป็นเหตุการณ์ที่สำคัญอย่างไร

มันเป็นจุดเปลี่ยนประวัติศาสตร์การเมืองจริงๆ ของประเทศไทย นับเป็นเหตุการณ์ไม่เอะอะนะที่เปลี่ยน อาจารย์ให้ปี พ.ศ.2475 อาจารย์คิดว่าแผนพัฒนาเศรษฐกิจของสฤษดิ์เปลี่ยน หมายถึงไม่คิดถึงเรื่องว่าเขาเป็นคนดีไม่ดียังไงนะ แต่การพัฒนาเศรษฐกิจมันเปลี่ยน เพราะมันเปลี่ยนโครงสร้างของสังคม เปลี่ยนทิศทางของประเทศเยอะ 14 ตุลาฯ นี่ก็เปลี่ยนทิศทางของประเทศเยอะนะ ที่เปลี่ยนมากก็คือเปลี่ยนในเรื่องจิตสำนึกคน เรื่องเสรีภาพ แต่คราวนี้อาจารย์รู้สึกที่เรายังไม่สามารถใช้เสรีภาพได้ดีพอในขนาดที่จะเปลี่ยนระบบการเมืองที่ดี เสรีภาพที่เกิด 40 ปีมาแล้วมันเป็นเสรีภาพที่มีเสียงดังพอที่จะกำกับให้เกิดระบบที่ดี คุณให้เกิดระบบที่ดี ผลักให้เกิดระบบที่ดีได้ แต่เสียงที่มันเกิดยังดังไม่ อาจจะมีบางประเด็นที่ยังตกค้างอยู่ ยังเป็นปมปัญหาอยู่ เป็นความผิดหวังที่ยังตกค้างอยู่สำหรับคนที่ผ่านเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ มาแล้ว

บัณฑิต เอ็งนิลรัตน์ (คนซ้ายสุด) ขณะถูกปล่อยตัวในวันที่ 13 ตุลาคม 2516

บัณฑิต เอ็งนิลรัตน์

เข้าเรียนที่คณะศิลปศาสตร์ ธรรมศาสตร์ในปี 2513 และเริ่มทำกิจกรรมทางการเมืองและสังคมตั้งแต่ช่วงนั้น ทั้งออกค่าย ร่วมกิจกรรมกับกลุ่ม สภาน้ำโดม และมีส่วนในการจัดทำหนังสือนักศึกษาประเภท “เล่มละบาท” หลายเล่ม รวมถึงวารสาร วรรณกรรมเพื่อชีวิต แม้เขาจะไม่ได้เกี่ยวข้องกับกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญในตอนแรกและไม่ได้ร่วมลงชื่อ แต่ก็ได้ไปแจกใบปลิวในวันที่ 6 ตุลาคม 2516 และถูกจับกุมในวันนั้น หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ บัณฑิตยังคงทำกิจกรรมทางการเมืองและสังคม โดยร่วมทำหนังสือ คาราวาน กับ สุวัฒน์ ศรีเชื้อ และ ชัชรินทร์ ไชยวัฒน์ (ชื่อของหนังสือเล่มนี้ ภายหลังถูกนำมาใช้เป็นชื่อวงดนตรี “คาราวาน”)

ปัจจุบัน เนื่องจากไม่สามารถติดต่อคุณบัณฑิตได้ ทำให้ยังไม่ทราบข้อมูลในปัจจุบัน

14 ตุลาคม กับผม*

บัณฑิต เอ็งนิลรัตน์

มีหลายคนเขียนไว้ว่า 14 ตุลาคม เป็นเรื่องที่ค่อนข้างสับสนด้วยเหตุผลหลายประการ นอกจากยังไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลทุกอย่างทุกด้านทุกเรื่องแล้ว ที่สำคัญยังเป็นเพราะ 14 ตุลาคม เป็นเหตุการณ์ที่มีคนเข้าไปเกี่ยวข้องจำนวนมากมายังไม่เคยปรากฏมาก่อนในประวัติศาสตร์ของประเทศไทย ดังที่มีหลายท่านได้อธิบายไว้

นี่เป็นอีกเหตุผลหนึ่ง และอีกหนึ่งที่สำคัญ เพื่อร่วมรำลึก 30 ปี 14 ตุลาคม ผมจึงใคร่จะขอเล่าถึง 14 ตุลาคม 2516 ในส่วนที่เข้ามาเกี่ยวข้องกับผม นี่อาจตรงตามความเป็นจริงมากกว่าจะกล่าวว่ามีผมไปเกี่ยวข้องกับ 14 ตุลาคม ได้อย่างไร ถ้าอยากจะพูดง่าย ๆ สั้น ๆ ว่ามันเป็นเรื่องบังเอิญก็ได้ ความบังเอิญที่ถูกหรือผิดกาลเทศะก็ยังไม่คำนิยามไม่ถูกเหมือนกัน แต่จิตสำนึกของ 14 ตุลาคม นั้น ในเงื่อนไขอย่างนั้นในขณะนั้น ถ้าไม่แสดงตัวในวันนั้น เดือนนั้นปีนั้น ก็คงจะต้องเกิดขึ้นในโอกาสอื่นสักวันอย่างแน่นอน ไม่ช้าก็เร็ว

* บทความนี้ บัณฑิต เอ็งนิลรัตน์ เขียนเพื่อส่งให้แก่คณะกรรมการประสานงาน 30 ปี 14 ตุลาคม เมื่อเดือนกันยายน 2546 เนื่องจากทางมูลนิธิ 14 ตุลาคม ไม่สามารถติดต่อคุณบัณฑิตได้ จึงขอนำบทความนี้มาตีพิมพ์ เพื่อบอกเล่าถึงประสบการณ์ของคุณบัณฑิตในปี 2516

เรื่องนี้เริ่มต้นได้หลายจุด หรือจะเรียกว่าหลายคนหรือหลายเล่มก็ได้ แต่ถ้าจะให้ชัดเจนขึ้นก็คงต้องซุ่มไปที่วารสารรายสามเดือนของสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทยสมัยคุณสุชาติ สวัสดิ์ศรีเป็นบรรณาธิการ ความสำคัญและฐานะทางประวัติศาสตร์ของทั้งวารสารและบรรณาธิการคงไม่จำเป็นต้องสาธยายมาก แน่นอนว่าหนังสือและนิตยสารตลอดจนนักเขียนหลายท่านในยุคสมัยนั้น ต่างล้วนช่วยปูทิศทางการยกย่องรักอ่าน จนทำให้ผมได้รู้จัก “สังคมศาสตร์ปริทัศน์”

ต้องถือว่าห้องสมุดของโรงเรียนราชสีมาวิทยาลัยในช่วงปี 2510-2513 เป็นห้องสมุดโรงเรียนนุชรที่ก้าวหน้าไม่น้อยเพราะทำให้ผมได้รู้จัก “สังคมศาสตร์ปริทัศน์” ทำให้ต้องสืบสาวไปหาฉบับก่อนๆ ที่มี “สุลักษณ์ ศิวรักษ์” เป็นบรรณาธิการ แล้วตามหาอ่านต่อไปต่อไป บรรดาหนังสือวิชาการและเรื่องแปลมากมายหลายเล่มที่มาจากร้านหนังสือ “ศึกษิตสยาม” และสำนักพิมพ์ “เคล็ดไทย” ของอาจารย์ สุลักษณ์ ศิวรักษ์ รวมทั้งจากสมาคมสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย

เป็นธรรมดาที่เมื่อจบจากโรงเรียนมัธยมแล้ว เมื่อสอบเข้ามหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ได้แล้ว ผมจึงอยากไปแะดูหนังสือที่ “ศึกษิตสยาม” ตามไปฟังการอภิปรายของนักคิดนักเขียนและกลุ่มกิจกรรมตามมหาวิทยาลัย ตามไปดูงานแสดง งานศิลปวัฒนธรรม ตามศูนย์หรือวัฒนธรรมสถาน ตามที่เคยอ่านพบในวารสารต่างๆ มาก่อนหน้านี้

2

ปีแรกที่ผม - เด็กน้อยสิบเจ็ดปีหมาดๆ จากโรงเรียนต่างจังหวัด - เข้ามาเรียนต่อในกรุงเทพฯ นับเป็นความตื่นเต้นอย่างยิ่ง นอกจากได้แวะเวียนตามร้านหนังสือใหญ่ๆ ในกรุงแล้ว ยังได้ฟังความคิดเห็นใหม่ๆ แปลกๆ ของอาจารย์และนักศึกษา ทั้งรุ่นพี่และรุ่นไล่ๆ กัน เริ่มจาก “ศึกษิตเสวนา” ในร้านหนังสือของอาจารย์สุลักษณ์ แล้วก็ตามต่อไปฟังการอภิปรายและเสวนาตามกลุ่มกิจกรรมต่างๆ ในหลายมหาวิทยาลัย ไม่ว่าจะเป็นจุฬาฯ หรือเกษตรฯ

อีกที่ที่ผมชอบไปสิงสถิตอยู่บ่อยๆ ตอนเย็นค่ำ คือที่สำนักกลางนักเรียนคริสเตียนที่สะพานหัวช้างแถวราชเทวี นอกจากห้องสมุดที่มีหนังสือภาษาอังกฤษเยอะแล้ว ยังมีกลุ่มนักศึกษาไปใช้จัดกิจกรรมด้วย มีโอกาสได้ฟังการอภิปรายที่นำถ้อยแถลงและนำคิดจากอาจารย์เด่นๆ หลายท่านจากหลายสถาบันที่เคยอ่านบทความจากหนังสือและวารสารต่างๆ สมัยนั้น นี่ยังไม่พูดถึงสาวจุฬาฯ หลายคนที่อยู่ในหอพักที่นั่น ที่นี้เป็นจุดที่ดีสำหรับผม พอออกจากธรรมศาสตร์ตอนเย็นๆ แล้ว ก็ได้มาเจอใครๆ หลายคนในกลุ่มนิสิตนักศึกษาบูรณะชนบท อันมีลักษณะเด่นมากสำหรับยุคนั้น เพราะเป็นที่รวบรวมของนักศึกษาจากหลายสถาบัน ไม่มีการถือพวกถือสีถือสถาบันที่เป็นกระแสรอบข้างอยู่ พอคำเหนื่อย ก็โหนรถเมล์ต่อ ไปดูหนังหรือการแสดงตามวัฒนธรรมสถานของสถานทูตตะวันตกสองสามแห่ง ที่เป็นขาประจำที่ห้องฉายหนังของสมาคมวัฒนธรรมฝรั่งเศสกับอังกฤษหรือเยอรมัน นอกจากได้ดูหนังยุโรปใหม่ๆ ที่ไม่ฉายตามโรงหนังธรรมดาแล้ว บางทีก็มีการแสดงศิลปะอื่นๆ ที่หาดูชมยาก เช่น การแสดงละครใบ้ของมาร์แชล แมร์โซ ที่ยังติดตามติดตามมาจนถึงวันนี้

ตรงนี้ก็คงต้องขอแวะเข้าเรื่องหน่อย เข้าไปในเรื่องว่า ถึงจะเป็นนักเรียนต่างจังหวัด แต่โดยพื้นฐานทางครอบครัวแล้ว ก็มาจากครอบครัวคนค้าขายที่อยู่ในเมือง ชีวิตชนบทนอกเมืองเป็นยังไงนั้น ไม่เคยเห็นมากไปกว่าเวลานั่งรถเมล์ผ่าน ปิดเทอมปีแรก ผมตามกลุ่มนิสิตนักศึกษาบูรณะชนบทไปออกค่ายอาสาพัฒนาชนบท ตกกลางหลังดีตรงที่เขาพาไปโคราชบ้านตัวเอง แต่ไม่ใช่บ้านตัวเองเลยทีเดียว เพราะออกไปอยู่ในหมู่บ้านเล็กๆ แห่งหนึ่งที่ผมจำไม่ได้แล้วว่าเป็นที่ไหน เท่าที่จำได้รางๆ เป็นการไปช่วยกันขุดบ่อขุดหลุมทำส้วม ตอนกลางคืนก็จุกตะเกียงเจ้าพายุนั่งฟังคนอื่นคุยกับชาวบ้านกัน

สังคมไทยในแห่งหนึ่งเป็นสังคมคาถา สร้างสังคมด้วยคาถา แก้ปัญหาด้วยคาถา คาถาที่ใช้กันมามาก เห็นอยู่ทุกมุมเมืองตามผ้าใบกันแดดตอนนั้นคือ งานคือเงิน เงินคืองาน บันดาลสุข หน่วยงานรัฐบาลมีโครงการพัฒนาชนบทมากมาย ที่อาจสรุปได้เจ๋งมากจากเพลงลูกทุ่งยอดฮิตคือเพลงผู้ใหญ่ลี เนื้อหาสำคัญคือบอกว่าผู้ใหญ่ลีเป็นคนบ้านนอก เข้าใจผิดว่าสุกรที่รัฐบาลบอกให้เลี้ยงนั้นไซ้คือหมาน้อยทำมะดา (หมาน้อยธรรมดา) ไม่รู้เหมือนกันว่า คนแต่งต้องการเสียดสีอำนาจรัฐหรือหัวเราะเยาะชาวบ้านด้วยกัน แต่คิดว่าผลของมัน เลวได้สุด เพราะช่วยสร้างเสริมวัฒนธรรมปมด้อยให้ไทยเหยียบไทยได้แน่นหนาสาหัสมาจนบัดนี้

ออกค่ายครั้งนั้น เปิดหูเปิดตาผมอยู่มากที่สุดทีเดียว แล้วในภายหลังยังทำให้สำนึกถึงคุณูปการและสายตายาวไกลของอาจารย์ปวย อึ้งภากรณ์ ที่เป็นผู้ริเริ่มโครงการแบบนี้ ให้นักศึกษาวิทยาลัยสายตาแคบได้พบเห็นสังคมไทยที่เป็นจริงอีกด้านหนึ่ง

กลับมาออกนอกเรื่องต่อ

ปีแรกในมหาวิทยาลัย ปีแรกในกรุงเทพฯ เป็นทั้งการค้นพบและการค้นหาที่ตื่นเต้นตื่นตาตื่นใจ ความคิดหลายหลากหลังไหลมาจากทั้งกระแส

อนุรักษ์นิยมหรือชาตินิยมเชิงวิพากษ์ กระแสต่อต้านสงครามเวียดนามจากต่างประเทศ กระแสความคิดซ้ายใหม่จากตะวันตกที่ค่อนข้างแปลกหน้าสำหรับผม หนังสือเล่มละบาทที่นักศึกษาในกลุ่มต่างๆ ในหลายมหาวิทยาลัยจัดทำจัดขายกันเองมีมากขึ้นเรื่อยๆ วันหนึ่งผมได้รับมอบหมายให้ทำหนังสือแจกเพื่อเผยแพร่กิจกรรมของสำนักกลางนักเรียนคริสเตียน

จากนั้น ชักตืดใจ บวกกับมีคนหลวมตัวหลวมใจมาให้ช่วยทำช่วยเขียนช่วยติดต่อโรงพิมพ์ด้วย เลยสนุก ไม่ค่อยเข้าห้องเรียนเท่าไร เดินไปเดินมาตามโรงพิมพ์หลายแห่งแถวบางลำพูจนถึงแถวราชพิพิธนี่เอง ผมก็ได้เข้าไปช่วยตรวจพิสูจน์หนังสือหลายเล่ม ส่วนมากเป็นงานฟรีไม่มีเงินให้ คนที่มีงานมาให้ผมทำบ่อยๆ คนหนึ่งคือกมล กมลตระกูล ที่เคยเห็นหน้ากันเวลาสภาน้ำโดม-อันเป็นกลุ่มเสวนาของธรรมศาสตร์-จัดรายการเสวนากัน และเวลาเขามายืนขายหนังสือเล่มละบาท

ช่วงหนึ่ง คุณกมลก็ได้รับมอบหมายจากสมาคมเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ให้จัดทำหนังสือของสมาคมชื่อ “ชาวบ้าน” อันนี้น่าสนใจ เพราะเป็นวารสารรายเดือนที่จะออกประจำ ไม่ใช่รายสะดวกที่ทำกันทั่วไป บทความหลายชิ้นที่จะตีพิมพ์ในวารสารเล่มนี้ผมได้รับหน้าที่ให้ตรวจพิสูจน์บทความชิ้นหนึ่งที่ผมจำได้ว่าอ่านแล้วโดนใจดี เป็นบทความในรูปจดหมายชื่อ “จดหมายของนายเข้ม เย็นยิ่ง” เขียนถึง “นายทำนุ เกียรติก้อง ผู้ใหญ่บ้านไทยเจริญ”

ตอนนั้นไม่รู้หรือว่าเป็นข้อเขียนของท่านอาจารย์ป่วย

วารสาร “ชาวบ้าน” ฉบับที่ตีพิมพ์ข้อเขียนชิ้นนี้ออกวางขายได้ไม่กี่วันก็ถูกปิด

ตอนตรวจพิสูจน์หนังสือตามแถวโรงพิมพ์นี้แหละ ที่ทำให้หนังสือดีๆ หลายๆ เล่มต้องผ่านมือชาย-อันได้แก่ผม-มาก่อน ถ้าจะมีการพิมพ์ผิดพลาด

หกตกหล่นในหนังสือคลาสสิกสมัยใหม่ของไทยบางเล่มฉบับตีพิมพ์ครั้งแรก เป็นต้นว่า “ความเงิบ” ของสุชาติ สวัสดิ์ศรี หรือ “ฉันจึงมาหาความหมาย” ของวิทยากร เชียงกุล รวมทั้ง “โฉมหน้าศักดินาไทย” ของ “สมสมัย ศรีศูทรพรรณ” ด้วย บางส่วนก็น่าจะเป็นฝีมือข้าน้อยนี่เอง

ชีวิตตามโรงหนังแถวโรงพิมพ์ทำให้ผมได้พบเพื่อนและพี่ๆ มากมาย โดยเฉพาะหลังจากที่เพื่อนบางคนที่จบจากโคราชเริ่มตามมาสมทบ มีวิสา คัญทัพ วีระศักดิ์ สุนทรศรี สุวัฒน์ ศรีเชื้อ ที่มาทำให้ไปรู้จักสุรชัย จันทิมาธร ประเสริฐ จันดำ นอกจากกลุ่มกิจกรรมการเมืองและกลุ่มทำหนังสือในมหาวิทยาลัย ผมจึงได้ตามไปดูหลายกลุ่ม แถวหน้าพระลานได้ฟังเรื่องสนุกๆ ของพี่สุจิตต์ วงษ์เทศ ถ้าข้ามฝั่งธนไปตอนดึกก็มักไปนั่งซิมๆ เชื่อมๆ กับพระจันทร์เสี้ยวกลุ่มคุณวินัย อุกฤษณ์ ได้อ่าน “ถนนไปสู่ก้อนเมฆ” ของคุณธัญญา พลอนันต์ ตอนกำลังตรวจปฏิรูปเข้าโรงพิมพ์ครั้งแรก อะไรปานนั้น เหล่านี้ ล้วนแต่หล่อเลี้ยงความคิด หล่อหลอมจิตใจที่ทำให้ผมค่อนข้างจะให้คำนิยามตัวเองไม่ได้ชัดเจนในแง่อุดมการณ์ทางการเมือง เพราะใจหนึ่งนับถือแนวคิดโหวทคอมคายของอาจารย์สุลักษณ์ ขอบใจการวิจารณ์วรรณคดีและประวัติศาสตร์ไทยของพี่สุจิตต์ วงษ์เทศ มั่นกับการวิเคราะห์สังคมไทยของจิตร ภูมิศักดิ์ แต่แบ่งใจให้วุฒิสตอค์ก็มากหลาย เวลาเปิดวิทยุฟังเพลงก็เพลงฝรั่งทั้งนั้น ยิ่งหนังเรื่องวุฒิสตอค์ถูกผู้ใหญ่ทำนุและคณะสั่งห้ามฉาย ยิ่งเทใจให้

หลัง 14 ตุลาฯ นั้นแหละครับ ถึงได้รู้ว่าเป็นความคิดแบบเสรีนิยม ผู้ร่วมก่อตั้งสภาหน้าโดมคนหนึ่งี่รู้ว่า ตอนนั้น ผมสนใจความคิดของพวกเอ็กซิสเตนเชียลลิสต์ (Existentialist) บอกว่าหลังปฏิวัติแล้วนี่ ผมเป็นคนแรกๆ คนหนึ่งที่จะได้ไปยืนหันหน้าหากำแพง

ไม่รู้เหมือนกันว่า โชคดีที่เขาพูดที่เล่นที่จริง หรือการปฏิบัติแบบเขา เป็นหมั้นไปก่อน

ยังไงก็ตาม วงจรการทำหนังสือตอนนั้นมีอยู่สั้นๆ ทำรายละเอียด ยกกันตามมหาวิทยาลัย หรือพยายามไปขอยืมขอเช่าหัวหนังสือที่มีอยู่แล้วมา ออกใหม่ เพราะฉะนั้น บางทีหนังสือพิมพ์หรือวารสารนิตยสารบางฉบับสมัย ก่อนจึงมีชื่อแปลกๆ ดี หนังสือพิมพ์ออกในกรุงเทพฯ ฉบับหนึ่งกลับมีชื่อว่า “เสียงอ่างทอง” นิตยสารชื่อ “ดารารภาพยนตร์” แต่ข้างในลงเรื่องใบ้ห่วย ทรงเจ้าเข้าผี เพราะรัฐบาลเผด็จการคุมกำเนิดใบอนุญาตการพิมพ์ไว้นั้นเอง ฉบับไหนวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลก็ถูกสั่งปิดได้ง่ายๆ ขอใหม่ก็ยาก แต่วงจรการ ขอบทำหนังสือของผมก็ทำให้ได้ร่วมทำวารสารอีกฉบับ หลังจาก “ชาวบ้าน” ถูกปิดไป

เล่มนี้ชื่อ “วรรณกรรมเพื่อชีวิต” มีคาถาห้อยตามว่า “ปลดปล่อย ความคิด ตีตราอุปถัมภ์” บรรณาธิการคือคุณพิรุณ ฉัตรวินิชกุล จากกลุ่ม โชคดีใหม่ จุฬาฯ ที่ได้รับจักจากกลุ่มนิสิตนักศึกษาบูรณะชนบทนั่นเอง เล่ม แรกๆ เพื่อนๆ ทางกลุ่มพระจันทร์เสี้ยวอ่านดูกันแล้วก็หัวเราะกันหึๆ แบบว่า ได้อ่านข้อเขียนย้อนยุคสามสิบสี่สิบกว่าปีอะไรทำนองนั้น

ทำกันอยู่สองสามฉบับโดยเปลี่ยนชื่อทุกเล่ม คงชื่อ “วรรณกรรมเพื่อ ชีวิต” เป็นชื่อรองให้คนจำได้ วารสารเล่มนี้ก็ไปขอร่วมใช้ชื่อหัวหนังสือได้กับ ทางหนังสือ “มหาราชฎูร์” ที่มีใบอนุญาตออกหนังสือได้ถูกต้อง ที่นี้จะ พยายามออกเป็นรายเดือน เริ่มมีการฟอร์มทีมกันใหม่ให้เป็นเรื่องเป็นราว คุณธัญญา ชุนชฎาธารเป็นผู้จัดการใจดีที่ตกลงให้พวกผมยวดยาวสะพายย่าม เสื้อกล้ากางเกงยีนส์เข้าไปช่วยกันทำด้วย

พวกนี้ นอกจากผมแล้วก็มีวิสา ศัญทัฬห กับใครอีกหลายคนพุ่งเข้าไป ด้วย ที่ไม่ได้เอออออะไรนักกับการต่อต้านวัฒนธรรมอเมริกันโดยเฉพาะใน

เรื่องหนังและดนตรี ไม่ได้จริงจังอะไรมากกับความคิดซ่าย ไม่ว่าเก่าใหม่ ถ้าจะมีก็เป็นซ่ายโคเดิลิกกันมากกว่า วีระศักดิ์ สุรินทร์เข้าไปเขียนเรื่องดนตรี ร็อคแล้วกับทกวี สุรัชย์ จันทิมาธร มาแจมเรื่องสั้นหรือบทกวีด้วยหรือเปล่านั้น จำไม่ได้แต่ไปอาศัยสำนักงานเป็นที่กินที่นอนที่เกาก็ตารอวดสวนนั้นหลายคืน อยู่

ที่เรียกว่าเข้าไปด้วยเพราะเวลานั้น พี่น้องผองเราหลายคนล้นมาจากต่างจังหวัด เข้าหอพักราคาถูกกันอยู่ตามสลัม หรือไม่ก็หลุดไปริมเมือง อย่างลาดพร้าวซอยสามสิบสี่สิบ เทียงคีนก็หารถเมลล์กลับบ้านยากแล้ว เพราะฉะนั้น ถ้ามานั่งทำหนังสือกันเสร็จ กินข้าวเสร็จ บันทึกลงก็เสร็จก็ไม่มีรถกลับบ้าน รถแท็กซี่ก็ไม่มีปัญญานั่งได้บอย ถึงไม่มีอะไรทำ แต่มานั่งที่สำนักงานก็ยังดี อย่างน้อยยังมีข้าวกิน ได้เจอเพื่อนๆ ที่อยู่ในองศาใกล้ๆ กัน ในบางหลายเรื่อง เจอสาวเก่งสาวแกร่งอีกหลายคนนั้นอีกต่างหากหรือจะเรียกว่าที่สำคัญก็ได้ หลายคู่ก็ปังกันก็แฉวนี่

สำนักงานของ “วรรณกรรมเพื่อชีวิต” ตอนนั้น โดยความเป็นจริงแล้ว ใช้สำนักงานนายควมธรรมรังสีเป็นหลัก หรือถ้าจะพูดให้ตรงความเป็นจริงมากขึ้นคือใช้ตอมกลางคีน เมื่อนายปิดสำนักงานหรือกลับบ้านไปแล้วเป็นหลัก อย่างน้อยก็ในตอนแรกๆ เพราะไปๆ มาๆ เวลาคนมาติดต่อ นายตอนสายๆ บางครั้งก็เจอพวกคนผมยาวบางคนที่คลานสะลึมสะลือออกมาจากใต้โต๊ะทำงานของนาย เปิดตู้เอกสารออกมาก็เจอกางเกงยีนส์ตั้งได้ กางเกงในตัวบนของใครต่อใครบ้างเป็นต้น พวกพี่ๆ นายประจำสำนักงาน จะอึดอัดขัดข้องใจยังงั้นแค่นั้น คงไม่ต้องบอก

3

กลุ่มเรียกร่องรัฐธรรมนูญเริ่มกันยังงี้ ผมไม่ได้เกี่ยวข้องกับด้วยเท่าไร แต่เห็นพวกคุณธีรยุทธ บุญมีและคนอื่นๆ มาเข้าไปนั่งคุยกันในห้องประชุม สำนักงานกันบ่อยๆ ตอนค้ำๆ พอมีการประชุมใหญ่ที่ธรรมศาสตร์ ของลงชื่อเรียกร่องรัฐธรรมนูญด้วย คุณธัญญา ชุนชฎาธารบอกว่า รอบแรกร้อยชื่อมีคนเซ็นครบแล้ว รอไว้รอบสองก็แล้วกัน ผมเลยไม่ได้ลงชื่อด้วย น้อยใจหรือเปล่าไม่รู้เหมือนกัน จำไม่ได้แล้ว แต่รอบสองนั้น จนปานนี้ยังไม่มีมาเลย

เริ่มมาเกี่ยวข้องกับน้อยก็ตอนที่มีการรวบรวมต้นฉบับเพื่อจัดพิมพ์หนังสือ ผมได้รับหน้าที่ให้ช่วยตรวจปฏิรูปและจัดทำรูปเล่มบางส่วน บางหน้าว่างเกินไปก็หารูปใส่ให้เต็มๆ น้อย

ก่อนหน้านั้นสองสามวัน หนังสือพิมพ์ลงข่าวว่า ทบวงมหาวิทยาลัยออกคำสั่งห้ามบุคคลภายนอกเข้ามาพูดอภิปรายในมหาวิทยาลัย จอมพลประภาส จารุเสถียร รองนายกรัฐมนตรีที่เป็นอธิการบดีมหาวิทยาลัยเคียงคู่กับจอมพลถนอม กิตติขจร นายกรัฐมนตรีที่เป็นอธิการบดีอีกมหาวิทยาลัยออกมาบอกว่า ประชาธิปไตยนั้นเรียนได้แต่เอามาใช้ไม่ได้ เพราะสังคมไทยเป็นสังคมเก่าแก่ มีวัฒนธรรมของตัวเอง อะไรทำนองนั้น

ก่อนหน้านั้น คนไทยในประเทศไทยที่ปลูกข้าวส่งออกมานานแต่เก่าก่อน ต้องเข้าคิวรอซื้อข้าวสาร

ก่อนหน้านั้น อธิการบดีมหาวิทยาลัยรามคำแหงสั่งให้ไล่นักศึกษาออก 9 คน ในนี้มีวิสา ศัญทัพด้วย เพราะทำหนังสือเล่มละบาทที่มีข้อความเสียดสีการที่พันเอกณรงค์ กิตติขจร เอาเฮลิคอปเตอร์ทหารไปล่าสัตว์ทั้งสี่ขาสองขาในเขตป่าสงวนของชาติ

ก่อนหน้านั้น พันเอกณรงค์ กิตติขจรสั่งลูกน้องข้อมตำรวจป้อมยามบางเขนที่บังอาจหยุดขอตรวจจรด

ก่อนหน้านั้น จอมพลถนอม ต่ออายุราชการตัวเองเป็นผู้บัญชาการทหารสูงสุดอีกหนึ่งปี

ก่อนหน้านั้น จอมพลถนอมทำรัฐประหารยึดอำนาจ ล้มสภาผู้แทนราษฎร

ก่อนหน้านั้น ศีลธรรมจรรยาคุณธรรมทั้งปวงทั้งหลายที่โรงเรียนสอนที่รัฐบาลทหารพร่ำบอกกรอกหู ไม่เห็นราชวงศ์ถนอม-ประภาส-ณรงค์ ทำให้เห็นเลย

หนังสือที่จะใช้แจก พิมพ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว ตอนค่ำวันที่ 5 ตุลาคม ก่อนวันนัดไปเดินแจกใบปลิวและหนังสือเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ที่สำนักงานธรรมรังสีศึกษากันอีก มีคนเตรียมไม้เตรียมกระดากแข็งหอบหนึ่งมาให้ช่วยกันเขียนคำขวัญคำเรียกร้อง ไม่มีใครบอกว่าจะต้องเขียนอะไรใส่โปสเตอร์ที่จะถือแบกในวันพรุ่งนี้ นึกขึ้นมาได้ถึงชื่อเพลงหนึ่งของจอห์น เลนนอน “อำนาจต้องเป็นของประชาชน” ผมเลยเขียนลงไปด้วยแผ่นสองแผ่น “คืนอำนาจให้แก่ประชาชน” อะไรทำนองนั้น

ตอนเช้าวันที่ 6 ตุลาคม 2516 ผมโง่หัวขึ้นมาจากใต้โต๊ะสำนักงานตัวหนึ่ง อาบน้ำแต่งตัวเสร็จ ไม่ได้คิด ไม่ได้เตรียมว่าจะออกไปถือป้ายแจกใบปลิวกับคนอื่นด้วย อันหนึ่งเพราะไม่ได้เกี่ยวข้องมาตั้งแต่ต้น อันสองก็ไม่ได้ร่วมลงชื่อ อันสามคือไม่เห็นมีใครบอกนัดว่า “เฮ้ย พรุ่งนี้ไปช่วยกันแจกใบปลิว” แต่คนที่บอกว่าจะมาช่วยถือป้ายเดินแจกใบปลิวหลายคนยังไม่มาตามนัด ใครสักคนบอกผมว่า “เฮ้ย ไปช่วยกันแจกใบปลิว” ผมเลยนั่งติตรถคันหนึ่งไปด้วย

จุดแรก ที่สนามหลวง เดินต่อไปที่ถนนราชดำเนิน แล้วนั่งรถลงใบแจกต่อแถวประตูน้ำ ก็ตรงแถวประตูน้ำนั่นแหละที่พวกเราถูกจับ เท่าที่ผมจำได้ รู้สึกงงๆ แล้วก็เหลือเชื่อหน่อยๆ ว่า การแจกใบปลิวเรียกร้องให้มีการ

ปกครองแบบประชาธิปไตยภายใต้รัฐธรรมนูญนั้น มันจะกลายเป็นกบฏ
ทรยศประเทศชาติได้อย่างไร ในหนังสือหน้าที่พลเมืองทุกเล่มที่เรียนมาก็บอก
ว่า ประชาธิปไตยเป็นของดี นี่ยังไม่รวมข้อหาพิลึกกึกกือหลายประการที่ไม่
เคยรู้จักมาก่อน

โดยกระบวนการสอบสวนชั้นแรกและกตลាយมือที่โรงพักปทุมวัน
เสร็จแล้ว ผมก็ประกอบกรรมครั้งแรกให้เพื่อน เมื่อตำรวจพาตัวไปตรวจค้น
บ้าน สำหรับผมตอนนั้นจะว่าไปก็ไม่มีหลักแหล่งแน่นอน แบ่งกันจ่ายค่าเช่า
บ้านแถวลาดพร้าวกับเพื่อนไว้แต่ก็ไม่ค่อยไปอยู่ ใช้เป็นที่เก็บหนังสือมากกว่า
จะพาดำรวจไป เพื่อนก็อยู่กับแฟนไม่ใช่ตัวคนเดียว แล้วเสียดายหนังสือ
หลายร้อยเล่มด้วย กลัวตำรวจจะยึดหนังสือไปหมด จะบอกว่าอยู่สำนักงาน
ธรรมรังสี ก็กลัวจะเดือดร้อนถึงคุณลุงฟัก ณ สงขลา ซึ่งผมไม่ได้รู้จักมากนัก
แต่การที่คุณลุงให้พวกเราใช้สำนักงานได้และเคยทักทายผมบางครั้งที่พบหน้า
ก็พอแล้วที่จะทำให้รู้ว่าท่านเป็นผู้ใหญ่ที่มีเมตตาananันถึอ จึงไม่อยากให้มี
เรื่องพาดพิงไปถึงท่าน

หน้าสี่หน้าขวานคิดหน้าคิดหลังไม่ถูกตอนนั้น ก็เลยไปที่บ้านเพื่อน
คนโสดอีกแห่งที่ลาดพร้าว ไปนอนค้างอยู่บ้างเพราะคิดว่าคงไม่ค่อยมีหนังสือ
มาก ไม่ทันคิดว่าจะทำให้เพื่อนเดือดร้อนไปด้วยแค่นั้น คิดแต่เพียงว่าให้เกิด
ความเสียหายน้อยที่สุดได้อย่างไรดี

ที่ไหนได้ บ้านคุณสมคิด สิงสง นั่นก็มีหนังสือแสบๆ หลายเล่มเหมือน
กัน

ยังอายุจนถึงวันนี้

หลังจากนั้น ผมกับคนอื่น ๆ ก็ถูกนำตัวไปไว้ในเรือนจำที่บางเขน ถูก
ขังแยกห้องกัน คนที่ถูกขังอยู่ที่นั่นส่วนใหญ่เป็นคนเวียดนาม ถูกขังด้วยข้อหา

เข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย ถูกขังกันมาคนละหลายๆ ปีทั้งนั้น พวกเขาให้กำลังใจเราอย่างนึกไม่ถึง สอนให้คุณธัญญา ชุนชฎาธารร้องเพลงเวียดนามด้วย

เพื่อนร่วมคุกอาทิศย์หนึ่งของผมเล่าว่าเขาถูกจับเพราะข้ามไปมาเลเซีย แต่ไม่มีหนังสือเอกสารอะไรที่ยืนยันว่าเป็นพลเมืองไทย ตอนกลับเข้ามาก็เลยถูกจับข้อหาดังกล่าว

วันแรกๆ ผมตั้งสติไม่ค่อยอยู่ว่าจะเกิดอะไรขึ้นบ้างกับตัวเอง เตรียมทั้งที่จะกลายเป็นนักโทษหลายๆ ป้อย่างที่เคยอ่านในหนังสือเคยดูในหนัง แล้วก็เตรียมคิดว่าจะหนียังไงจากทั้งหนังสือที่เคยอ่านและจากหนังที่เคยดู แต่เข้าวันที่สาม ใจมามากขึ้นเพราะเริ่มมีพวกคณาจารย์และใครต่อใครมาเยี่ยม และยังได้ข่าวว่าเริ่มมีการชุมนุมประท้วงที่ธรรมศาสตร์

วันที่ 13 ตุลาคม หลังจากข่าวคราวที่สับสนหลายอย่าง เราก็ถูกนำตัวลงมาจากห้องขังเพื่อลงมารับทราบว่ามีคนมาขอประกันตัวและพวกเราได้รับอนุญาตให้ออกจากที่จองจำได้ มีการซักถามกันอยู่จนวายเพราะไม่มีใครรู้จักว่าคนที่มาประกันตัวนั้นเป็นใคร นี่เป็นการแก้สถานการณ์เฉพาะหน้าเพื่อให้คนเล็กชุมนุมแค่นั้นหรือเปล่า พวกเราคาดเดากันไปต่างๆ นานา และแน่นอนกลัวว่าจะถูกปล่อยตัวออกไปแล้วคนที่มาประกันนั้นจะพาตัวเราไปเก็บหมดเลยทั้งชุด แต่เนื่องจากมีคนมารออยู่ข้างนอกไม่น้อย รวมทั้งสื่อมวลชนมากมายทุกสังกัด ในที่สุดเราก็ตกลงเดินออกจากคุกบางเขนกันแล้วขึ้นรถตรงไปที่ชุมนุม

ใช้เวลามากใช้เวลานานจริงๆ เพราะนักศึกษาประชาชนที่ชุมนุมเรียกร้องให้ปล่อยตัวพวกเรากันภายในอาทิศย์ที่ผ่านมีมากขึ้นเรื่อยๆ จนกลายเป็นการชุมนุมมหาศาลทั่วประเทศ กว่าจะเข้าไปใกล้ที่ศูนย์กลางจุดชุมนุมก็มีตึก เราแยกย้ายนั่งรถกันไปคนละคัน ในที่สุดจึงพลัดกันไปคนละทาง หลายคนพยายามเข้าไปหากลุ่มผู้นำการชุมนุมบริเวณลานพระบรมรูป

ทรงม้า เพื่อไปยืนยันว่าเราออกมาจากคุกแล้ว ผมมากับอาจารย์นพพร สุวรรณพานิช ลงรถเดินไป แต่ติดอยู่แถวบริเวณลานพระบรมรูปฯ

อาทิตย์ที่ผ่านมา ผมคิดว่า ประชาชนที่ชุมนุมได้เกิดความคิดเห็นแจ้ง ทางทะเลสูงขึ้นมาหลายอย่าง เกิดความเข้าใจชัดเจนขึ้นมาก ว่าความเดือดร้อนทาง เศรษฐกิจ ความไม่เป็นธรรมทางสังคม ความฉ้อฉลทางการเมืองทั้งหลายที่เกิดขึ้นก่อนหน้านั้น ล้วนแล้วแต่เกี่ยวข้องกับเรื่องการใช้อำนาจและการ ปกครองแบบเผด็จการเพื่อกบฏของกลุ่มถนอม-ประภาส-ณรงค์และพวก การชุมนุมของประชาชนไม่ใช่เรื่องเรียกร้องให้ปล่อยตัวผู้แจกใบปลิวเรียกร้อง รัฐธรรมนูญเท่านั้นอีกต่อไปแล้ว แต่ขยายลึกและยกระดับไปถึงการเรียกร้อง ประชาธิปไตยและความเป็นธรรมทุกด้านด้วย ไม่ยอมรับนับถือการปกครอง แบบเผด็จการทหารอีกต่อไป ความต้องการที่เป็นรูปธรรมอันดับแรกคือกลุ่ม เผด็จการทหารที่รวมศูนย์อยู่ที่ถนอม-ประภาส-ณรงค์ จะต้องออกไปเพื่อ เปิดทางให้มีการใช้รัฐธรรมนูญและการเลือกตั้งตามวิถีประชาธิปไตย.

หลังจากพยายามเข้าไปที่ศูนย์การชุมนุมไม่สำเร็จ ด้วยความเหน็ด-เหนื่อยอ่อนเพลีย ผมจึงตามไปนอนที่บ้านอาจารย์นพพร แถวอนุสาวรีย์ ประชาธิปไตย จำไม่ได้เหมือนกันว่ามีใครไปด้วยบ้าง แต่ก็นอนไม่กี่ชั่วโมง วันต่อมา วันที่ 14 ตุลาคม เรานั่งรถไปที่ถนนราชดำเนินอีกครั้ง

ตอนบ่ายที่ถนนราชดำเนินวันนั้น ประชาชนยังชุมนุมอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ไม่มีการรวมศูนย์กันที่ไหน แต่ที่ได้ยินชัดเจนคือเสียงปืนก้องเป็น ระยะจากหลายทิศทางรอบถนนราชดำเนิน เฮลิคอปเตอร์ที่บินเวียนวนอยู่ ทางสนามหลวง วิ่งไปวิ่งมาอย่างจับต้นชนปลายไม่ถูกแล้วอยู่พักใหญ่ ในที่สุดผมก็ตามอาจารย์นพพรกลับไปที่บ้าน ติดตามข่าวจากทางโทรทัศน์แทน

หลังจากเผด็จการทหารทั้งสามคนถูกบังคับให้ออกนอกประเทศไปแล้ว วารสารของศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยชื่อ “ศูนย์” สัมภาษณ์

คนที่ถูกจับเพื่อลงโทษในวารสาร ผมให้สัมภาษณ์ว่า ถึงพระราชสามคนจะออกนอกประเทศไปแล้ว แต่เรายังอยู่ในคุกกัน ระบบที่เป็นเผด็จการยังอยู่ครบ ไม่กระทบกระเทือน

ถูกผิดยังไง 6 ตุลาคม ก็คงเป็นตัวชี้วัดได้

4

ประวัติศาสตร์หลายเรื่องน่าสนใจเพราะเป็นประวัติศาสตร์ที่ยังไม่ยุติ

14 ตุลาคม เป็นประวัติศาสตร์ที่ยังไม่จบ ไม่ใช่เพราะตัวละครหลายคนยังไม่ลงหรือไม่ยอมลงเวที แต่ที่สำคัญเพราะยังมีเรื่องคลุมเครือไม่ได้รับการชำระสะสางออกมาให้กระจ่างทุกแง่มุม ยังไม่พูดถึง 6 ตุลาฯ และพฤษภา 35 ที่สักวัน ความจริงทุกแง่มุมจะต้องปรากฏ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องทุกฝ่ายที่ยังอยู่ในมมมิตจะต้องออกมาเปิดเผยหรือไม่ก็ต้องถูกเปิดโปง

14 ตุลาคม เป็นกระบวนการธรรมชาติทางสังคมที่เกิดขึ้นจากจิตสำนึกของปัจเจกชนจำนวนมาก ที่สะสม,ก่อรูป,เกิดร่าง จากเงื่อนไขปัจจัยทางสังคมที่ดำรงอยู่ ไม่ใช่ขบวนการที่มีใครคนใดมาจัดหัวจัดหางจัดทางเดินขึ้นได้ในวันสองวัน ถ้าจะตัดตอนรอนลิดจิตสำนึกอย่าง 14 ตุลาฯ ก็ต้องเลิกสอนศีลธรรม,จริยธรรม,คุณธรรมให้หมด ประเทศไทยไม่ติดขัดกีดกั้นองและหลุดพ้นวงจรเผด็จการทหารมาได้ เพราะมีจิตสำนึกและเจตนารมณ์ 14 ตุลาฯ เป็นพลังขับเคลื่อนอันสำคัญยิ่ง สืบทอดมาจนถึงพฤษภา 35 ต่อมาจนถึงทุกวันนี้

ท่านที่อยู่ข้างนอกและยืนหยัดชุมนุมอยู่ทั่วประเทศในเดือนตุลาฯ 2516 อาทิคนนั้น ท่านคือผู้ร่วมสร้างประวัติศาสตร์วันนั้น ด้วยจิตสำนึก

ส่วนตัวที่รวมกันกลายเป็นพลังของจิตสำนึกทางสังคมอันยิ่งใหญ่ เป็นพลัง
ประชาธิปไตยอันสำคัญของประเทศ

ผู้บาดเจ็บและเสียสละชีวิตไปบนเส้นทางประชาธิปไตยในวันนั้นมา
จนถึงวันนี้ ท่านคือวีรชนโดยแท้จริงที่ผมขอคารวะ

ร่วมรำลึก 30 ปี 14 ตุลาคม

บัณฑิต เอ็งนิรัตน์

5 กันยายน 2546

บุญส่ง ชลธร (คนซ้าย) ขณะถูกควบคุมตัวในวันที่ 6 ตุลาคม 2516

บุญส่ง ชลธร

เกิดในปี 2495 เป็นนักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง และเป็นนักกิจกรรมในกลุ่มชมรมคนรุ่นใหม่ อีกทั้งยังเป็นหนึ่งในผู้จัดทำหนังสือ บันทึกลับจากทุ่งใหญ่ ซึ่งนำไปสู่การถูกลบชื่อจากการเป็นนักศึกษาอันเป็นชนวนเหตุให้เกิดการชุมนุมในวันที่ 21-22 มิถุนายน 2516 ในเดือนตุลาคมปีเดียวกัน เขาได้เคลื่อนไหวร่วมกับกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ และถูกจับกุมในวันที่ 6 ตุลาคม ขณะเดินแจกใบปลิว บุญส่งยังคงทำกิจกรรมอย่างต่อเนื่องในช่วงหลัง 14 ตุลาฯ และหลังเหตุการณ์ 6 ตุลาฯ 19 เขาได้เดินทางเข้าป่าเพื่อร่วมต่อสู้ด้วยอาวุธ หลังออกจากป่า เขาได้ใช้ชีวิตอยู่ที่ประเทศสวีเดนจนถึงปัจจุบัน

ปัจจุบัน เป็นครูสอนภาษาไทยในกรุงสตอกโฮล์ม ประเทศสวีเดน

บทสัมภาษณ์ บุญล้ง ชลธร

ตอบสัมภาษณ์ทางอินเทอร์เน็ต เดือนกันยายน 2556

ช่วงก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาคม

ผมเป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 2 คณะนิติศาสตร์ ของมหาวิทยาลัยรามคำแหง เป็นนักกิจกรรมในกลุ่มนักศึกษาอิสระ “ชมรมคนรุ่นใหม่” กิจกรรมก็คือการจับกลุ่มพูดคุยเรื่องการเมือง มีการจัดทำหนังสือรายสัปดาห์ ออกมาเพื่อกระตุ้นให้นักศึกษาสนใจปัญหาการบ้านการเมือง จนเกิดเหตุถูกลบชื่อออกจากการเป็นนักศึกษา คือมีอยู่ฉบับหนึ่งที่เรากำลังทำกัน (บันทึกกลับจากทุ่งใหญ่) ไปเขียนข้อความว่า “สภาสัตว์ป่าแห่งทุ่งใหญ่ มีมติให้ต่ออายุสัตว์ป่าออกไปอีกหนึ่งปี เพราะสถานการณ์ทั้งภายในและภายนอกประเทศเป็นที่ไม่น่าไว้วางใจ” คนเขียนคือคุณสุเมธ สุวิทยะเสถียร เป็นเพื่อนนักศึกษารุ่นเดียวกันสมัยนั้น เขาเอาเรื่องการใช้อาวุธและอุปกรณ์ของพวกข้าราชการระดับสูง เข้าไปแอบล่าสัตว์ที่ทุ่งใหญ่นเรศวร ผสมเข้ากับการประกาศต่ออายุราชการของจอมพลถนอม กิตติขจร และจอมพลประภาส จารุเสถียร เข้าด้วยกัน

พอหนังสือออกมา ทางมหาวิทยาลัยรามคำแหง โดย ดร.ศักดิ์ ผาสุก นิรันดร์ อธิการบดี ท่านก็ตั้งคณะกรรมการสอบสวนพวกเราแล้วมีมติไล่ออกจากการเป็นนักศึกษาทั้งหมด 9 คน ผมเป็น 1 ในนั้น ก็เลยเกิดการประท้วงใหญ่ จนมีการเดินขบวนออกนอกมหาวิทยาลัยเป็นครั้งแรกเมื่อ 21-22 มิถุนายน 2516

การเดินทางจบลงด้วยการที่เขาส่งให้เราเข้าขอเข้ามาจับจองพลถนนและ
จองพลประภาส แล้วให้กลับเข้าศึกษาเหมือนเดิม ดร.ศักดิ์ออกจากความเป็น
อธิการบดี และมีการประกาศในที่ชุมนุมก่อนการสลายการชุมนุมของ
คุณธีรยุทธ บุญมี ให้รัฐบาลให้รัฐธรรมนูญภายใน 6 เดือน อันถือเป็นจุดเริ่ม
ต้นของเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

ช่วงเหตุการณ์ 14 ตุลา

ในทางการเมืองสมัยนั้นเป็นช่วงรัฐบาลเผด็จการทหาร ไม่มีรัฐธรรมนูญ
ไม่มีการเลือกตั้ง ประชาชนไม่สามารถชุมนุมกันทางการเมืองได้ ในทาง
เศรษฐกิจก็เกิดภาวะข้าวยากหามกแพง จนรัฐบาลต้องแก้โดยการประกาศขาย
ข้าวสารราคาถูกที่ท้องสนามหลวง

ผมว่าผู้คนยึดติดกับบรรยากาศแบบนั้น ประกอบกับขบวนการ
นักศึกษาเริ่มตื่นตัวสนใจปัญหาของชาติบ้านเมืองมากขึ้น กลุ่มอิสระตาม
มหาวิทยาลัยต่างๆ สามารถเข้าไปยึดกุมการนำในองค์กรนักศึกษาหรือสภา
นักศึกษาได้ เป็นผลให้ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทยมีพลังมาก
ขึ้น มีการรณรงค์ต่อต้านสินค้าญี่ปุ่น ให้ใช้สินค้าไทย ตอนหลังคุณธีรยุทธ
บุญมีก็ออกไปจัดตั้ง “กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ” ขึ้น มีเป้าหมายชัดเจนใน
การเคลื่อนไหว พวกเราก็ไปช่วยกัน

ตอนนั้นผมเป็นนักศึกษารามคำแหง ก็ระดมคนมาช่วยกันเรียกร้อง
รัฐธรรมนูญ ผมเป็นเพียงคนหนึ่งในกลุ่ม ใครให้ทำอะไรก็ทำ จนกระทั่งมีการ
นัดชุมนุมแจกใบปลิวที่เริ่มต้นจากท้องสนามหลวง ไล่ไปจนถึงบางลำพู ไป
ต่อที่ประตูน้ำ จนถูกตำรวจสันติบาลจับ โดนข้อหากบฏเรียกร้องรัฐธรรมนูญ
และชุมนุมกันทางการเมืองเกินกว่า 5 คน ตอนหลังก็เพิ่มข้อหาว่าเป็น
คอมมิวนิสต์เข้ามาอีก

วันแรกจับไปทั้งสิ้น 11 คน ต่อมาจับเพิ่มอีก 1 คน มอบตัว 1 คน รวมเป็น 13 กบฏเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ผมเป็นคนหนึ่งที่ถูกรับจริงๆ แล้วในวันนั้นมีคนไปเดินแจกใบปลิว 23 คน แต่คนอื่นๆ หนีไปได้ทัน เลยเหลือแค่ 13 คน พอจับแล้วก็เป็นข่าว อันนำมาสู่การประท้วงใหญ่ในขอบเขตทั่วประเทศ จนกลายเป็นเหตุการณ์ 14 ตุลาคมที่จบลงด้วยชัยชนะของฝ่ายประชาชน

อยากทราบที่มาของคำว่ากบฏ คิดอย่างไรกับคำนี้

ตำราจตั้งข้อหากบฏให้ ตอนนั้นผมก็ไม่ได้คิดอะไร อาจจะยังเด็ก ไม่มีบทเรียนความร้ายกาจของระบอบเผด็จการโดยตรง เลยไม่ได้หวาดกลัวหรือวิตกกังวล ตำรวจอยากตั้งข้อหาอะไรก็ตั้งไป โดนทั้งกบฏและข้อหาคอมมิวนิสต์ต่างๆ ที่ไม่รู้เรื่อง แต่ไม่ได้รู้สึกว่าเป็นเรื่องน่ากลัวแต่อย่างใด กำลังใจยังดีมาก ยังสนุกได้แม้แต่ตอนอยู่ในตะราง

ปฏิกิริยาจากครอบครัวหรือคนใกล้ชิด

ก็คงห่วงเป็นธรรมดาครับ

มุมมองต่อเหตุการณ์ 14 ตุลาคม

สมัยนั้นการต่อสู้ทางการเมืองไม่ซับซ้อนเหมือนสมัยนี้ แบ่งข้างเฉพาะรัฐบาลเผด็จการทหารกับฝ่ายประชาชน นิสิต นักศึกษา นักเรียน โดยรัฐบาลกุมอำนาจทั้งหมด ปิดปากทุกทาง ในสถาบันการศึกษาก็ไม่ได้มีเสรีภาพทางวิชาการที่จะถกเถียงหรือวิพากษ์วิจารณ์รัฐบาลได้อย่างเสรี การต่อสู้สมัยนั้น

จึงชัดเจนและเห็นชัดมาก ประกอบกับประชาชนเริ่มตื่นตัวทางการเมือง มีปัญหาข้าวยากหมากแพงมาเป็นพื้นฐาน ในต่างประเทศก็เป็นเรื่องการประท้วงสงครามเวียดนาม

ขบวนการต่อสู้เพื่อให้ได้มาซึ่งประชาธิปไตย ที่มุ่งไปที่การเรียกร้องเอกรัฐธรรมนูญ และการเลือกตั้ง เป็นขบวนการที่บริสุทธิ์มากและกว้างขวางในระดับประเทศอย่างที่ไม่เคยมีมาก่อน

ถ้าคุณนั้นมีการสื่อสารที่สะดวก เช่น facebook หรือมีสื่ออย่างในปัจจุบัน จะเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญอะไรไหม

ผมว่าการต่อสู้ก็เหมือนเดิม ผลลัพธ์ก็คงเป็นแบบเดิม เพียงแต่การประสานงานและระดมกำลังคนกับความคืบหน้าจะทำให้ได้ง่ายขึ้น เร็วขึ้นและกว้างขวางขึ้น

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม

สภาพการเมืองเป็นช่วงของ “ดอกไม้บานร้อยดอก” ประชาธิปไตยเบ่งบาน มีการเคลื่อนไหวของกรรมกร ชาวนา ประชาชนและนิสิตนักศึกษา มาก

ผมยังคงเป็นนักศึกษาของมหาวิทยาลัยรามคำแหง พรรคสังคมนิยมอันเป็นพรรคนักศึกษาที่ผมร่วมกิจกรรมอยู่ได้รับชัยชนะในการเลือกตั้งทั้งองค์การนักศึกษาและสภานักศึกษา ผมได้รับเลือกเป็นประธานสภานักศึกษา

ถ้าถามว่าการเคลื่อนไหว 14 ตุลาคมบรรลุเป้าหมายหรือไม่ ผมคิดว่าบรรลุ เพราะตอนนั้นเราเรียกร้องให้มีรัฐธรรมนูญ มีการเลือกตั้ง เพราะคิดแค่ว่าสิ่งเหล่านี้คือความเป็นประชาธิปไตย เราก็บรรลุ มีรัฐธรรมนูญจริง มี

การเลือกตั้งจริง มีสภาผู้แทนราษฎร แต่เราไม่ทันคิดถึงว่าเมื่อเวทีเปิดอย่างนี้ ก็จะมีการจับตัวกันของกลุ่มคนที่มีผลประโยชน์ในแนวทางเดียวกัน เราจึงได้ พรรคการเมืองที่หลากหลาย มีพรรคขวาจัดอย่างพรรคชาติไทย พรรค อนุรักษ์อย่างพรรคประชาธิปัตย์ พรรคขุนนางนายเงินอย่างพรรคกิจสังคม พรรคเสรีนิยมอย่างพรรคพลังใหม่ และอีกมากมาย แต่ละกลุ่มล้วนต่อสู้เพื่อ การได้มาซึ่งอำนาจในการปกครองประเทศ

ส่วนตัวแล้วผมไม่รู้อะไรมากนัก ไม่ได้นึกถึงผลที่จะตามมาหลังการ โคนล้มหรือขับไล่เผด็จการทหารออกไปด้วยซ้ำ ไม่รู้ว่าเมื่อสิ้นเผด็จการทหาร จะปรากฏเผด็จการในรูปแบบใหม่ การใช้เงินและอำนาจซื้อเสียง การ แสวงหาผลประโยชน์ส่วนตนของคนที่มาจากการเลือกตั้ง ผมคิดแต่ว่าเมื่อ ประชาชนได้เลือกตัวแทนของเขา ตัวแทนก็จะทำงานเพื่อผลประโยชน์ของ ประชาชน มันควรเป็นอย่างไร แต่ในความเป็นจริงไม่ใช่ เลือกตั้งก็ส่วนหนึ่ง ไปเป็น ส.ส. เป็นรัฐบาลแล้วก็ส่วนหนึ่ง การส่งเสริมและผลักดันให้คนได้เป็น ส.ส. หรือรัฐบาลแล้ว เขาก็จะเดินไปตามวิถีทางของเขาที่ไม่เกี่ยวข้องกับ ประชาชนเลยก็มี ซึ่งถึงแม้ว่าจะไม่เป็นอย่างนั้นทุกคนแต่ส่วนใหญ่ก็เป็น อย่างนี้จริงๆ

เหตุการณ์อื่นๆ ที่ตามมา

หลัง 14 ตุลาคม ประชาชนตื่นตัวเรียกร้องสิทธิของตนมาก กรรมการ สไตรค์หยุดงานนับพันแห่ง ขวานารวมตัวเรียกร้องที่ทำกิน นิสิตนักศึกษา ก็ หลั่งไหลออกไปสัมผัสกับชีวิตจริงในชนบทในโรงงาน บรรยากาศของเสรีภาพ ทางวิชาการมีอย่างกว้างขวาง หนังสืออ่านดีๆ มีออกมาเป็นแสนๆ ล้านๆ เล่มในช่วงสามปี ซึ่งก็เป็นผลให้ฝ่ายขวาจัดตั้งแนวรบเอากับเรา เริ่มทำการ

โฆษณาป้ายสีขบวนการนิสิตนักศึกษาว่าเป็นพวกก่อความวุ่นวาย เป็นคอมมิวนิสต์ สื่อที่มีพลังมากของพวกเขาคือวิทยุกับหนังสือพิมพ์ เขียนและดำได้ทุกวัน มีการจัดตั้งกลุ่มมวลชนให้ขึ้นมาชนด้วย มีกลุ่มลูกเสือชาวบ้าน ชมรมแม่บ้าน กลุ่มกระทิงแดง กลุ่มนวล มี หนังสือพิมพ์ดาวสยาม วิทยุ ยานเกราะ เป็นต้น

จนมีการนำจอมพลถนอมให้กลับเข้ามาในประเทศโดยบวชเป็นเณร ก็มีการประท้วง ผู้ประท้วงแจกใบปลิวสองคนที่เป็นช่างไฟฟ้า จนครบฐม ถูกตำรวจจับแขวนคอตาย ก็เลยมีการชุมนุมที่ธรรมศาสตร์ ตามมาด้วยการสังหารหมู่อย่างป่าเถื่อนในเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 แล้วก็เกิดการรัฐประหาร มีนายธานินทร์ กรัยวิเชียร ขึ้นมาเป็นนายกเผด็จการพลเรือน พยายามกดหัวประชาชนอย่างที่สุด มีการสั่งเผาหนังสือเป็นแสนๆ เล่ม มีการจับกุมคุมขังทางการเมืองไปทั้งหมด ทำให้คนส่วนหนึ่งหนีเข้าไปร่วมการต่อสู้กับพรรคคอมมิวนิสต์แห่งประเทศไทย

แต่เพียงสองปีกว่าๆ พรรคคอมมิวนิสต์ไทยก็แตก สาเหตุมาจากสถานการณ์ภายนอก ความขัดแย้งระหว่างจีนกับเวียดนามและชาติอื่นๆ ในอินโดจีน และจากสาเหตุภายในของพรรคคอมมิวนิสต์ไทยเองที่ปรับตัวไม่ได้ กลายเป็นคอมมิวนิสต์ล้าหลังที่เดินตามจีนอย่างไม่มีความคิดเป็นของตัวเอง พอชนชั้นกลางที่มีความคิดค่อนข้างไปทางเสรีนิยมอย่างนักศึกษาเข้าไปกันมากๆ ก็เลยเอาไม่อยู่ ป่าแตกในที่สุด

สถานการณ์ปัจจุบัน

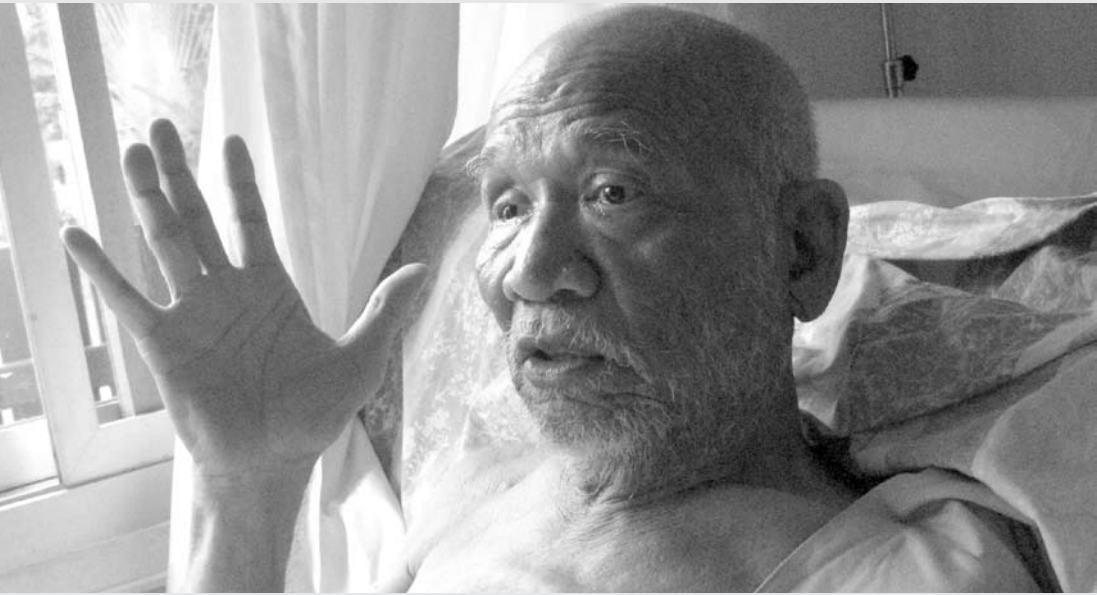
ขบวนการ 14 ตุลาคม เป็นขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยในยุคแรกๆ ที่ความเข้าใจในสิ่งที่เป็ประชาธิปไตยยังอยู่ที่การมีรัฐธรรมนูญและ

การเลือกตั้ง เป็นความเชื่อที่บริสุทธิ์ว่าเสียงประชาชนเป็นเสียงสวรรค์ ทุกอย่างจะดีขึ้นได้ถ้าเสียงส่วนใหญ่ตัดสิน โดยไม่ได้ตระหนักว่าเสียงส่วนใหญ่ ถ้าได้มาอย่างไม่บริสุทธิ์ หรือแสดงเจตจำนงไปเพราะการบังคับครอบงำของอำมาตย์จ้านแล้ว ก็ถือว่าเป็นอันตรายเช่นกัน

อย่างสถานการณ์ในปัจจุบันเมื่อเทียบกับอดีตสมัยนั้นแล้ว มีความซับซ้อนและเป็นโจทย์ที่ดูไม่ง่ายเหมือนสมัยก่อน สามารถตีความและเข้าใจกันไปได้คนละทาง ยิ่งสภาพสังคมที่ปลูกเร้าให้คนลุ่มหลงต่อวัตถุ และเงินตรา โดยไม่คำนึงว่าจะได้มาด้วยวิถีทางที่ฉ้อฉลอย่างไร ถือเป็นกระแสความเข้าใจและความเชื่อที่น่าเศร้าอย่างยิ่ง ขบวนการนักศึกษาในปัจจุบันก็มีลักษณะที่อ่อนแอ ผิดกับขบวนการนักศึกษาในอดีตอย่างเทียบกันไม่ได้ การต่อสู้เพื่อสังคมที่ดีกว่ากลับไปอยู่ในมือของกลุ่มผลประโยชน์และปัญญาชนคนชั้นกลางเป็นหลัก

คำนิยามสั้นๆ สำหรับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม

เป็นการเริ่มต้นของประชาชนในการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยที่บริสุทธิ์ และมีพลังที่สุด

ประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร ในปัจจุบัน

ประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร

ประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร เกิดในปี 2481 สำเร็จการศึกษาจากคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย และได้รับราชการในกระทรวงมหาดไทย หลังจากนั้นจึงไปศึกษาต่อในระดับมหาบัณฑิต แล้วทำงานเป็นอาจารย์ประจำคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ต่อมาจึงลาออกเพื่อไปสมัครรับเลือกตั้งในนามพรรคประชาธิปัตย์ หลังจากนั้นได้ตั้งพรรคการเมืองเอง เช่น พรรครัฐบุรูช พรรคสยาม และสมัครรับเลือกตั้งในหลายจังหวัด ต่อมาได้ไปทำงานที่การประปานครหลวง และได้ลาออกจากการประปาฯ เพื่อมาร่วมเคลื่อนไหวกับกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญในช่วงเดือนตุลาคม 2516 จนกระทั่งถูกจับกุมในวันที่ 6 ขณะเดินแจกใบปลิวพร้อมคนอื่น ๆ หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ ประพันธ์ศักดิ์ยังคงทำงานด้านการเมือง โดยเฉพาะการเมืองภาคประชาชน

ปัจจุบัน ป่วยเป็นอัมพาตครึ่งล่างและโรคชราพักอาศัยอยู่ที่บ้านย่าน อ.ไทรน้อย จ.นนทบุรี

บทสัมภาษณ์ ประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร

สัมภาษณ์วันที่ 14 กันยายน 2556
ที่บ้านย่าน ถ. บางกรวย - ไทรน้อย

ปัจจุบันนี้คุณลุงยังได้ออกไปร่วมเสวนาอยู่หรือไม่

ตอนนั้นมันเหมือนกับสภาพสังขารมันไม่ให้ เพราะไปที่ก็ต้องมีคนอุ้ม ไปแท็กซี่ การอุ้มที่ก็เวียนศีรษะ แต่ที่ผ่านมามผมวาง Masterplan ให้กับประเทศไทยทั้งประเทศ แล้วส่งให้ทุกกลุ่ม ทหารก็ได้รับ รัฐบาลก็ได้รับ ฝ่ายค้านก็ได้รับ ทุกกลุ่มได้รับ เรียก Masterplan หมายถึงบุคคลที่มีบทบาททางการเมืองทุกคนได้รับ เช่น กลุ่ม ส.ว. เวลาไปสัมมนาที่มหาวิทยาลัยรังสิต ทำแบบเรียลๆ จดหมายโดยตรงเป็นลักษณะนั้น ก็ไปพูดบ้าง การไปพูดก็ต้องถือเป็นสัจจะวาจา ที่ไปพูดที่ประชุม ส.ว. นั่นถือว่าเราไปกล่าวสัจจะวาจา คนอื่นเค้าจะพูดอะไรก็แล้วแต่ แต่ปากของเราก็เป็นการแสดงออกแบบเป็นตัวอย่างเองว่านักการเมืองที่ดีเขาต้องคิด พูด ทำแบบนี้ ให้คนรุ่นหลังได้ดู

แสดงว่ามีคนนำสารนี้ไปถ่ายทอดต่อ

ใช่ ตามสถานที่เสวนาต่างๆ โดยการส่ง EMS ไป นี่คือวิธีทั้งหมด ที่นี้ข้อดีที่คุณจะนำไปเขียน...อยากให้เขียน ลงในบทสัมภาษณ์ด้วย คือ ประกาศคณะปฏิวัติ หมายถึงลงตั้งคณะปฏิวัติ นี่เอาลงได้เลย ให้เป็นสาระสำคัญของการสัมภาษณ์ว่าเป็นเอกสารชุดสุดท้าย วาระสุดท้ายของชีวิตที่จะมอบให้สังคมโดยรวมพิจารณา

ขอทราบข้อมูลพื้นฐานก่อน ปัจจุบันนี้คุณลุงอายุเท่าไรแล้ว

75 ปี เกิดวันที่ 7 ธันวาคม พ.ศ. 2481 ลุงเรียนมัธยมที่สวนกุหลาบวิทยาลัยเมื่อปี พ.ศ. 2498 จบชั้นมัธยมฯ 8 ที่นั่น แล้วมาเข้าเรียนที่จุฬาลงกรณ์ คณะรัฐศาสตร์ จบปี พ.ศ. 2502 เคยไปศึกษาดูงานที่ประเทศฟิลิปปินส์ หลักสูตรพัฒนาชุมชน 9 เดือน

หลังจากเรียนจบที่จุฬาฯ แล้ว คุณลุงเริ่มทำงานอะไรเป็นแห่งแรก

ลุงสอบเข้าตอนนั้นเขาเรียกกรมมหาดไทย อยู่ระหว่างฝึกรบกรมก่อนเข้ารับราชการ แล้วเราก็สอบชิงทุนไปดูงานที่ฟิลิปปินส์ โดยส่วนราชการสอบคัดเลือกเพื่อไปดูงานที่มหาวิทยาลัยฟิลิปปินส์ ตอนนั้นงานพัฒนากำลังเฟื่อง เฟื่องเพราะเป็น concept ใหม่หลายประเทศกำลังสนใจ การพัฒนาชนบทเป็นมิติใหม่ในสังคมโลก

อาชีพก่อนถึงเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ

ชีวิตหักเหพอสมควร คือหลังจากจบจากฟิลิปปินส์กลับมาประเทศไทย แล้วมาทำหน้าที่ในกรมพัฒนาชุมชน ที่ตั้งใหม่ เราก็มีบทบาทในการตั้งกรมพัฒนาชุมชน

คือคุณลุงมาเริ่มบุกเบิกในหน่วยงานนี้เลย

ใช่ เป็นคนวางแผนในการพัฒนาภาคอีสาน

ปัจจุบันหน่วยงานนี้ยังอยู่ไหม

ยังมีอยู่. อยู่ในชื่อของกรมพัฒนาชุมชน ระหว่างที่ฝึกรบปลดพัฒนายุคใหม่ ลุงเองก็มีบทบาทในการควบคุมทั้งในภาคสนามและภาคทฤษฎี

ตอนหลังเกิดเหตุการณ์ที่มีการลาออก 30 กว่าคนเพื่อประท้วงอภิชาติ เพราะไม่ได้รับความยุติธรรม เราเองก็เลยลาออกด้วย จอมพลประภาสเคยเชิญเข้าไปพูดในที่ประชุมกระทรวงฯ ลุงบรรยายจบก็บอกขอยืนยันการลาออก ตอนนั้นจอมพลสฤษดิ์ ยังเป็นนายกฯ คือพัฒนาการเขาอยู่ภายใต้ศูนย์รวมของเรา เขารู้สึกไม่ได้รับความเป็นธรรมเขาลาออกทั้งหมด เราเองเป็นหัวหน้าตอนหนุ่มๆ ก็เลยลาออก 3 คนตามกันไปก็มี ดร.ปราโมทย์ นาครทรรพ, ดร.ไพฑูริย์ เครือแก้ว และหัวหน้ากองอีกคน 3 คนนี้ยืนยันลาออก จอมพลสฤษดิ์ส่งเลขาธิการนายกฯ ไปพบที่บ้านขอลาเหตุผล เราก็อธิบายว่า เราเห็นว่ารัฐบาลขาดความจริงใจในการพัฒนาชุมชน คืออุดมการณ์ไม่ถึงเรา เพราะว่าวัฒนธรรมองค์กรในกระทรวงมหาดไทยตอนนั้น เขาเรียกเป็นแบบเจ้าขุนมูลนายเยอะ

ตอนนั้นคุณลุงดำรงตำแหน่งอะไรครับ

หัวหน้าฝ่ายแผนงานและบริหารงานฝึกอบรม กรมพัฒนาชุมชน ที่นี้พอลาออกแล้วก็ว่างงานอยู่พักหนึ่งลุงก็ไปเรียนปริญญาโทที่จุฬาฯ

ขณะนั้นคุณลุงมีครอบครัวหรือยัง

มีแล้ว แล้วก็ไปเรียนปริญญาโทแล้วก็ยังได้เขียน รายงาน (paper) เรื่องผลและบทสะท้อนของการปฏิบัติภายใต้การนำของจอมพลสฤษดิ์ พอลุงวิเคราะห์แล้วสังคมเมืองไทยมีปัญหาเยอะ พอจอมพลสฤษดิ์ตายตั้งปัญหาไว้เยอะ ทั้งอนุภรรยาไว้เป็นร้อย ทั้งมรดกไว้ 2,700 ล้านบาท แล้วก็เรื่องคดีติดตัวจอมพลสฤษดิ์เยอะ ลุงก็เขียนหนังสือชวนประชาชนปฏิวัติ ต่อต้านถนอมกับประภาส เราก้ชวนประชาชน ตำรวจก็สนใจ เรารู้สึกอึดอัดในเรื่องส่วนรวม เราทนไม่ไหว ก็เลยเขียนเรื่องธรรมะปฏิวัติ เดิมรายงานที่ลุงใช้เป็น

ของวิชาปรัชญาโท การปกครองต่างประเทศเปรียบเทียบเรื่อง ศานติปฏิวัติ เหตุผลในการปฏิวัติของจอมพลสฤษดิ์ว่ามั่นคงระเทือนทั้งสังคมไทย เราวิเคราะห์หมดแล้วก็เสนอหลักการให้ประชาชนเลือกนายกฯ โดยตรง ให้มีการเลือกตั้งโดยตรง นี่เป็นข้อเสนอของเราในฐานะนักวิชาการผ่าน ดร.กระมล ทองธรรมชาติ เขาก็เอาเรื่องนี้ไปเป็นวิทยานิพนธ์ ให้ ดร.กระมลเอาไปทำต่อ หลังจากนั้นเราก็ไปสมัครเป็นผู้เชี่ยวชาญระหว่างประเทศ ทำงานที่ศูนย์เพิ่มผลผลิต กระทรวงอุตสาหกรรม ทำงานไปได้ปีกว่าแล้วก็สอบไปทำงานระหว่างประเทศที่กรุงโตเกียว อยู่ที่ศูนย์เพิ่มผลผลิตแห่งเอเชียเป็นเจ้าหน้าที่ฝ่ายโครงการ อยู่ที่ญี่ปุ่น 2 ปี รับเชิญให้เป็นอาจารย์สอนพิเศษที่มหาวิทยาลัยโตเกียว มีลูกศิษย์ลูกหาชาวญี่ปุ่นเยอะทีเดียว เขาเรียนภาษาไทย เรายังไปสอนให้เขาเล่นละครอยู่เลยเรื่องเลือดสุพรรณ สอนภาษาไทยโดยตรง สอนแบบเข้าถึง ลูกศิษย์กับอาจารย์เข้าถึงกันก็คุ้นเคย ได้รับการต้อนรับอย่างดีจากคนญี่ปุ่น ถือว่าที่นั่นบ้านหลังที่สอง ลูกสามคนที่เกิดขึ้นมาก็เกี่ยวพันกับญี่ปุ่นทั้งนั้น

หลังกลับมาจากญี่ปุ่นตอนนั้นในประเทศไทยเป็นอย่างไรบ้าง

กลับมาเมืองไทยมาสอนที่จุฬาฯ ตอนนั้นคนบดี คือศาสตราจารย์เกษม อุทยานินไปเยี่ยมที่ญี่ปุ่น หลังจากนั้นท่านก็ชวนให้เรากลับมาเมืองไทย ให้มาช่วยกันหน่อย ก็มาเป็นอาจารย์ประจำ สอนวิชาการปกครอง วิชารัฐบาลไทย วิชาการปกครองต่างประเทศเปรียบเทียบ มีลูกศิษย์เก่งๆ หลายคน เป็นนักปฏิวัติทั้งนั้นเลย

ยกตัวอย่างได้ไหมครับว่ามีใครบ้าง

เช่น ดร.ประทีป นครชัยที่ไปเรียนฝรั่งเศส ประสาร มฤคพิทักษ์ มนูญศิริวรรณ ตอนนั้นรู้สึกว่าจะเด็กๆ เขาระบายในความรู้ เราที่เป็นอาจารย์สอนที่จุฬาฯ แล้วก็ถูกเชิญไปพูดที่นั่นที่นี่ ถูกเชิญไปพูดที่สภาน้ำโดมที่ธรรมศาสตร์ ที่รามคำแหงบ้าง ก็เลยเคลื่อนไหวกับนักศึกษา คั่นเคยกัน

แล้วก่อนเกิดเหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม สังคมไทยมีสภาพอย่างไร

เราต้องเข้าใจว่าเหตุมันมาจากระบบเผด็จการ ซึ่งหลังจากที่จอมพลสฤษดิ์ถึงแก่อสัญกรรม จอมพลถนอม จอมพลประภาสก็เป็นรัฐบาลต่อ ที่นี้การเมืองมันว่างเว้นร่วม 10 ปี รัฐธรรมนูญไม่เสร็จจะทำไม เพราะฉะนั้นคนก็รู้สึกว่าตัวเองถูกกดขี่เบียดเบียนทางความคิดและเสรีภาพมาก มันค่อยๆ ตื่นตัวตามที่นักศึกษากระตุ้น คุณธีรยุทธมีบทบาทสำคัญเป็นฮีโร่เลยละยุคนี้เราก็ฟังอยู่ต่างๆ ตอนหลังระหว่างที่ผมเป็นหัวหน้ากองที่การประสานนครหลวงก็เกิดเหตุการณ์เงินชา เด็กๆ ก็ติดต่อมาชวนไปพูด เราบอกไม่ไปละ เขามาที่บ้านบอกว่านักศึกษาเคลื่อนไหวหลายเรื่อง เรื่องรัฐธรรมนูญผมพูดทิ้งไว้ว่าถ้าใครเคลื่อนไหวเรื่องรัฐธรรมนูญผมจะลาออกจากการประปา คุณประสารกับคุณธีรยุทธกับเพื่อนๆ 14 ตุลาคม อีก 4-5 คน ไปพบผมที่บ้านเชิงเทียน ชาวที่บ้าน ก็มาพบกัน มาช่วย ผมเลยตัดสินใจลาออกจากหัวหน้ากองที่การประปา แล้วไปให้สัมภาษณ์วันที่ 5 ตุลาคม ในช่วงนั้นมีการประชุมหลายบ้าน นอกจากประชุมที่บ้านสองครั้งก็ไปประชุมที่สำนักงานทนายความ ประชุมกันหลายครั้งก็ออกหนังสือมาเล่มหนึ่ง คุณประสารก็มีบทบาทในการเคลื่อนไหวติดต่อผู้หลักผู้ใหญ่ในชาติบ้านเมืองเยอะเลย ระดับหัวหน้าพรรคการเมืองต่างๆ ประสานมหาวิทยาลัยแล้วก็รวมคน 100 คนเรียกร้องเรื่องรัฐธรรมนูญ

แล้วบทบาทหลักของคุณลุงคืออะไร

ผมก็ได้เขียนหนังสือเรื่อง ชารอชิปไตย แล้วเขาก็ขอให้ช่วยเขียนบทความ บทกวี เรื่องปณิธานรัฐธรรมนูญ ก็ไปออกหนังสือพิมพ์ประชาธิปไตย แล้วก็เขียนประวัติศาสตร์หน้าใหม่ของปวงชนชาวไทยลงเป็นบทความ เขาก็กวาดจับ

อาจเป็นเพราะคุณลุงเป็นมันสมองของกลุ่ม

ใช้คำว่าแกนดีกว่า คำว่าแกนในที่นี้ผมหมายถึงกลุ่ม 13 คนเมื่อถูกจับแล้วใครเป็นแกน แล้วที่เป็นจริงๆ ลุงกล้าพูดว่าลุงรวมอยู่ด้วย ชีรยุทธ เป็นตัวชูโรง ประสาร มฤคพิทักษ์เป็นตัวประสาน ลุงทำหน้าที่เคลื่อนไหวมาก่อน มีบทบาทมาก่อนหน้านั้น เต็กๆ เขาทิ้งไม่ได้เขามาชวนเราก็ตองไปด้วย เพราะเราประกาศไว้ว่าถ้าเรื่องรัฐธรรมนูญเราต้องอยู่ ก่อนหน้านั้นเคยไปเปิดสภาประชาชนสนามหลวง ลุงไปเปิดเองแหละ ก่อนหน้านั้น ม.ร.ว.เสนีย์ เป็นหัวหน้าพรรคประชาธิปไตยเป็นอาจารย์สอนด้วย ถ้าประพันธ์ศักดิ์ถูกจับ ยินดีเป็นนายความให้

ทำไมถึงลาออกจากการเป็นอาจารย์ที่จุฬาฯ

ลาออกเพื่อไปจัดตั้งพรรคการเมือง ไปสมัครรับเลือกตั้งที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ไปสมัครหลายจังหวัด ร้อยเอ็ด ชัยนาทแล้วก็มากรุงเทพฯ ทุกคนคะแนนสู้เราไม่ได้รวมกันก็ยังไม่ได้ ธรรมศาสตร์ก็ได้ที่หนึ่ง จุฬาฯ ก็ได้ที่หนึ่ง

อยากทราบรายละเอียดของพรรคการเมืองที่ลู้งตั้ง

ลู้งตั้งชื่อพรรคครั้งแรกชื่อพรรคไทยธปไตย สมัครับเลือกตั้งที่กาฬสินธุ์ คือตอนนั้นวางที่โหนดสมัครที่นั่น ตอนหลังตั้งเป็นขบวนการรัฐบุรุษไปสมัครรับเลือกตั้งที่ชัยนาท ที่ร้อยเอ็ดก็ใช้คำว่าขบวนการรัฐบุรุษแทนคำว่าพรรค คือขบวนการรวบรวมประชาชาติขอแก้ไขให้ประชาชนเลือกนายกา โดยตรง เราไม่เคยโกหก ไม่เคยซื้อเสียง ไม่เคยทุจริต ไม่เคยทำผิดกฎหมายเลือกตั้ง แม้แต่มาตราเดียว แต่คนที่เข้ามาในสภามันผิดการเลือกตั้งทุกมาตรา มันผูกขาด เราก็สู้กับพวกนั้นจนสะเทือนถึงเสถียรภาพรัฐบาล ถึงขนาดตำรวจสันติบาลรายงานจอมพลประภาสว่าบุคคลผู้นี้เป็นอันตรายต่อเสถียรภาพของรัฐบาล ที่นี้ก่อนหน้านั้นเราไปสมัครรับเลือกตั้งที่ร้อยเอ็ด เราก็กวักไบปลิวเชิญคนมาร่วมลงประชามติ เสนอเรื่องนายกา นี้แหละ เผอิญมันเป็นประเด็นทางการเมืองซึ่งทำทนายรัฐบาล เราให้สัมภาษณ์ว่าเราพร้อมจะเป็นนายกา จอมพลถนอมก็เลยเหมือนกับถูกเฉือน รุ้ไหมว่าทั่วประเทศเวลาหาเสียงแข่งกัน จอมพลถนอมไม่ได้ไปที่จังหวัดไหนเลย ไปที่กาฬสินธุ์อย่างเดียวเพราะประพันธ์ศักดิ์ทำทนาย เขาก็ไปหาเสียงกับพวกข้าราชการ เราก็นั่งรถวิ่งล้อมรอบที่ประชุมก็ส่งเสียง ตำรวจก็จับไม่ได้ ยุคนั้นเผด็จการแต่ต้องให้เกียรติจอมพลถนอมหน่อยนะ เพราะเราถือเป็นคนดี แต่ประภาสเราไม่เอาประภาสชัดเจนทั้งด้วยวาจา ทั้งพฤติกรรมทุกอย่าง แสดงตัวชัดเจนแบบนี้เลยบอกว่า “เด็กนักศึกษาที่มันรวมตัวกันนี้ถ้ามันตายสักสองเปอร์เซ็นต์จะเป็นไรไหม”

แล้วณรงค์เป็นอย่างไรบ้าง

ได้ข่าวว่าตอนนั้นมันสตีไม่ค่อยดี เขาเคยวิจารณ์พวก 14 ตุลาฯ วิจารณ์พวกวีรชนว่า ไอ้พวกนี้เหมือนดักแต่ไม้ไขว้รชน พุดแบบนี้ผมเลยเขียนได้

ณรงค์เป็นเอกสารแล้วเอาไปแจก เราก็อธิบายถึงความดีงามของด็กแต่ที่มัน
อุทิศตนให้เกิดผ้าไหมแพรวา สมมติว่ามนุษย์ทุกคนในโลกถูกดักแต่ประทัง
ก็ต้องแก้ผ้าหมด

**แล้วหลังจากนั้นทางการหรือคนทั่วไปจะเรียกกลุ่มที่ถูกจับว่า กบฏ คุณลุง
รู้สึกกับคำนี้ว่าอย่างไร**

คำนี้ใช้กับเราไม่ถูก แต่ในเมื่อเขาเรียกแบบนี้เราก็เข้าใจ แต่เราเรียก
ตัวเองว่าเราเป็นนักปฏิวัติ ทุกคนที่ถูกจับเป็นนักปฏิวัติ เราถือตัวอย่างนั้น
ซึ่งก็จริงด้วย ในหลวงยังไปงานพระราชทานเพลิงศพกลางท้องสนามหลวง
วีรชนของชาติ ชัดๆ เลย

ก่อนถูกจับคุณลุงรู้ไหมว่าจะโดนจับ แล้วโดนจับที่ไหน

ถูกจับที่ประตูน้ำ พร้อมกับบุญส่ง ชเลธร คือเขาจับแค่ 11 คนแต่
คนที่เกี่ยวข้องมีเป็นร้อยกว่าคน เขาเอาตำรวจมาจับ จับไปที่สันติบาล เรายัง
เตือนสันติบาลว่าคุณทำอย่างนี้ไม่ถูก รัฐบาลทำไม่ถูก เราไม่ได้รับความ
ยุติธรรม คุณทำอะไรรุนแรงกับนิสิตนักศึกษาประชาชนระวังจะเกิดผลสะท้อน
กลับ เหมือนคุณปลากลูเทนิสที่กำแพง ปาแรงเท่าไรก็กระเด็นกลับแรง
เท่านั้น ระวังรัฐบาลจะอยู่ไม่ได้ เขาก็สอบสวนใหญ่ เราก็ขอให้การในชั้นศาล

ติดคุกอยู่ทั้งหมดกี่วัน

6 วันได้ แต่ระหว่างติดคุกผมอดอาหารประท้วง 6 วันคือไม่กินทั้งน้ำ
และข้าว ตอนที่เราตรวจเอาคนมาประกันตัวในคุก ของผมกับธีรยุทธเขาห้าม
เยี่ยมห้ามประกันตัว 2 คน เรายังสื่อสารถึงกัน มีจดหมายถึงธีรยุทธที่อยู่
ห้องซังคนละห้อง มีนักโทษคนหนึ่งช่วยเดินสาร เราก็เขียนจดหมายได้ตอบ
กับธีรยุทธ

ตอนนั้นสภาพจิตใจเป็นอย่างไรบ้างครับ

อยู่...สบาย มันใจว่าชนะ ระหว่างถูกจับไป 3 วันเขาส่งนายทหารมา ประกันตัว ให้พวกเราออกจากห้องขังมานั่งประชุมกัน ประชุมกันมี 11 คน แต่ถูกจับต่างหากอีก 2 คน ก็ประชุมกันไป พอเขาถามความเห็นให้ทุกคน แสดงความเห็นออกมา เราก็พูดเป็นคนสุดท้ายบอก พี่เองจะไม่ขอประกันตัว เพราะเป็นเสรีภาพส่วนบุคคล แล้วก็เริ่มอดอาหารตั้งแต่วันนั้นก็ประกาศเลย คุณจะอดหรือไม่วอดก็แล้วแต่คุณ ก็ได้ทราบภายหลังว่าทุกคนก็อด พอกลับเข้า ห้องขัง ในที่นั้นมีอาจารย์ทวีอายุมากที่สุด

แล้วสังคมภายนอกรู้ไหม ว่ามีการประท้วงเกิดขึ้นในห้องขัง

ก็รู้ เพราะมีคนไปเยี่ยมไง แต่ผมถูกห้ามเยี่ยมไง แต่ว่าอ่านหนังสือพิมพ์ เขาก็ลงเหมือนกัน เราก็เลยรู้ว่าชุมนุมที่ธรรมศาสตร์ มีการอดอาหารที่นั่น ด้วย

จากวันนั้นก็ติดตามสังคมภายนอกจากหนังสือพิมพ์

หนังสือพิมพ์ก็ได้อ่านตลอด อ่านเดลินิวส์ หนังสือพิมพ์สมัยนั้นถูก บิดเบือนหมด ทีนี้เราก็รู้ว่าที่ธรรมศาสตร์มีชุมนุม คราวนี้นักศึกษาเขาส่งคนเข้ามาขอประกันตัว ผมบอกไม่ ไม่ยอมประกันตัว ต้องสู้ คือเผด็จการจะมาสั่งเรา ไม่ได้ คือหลักการเหมือนคานธี ไม่เชื่อฟังไม่ว่ากรณีใด เขาก็บอกว่าตามใจ เขาเปิดคุกให้ คุณจะออกก็ออกไม่ออกก็ตามใจคุณ เราก็ยืนหยัด พออีกวัน หนึ่งวันสุดท้ายเขาจะเอารถมารับ พาไปพบไซแสง ผมไม่ไป ไม่ขึ้น ไม่ต้องการ ขึ้นรถที่ตำรวจส่งมาให้ ทุกคนก็เดินออกมา 11 คนเดินออกมา เดินมาที่หน้า กองบัญชาการตำรวจบางเขน หลังจากนั้นเขาก็นั่งชุมนุมกันหน้าตึกที่บางเขน แต่ไม่ยอมขึ้นรถตามที่ตำรวจบอก ผมก็เดินข้ามถนนไปนอนอยู่ที่ใต้รั้วไม้

ผมนอนอยู่จนคำร่วมท่มึง เขาก็ชุมนุมที่หน้าตึกที่บางเขนยังอยู่ไม่ไปไหนแต่ผมแยกไป เพื่อนคนหนึ่งเข้ามาตาม เราก็เริ่มมองริมน้ำ นอนมอง ไม่รู้มีใครมา ตัวยักษ์ปักหลั่นบ่อเริ่มเทิมเลยมายืนถ่างขาถือมิดตาบถามว่า คุณใช้ไหมที่รัฐบาลกำลังติดตามตัว ผมก็นอนมองแล้วก็ลุกขึ้นมายังเพื่อนที่นั่งรออยู่ก็จับมอเตอร์ไซค์ไปที่ธรรมศาสตร์ กลุ่มหน้าบางเขนก็ยังอยู่

ขอเล่าเกร็ดนิดหนึ่ง ... ที่พวกเราถูกจับที่บางเขน ถ้าเปรียบเทียบกับมันเหมือนกับคุกในประเทศฝรั่งเศส คือการปฏิบัติของกบฏ 5 คนที่เป็นนักปฏิวัติถูกจับในคุก คนก็เรียกร้องให้ปล่อยตัวคณะปฏิวัติทั้ง 5 คน ทางการก็ปล่อยออกมา พอปล่อยออกมามันก็ตามเก็บเกลี้ยกล่อม นั่นคือที่มาของการล่มสลายของราชวงศ์ การใช้กบฏกันตัดหัวเป็นว่าเล่น นั่นคือเหตุการณ์ปฏิวัติในฝรั่งเศสปี ค.ศ. 1789 ที่นี้ผมในฐานะที่เป็นนักปฏิวัติในประเทศไทยผมก็อธิษฐานว่ายังไงต้องไม่เหมือนฝรั่งเศส ยังไงต้องระมัดระวังตัวมาก ก็ใช้วิธีของท่านคานธี เขาเรียกว่าอารยะขัดขืน ใช้วิธีการของท่านศาสดาทั้งหลายคือการอดอาหารประท้วง ก็ปรากฏว่าพอรอดออกมา คล้ายๆ กับระหว่างที่ธีรยุทธกับเสกสรรค์ไปถกเถียงกันข้างวัง กล่าวหาว่าฝ่ายตรงข้ามเป็นคอมมิวนิสต์ ตอนหลังก็ถูกต้อนรับจากภายในวัง สมเด็จย่าออกมาดูแลเลี้ยงกาแฟ ตอนเช้าวันรุ่งขึ้นถึงเกิดปะทะกันที่บุญส่งมันตะโกนว่า ตำรวจฆ่าประชาชน ลุงอยู่ในสวนเมืองนนท์ ลุงไปดูที่ธรรมศาสตร์ คนก็ออกมาจากธรรมศาสตร์หมด ลุงก็หลบมานอนในสวนเมืองนนท์ เช้าวันที่ 14 ลุงกลับไปทำการประปาไปดูของในลิ้นชัก ใครเอาไปบ้างเพราะเราลาออกจากการประปา ลุงเป็นนักปฏิวัติที่มีระเบียบวินัยนะ ลาออกเขาห้ามสัมภาษณ์หนังสือพิมพ์ เราก็ลาออกเพื่อไปเรียกร้องเรื่องรัฐธรรมนูญ เรากลับไปเดินเข้าบ้านที่พักเราก็มีเสรีภาพในการพูด หมายถึงเราต้องการต่อสู้เพื่อเสรีภาพบริบูรณ์

โดยสรุป ในการต่อสู้ 14 ตุลาฯ สิ่งที่ได้มาคือเสรีภาพ แต่เรื่องอำนาจ มันยังไม่ค่อยชัด แต่นิสิตนักศึกษาจำนวนมากคิดว่าตัวเองมีอำนาจเป็นใหญ่ ในแผ่นดิน หลังจากนั้น 3 ปีจึงเกิดเหตุการณ์ปฏิวัติไป แต่สิ่งที่เราได้จาก 14 ตุลาฯ แท้ๆ ก็คือเสรีภาพ สถาบันประชาธิปไตย ส่วนวัฒนธรรมประชาธิปไตย ยังไม่ได้ เพราะว่าหลังจากที่ในหลวงทรงแต่งตั้งให้ลุงเป็นสมาชิกสมัชชาใน สภาสภามมาและได้รับเลือกจากคนอื่นสองพันกว่าคนเป็นสมาชิกสภานิติบัญญัติ ลุงก็แสดงความเห็นแบบสงวนเนื้อสงวนตัว แล้วในท้ายที่สุดลุงก็ไม่เอา ด้วยกับรัฐธรรมนูญที่เขาร่าง มีอยู่สองคน นายกเทศมนตรีกับประคอง สอง คนที่ค้านรัฐธรรมนูญฉบับนั้น ทั้งที่ร่างรัฐธรรมนูญเสร็จแล้ว ทั้งที่เราเป็น สมาชิกสภา เราเห็นว่ามันยังไม่เป็นประชาธิปไตย เราได้มาแค่เสรีภาพ สถาบันในความหมายที่แท้จริงยังไม่ได้ นักศึกษาก็เรียกร้อง ยังยืนยันอีก 4 ข้อ คือลุงอยากเห็นประเทศไทยมีการเปลี่ยนแปลงไปสู่ระบบการเมืองที่ดีกว่านี้ ลุงพูดนี้มัน 40 ปีมาแล้ว ในขณะที่มันกำลังเรียกร้องการปฏิรูปประเทศไทย

ในทัศนะของคุณลุงมองเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ อย่างไรครับ

เป็นการปฏิวัติของประชาชน ได้มาซึ่งเสรีภาพบริบูรณ์ แต่มาถูกช่วงชิงแย่งอำนาจตอน 6 ตุลาฯ เพราะวานิสิตนักศึกษาก็สร้างประสบการณ์ในการใช้อำนาจ พอได้เสรีภาพมาก็ตระเวนไปทั่วประเทศ ปราศรัยที่นั่นที่นี้เป็นผู้ยิ่งใหญ่

หลังจากที่ถูกจับและออกมาได้คุณลุงมีบทบาทอะไรหลังจากนั้น

เข้าไปอยู่ในสภาร่างฯ หม่อมคึกฤทธิ์เป็นประธาน ลุงลาออกก่อนรัฐธรรมนูญจะออกมา แล้ววาระ 3 ลุงไม่รับรัฐธรรมนูญ ลุงก็ไปเตรียมตัวตั้ง

พรรค ชื่อว่าพรรครัฐบุรุษ ก็ไปแข่งกับหม่อมคึกฤทธิ์ในเขตดุสิต ได้มาที่ 5
คึกฤทธิ์ได้ที่ 3 คะแนนห่างกันแค่ 2,000

อิทธิพลของสื่อยุคนั้นคือมีเพียงแค่ จดหมาย ไปปลิว

ที่เราทำ เราทำได้แค่นั้น ลุงเลยใช้วิธีสมัครรับเลือกตั้ง บ่อยครั้งที่ได้
แสดงออกซึ่งทัศนคติในการเมือง เรื่องโทรทัศน์รัฐบาลมันคุมทุกยุคทุกสมัย
เข้มข้นมาก มันเป็นชีวิตที่เข้มข้น

หลังจากเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ จบไปแล้ว สภาพสังคมเป็นอย่างไรบ้าง

ลุงว่าการเมืองในตอนหลัง นักธุรกิจพยายามเข้าไปยึดอำนาจในสภา
โดยใช้วิธีทางกฎหมาย โดยการออกกฎหมายเช่น การตั้งพรรคการเมืองซึ่ง
คล้ายบริษัท พรรคการเมืองเบอร์เดียว มันชัดเจนมากว่าเป็นการสร้างพรรค
เผด็จการในกรอบประชาธิปไตยโดยนายทุน ที่แสบสันมากที่สุดคือพรรค
ประชาธิปไตยเองขอแก้รัฐธรรมนูญ ซึ่งกลับหนักกว่าเดิม คือทำให้ระบบ
พรรคการเมืองที่ใช้การเลือกตั้งเป็นเขต รวมเขตเดียวเลย นี่คือการสร้าง
ระบบพรรคการเมืองที่ผูกขาด

แล้วรูปแบบอย่างไรถึงจะเหมาะสมที่สุด

ณ วันนั้นจะต้องปฏิวัติความคิด การจะเปลี่ยนแปลงปฏิรูปประเทศไทย จะ
ต้องเปลี่ยนโดยลดบทบาทอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบของพรรคการเมือง
เพราะระบบปัจจุบันเป็นระบบผูกขาด ตั้งพรรคเหมือนตั้งบริษัท แล้วอำนาจ
ของบริษัทเป็นอำนาจใหญ่ แล้วที่สำคัญตอนนี้พรรคเพื่อไทยเผด็จการรัฐสภา
ใหม่ ก็นี้แหละที่เขาวิจารณ์กัน เพราะมาจากเสียงเลือกตั้งเบอร์เดียวใน
ทั้งประเทศเลือกเบอร์เดียว มันเลยเข้ายึดกุมสภาได้ ถ้าประเทศไทยต้องการ

เป็นประชาธิปไตยสมบูรณ์ร้อยเปอร์เซ็นต์ ต้องยกเลิกระบบพรรคการเมือง เลือกตั้งอิสระ เขตละคนเลย ให้พรรคการเมืองเป็นไปโดยธรรมชาติไม่ต้องมีกฎหมาย ไหนๆ จะเลือกรัฐบาลทั้งที่ก็เลือกเป็นนายกฯ โดยตรงไปเลยไม่ดีกว่าเหรอ แล้วก็ไม่ต้องต่อสถาบัน แล้วรัฐบาลก็มั่นคง เลือกเบอร์เดียวเลย แล้ววิธีการคือทำกระบวนการเลือกให้มันดี วิธีการคือให้เป็น ส.ส. ก่อน แล้วเลือกตั้งประเทศ ถ้าทำได้แบบนี้แล้วแยกอำนาจให้ตีให้มีการ check and balance ประเทศไทยจะเป็นประเทศที่มีรัฐธรรมนูญที่ดีที่สุดในโลกเลย มีในหลวงทรงเป็นประมุขด้วย แล้ว 3 ฝ่าย 3 ทาง นิติบัญญัติ บริหาร ตุลาการ แยกกันแล้วดุลกัน ทุกอันมีฐานเชื่อมโยงประชาชนหมด อันนี้ให้เป็นหนึ่งในโลกเลย ลุงต้องการเห็นรัฐธรรมนูญที่ดีที่สุดในโลก เกิดมาทั้งที่

แล้วตอนนี้เป็นรัฐธรรมนูญที่ดีหรือยัง

ยัง ถึงบอกว่าต้องยกเลิกพรรค คือตอนนี้นักการเมืองมันต้องเสียสละบ้าง มันควรจะหยุดบทบาทสักพัก เมื่อใดที่มีรัฐธรรมนูญที่ดีที่สุดในโลก คนทั้งโลกก็จะมาเรียนที่นี่ แล้วคุณอยากได้เงินใช่ไหม นี่คือเศรษฐศาสตร์การเมือง ประโยชน์มันมหาศาล เพียงแต่เราตั้งใจทำสิ่งที่ดีที่สุดในโลก เมื่อถึงการเลือกตั้งต้องเปลี่ยนใหม่ ต้องไม่มีการซื้อเสียงโดยเด็ดขาด ต้องเอาเรื่องเอาราวให้ถึงที่สุด จำคุกตลอดชีวิต ประหารชีวิต มันก็จะออกมาดี

หลัง 14 ตุลาฯ สภาพการเมืองไทยก็ยังไม่นิ่ง คุณลุงคิดว่ามันมีผลกระทบในมุมกว้างยังบ้าง

ผมเป็นนักปฏิวัติ ผมเกาะติดสถานการณ์ แต่เป็นนักปฏิวัติแบบสันติวิธีนะ ผมเรียนการเมืองจากทั่วโลก เรียนทุกทฤษฎีเรียนจากศาสตร์ทั้งหมด ผมกล้าพูดได้ว่าผมมองการเมืองทะลุถึงกัน เพราะฉะนั้นการร่างรัฐธรรมนูญ

ใหม่ที่ตี สร้างวัฒนธรรมที่ดี ประเทศไทยจะเป็นประเทศอันดับหนึ่งของโลก คำว่าอันดับหนึ่งหมายถึงว่า เราจะมีระบบการเมืองและวัฒนธรรมการเมืองที่ดีกว่าอเมริกา ดีกว่าอังกฤษ เพราะเราได้เรียนบทเรียนจากเขาไว้เยอะแล้ว ไม่จำเป็นต้องเอาอย่างเขา นำเขาบ้างก็ได้ ก็เลยอยากเห็นว่าถ้าเราได้มีรัฐธรรมนูญโดยปวงชนเพื่อปวงชน เกิดมาได้มันจะดีที่สุดในโลก แล้วไม่ต้องไปกลัวเรื่องลัทธิ ไอ้พวกลัทธิคือเรื่องก้าวไปไม่ถึงไหน ผมขอทำเลยแม้แต่มาร์กซ์ เลนิน ความคิดยังสู้ผมไม่ได้ กล้าพูดเลย

จากจุดเริ่มต้นในวันที่ 14 ตุลาคม ที่คุณลุงได้ร่วมขบวนการไว้ จนถึงวันนี้ คิดว่าเป้าหมายสำเร็จหรือยัง

ยัง ก็นอนอยู่บนเตียงอยู่แบบนี้

แล้วคุณลุงคาดหวังไว้อย่างไรบ้าง

จดหมายฉบับสุดท้ายที่ผมเขียนเป็นปัจฉิมลิขิตนี้ น่าจะเป็นทางออกของประเทศ โดยเอาอันนี้ขึ้นบนโต๊ะทุกที่ประชุม เอาไปอ่านให้ชัดเลยว่า ผมทำงานการเมืองอุทิศชีวิตเพื่อความยุติธรรมสูงสุด เพื่อให้ได้ระบบการเมืองที่ดีที่สุด นี่คือนี่สิ่งที่ผมอุทิศตัว ผมพร้อมที่จะตายไปกับความจริงนั้น หมายความว่า เอาเอกสารชิ้นนี้เป็นเอกสารทางประวัติศาสตร์เอาไปศึกษากัน แล้วถามตัวเองดูสิว่า ถ้าคุณเขียนรัฐธรรมนูญ คุณจะเขียนว่ายังไงบ้าง ทุกคนมีสิทธิหมด ให้คนไทยทั้งประเทศมาร่วมกันตัดสินใจว่าจะเอารัฐธรรมนูญแบบนี้ตรวกละเอียดเลย เด็กอายุ 15 ปีก็มีสิทธิ ผมคิดเผื่อคนรุ่นต่อไปว่าทำสิ่งที่ดีที่สุดฝากเอาไว้ในโลก มันก็เป็นตัวอย่างได้ ประเทศอื่นๆ ก็มาเลียนแบบ อาเซียนทั้งหลายก็มาเลียนแบบ

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ นอกจากได้มีส่วนร่วมเป็นกรรมการสภาร่างฯ แล้ว คุณลุงมีส่วนร่วมทางการเมืองด้านอื่นอีกไหมครับ

สมัครรับเลือกตั้งนับ 10 ครั้ง แล้วนี่เพิ่งประกาศนโยบาย ก็ตั้งพรรคเอง พรรครัฐบุรุษ พรรคมหาชน แล้วถูกเสธ.หน่น (พล.ต.สนั่น ขจรประศาสน์) แย่งพรรคมหาชน ส่วนพรรคสยามก็เคยถูกเชิญให้เป็นประธานที่ปรึกษา

จาก 14 ตุลาฯ มาถึง 6 ตุลาฯ คิดว่าเป็นเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องกันไหม

แน่นอน เป็นการต่อเนื่องที่ความคิดอ่านของนักศึกษามันแตกต่างกัน พวกนักศึกษารุ่น 14 ตุลาฯ นับถือกษัตริย์นะ ยังรักในหลวงนะ ไปถามธีรยุทธ ได้ แต่พอมา 6 ตุลาฯ มันเปลี่ยนไป ผมอดอาหาร 30 วันในช่วงนั้นประท้วง ความรุนแรง แล้วก็คนที่ประกาศตัวออกมาชวนให้ผมหยุดอด ผมอดตั้งแต่วันที่ 23 กันยายน - 23 ตุลาคม 1 เดือนกินน้ำอย่างเดียว ครั้งนั้นมีพวก 6 ตุลาฯ ที่ธรรมศาสตร์ 40 กว่าคน แต่ตอนพฤหัสบดี ปี 35 อด 42 วัน ฉลาดอด 48 วัน อดก่อนผม มหาจำลองอด 3 วันแล้วก็หยุด

ตอน 6 ตุลาฯ ที่เกิดความรุนแรงกับนักศึกษา คุณลุงได้อยู่ในเหตุการณ์ไหม

ผมอยู่ในธรรมศาสตร์ได้เห็นเพราะออกมาตอนตี 1 ก็ติดตามจากข่าว ด้วย แต่ผมมีซิกซ์เซนส์นะ ออกมานี้รู้เลยว่าข้างในจะมีความรุนแรง เช่นผม อดอาหารอยู่ก็มีนักศึกษามาชวนเข้าป่า

แต่คุณลุงไม่ได้หนีเข้าป่า ทำไมล่ะครับ

ก็ผมไม่ใช่คอมมิวนิสต์นี่ จุดแยกมันอยู่ตรงนั้น ผมเข้าใจว่าคอมมิวนิสต์ คิดแบบนี้ มีหนังสือพิมพ์ไปถามว่าวิธีแก้ปัญหาคอมมิวนิสต์คืออะไร ผมบอก

ให้ประกาศอโหสิกรรม แล้วเกิดแนวร่วมพัฒนาชาติไทย อีรยุทธพูดไว้คำหนึ่ง
เค้าเรียกธรรมนูญ เหตุการณ์ผ่านมา 30 ปี

แล้วเหตุการณ์พฤษภาทมิฬ ที่คุณลุงไปร่วมประท้วงที่มาของนายกฯ
เพราะอะไรครับ

คือที่มาของนายกฯ ในเมื่อสุจินดาที่ไม่ได้มาจากการเลือกตั้ง ซึ่งไม่ถูก
หลักอยู่แล้ว ฉลาดเริ่มได้ประมาณ 7 วัน ผมก็ไปเยี่ยม ฉลาดบอกที่มาช่วย
กันหน่อย หนังสือพิมพ์บอกว่าถ้าประพันธ์ศักดิ์มาร่วมด้วยเรื่องใหญ่เลย

ปัจจุบันนี้การมีส่วนร่วมทางการเมืองของคุณลุงก็ลดน้อยลงไปใช้ไหม

โดยสังขารมันทำอะไรมากก็ไม่ได้ ทำได้แต่เขียน เรื่องการเขียนกล้า
พูดได้เลยว่า ผมเป็นนักประพันธ์โดยแท้ ทำงานตลอดชีวิตจนถึงนาทีสุดท้าย
ขณะนี้คุณได้รับเอกสารชุดสุดท้ายจากผม

คุณลุงคิดว่าเยาวชนรุ่นใหม่มอง 14 ตุลาฯ เหมือนหรือต่างจากคุณลุง
อย่างไรบ้าง

รุ่นใหม่นี้ผมรู้สึกว่ามีบริโภคนิยมเยอะ ผู้คนหลงไปกันเยอะ คนหลงเชื่อ
รัฐบาลเยอะ เพราะอะไร เพราะมันแจกแทบเล็ต นี่คืออะไรสินบนนะ ไม่ได้
เกิดผลดีเลย กล้าพูดได้เลย

คนไทยในปัจจุบันควรเรียนรู้บทเรียนจาก 14 ตุลาฯ อย่างไรบ้าง

ต้องเข้าใจอย่างนี้ก่อน ผมเขียนบทกวีไว้บทหนึ่ง

“วีรชนเดือนตุลาฯ ล้วนกล้าหาญ โคนล้มเผด็จการสัมฤทธิ์ผล

ประชาธิปไตยก้าวไกลในสากล ประชาชนเป็นหัวใจของแผ่นดิน”

14 ตุลาคม เป็นปรากฏการณ์ประวัติศาสตร์ของโลก ไม่เฉพาะแค่ประเทศไทย อย่างผมเปรียบเทียบให้คุณเห็นจากเหตุการณ์ปฏิวัติฝรั่งเศส มันก็มีบางอย่างคล้ายกัน บางคนเขาคิดในกรอบความคิดนั้น ตำรวจบางคนคิดแบบนั้น พวกคอมมิวนิสต์ก็คิดอย่างเกาะกระแส แต่รับรองว่า 14 ตุลาคม ไม่ได้เกิดจากคอมมิวนิสต์ แต่ 6 ตุลาฯ ใช่ นี่เป็นตัวอย่างของการต่อสู้ระดับโลก ผมเป็นนักปฏิวัติของไทย ผมต้องศึกษาการปฏิวัติทั่วโลก ซึ่งไม่เหมือนกันเลย การปฏิวัติของรัสเซีย ใช้ฐานกรรมกรเป็นหลัก ขาวนาเป็นส่วนประกอบ แล้วเกิดความรุนแรง แต่ในท้ายที่สุดราชวงศ์ก็อยู่ไม่ได้ การปฏิวัติในเวียดนามเกิดจากลัทธิชาตินิยมก่อน โฮจิมินห์นี่เป็นนักชาตินิยมนะ แต่เข้าไปร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์ฝรั่งเศสในการกู้ชาติ เวียดนามเอาชนะฝรั่งเศสได้ เรื่องการเมืองเป็นเรื่องสำคัญ แต่อเมริกาทำสืบทอดภารกิจของฝรั่งเศส เวียดนามเลยต้องสู้ต่อ เลยต้องอาศัยลัทธิคอมมิวนิสต์ซึ่งไปอิงกับจีน อิงกับรัสเซีย แต่มันเริ่มจากชาตินิยม คนเวียดนามธาตุแท้ที่ชาตินิยมมากกว่าคนไทย สิ่งเกิดใหม่เต๋กๆ ของเขาสู้ชนะ

ถ้าเทียบกับรัฐบาลในปัจจุบัน จะมองเป็นเผด็จการรูปแบบหนึ่งได้ไหม

เผด็จการซึ่งมาจากการเลือกตั้ง และโดยระบบพรรคการเมืองที่เขียนไว้ในกฎหมาย ผิดที่รัฐธรรมนูญ เพราะฉะนั้นการเช็คบิลคราวนี้ ต้องเช็คที่ว่าไอ้คนที่มีส่วนร่วม คนไหนใช้ประชาธิปไตย คนไหนใช้วิชามาร เพราะมันได้สินบนไว้ พอได้สินบนก็ร่างรัฐธรรมนูญ

คุณลุงคิดใหม่ครับว่า นักศึกษาหรือกรรมการสามารถก่อการประท้วงเหมือน 14 ตุลาฯ อีกครั้งได้หรือไม่

ขณะนี้ก็เหมือนมากแล้ว ณ วันนั้นะ ผมบอกได้เลยว่าสถานการณ์ในประเทศไทยเราเป็นสถานการณ์ปฏิวัติ แต่เป็นการปฏิวัติโดยสันติ มันก็อยู่ที่ว่าใครแน่จริง ใครแน่จริงก็ประกาศตัวมา ทุกคนมีโอกาสหมด ทุกชีวิตมีสิทธิหมด ผมใช้คำว่าปฏิวัติ เพราะผมเห็นว่าบางสถานการณ์เราต้องใช้ความเด็ดขาดเข้ามาประกอบ เช่นเราจะเอาพวกนักการเมืองออกไปหรือลดบทบาทของเขา คืออยู่เฉยๆ สักพักนะ ขอจัดระเบียบประเทศใหม่ได้ไหม 2-3 ปี ก็หมายถึงต้องเปลี่ยนโดยการคลี่คลาย แต่คนที่ทำผิดต้องสำนึกผิดก่อน พูดภาษาชาวบ้านคือลาออก ทักษิณก็ต้องหยุด หยุดเคลื่อนไหว หยุดแสดงตัว ยอมให้ประเทศเขาจัดการคลี่คลายแก้ไขปัญหา ไม่ต้องการความรุนแรงใช้ใหม่ ไม่ต้องการสูญเสียชีวิตใช้ใหม่ ฝ่ายถอยต้องรู้จักถอย ฝ่ายก้าวต้องรู้จักก้าว ตามหลักแล้วการเมืองต้องไปลดบทบาทอำนาจหน้าที่ความรับผิดชอบ เอ็งไม่ต้องมาแสดงว่าเอ็งรับผิดชอบหรอก เอ็งไปได้แล้ว เพราะเอ็งได้สร้างปัญหาไว้เยอะแล้ว นักการเมืองไทยนะทุกคนเลย ต้องลดบทบาทคือยอมรับว่าต้องเปลี่ยนแปลงต้องปฏิรูปครั้งใหญ่

แล้วคุณลุงคิดว่าฝ่ายค้านจะมีส่วนร่วมในการปฏิรูปได้อย่างไรบ้าง

ก็ต้องสำนึกผิดบ้างว่าตัวเองก็มีส่วนที่ทำให้เกิดแบบนี้ เช่นความไม่กล้าหาญของพรรคประชาธิปัตย์ ชี้ขาด ไม่รู้จะแก้ปัญหามันเมืองอย่างไร ไม่รู้จักการใช้อำนาจแล้วมาขออำนาจทำไม คุณสมัครรับเลือกตั้งหมายถึงคุณมาขออำนาจจากประชาชน ประชาชนเขาเลือกไปเขาต้องการให้คุณไปทำงานแทน ไปใช้อำนาจแทน ไม่ใช่ ไม่กล้า มันก็สูญเสียที่เขา Vote No นี่เป็นการสอนนักการเมือง

อยากให้คุณลูกฝากบอกอะไรให้กับนักประชาธิปไตยรุ่นปัจจุบันสักเล็กน้อย

คือใคร...สมมตินะ...อานันท์ ปันยารชุน หมอประเวศ วะสี ก็อยากจะบอกพวกเขาว่าไม่ต้องเข้ามายุ่ง คือต้องไม่หนุนรัฐบาล ต้องไม่มาร่วมป่าที่กับรัฐบาล ต้องให้ประชาชนเป็นผู้นำในการปฏิวัติ เป็นผู้นำในการปฏิรูป อย่างถ้าเพื่อเสรีภาพจริงๆ ประชาชนก็อาจจะรณรงค์ต่อต้านการทุจริตคอร์รัปชันขนานใหญ่ ใครผิดจับเข้าตะราง กล้าไหม ถ้าบังเอิญเราทำได้

มีอะไรอยากฝากบอกประชาชนหรือนักศึกษาไทยในเรื่องประชาธิปไตยไทยในปัจจุบัน

ผมเป็นห่วงนิสิต นักศึกษา ประชาชนไม่ว่าจะเป็นอาชีพหรือมหาวิทยาลัย ผมขมนะที่เขาออกมาแสดงตัวที่สวนลุมฯ จากที่ทะเลาะกันเองแล้วเลิกทะเลาะแล้วหันมาร่วมกันทำงานเพื่อชาติ ปกป้องชาติและราชบัลลังก์อย่างนี้ดีแล้ว ซึ่งแต่เดิมไม่ใช่ แต่ปัจจุบันเริ่มดีคือส่งสัญญาณที่ดี หรืออย่างกองทัพประชาชนโค่นล้มระบอบทักษิณ หน้ากากขาว ผมว่าน่าชมที่เขาประกาศว่าเขาไม่มีแกนนำ แต่เขามาแบบเสมอภาคเท่ากับเขาสร้างสมดุลทางการเมือง มาแสดงออกอย่างอิสระ ทุกคนในประเทศไทยมีสิทธิแสดงออกถึงเสรีภาพ ผมถึงเขียนแผนแม่บทว่า *หนึ่งยุทธศาสตร์ชาติ ล้านยุทธวิธี ประชาชนราษฎร* คือประชาชนจะแสดงออกได้ทุกเรื่อง ที่เกี่ยวข้องกับการเมือง เรื่องการเมืองถ้าออกมามากๆ พร้อมใจกันลุกขึ้นมามันก็สำเร็จโดยง่าย หรือใครรวมกันเป็นกลุ่มเป็นก้อนก็ควรจะมาประกาศเจตนารมณ์ร่วมกันที่สภาประชาชน ควรใช้สนามหลวงเป็นศูนย์กลาง ณ สภาประชาชน สนามหลวง ให้แต่ละกลุ่มออกมาแสดงตัวแสดงจุดยืน ว่าต้องการปฏิรูปแบบนี้ ต้องการพัฒนาแบบนี้ว่าไปเลย เขียนมาเลย มาแสดงออก แล้วทั่วประเทศ

ต้องมีการจัดระเบียบสังคมการเมืองใหม่ ทุกหมู่บ้านชุมชนต้องมีการชุมนุมกัน
คุยกันเรื่องการเมือง แสดงออกมาได้ ในอนาคตมันต้องสร้างประชาธิปไตย
ถึงรากแก้ว หมู่บ้านหนึ่งมีคนประมาณ 500 คน แบ่งคร่าวๆ ตามหลักสังคม
มานุษยวิทยาจะแบ่งได้ประมาณ 5 เขต คุ่มกลาง คุ่มเหนือ คุ่มใต้ คุ่ม
ตะวันออก คุ่มตะวันตก แต่ละคุ่มมา 100 คน หัวหน้าธรรมชาติให้ได้ ควรจะ
มีการจัดตั้งกลุ่มอย่างน้อย 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มธรรมรักษ์ คือพวกปฏิบัติธรรมะ ยึดถือธรรมะเป็นหลัก พบกัน
วันละ 5 นาที สมาธิด้วยกัน คุยกันเรื่องวิกฤตบ้านเมือง พยายามหาคำตอบ
ฟังข่าวทุกกระแส คุยกันปรึกษากันว่าในคุ่มเราจะเอาใจ ทุกคุ่มมีผู้นำธรรมชาติ

2. กลุ่มธรรมะออมทรัพย์สหกรณ์ ออมทรัพย์วันละบาท ทำได้ไหม
ทำทุกวันเป็นวินัยอย่างหนึ่ง แล้วเอาเงินนั้นมาทำให้เกิดประโยชน์ต่อส่วน
รวมไม่ใช่เรื่องเศรษฐกิจ

3. กลุ่มธรรมชาติ ตั้งสัจจะด้วยกันได้ไหม ปลุกต้นไม้วันละต้น นี่คือ
ความต้ออย่างยี่นะ ถ้ามัวทำไม่ได้ไหม ผมพบคุณ สวัสดิ์ศรีรับ วันนี้ท่านปลุกต้นไม้
แล้วหรือยัง คุณตอบว่า ผมปลุกต้นไม้แล้วครับ ผมได้ทำดีแล้ว ต้นไม้มันเกี่ยว
กูลต่อมนุษย์ เราต้องการให้โลกสวยงาม เราต้องการให้โลกเป็นสวรรค์ เรา
ต้องการมีอยู่มีกินต้นไม้มันมีทุกอย่าง อาหาร เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยา
รักษาโรค พลังงาน

ค่านิยมแบบนี้ถ้าส่งเสริมให้คนไทยทั้งชาติ 65 ล้านคนคิดแล้วทำแบบนี้
ปฏิบัติอย่างมีวินัย ประเทศไทยเป็นผู้นำโลกได้นะ ผู้นำในการทำความดี ผู้นำ
ในการสร้างความเจริญ ถ้าทำได้เราก็เป็นผู้นำอาเซียนได้ กำหนดไปเลย
กรีนอาเซียน นโยบายสีเขียว ทำให้เป็นที่พักผ่อนหย่อนใจที่ดีที่สุดในโลก
เจริญไหม แล้วก็ตั้งสหกรณ์อาเซียน สมาคมอาเซียนนั้น ผมบอกได้เลยว่า
สหกรณ์อาเซียนไม่ได้ เพราะมันเป็นวาทกรรมของนักการเมือง มันก่อตั้งโดย

บุคคลระดับผู้นำแต่ลงไม่ถึงราก ถ้าผมชวนบีบ ทุกคนเสมอภาคหมด ตั้งกลุ่ม ออมทรัพย์ขึ้นมา เอากลุ่มออมทรัพย์มารวมกันเป็นสหกรณ์อาเซียน คนรวมกันเป็นหนึ่งเดียวก็เกิดประโยชน์ส่วนรวม เหนียวแน่นขยายต่อไปสู่เอเชียทั้งทวีป ต่อไปทั่วโลก ผมจะบอกเคล็ดลับให้ฟัง ว่าที่เหนือคอมมิวนิสต์ก็คือ ตั้งธนาคารจักรวาล จากสหกรณ์อาเซียน คือคุณเข้าใจเรื่องเงินดีไล่เงินเร็วไหม เป็นหลักเศรษฐศาสตร์ ผมเคยเรียนวิชาเศรษฐศาสตร์จากอาจารย์ประชุม โฉมฉาย ท่านเคยพูดคำนี้ อย่างไ้กันตอนนี้เริ่มเสื่อม เสื่อมเพราะพิมพ์แบงค์ไม่อื่น ใครอยากจะไปขอแลกทองคำไม่มีให้ แต่พิมพ์แบงค์มาเรื่อย อนาคตอาจจะคล้ายกรุงโรม แต่ถ้าเมื่อเราตั้งธนาคารจักรวาล ไม่มีดอกเบีย ดอกเบียทำให้เป็นบาป ทำให้วัตถุสำคัญกว่ามนุษย์ เงินงอกได้ แล้วตอนหลังมันก็เอาเปรียบ อันนี้เป็นหลักอิสลามที่ดี การให้กู้ไปเพื่อสร้างตัว สร้างสังคมสร้างชุมชนได้ประโยชน์ เหลือเอามาแบ่ง ถ้าทำแบบนี้คนจะไม่เบียดเบียนกัน คนจะไม่บูชาวัตถุมากเกินไป ไม่บริโภคนมากเกินไป ทรัพยากรทั้งหลายมันต้องใช้หลักคุณภาพต่ำสุดให้เกิดประโยชน์สูงสุด ของเราพัฒนาดีๆ จะเป็นสุดยอดของความเจริญ

หากจะนิยามสั้นๆ สำหรับ 14 ตุลาคม คุณลุงคิดว่าจะให้คำนิยามว่าอย่างไร

ที่เขาตั้งว่าวัน 14 ตุลาคม ประชาธิปไตยนั้นดีแล้ว แต่ก่อนจะมาถึงที่หมายของคำนี้ ทักซิณไปคิดอีกแบบหนึ่ง ว่า เหมือนกันนี้ 14 ตุลาคม มันไปพลิกถอยคำนิคินดน้อย ที่พวกของทักซิณมันไปเชียร์เผด็จการ เพราะมันเอาใจตัวมันเองเป็นหลักใจ มันพยายามมาเปลี่ยน แต่มันเปลี่ยนไม่ได้ เป็นตัวอย่างหนึ่งที่เขาเรียกว่าจิตไม่ปกติของคนทีคิดจะเอาเปรียบ อะไรที่คนอื่นคิดมันไม่เอา

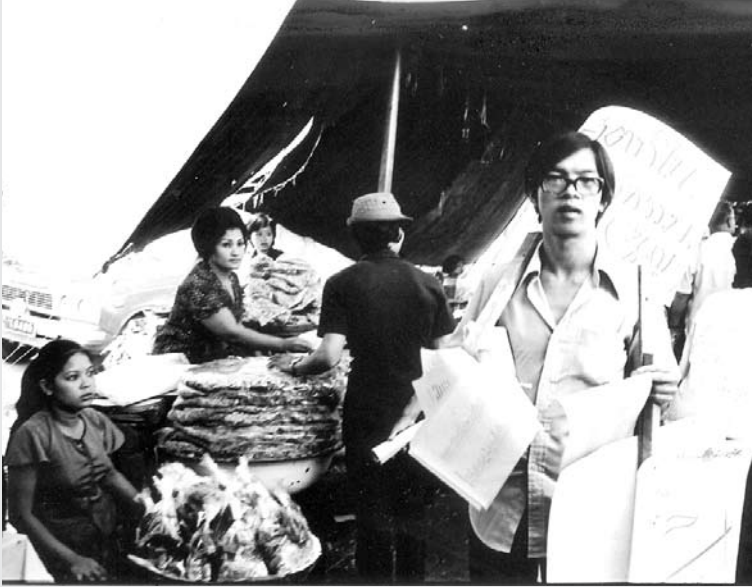
เรื่อง 14 ตุลาคม มันเป็นการเสียสละของคนจำนวนหนึ่งที่มีความคิดเขา
บริสุทธิ์ เขาต้องการเห็นประชาธิปไตยที่แท้จริงเกิดขึ้นในประเทศไทย ไม่ว่าจะ
จะเป็นในเรื่องอุดมการณ์ เรื่องวัฒนธรรม เรื่องสถาบันที่สมบูรณ์ แต่โดย
ธรรมชาติแล้วมันมีตัวแปรเยอะ มันก็เป็นธรรมชาติของตัวแปร มันก็ยังไม่
หลงตัว แต่มันเริ่มตันดีแล้ว เป็นตัวอย่างที่ดีของโลก ดีแล้ว ประเทศไทยสาน
ต่อ ทุกคนทั่วโลกต้องการเรียนประชาธิปไตยจะกลับมาดูประเทศไทยเป็น
ตัวอย่าง หนังสือที่เขียนกันเป็นร้อยเป็นพันเล่ม เขาจะมาศึกษามาแปล เพราะ
อะไร ...เพราะว่ามีความรู้ให้เรียน จงมองเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ ว่ามีการ
เกี่ยวเนื่องอย่างยิ่งต่อมวลมนุษยชาติ มนุษย์ตัวเล็กๆ คนหนึ่งก็มีความหมาย
เพราะฉะนั้นอุดมการณ์อันนี้ต้องรักษาไว้ให้ดี ส่งเสริมให้เป็น มีคนเขียนเรื่อง
14 ตุลาฯ เยอะแยะ อนาคตจะมีคนแปล ถ้าเมื่อเขาต้องการเรียนจริงๆ เขา
จะเรียนภาษาไทย เพื่อเข้าใจ 14 ตุลาฯ จากนี้ไปประคับประคองกันให้ดี ยก
ระดับขึ้นไปเรื่อยๆ เพราะมันช่วยพัฒนาความเป็นมนุษย์ แต่มีการกระทำ
หลายอย่างที่มีมันทำลายความเป็นมนุษย์ อย่างลัทธิเผด็จการทำลายความ
เป็นมนุษย์อย่างเรื่องพรรคการเมืองเบอร์เดียวทั้งประเทศทำลายความเป็น
มนุษย์

คุณลุงคิดอย่างไร ที่มีบางคนบอกว่าชาวบ้านยังไม่พร้อมกับการว่า ประชาธิปไตย

ต้องเข้าใจถึง เหมือนกับพระพุทธศาสนาที่พระพุทธเจ้าเพียรสั่งสอน
ว่าอุดมการณ์ของพระพุทธศาสนาคือนิพพาน คำว่านิพพานคุณเข้าใจว่า
อะไร เป็นอุดมการณ์ บางคนก็รับได้ บางคนก็รับไม่ได้ แต่คนที่รับได้ก็คือ
พระสงฆ์สาวกที่ดีนะ จะต้องปฏิบัติธรรมะเป็นชาติๆ ไปเลยจึงบรรลุถึงความดี
สูงสุด คือการเข้าถึงนิพพาน การหลุดพ้น คำว่าหลุดพ้นเราลองมาสร้างภาพให้

เป็นรูปธรรม สมมติว่าจิตวิญญาณเราบริสุทธิ์จริง เราก็เดินทางไปสู่ความหลุดพ้นได้ คือหลุดไปนอกจักรวาลเลยคือนิพพาน แม้แต่จิตวิญญาณที่มันเบาอยู่แล้ว มันล่องลอยได้อยู่แล้ว ถ้าเมื่อมันยังไม่หลุดพ้นต้องตายแล้วกลับมาเกิดใหม่ แต่พระพุทธเจ้าท่านบอกว่าของท่านหลุดพ้น เข้าถึงนิพพานเป็นพระอรหันต์ ก็แสดงว่าเป็นจิตที่บริสุทธิ์อย่างยิ่งคือ เบาอย่างยิ่ง ไม่ติดอะไรเลยหลุดไปนอกจักรวาล นี่เป็นตัวอย่าง ที่นี้คำว่าประชาธิปไตยมันเบาว่านั้น เยอะ มันเบาถึงขนาดนักปราชญ์บอกว่าประชาธิปไตยไม่ใช่ระบบการเมืองที่ดีที่สุด แต่เลวน้อยที่สุด เพราะการเป็นพรรคการเมืองที่เลวน้อยที่สุดก็ยังเข้าไม่ถึง การเข้าถึงประชาธิปไตยมันต้องเข้าใจผู้อื่น ให้เกียรติผู้อื่น ไม่ใช่เอาตัวเป็นหลัก พระพุทธเจ้าแบ่งการปกครองเป็น 3 แบบ คืออัตตธิปไตย ตัวตนเป็นใหญ่ แต่ละคนมีตัวตนทั้งนั้น อัตตาทั้งนั้น แต่บางคนไม่ใช่ เขามองทั้งโลก ดูประเทศอื่น ดูบ้านอื่นเมืองอื่น เรียกว่าโลกาธิปไตย ในที่สุดกระแสมันเปลี่ยนได้ บอกไม่เอาดีกว่า ถอยอย่างนี้เรียกว่าใช้หลักโลกาธิปไตย แต่หลักธรรมาธิปไตยมันลึกกว่านั้น ก็ต้องดูจากศาสนาเป็นหลัก อย่างพระพุทธเจ้าท่านบอกว่าเมื่อท่านละสังขารไปแล้วสิ่งที่จะใช้ถือเป็นหลักของพระพุทธศาสนาคือหลักธรรม ในหลักธรรม 84,000 พระธรรมชั้นดี หลวงปู่แหวนสรุปไว้สุดท้ายอยู่ที่ใจเรานั่นเอง พระพุทธเจ้าบอกผู้ใดถึงธรรมผู้นั้นถึงเรา ตถาคตคือผู้ชี้ทาง มนุษย์มีสิทธิเป็นพระพุทธเจ้า พระพุทธเจ้าไม่เคยปฏิเสธสิทธิความเป็นมนุษย์ที่จะถึงความเป็นพระพุทธเจ้า หลักธรรมะเป็นเรื่องลึกซึ้งลึกกว่าประชาธิปไตย เพราะประชาธิปไตยยังต้องเอาใจคนอยู่ คนแต่ละคนก็ไม่เหมือนกัน แต่ประชาธิปไตยเป็นหลักทางสังคม สังคมซึ่งต้องฟังทุกฝ่ายฟังทุกเสียง เราพยายามหาฉันทมติถึงจะเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียว ที่นี้เรามาดูประเทศไทย อุปสรรคมันเยอะ เพราะว่ามันยังขาดนักประชาธิปไตยที่แท้จริง แต่ถ้าสอนกันไปดีๆ มันเป็นหลักสากลที่ยอมรับ

กันได้ เสียงข้างมากไม่ใช่เสียงที่ถูกต้องเสมอไป การเลือกตั้งไม่ใช่ว่าจะทำให้
ได้คนดีที่สุดเสมอไป แต่มันเป็นเรื่องของคนส่วนใหญ่อยู่กันได้ เพราะ
ฉะนั้นมันต้องเรียนรู้ไปก่อน ถ้าเมื่อใช้หลักประชาธิปไตยมันจะนำไปสู่ธรรมะ
ด้วย นักปราชญ์เพลโตบอกว่าการปกครองที่ดีที่สุดคือการปกครองซึ่งมี
พระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข คือพระมหากษัตริย์เป็นนักปราชญ์รู้ใจคน
เข้าถึง วินิจฉัยอะไรไม่ค่อยผิดพลาด ในเมื่อเรามีการปกครองอันมีพระมหาก
ษัตริย์ทรงเป็นประมุข หลักปลอดภัยที่สุด เราต้องยึดกษัตริย์ของเรา เวลา
จะทำไรสักอย่างถามตัวเองถ้าทำเรื่องนี้ท่านเห็นด้วยไหม ไม่ต้องไปตั้งคำถาม
ต่อหน้าท่าน คิดเอาเองว่าท่านเห็นด้วยไหม คือท่านเห็นว่าถูกต้อง เราเห็นว่า
ถูกต้อง ครอบครวัเราเห็นว่าถูกต้อง สามคือวิญญูชนเห็นว่าถูกต้อง ไม่มีอะไร
บัญญัติไว้เลยใช้หลักนี้ประชาธิปไตยเต็มร้อยเลย ท่านเห็นว่าถูกต้อง
ในหลวงบอกว่าทราบแต่ที่ยังมีความยากจนไม่มีทางเป็นประชาธิปไตยเกิดขึ้น
เพราะถ้ามีประชาธิปไตยแล้วมันชื่อเสียงจะมีประโยชน์อะไร ก็เป็น
ธนธิปไตย นี่เป็นตัวอย่างในการวินิจฉัยว่าอะไรถูก อะไรผิด เพราะ
พระพุทธเจ้าไม่ได้บัญญัติไว้ ทีนี้ขณะนี้คนไทยมีหลายกลุ่ม หลายสี มันต้อง
รู้จักปรับเปลี่ยน ต้องปฏิวัติความคิดจิตใจ แล้วอนาคตประเทศไทยจะเจริญ
มาก ถ้าใช้เสรีภาพเป็นจะเจริญ อย่างผมอยู่บนเตียงนี้ผมยังทำงานได้เลย
ทำงานกับทุกคนได้ไม่มีปัญหา ใครมาเยี่ยมคุยได้แต่ว่าโดยสังขารมันจวน
เต็มที่แล้ว สองขาเดินไม่ได้ไปไหนต้องมีคนยก ถ้าเกิดปาฏิหาริย์ผมก็ไปได้แต่
ถ้ามียารักษาตีมีหมอดูแลอย่างดีหายได้นะ อันนี้ก็แล้วแต่ว่ามันจะเกิดอะไรขึ้น
เราก็ปลงสังขาร แล้วก็การปฏิบัติธรรมะไปสู่ความหลุดพ้นจะทำให้จิตใจเราดี
ขึ้นเยอะเลย สมมติเราจะตายแล้วไปเกิดใหม่ เราก็ก็นั่งที่สูงเพราะเราไม่คิด
เบียดเบียนใคร ใจเราโอหสิกรรม นิรโทษกรรม ใครทำกรรมมาแค่ไหน แต่
เราก็กสบายใจเพราะเราเดินถูกทาง ได้สมาธิบ่อยๆ ...อยากจากไปโดยสงบ

ปรีดี บุญซื่อ ขณะแจกใบปลิวของกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญในวันที่ 6 ตุลาคม 2516

ปรีดี บุญซื่อ

เกิดในปี 2493 ได้เริ่มทำกิจกรรมนักศึกษาตั้งแต่ช่วงก่อน 14 ตุลาฯ โดยได้มีส่วนทำกิจกรรมกับกลุ่มสภาหน้าโดมขณะที่ศึกษาอยู่ในคณะรัฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ต่อมาได้เข้าร่วมเคลื่อนไหวกับกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ กระทั่งถูกจับกุมในวันที่ 6 ตุลาคม 2516 ภายหลังเขาได้เดินทางเข้าป่าเพื่อร่วมต่อสู้ด้วยอาวุธ หลังออกจากป่า เขาได้ไปศึกษาต่อที่สถาบันสังคมวิทยาที่ UCLA Management Program กรุงเฮก ประเทศเนเธอร์แลนด์ เคยทำงานเป็นนักหนังสือพิมพ์ที่ประชาชาติธุรกิจ ต่อมาทำงานที่บริษัทการบินไทย จำกัด (มหาชน)

ปัจจุบัน เกษียณอายุจากการบินไทยเมื่อปี 2553 ก่อนเกษียณ ดำรงตำแหน่งผู้อำนวยการใหญ่ ฝ่ายพันธมิตรธุรกิจการบิน (Alliances)

14 ตุลาคม 2516 ขบวนการที่ต่อยอด “ปฐมประชาธิปไตย”

ปรีดี บุญซื่อ

ในช่วงระยะเวลา 40 ปีที่ผ่านมา นั้น แนวคิดระบอบการเมืองประชาธิปไตย ได้แพร่หลายอย่างมากในประเทศต่างๆ ทั่วโลก องค์กรที่ชื่อว่า Freedom House เคยรายงานระบุว่า ในปี พ.ศ.2516 (1973) บรรดาประเทศต่างๆ ทั่วโลก 151 ประเทศ มีเพียง 45 ประเทศเท่านั้นหรือร้อยละ 30 ที่มีระบอบการเมือง “เสรีประชาธิปไตย” แต่ยี่สิบกว่าปีต่อมา คือในช่วงระหว่างปี 2533-2542 มีประเทศต่างๆ ทั่วโลกราวๆ 120 ประเทศ หรือร้อยละ 60 มีการเลือกตั้งตามระบอบประชาธิปไตย แต่หลังจากนั้นเป็นต้นมาก็เกิดภาวะที่เรียกว่า “การถดถอยทางประชาธิปไตย” บางประเทศก็หันกลับไปสู่ระบอบเผด็จการแบบเดิม หรือสถาบันประชาธิปไตยเสื่อมถอยลงไป

เหตุการณ์เรียกร้องประชาธิปไตยของไทยเมื่อ 14 ตุลาคม 2516 ถือได้ว่าเป็นขบวนการประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นในช่วงระยะแรกๆ ของกระแสพัฒนาการประชาธิปไตยในโลกยุคใหม่ที่กล่าวมาข้างต้น ที่สำคัญกว่านั้นก็คือ ขบวนการประชาธิปไตย 14 ตุลาคม 2516 เกิดขึ้นในช่วงที่โลกอยู่ในยุคของ “สงครามเย็น” โดยประเทศต่างๆ มีการแบ่งแยกทางอุดมการณ์ออกเป็นสองฝ่าย คือประเทศค่ายโลกเสรีกับประเทศค่ายคอมมิวนิสต์ ในสภาพแวดล้อมระหว่างประเทศดังกล่าว การเรียกร้องประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นในประเทศค่ายโลกเสรี อย่างเช่นกรณี 14 ตุลาฯ 16 จึงถูกมองด้วยสายตาที่หวาดระแวงจากพลังอำนาจเดิม หรือถูกช่วงชิงประโยชน์จากอีกค่ายหนึ่ง เพื่อให้เป็นส่วนหนึ่งของแนวรบการต่อสู้ทางอุดมการณ์ เพราะเหตุนี้ ภายหลัง

จากเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น ขบวนการ “ประชาธิปไตย” ของ 14 ตุลาฯ16 จึงยากที่จะประคับประคองพลังของตัวเองให้ไปได้ตลอดรอดฝั่ง ท่ามกลางกระแสความขัดแย้งทางยุทธศาสตร์ด้านอุดมการณ์ของโลกดังกล่าว

การเรียกร้อง “ประชาธิปไตย 14 ตุลาฯ 16”

การเดินทางเรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อ 13-14 ตุลาคม 2516 อาจกล่าวได้ว่าเป็นขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตยของ “ประชาสังคม” ที่ประกอบด้วยผู้คนอย่างกว้างขวางทุกสาขาอาชีพ มาในยุคปัจจุบันที่ล่วงเลยมาแล้ว 40 ปี เราจะเห็นว่า ปรากฏการณ์เดียวกันนี้เกิดขึ้นในหลายๆ ประเทศ โดยเฉพาะประเทศในโลกอาหรับ ที่ประชาสังคมลุกขึ้นมาขับไล่ผู้นำการเมืองระบอบเผด็จการ ที่ครองอำนาจ “ตลอดชีพ” มาอย่างยาวนาน ยาวนาน ชนิดที่ระบอบการเมืองแบบเผด็จการกลายเป็น “สิ่งที่แปลกแยก” จากประชาสังคม กลายเป็นระบอบการเมือง “ที่ปฏิรูปตัวเองไม่ได้ จึงปกป้องตัวเองไม่ได้” ลองคิดดู หากว่า จอมพลถนอม กิตติขจร หรือกัสดาฟี หรือมูบารัค ครองอำนาจโดยมีกำหนดระยะเวลาที่แน่นอน ก็คงจะไม่ประสบชะตากรรมที่ยุ่งยากอัปจนในแบบที่เห็นๆ กันอยู่ กล่าวในแง่นี้ แม้จะมี “ภาวะถดถอย” เกิดขึ้นในพัฒนาการทางประชาธิปไตยของบางประเทศ แต่ก็ไม่มีประเทศไหนกล้าเสี่ยงที่จะหันกลับไปใช้ระบอบการปกครองแบบผู้นำการเมือง “ตลอดชีพ” อีกต่อไป แม้แต่จีนที่ปกครองโดยพรรคการเมืองพรรคเดียว ก็ยังกำหนดเวลาการดำรงตำแหน่งผู้นำการเมือง ไม่ให้เกินสองสมัย

เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 16 เริ่มต้นจาก “กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ” ที่ต้องการให้ประเทศมีรัฐธรรมนูญเป็นกฎหมายแม่บท ที่กำหนดที่มาที่ไปของผู้ผู้นำการเมือง รัฐธรรมนูญที่เขียนกำหนดไว้ว่า ความชอบธรรมของผู้นำ

ทางการเมืองจะต้องมาจากการเลือกตั้งในแบบประชาธิปไตย หรือมาจากความยินยอมเห็นชอบของประชาชน ความชอบธรรมของระบอบประชาธิปไตยที่ว่านี้ มักนิยามพูดกันด้วยคำกล่าวที่ว่าเป็น “รัฐบาลที่มาจากประชาชน” นั่นเอง ผิดแปลกจากความชอบธรรมของระบอบการเมืองในยุคปรัมปรา อย่างเช่น อียิปต์โบราณ ที่ความชอบธรรมของผู้ปกครองมาจากการ “อ้างสิทธิ์” การสืบสายเลือดอันศักดิ์สิทธิ์ของเทพเจ้า หรืออย่างอาณาจักรจีนโบราณ ที่ความชอบธรรมของผู้ปกครองมาจากอาณัติของสวรรค์ เป็นต้น แต่แม้กระนั้น ทั้งสองอาณาจักรโบราณดังกล่าว ก็ยังมีแนวคิด “นามธรรม” เกี่ยวกับระบบการตรวจสอบทางการเมือง ซึ่งก็คือแนวคิดความยุติธรรมหรือคุณธรรมของผู้มีอำนาจ

กลุ่มเรียกร่องรัฐธรรมนูญ ประกอบด้วยนิสิตนักศึกษา และผู้คนในอีกหลายวงการอาชีพ อาทิเช่น อาจารย์มหาวิทยาลัย นักหนังสือพิมพ์ นักการเมือง และนักเขียนศิลปินต่างๆ ความประสงค์ของกลุ่มที่ประกอบด้วยคนหลากหลายอาชีพ ก็เพื่อต้องการที่จะให้การเรียกร่องประชาธิปไตยนั้นเป็นการสะท้อนความต้องการของประชาสังคมนั่นเอง ในความเป็นจริงแล้วตัวแนวคิดประชาธิปไตยเองนั้นสามารถระดมพลังจากผู้คนหลากหลายของสังคมมาเข้าร่วมได้อยู่แล้ว เพราะความคิดประชาธิปไตยแตกต่างจากความคิดทางการเมืองที่ปิดกั้นอื่นๆ ประชาธิปไตยมีหน้าที่และความชอบธรรมพื้นฐานที่ว่า มันเป็นระบอบการเมืองที่ผู้คนที่มีความเห็นที่แตกต่างหลากหลาย มีสิทธิเสรีภาพที่จะแสดงออกได้เต็มที่ เพื่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนรับฟังความเห็นกันและกัน เพราะเหตุนี้ ประชาธิปไตยจึงเป็นระบอบการเมืองเดียวที่สะท้อนธรรมชาติและความต้องการของประชาสังคมที่หลากหลายนั่นเอง

แต่การที่ประชาธิปไตยจะเป็นระบอบการเมืองที่เอื้อให้คนที่มีความเห็นแตกต่างกัน สามารถแสดงความเห็นอย่างเต็มที่และมีการรับฟังกัน

และกันได้นั้น การเมืองจะต้องเป็นการเมืองแบบมองจับผิดกันที่ผลงาน (politics of performance) ไม่ใช่การเมืองแบบมองจับผิดกันที่บุคลิกภาพ (politics of character) เพราะการเมืองแบบบุคลิกภาพ จะทำให้มองฝ่ายตรงข้ามตัวเองในเชิงของความเลวร้าย ความดีความชั่ว ความรัก ความเกลียดชัง อันเป็นทัศนคติการมองโลกแบบชาวค้ำที่ประนีประนอมกันได้ยาก ในสังคมที่มีการเมืองแบบมองจับผิดบุคลิกภาพ กลุ่มการเมืองต่างๆ มักจะเคลื่อนไหว โดยอาศัยประโยชน์หรืออานิสงส์จากประชาธิปไตยในเรื่องสิทธิเสรีภาพการแสดงความคิดเห็น แต่ปราศจากพันธะผูกพันที่ยึดมั่นต่อกระบวนการประชาธิปไตย หลังจากเกิดเหตุการณ์ที่ผู้ก่อการร้ายโจมตีเมื่อ 9/11 สหรัฐอเมริกาในสมัยของประธานาธิบดีจอร์จ บุช มีทัศนคติของการต่อสู้กับกลุ่มมุสลิมหัวรุนแรงว่า เป็นสงครามระหว่างความดีกับความชั่ว เป็นสงครามระหว่างอารยธรรม แนวคิดการเมืองแบบบุคลิกภาพที่วุ่น นำไปสู่การบุกกรุกทางทหารเข้าไปทำสงครามกับสองประเทศ ผู้คนล้มตายนับเป็นแสนๆ

ข้อเรียกร้องของ “กลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ” ที่ให้มีการประกาศใช้รัฐธรรมนูญการปกครองและการเลือกตั้ง ถือเป็น การเรียกร้องในสิ่งที่เป็นหลักการพื้นฐานสำคัญประการหนึ่งของแนวคิดประชาธิปไตย แน่นนอนว่าเป็นการเรียกร้องที่ยังไม่สมบูรณ์ครบทุกมิติของแนวคิดประชาธิปไตย เพราะประชาธิปไตยที่นำไปใช้ในที่ต่างๆ ก็ไม่ได้เริ่มต้นที่สมบูรณ์เลยทันที เมื่อ 3 พันปีมาแล้ว ในยุคปฐมประชาธิปไตยของนครเอเธนส์ในยุคกรีกโบราณ คำว่า “ประชาธิปไตย” หมายความว่ามีการมีระบอบการเมืองที่มี “กฎหมายพื้นฐาน” รองรับ ซึ่งก็คือรัฐธรรมนูญนั่นเอง การมีเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และทุกคนเท่าเทียมกันภายใต้กฎหมาย หลักประชาธิปไตยสามประการดังกล่าว ได้กลายมาเป็นรากฐานการพัฒนาของแนวคิดประชาธิปไตยสมัยใหม่

ที่เป็นอยู่ในยุคปัจจุบัน แต่ก็มีแนวคิดประชาธิปไตยบางอย่าง ที่ยังไม่มี การพัฒนาขึ้นมาในยุคสมัยประชาธิปไตยเอเธนส์โบราณดังกล่าว เช่น แนวคิดเรื่องสิทธิมนุษยชน ที่มองว่า คนเรานั้นมีฐานะเป็น “ปัจเจกชน” ที่มี “สิทธิ์” ในตัวเอง เช่น สิทธิในทรัพย์สิน สิทธิในร่างกาย หรือสิทธิในการศึกษา การมีงานทำ เป็นต้น

การเรียกร้องประชาธิปไตยเมื่อ 14 ตุลาคม 16 ถูกปราบปรามอย่างรุนแรงจากกลไกของรัฐ จนมีผู้เดินขบวนเรียกร้องประชาธิปไตยต้องเสียชีวิตลงไปจำนวนหนึ่ง เราอาจจะกล่าวได้ว่า นับจาก 14 ตุลาคม 16 เป็นต้นมา รัฐไทยได้ใช้วิธีการรูปแบบการทำสงคราม หรือ War Model มาจัดการกับการชุมนุมทางการเมือง จนส่งผลให้เกิดการสูญเสียชีวิตของผู้คนจำนวนมาก ในประเทศที่เป็นอารยะประชาธิปไตยนั้น รัฐจะใช้วิธีการแบบบังคับใช้กฎหมาย (Law and Order Model) มารับมือกับการชุมนุมทางการเมือง การใช้วิธีการแบบสงครามมาจัดการกับ “ศัตรู” ผู้ประท้วง ยิ่งทำให้พฤติกรรมของรัฐช่วยไปพิสูจน์ความจริงต่อคำกล่าวของคาร์ล มาร์กซ์ ที่ว่า “รัฐบาลนั้นเปรียบเสมือนคณะกรรมการบริษัทของชนชั้นผู้มั่งคั่ง”

ในการเรียกร้องประชาธิปไตยที่เกิดขึ้นภายใต้ระบอบเผด็จการตามประเทศต่างๆ นั้น มักจะจบลงด้วยการปราบปรามประชาชนผู้เรียกร้องอย่างรุนแรง เมื่อเอาประโยชน์จากมุมมองในปัจจุบันย้อนกลับไปหาสิ่งที่เกิดขึ้นในอดีต เราจะเห็นว่า การเรียกร้องประชาธิปไตยได้ภายใต้ยุคเผด็จการนั้น มันไม่ได้กระทบต่อความอยู่รอดของผู้นำเผด็จการเพียงคนสองคน แต่มันไปกระทบความอยู่รอดของระบอบเครือข่ายเผด็จการด้วย หากการต่อสู้เรียกร้องของประชาชนประสบความสำเร็จ ระบอบเผด็จการก็จะล้มพังลงไปพร้อมกับตัวผู้นำเผด็จการด้วย เข้าทำนองที่มินักรัฐศาสตร์เคยพูดไว้ว่า ความเสี่ยงของระบอบเผด็จการก็คือ เมื่อมันถูกรุกตัดหัว สัตว์ร้ายตายตามไปด้วย (Cutting

off the monster's head, killing the beast) แต่กรณีการขับไล่ผู้นำทางการเมืองในระบอบประชาธิปไตย จะแตกต่างกันออกไป หากผู้นำการเมืองถูกขับไล่ออกจากอำนาจ ระบอบประชาธิปไตยก็ยังสามารถเลือกผู้นำขึ้นมาใหม่ได้ เพราะระบอบประชาธิปไตยมีความชอบธรรมอยู่ในตัวมันเอง ประชาชนจึงสามารถแยกออกได้ว่า อะไรเป็นปัญหาของระบบ อะไรเป็นปัญหาของตัวบุคคล

ในความเป็นจริง ขบวนการเรียกร้องประชาธิปไตย ที่เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องมาตลอดนั้น จะมีส่วนช่วยผลักดันให้ระบอบการเมืองมีความก้าวหน้าทางประชาธิปไตยอย่างต่อเนื่องเช่นเดียวกัน คือทำให้สังคมบรรลุหลักการสำคัญต่างๆ ของประชาธิปไตย อันได้แก่ ระบอบการเมืองที่มาจากความยินยอมเห็นชอบของประชาชน ผู้มีอำนาจจากรบอบประชาธิปไตยมีความสำนึกรับผิดชอบการใช้อำนาจ การที่สังคมยึดถือหลักนิติธรรม ที่ไม่มีใครอยู่เหนือกฎหมาย และการเคารพสิทธิของปัจเจกบุคคล เป็นต้น ระบอบประชาธิปไตยที่พัฒนาเข้าสู่ขั้นเรียบร้อยแล้ว จึงเปรียบได้กับความยุติธรรมของระบบสัญญาณไฟจรรยาจร คือจะปล่อยให้รถยนต์ในเส้นทางสายหลัก (“คนส่วนใหญ่”) มากกว่ารถยนต์ในเส้นทางสายรอง (“คนส่วนน้อย”) โดยไม่ละเลยการจรรยาจรในเส้นทางสายใดสายหนึ่ง

14 ตุลาคม กับการเมืองปัจจุบัน

ในการจัดงานฉลองการครบรอบเหตุการณ์ทางการเมืองสำคัญๆ เช่น 24 มิถุนายน 2475 หรือ 14 ตุลาคม 2516 เรามักจะได้ยินคำขวัญการจัดงานที่เรียกร้องถึง “ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์” หากจะถามว่าเป็นไปได้หรือไม่ ที่เราจะมีประชาธิปไตยที่สมบูรณ์ คำตอบคือ ทั้งเป็นไปได้และเป็นไปไม่ได้ สิ่งที่

เป็นไปได้ก็คือ แนวคิดประชาธิปไตยนั้นไม่ได้มีหลักการพื้นฐานอยู่ประการเดียว เช่น รัฐบาลที่มาจากประชาชน แต่ประชาธิปไตยยังมีหลักการที่สำคัญอื่นๆ อีก เช่น กฎหมายที่จะออกมาบังคับใช้กับทุกคนได้นั้น จะต้องผ่านจากความเห็นชอบจากองค์กรตัวแทนที่ได้รับฉันทานุมัติจากประชาชน การบังคับใช้กฎหมายอย่างเสมอภาค สิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น และอาจจะรวมถึงแนวคิดเรื่อง “ประชาธิปไตยทางเศรษฐกิจ” เพราะฉะนั้น การพัฒนาประชาธิปไตย ก็คือกระบวนการที่จะทำให้ “ประชาธิปไตย” นั้น เป็นประชาธิปไตยมากขึ้นนั่นเอง (Democratizing “Democracy”) กล่าวในแง่นี้ หากเราถือว่า การเปลี่ยนแปลงการปกครองเมื่อ 24 มิถุนายน 2475 เป็น “ปฐมประชาธิปไตย” (First Democracy) ของไทย เหตุการณ์เรียกครองประชาธิปไตย 14 ตุลาคม 2516 ก็คือการต่อยอดของ “ปฐมประชาธิปไตย” ดังกล่าว เหมือนกับที่ไอแซก นิวตันเคยพูดไว้ว่า การที่ตัวเขาเองมองเห็นได้ไกลกว่านักวิทยาศาสตร์ร่วมสมัยคนอื่น ก็เพราะตัวเองยืนอยู่บนบ่าของนักวิทยาศาสตร์ในอดีตที่ผ่านมา

หลักการเรื่องความรับผิดชอบของผู้นำการเมือง (Accountability) ถือเป็นแนวคิดประชาธิปไตยที่พัฒนาขึ้นมาในยุคปัจจุบัน เพราะระบอบประชาธิปไตยยุคเอเธนส์โบราณ ก็ยังไม่มีแนวคิดในเรื่องนี้ ประชาธิปไตยเอเธนส์มีเพียงแนวคิดที่ว่า บุคคลที่จะก้าวขึ้นมาเป็นผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง จะต้องได้รับการเลือกตั้งจากประชาชน ซึ่งก็ถือได้ว่าเป็นหลักความรับผิดชอบต่อเบื้องต้น เป็นหลักความรับผิดชอบเชิงกระบวนการ แต่ในยุคปัจจุบัน หลักความรับผิดชอบนี้มีความหมายสำคัญที่ว่า ผู้นำทางการเมืองจะต้องมีสำนึกรับผิดชอบต่อการใช้อำนาจที่ได้มา มีสำนึกต่อผลลัพธ์ของการดำเนินนโยบายของรัฐ มีสำนึกในสิ่งที่เป็นผลประโยชน์โดยรวม ไม่ใช่ใช้อำนาจเพื่อผลประโยชน์คนเฉพาะกลุ่ม เป็นต้น เราจะเห็นตัวอย่างที่สะท้อน

ความสำนึกรับผิดชอบของผู้นำการเมืองในหลายๆ ประเทศ ที่ประชาธิปไตย ได้พัฒนาสู่ความมีวุฒิภาวะ เช่น รัฐมนตรีลาออกจากตำแหน่งเมื่อเกิดกรณี อื้อฉาว หรือรถไฟตกราง เป็นต้น

การสร้างสังคมให้ยึดมั่นหลักนิติธรรม (Rule of Law) ก็เป็นหลักการ สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่จะทำให้ประชาธิปไตยพัฒนาและเกิดความสมบูรณ์ ขึ้น ประชาธิปไตยของเอเธนส์โบราณเมื่อ 3 พันปีมาแล้ว ให้ความสำคัญต่อ แนวคิดนี้มาก โสเครตีสเป็นตัวอย่างที่ดีของการเคารพในหลักนิติธรรม แม้ จะถูกคณะลูกขุนที่มีจำนวนถึง 501 คน พิพากษาประหารชีวิต เนื่องจาก พฤติกรรมบ่อนทำลายรัฐ โดยการมอมเมาเยาวชนด้วยความคิดที่ “ผิดๆ” แต่โสเครตีสก็ไม่ยอมที่จะหลบหนี ใดๆ ที่พรรคพวกสามารถช่วยดำเนินการ ให้หนีไปได้ก็ตาม เพราะโสเครตีสไม่ต้องการที่จะกระทำการใดที่เป็นการบ่อน ทำลายหลักนิติธรรม คือให้ตัวเองอยู่เหนือกฎหมาย แนวคิดที่ต่อสู้โดยยอม รับผิดตามกฎหมาย คือที่มาของแนวคิดในยุคปัจจุบันที่เรียกว่า อารยะขัดขืน (Civil Disobedience) แต่การทำตัวไม่อยู่เหนือกฎหมาย ไม่ได้หมายความว่า จะต้องยอมรับในกฎหมายทุกฉบับ เพราะฉะนั้น ภายใต้บริบทของระบอบ ประชาธิปไตยแล้ว การต่อสู้ทางการเมืองของภาคประชาชน ที่ยังเป็นการ จรรโลงระบอบประชาธิปไตยให้คงอยู่ ก็คือการใช้วิธีการอารยะขัดขืนดัง กล่าว แทนที่จะต่อสู้แบบที่ผ่านๆ มา โดยใช้วิธีการเข้าไปยึดพื้นที่สำคัญๆ ทางเศรษฐกิจเพื่อก่อความเสียหายแก่ส่วนรวมอย่างรุนแรง เพียงเพื่อต้องการ ทำลายฝ่ายตรงข้ามทางการเมือง

ในอีกด้านหนึ่ง การเรียกร้องให้เกิด “ประชาธิปไตยที่สมบูรณ์” อาจ จะเป็นสิ่งที่เป็นไปไม่ได้เลย เพราะแม้แต่จะทำให้ประชาธิปไตยปรากฏเป็น จริงได้ ก็เป็นเรื่องที่ยากลำบากอยู่แล้ว แต่ประชาธิปไตยก็ไม่ใช่แนวคิดเพื่อฝัน เพราะประชาธิปไตยไม่ได้เพื่อฝันที่จะออกแบบให้เป็นระบอบการเมืองที่มี

ผู้นำฉลาดที่สุด มีคุณธรรมที่สุด หรือบริสุทธิ์ที่สุดแบบน้ำที่กรองออกมาครั้งแรก (First Water) แต่ประชาธิปไตยเป็นระบอบการเมืองที่ออกแบบมาสำหรับการมีบทบาททางการเมืองของมนุษย์ปุถุชนธรรมดาทั่วไป โดยคำนึงถึงความไม่สมบูรณ์ของคนเราทั้งหลาย เหมือนกับที่อริสโตเติลเขียนไว้ว่า ประชาธิปไตยเป็นระบบการเมืองที่คนเรายังมีเท้าติดอยู่กับพื้นโลก ไม่ได้หลุดลอยไปที่ไหน ผิดกับแนวคิดทางการเมืองแบบอุดมคติอื่นๆ ที่ละเลยมองข้ามปัญหาที่เป็นจุดอ่อนความไม่สมบูรณ์ของคนเรา

เพราะคำนึงถึงจุดอ่อนความไม่สมบูรณ์ของคนเรา ที่ยังมีความละโมภ ความหยิ่งผยอง กิเลสตัณหาต่างๆ ประชาธิปไตยจึงเป็นระบบการเมืองเดียวที่ไม่ปล่อยให้ผู้นำการเมืองใช้อำนาจโดยไม่มี การตรวจสอบตามวิถีทางประชาธิปไตย ในประเด็นนี้จะเห็นถึงความแตกต่างระหว่างการตรวจสอบของกระบวนการประชาธิปไตยกับการตรวจสอบในระบอบการเมืองอื่นๆ การตรวจสอบในระบอบคอมมิวนิสต์นั้น ทุกอย่างดำเนินไปอย่างสวยงามงดงามไปหมด แต่ต้องรอจนกระทั่งตัวผู้นำถึงแก่กรรมก่อน สิ่งต่างๆ จึงจะผุดขึ้นมา หรือในยุคจีนโบราณ การตรวจสอบอาจจะต้องรอให้เกิดภาวะข้าวยากหมากแพง หรือในยุคอียิปต์โบราณ ต้องรอให้ถึงช่วงน้ำท่วมของปี แล้วเกิดภาวะที่ปริมาณน้ำของแม่น้ำไนล์มีไม่พอที่จะไหลท่วมพื้นที่เพาะปลูก ทำให้เกิดความอดอยากไปทั่ว

แต่ความไม่สมบูรณ์หลายๆ อย่างของระบอบประชาธิปไตย ก็เป็นจุดอ่อนสำคัญ ที่ฝ่ายตรงกันข้ามกับประชาธิปไตย หยิบยกเอาสิ่งต่างๆ เหล่านี้ มาใช้เป็นอาวุธเพื่อทำลายระบอบการเมืองประชาธิปไตย เช่น ความทะเยอทะยานของผู้นำทางการเมืองที่อาศัยประโยชน์จากการเลือกตั้ง การคอร์รัปชัน การวางนโยบายรัฐเพื่อประโยชน์พวกพ้อง ฯลฯ พอล วู้ดรูฟฟ์ (Paul Woodruff) เขียนถึงประเด็นปัญหานี้ในหนังสือชื่อ *ปฐมประชาธิปไตย (First*

Democracy) ที่เกี่ยวกับประชาธิปไตยของเอเธนส์โบราณเกิดขึ้นเมื่อ 3 ปีมาแล้วว่า

“คุณไม่สามารถฆ่าประชาธิปไตยให้ตายไปได้ โดยการฆ่าพวกที่ต่อสู้เพื่อปกป้องมัน แต่คุณฆ่าประชาธิปไตยได้ โดยการยืนยันหัดว่ามันจะต้องสมบูรณ์แบบผิดพลาดใดๆ ไม่ได้เลย โดยการปฏิเสธยอมรับไม่ได้เลยกับสภาพการเมืองของพวกมนุษยปัญญาชนธรรมดา และโดยการปฏิเสธยอมรับไม่ได้เลยต่อความผิดพลาดใดๆ ที่เกิดขึ้นในระบอบนี้ ไม่มีที่แห่งไหนที่น่าแนวคิดประชาธิปไตยไปใช้แล้วจะเกิดความสมบูรณ์แบบ แต่แม้กระนั้นก็ตามทุกอย่างก้าวไปสู่ความเป็นประชาธิปไตย ล้วนเป็นย่างก้าวไปสู่ทิศทางที่ถูกต้อง อย่างน้อย มันทำให้ทุกอย่างดีขึ้นสำหรับประชากรส่วนหนึ่ง”

“ด้านมืด” ของประชาธิปไตย

ความคิดทั้งหลาย ไม่ว่าจะเป็นความคิดเสรีนิยม สังคมนิยม หรืออนุรักษนิยม ล้วนมีสิ่งที่เป็น “ด้านมืด” ที่เป็นเงาประกบอยู่กับความคิดนั้นๆ เสมอ ความคิดประชาธิปไตยก็เช่นเดียวกัน สิ่งที่เป็น “ด้านมืด” ของประชาธิปไตย ได้แก่ การก้าวล้ำเส้นดินแดนประชาธิปไตย พฤติกรรมที่ทำให้การเมืองเป็นตัวแทนประโยชน์ของคนเฉพาะกลุ่ม การคอร์รัปชันที่เกิดขึ้นในระบอบประชาธิปไตย และอิทธิพลอำนาจทางเศรษฐกิจที่ครอบงำการเมือง เป็นต้น

การก้าวล้ำเส้นดินแดนประชาธิปไตย เกิดขึ้นในหลายรูปแบบ เช่น ผู้นำการเมืองพยายามครอบงำกลไกการตรวจสอบถ่วงดุล ฝ่ายเสียงข้างมากใช้วิธีการที่ทำให้ตัวเองได้ไปหมดฝ่ายเดียว หรือ Winner takes all หรือ ขบวนการภาคประชาชนอาศัยอานิสงส์ของประชาธิปไตยในเรื่องสิทธิเสรีภาพ

แต่ไม่มีพันธะยึดมั่นต่อกระบวนการประชาธิปไตย เป็นต้น ในระบอบประชาธิปไตยไปไตนั้น การก้าวล้ำเส้นดินแดนประชาธิปไตยในรูปแบบต่างๆ ดังกล่าว เป็นสิ่งที่อันตรายอย่างยิ่ง เพราะมันจะเป็นเหตุทำให้สังคมเกิดการแบ่งแยก เป็นฝักเป็นฝ่าย ขาดความเป็นหนึ่งเดียว ประชาธิปไตยนั้นดำรงอยู่ไม่ได้ใน ภาวะดังกล่าว การแตกแยกทางการเมืองสะท้อนให้เห็นว่า สังคมนั้นไม่ได้มี ภาวะสันติให้กับตัวเอง สังคมประชาธิปไตยจึงต้องการความสมานฉันท์ ทางการเมือง คือผู้คนยึดถือหลักนิติธรรม ร่วมกิจกรรมในสิ่งที่เป็น “ประโยชน์ สาธารณะ” และยอมรับความแตกต่าง

การคอร์รัปชันเป็นด้านมืดที่สำคัญอีกประการหนึ่ง ที่จะบ่อนทำลาย ระบอบประชาธิปไตย การคอร์รัปชันของเจ้าหน้าที่ในกระบวนการยุติธรรม ทำให้ “ความยุติธรรม” เบี่ยงเบน การคอร์รัปชันในกระบวนการเลือกตั้ง ทำให้ “ภาวะความเป็นตัวแทนปวงชน” บิดเบี้ยวเช่นกัน และคอร์รัปชันที่ เกิดขึ้นกับโครงการลงทุนของรัฐ ทำให้เกิด “การสูญเปล่าของทรัพยากรส่วน รวม” หรือ การใช้ประโยชน์ได้ “ไม่ยั่งยืน” เพราะเหตุนี้ การเมืองในระบอบ ประชาธิปไตย จึงมีภารกิจที่ต้องพยายามขจัดสิ่งเหล่านี้ให้หมดไปด้วย เช่น เดียวกันกับความพยายามของนักประชาธิปไตยของนครเอเธนส์โบราณเมื่อ 3 พันปีที่แล้ว ที่พวกเขาพยายามหามาตรการขจัดปัญหาคอร์รัปชันในหมู่ คณะลูกขุน โดยกำหนดให้คณะลูกขุนพิจารณาคดีมีจำนวนหลายร้อยคน (คดีของโสเครตีส มีคณะลูกขุนจำนวน 501 คน) และคัดเลือกคณะลูกขุน โดยใช้วิธีการจับฉลากในนาที่สุดท้าย ทั้งนี้ก็เพื่อป้องกันไม่ให้อำนาจเงินเข้า มามีอิทธิพลในกระบวนการยุติธรรมนั่นเอง

ปัญหาด้านมืดอีกประการหนึ่งที่มีการกล่าวถึง คือปัญหาที่กลุ่มทุนที่ มีความมั่งคั่งทางเศรษฐกิจเข้ามาครอบงำทางการเมืองระบอบประชาธิปไตย ที่บางคนเรียกว่าเป็น “กลุ่มทุนสามัญ” การพัฒนาเศรษฐกิจแบบทุนนิยม

ของไทยนั้น แตกต่างอย่างมากกับการพัฒนาทุนนิยมของประเทศอื่นๆ ที่สามารถไล่ตามประเทศตะวันตก จนตัวเองกลายเป็นประเทศพัฒนาได้สูงไปแล้ว นับจากหลังสงครามโลกครั้งที่สองเป็นต้นมา ประเทศที่สามารถพัฒนาเศรษฐกิจไล่ตามชาติตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นญี่ปุ่น เกาหลี สิงคโปร์ ไต้หวัน และจีนในปัจจุบัน ล้วนใช้ยุทธศาสตร์การพัฒนาเศรษฐกิจแบบ “ไล่ตามให้ทัน” หรือ Catch-up Strategy สำคัญของยุทธศาสตร์นี้มีอยู่ว่า รัฐมีภารกิจการสร้างความมั่งคั่งของประเทศ (Wealth of the Nation) เพราะฉะนั้น อุตสาหกรรมทางยุทธศาสตร์ ที่มีการจ้างงานมีคุณภาพ มีความเชื่อมต่อแบบเศรษฐกิจเครือข่าย จะต้องขับเคลื่อนโดยรัฐ เพื่อให้ประเทศตัวเองมีความสามารถในการผลิตระดับสูง ไม่ตกอยู่ในฐานะเป็นเพียงแค่เศรษฐกิจ “หางเครื่อง” แต่สำหรับรัฐไทยแล้ว ทุกพรรคการเมืองล้วนมีนโยบายว่า ปล่อยให้อุตสาหกรรมทางยุทธศาสตร์นั้น เป็นเรื่องบทบาทการสร้าง ความมั่งคั่งของภาคเอกชน ไม่ว่าจะมาจากกลุ่มทุนกลุ่มไหนในประเทศหรือต่างประเทศก็ตาม ส่วนบทบาทของรัฐคือการลงทุนโครงสร้างพื้นฐาน แล้วก็กลับไปทำหน้าที่กรรมการรักษากติกาอย่างเดิม หากเรายังมีกลยุทธ์การพัฒนาเศรษฐกิจแบบนี้ คำถามมีอยู่ว่า เราจะหลีกเลี่ยงการครอบงำการเมืองของกลุ่มทุนทั้งที่ “สามัญ” และ “ไม่สามัญ” อย่างไร

สรุป

เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 ถือเป็นอีกเหตุการณ์หนึ่งทางการเมือง ที่เป็นการต่อยอดของ “ปฐมประชาธิปไตย” 24 มิถุนายน 2475 เป็นอีกเหตุการณ์ที่สำคัญอีกครั้งหนึ่งในการขับเคลื่อนประเทศไปสู่ปลายทางของความคิดประชาธิปไตย ระบอบการเมืองแบบประชาธิปไตยนั้น สามารถจะ

ข้าบเคลื่อนประเทศใดประเทศหนึ่งให้ไปสู่การเป็นประเทศที่มีองค์กรการเมือง และเศรษฐกิจที่ดี มีความมั่นคง มีสิทธิเสรีภาพ มีสันติสุข มีความเจริญรุ่งเรือง พลเมืองทุกคนเป็นส่วนหนึ่งของสังคมการเมือง ไม่มีใครถูกกีดกันออกไป มีสวัสดิการชีวิต และมีคอร์รัปชันที่น้อย ตัวอย่างประเทศที่อาศัยประชาธิปไตยไปสร้างสังคมที่มีคุณภาพเช่นว่านี้ ก็คือประเทศเดนมาร์ก ประเทศที่มีถูกหยาบยกขึ้นมาเป็นตัวอย่างของสิ่งที่เป็นปลายทางการพัฒนาประชาธิปไตย

แต่การจะอาศัยประชาธิปไตยเพื่อเปลี่ยนแปลงสังคมให้ไปถึง “เดนมาร์ก” นั้น ก็คงจะไม่ใช่ว่าเรื่องง่าย แม้ว่าในยุคปัจจุบันนี้ ประชาธิปไตย จะได้รับการยอมรับว่า เป็นระบอบการปกครองที่มีความชอบธรรมมากที่สุด แต่ก็ต้องเข้าใจว่า ความชอบธรรมที่ว่านี้ เป็นความชอบธรรมแบบมีเงื่อนไข เช่น รัฐบาลที่มีผลงานสมดุลในหลายๆ ด้าน รัฐบาลที่มีสำนึกรับผิดชอบของการเป็น “รัฐบาลเพื่อประชาชน” รัฐบาลที่ยึดหลักนิติธรรมเป็นธรรมาภิบาล เป็นต้น เงื่อนไขเหล่านี้เป็นสิ่งที่จำเป็นขาดเสียไม่ได้ เพราะมันจะช่วยทำหน้าที่เป็นภูมิคุ้มกันให้กับความชอบธรรมของระบอบประชาธิปไตย รวมทั้งปกป้องไม่ให้เกิด “ภาวะถดถอยทางประชาธิปไตย” ด้วย

มนตรี จิงสิริอารักษ์ (คนกลาง) ขณะถูกควบคุมตัวพร้อม วิสา คัญทัพ

มนตรี จิงสิริอารักษ์

เกิดในปี 2496 เป็นนักศึกษาชั้นปีที่ 1 คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงในปีการศึกษา 2516 พร้อมกับเป็นพนักงานพิสูจน์อักษร ของนิตยสารสังคมศาสตร์ปริทัศน์ ก่อนหน้านี้นายังเคยทำกิจกรรมกับมูลนิธิ โกมล คีมทอง ทั้งทำหนังสือ ทำค่าย และเป็นวิทยากร ในเดือนตุลาคม 2516 เขาได้เข้าร่วมเคลื่อนไหวกับกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญจนถูกจับกุมในวันที่ 6 พร้อมกับคนอื่นๆ อีก 9 คนที่แจกใบปลิวด้วยกัน หลังจากนั้นเขาได้ประกอบอาชีพด้านหนังสือพิมพ์

ปัจจุบัน ประกอบอาชีพ ธุรกิจส่วนตัว (สื่อโฆษณาธุรกิจการตลาด และคนเขียนหนังสืออิสระ)

บทสัมภาษณ์ มนต์รี จิวสิริอารักษ์

ตอบสัมภาษณ์ทางอินเทอร์เน็ตในเดือนกันยายน 2556

อดีต

ช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ 16 มีสถานภาพเป็นนักศึกษา มหาวิทยาลัยรามคำแหง พร้อมกับเป็นลูกจ้างของ นิตยสาร “สังคมศาสตร์ปริทัศน์” ในตำแหน่ง พนักงานพิสูจน์อักษร ยุคที่มี สุชาติ สวัสดิ์ศรี เป็นบรรณาธิการ มีพิภพ ชงไชย, นิวัติ กองเพียร, ธเนศ อาภรณ์สุวรรณ ร่วมเป็นกองบรรณาธิการ

ช่วงก่อนเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ เป็นอย่างไร ?

ตัวเป็นคนหนุ่มสาวในยุคสี่สิบปีก่อน ที่เติบโตและรับรู้ความเป็นไปของเหตุบ้านการเมือง ในจังหวัดที่อำนาจการบริหารประเทศชาติ ตกอยู่ในเงื้อมมือของทหารเผด็จการเพียงกลุ่มเดียว ขณะที่ประชาชนไม่มีสิทธิเสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น สังคมขาดความเป็นธรรม ความเป็นอยู่ของประชาชนส่วนใหญ่ยังยากจน สิ่งเหล่านี้จึงเป็นเชื้อแห่งความไม่พอใจที่เพาะอยู่และคุกรุ่นในจิตใจของประชาชนคนไทยเวลานั้น เมื่อมาประจวบกับเหตุการณ์การแสดงอำนาจบาตรใหญ่ของชนชั้นผู้ปกครองและข้าราชการทหารและตำรวจจำนวนหนึ่ง ที่ใช้เวลาราชการและนำทรัพย์สินของทางราชการ ไปล่าสัตว์ในป่าสงวนแห่งชาติจนเป็นข่าวครึกโครม การไล่่ออก

นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหงหลายคนของอภีการบดี เพราะทำหนังสือต่อต้านอำนาจเผด็จการอย่างไม่เป็นธรรม กระทั่งมาถึงการเข้าชื่อเรียกร้อง “รัฐธรรมนูญ” เพื่อให้ประชาชนมีสิทธิมีเสียงร่วมปกครองบ้านเมืองผ่านการเลือกตั้ง ซึ่งถือเป็นจุดแตกหักที่ก่อให้เกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาในยุคนั้น เมื่อชนชั้นผู้ปกครอง(รัฐบาลเวลานั้นโดย จอมพลถนอม กิตติขจร) สั่งจับนักศึกษาระชาชน ที่ออกมาแจกใบปลิวณรงค์ให้มีรัฐธรรมนูญฉบับใหม่และขอให้มีการเลือกตั้งโดยเร็ว

“อย่าให้พี่ร่วมลงชื่อเลย เดี่ยวความตั้งใจของพวกเขาจะถูกมองว่ามีนักการเมืองอย่างที่อยู่เบื้องหลัง มันจะกลายเป็นเรื่องใหญ่ เอาพี่ไว้ใช้ในงานอื่นเถอะ”

นั่นคือคำพูดของ ไชแสง สุกใส อดีตผู้แทนราษฎรจังหวัดนครพนม นักรบฝ่ายการเมืองของประชาชนผู้มีธรรมในหัวใจกล่าวกับ ธีรยุทธ บุญมี แกนนำในการล่าชื่อผู้ร่วมอุดมการณ์เพื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญเมื่อปี 16 โดยมีเป้าหมายให้มีผู้ลงชื่อจากวงการต่างๆ ให้ได้ 100 รายชื่อ

แม้อดีตผู้แทนนครพนมนามกระเดื่อง จะได้ปฏิเสธและหลบเลี่ยงคำร้องขอของธีรยุทธไปหลายต่อหลายครั้งแล้วก็ตาม แต่ที่สุดของความพยายามในการรบเร้า ทำให้ ไชแสง สุกใส ใจอ่อนยอมลงชื่อร่วมเรียกร้องรัฐธรรมนูญในครั้งนั้นให้กับธีรยุทธในวันท้ายๆ ก่อนที่จะนำรายชื่อทั้งหมดหนึ่งร้อยคน ตีพิมพ์ลงในหนังสือ จนกลายเป็นชื่ออ้างของรัฐบาลเวลานั้นว่าการเรียกร้องรัฐธรรมนูญของประชาชนคนไทยที่มีนักศึกษาเป็นแกนนำ เป็นไปด้วยความไม่บริสุทธิ์ใจ เนื่องจากมีนักการเมืองอยู่เบื้องหลัง

สำหรับตัวข้าพเจ้าเอง เหตุที่เข้าไปมีส่วนร่วมในเหตุการณ์นี้ด้วย เริ่มจากชีวิตนักศึกษาที่มีโอกาสได้ทำกิจกรรมต่างๆ เช่นการออกค่าย ได้เรียนรู้ความเป็นอยู่อันยากไร้ของประชาชนทั้งในเมืองและชนบท ความไม่เป็น

ธรรมของสังคมในหลายมิติ ตลอดจนการขาดเสรีภาพในการแสดงออกและความคิดเห็นต่างๆ ทางการเมือง ซึ่งสิ่งเหล่านี้ต่างเป็นอุดมการณ์พื้นฐานที่ฝังอยู่ในจิตใจของประชาชนคนไทยทุกคนที่รักความเป็นธรรม และด้วยสังคมของนักศึกษาสมัยนั้น ยังเป็นสังคมเล็กๆ ที่มีการแตกกลุ่มเป็นชมรมกลุ่มก้อนต่างๆ ไม่มากนัก จึงเป็นเรื่องไม่ยากที่นักศึกษาที่ทำกิจกรรมต่างๆ ของแต่ละกลุ่ม จะสามารถทำความรู้จักซึ่งกันและกัน กระทั่งนำมาสู่การร่วมกิจกรรมทางสังคมที่มีความเห็นพ้องต้องกัน

ดังนั้น การจับกุมนักศึกษาประชาชนที่ออกรณรงค์เรียกร้องประชาธิปไตยครั้งนั้น จึงเป็นชนวนให้เกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาคม ขึ้นอย่างเหนือความคาดหมาย เมื่อมวลมหาประชาชนพร้อมใจออกมาแสดงตัวคัดค้านการใช้อำนาจเผด็จการของชนชั้นปกครอง ที่กดขี่บีบบังคับประชาชนด้วยวิธีต่างๆ นานา กระทั่งสามารถขับไล่อำนาจเผด็จการออกไปได้ด้วยมือเปล่า ท่ามกลางความกล้าหาญ กล้าเสียสละแม้กระทั่งชีวิตของ “วีรชน 14 ตุลาคม” จำนวนหลายท่านจากเหตุการณ์ปะทะกับเจ้าหน้าที่รัฐในเวลานั้น

คิดอย่างไรกับข้อหา “กบฏ” ที่ถูกตั้งในเวลานั้น ?

วันที่ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุม ส่วนใหญ่จะถูกควบคุมตัวในช่วงที่เดินแจกใบปลิวอยู่ที่บริเวณท้องสนามหลวง ศูนย์การค้าสยามสแควร์ โดยข้าพเจ้าและอาจารย์วี หมื่นนิกร (คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์) ถูกควบคุมตัวบริเวณแยกสะพานลอยประตูน้ำช่วงหลังเที่ยงวัน หลังจากนั้น ก็ถูกนำตัวไปกักบริเวณยังกองบังคับการตำรวจสันติบาล กรมตำรวจ หลายคนถูกนำมารวมตัวกันที่ห้องทำงานของนายตำรวจระดับผู้กำกับการสันติบาล นายหนึ่ง โดยบรรยากาศช่วงที่ถูกควบคุมตัวมาในช่วงเช้า ยังไม่มีอะไร

น่ากังวลมากนัก การพูดคุยระหว่างผู้จับกุมกับผู้ถูกจับกุม เป็นในลักษณะ สนทนาแลกเปลี่ยนความเห็นกันมากกว่า คล้ายกับว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจชุดนั้น กำลังรอรับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพื่อดำเนินการขั้นต่อไป กระทั่งเวลาล่วงเลยมาถึงบ่ายคล้อย ผู้กำกับการสันติบาลกอง 2 (ถ้าจำไม่ผิด) จึงได้นำเอกสารราชการฉบับหนึ่งมาอ่านให้พวกเราที่อยู่ในห้องนั้นฟัง นั่นคือการแจ้งข้อกล่าวหาพวกเรา ที่ถูกจับกุมฐานแจกใบปลิวเรียกร้องให้มีรัฐธรรมนูญว่า เป็น “กบฏ” ทั้งในและนอกราชอาณาจักร ซึ่งมีโทษสูงสุดคือ ประหารชีวิต

ห้วงเวลานั้น ข้าพเจ้าไม่ทราบหรอกว่าเพื่อนๆ พี่ๆ และอาจารย์ที่ร่วมชะตากรรมเดียวกันใครจะมีความรู้สึกนึกคิดอย่างไรในขณะนั้นต่อข้อกล่าวหาที่ได้รับจากรัฐบาล แต่สำหรับข้าพเจ้าเอง อาจเป็นเพราะอายุน้อย ประสบการณ์ชีวิตไม่มาก ยังไม่มีครอบครัว จึงไม่รู้สึกสะทสะท้านต่อโทษทัณฑ์ที่เขาขุดเยียดให้จ่อรออยู่เบื้องหน้า จำได้ว่ายังไม่ทันที่นายตำรวจสันติบาลจะอ่านข้อกล่าวหาจบ ข้าพเจ้าได้กล่าวลอยๆ เสียงดังให้ได้ยินทั่วกันว่า “เล่นข้อหากบฏกันเชียวยหรือ?”

วันนั้นเสร็จจากพิธีกรรมในการแจ้งข้อกล่าวหาได้ไม่นาน พวกเราที่ถูกจับกุม ยกเว้น พี่ไชแสง สุกใส และก้องเกียรติ คงคา ที่ถูกจับกุมในวันต่อมา ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจแยกคุมตัวไปค้นบ้านพักแบบบ้านใครบ้านมัน นัยว่าเพื่อหาหลักฐานมาประกอบข้อกล่าวหาที่ถูกแจ้งล่วงหน้าไปแล้ว

นี่คือที่มาของ “กบฏ 14 ตุลาฯ 16” รวม 12 คน ที่เดินรณรงค์แจกใบปลิวและหนังสือเรียกร้องให้มีรัฐธรรมนูญ

เว้นแต่กบฏคนที่ 13 ไชแสง สุกใส เพียงคนเดียวที่มีฐานะเป็นคนพิเศษ เนื่องจากถูกจับในข้อหาเดียวกัน ทั้งๆ ที่ไม่ได้ร่วมแจกใบปลิว และก็เป็นเพียงคนเดียวที่ลงชื่อร่วมเรียกร้องรัฐธรรมนูญแล้วตกเป็นผู้ต้องหา

ตกค่าของวันที่พวกเราถูกจับ หลังถูกนำไปตรวจค้นที่พักเรียบร้อยกันแล้ว ทุกคนถูกนำมารวมกันอีกครั้ง โดยเจ้าหน้าที่ตำรวจได้นำพวกเราแยกย้ายกันขึ้นรถ เพื่อนำตัวไปยังสถานที่แห่งหนึ่งโดยไม่ยอมบอกถึงจุดหมายปลายทาง ท่ามกลางระยะทางที่ยาวไกล และท้องถนนที่มืดมิด ปราศจากไฟส่องทางตามสภาพเมื่อ 40 ปีก่อน ซึ่งยอมรับว่า ในช่วงที่ความเจ็บและความมืดเข้าปกคลุมระหว่างเดินทางไปจุดหมายปลายทาง ที่รู้ภายหลังว่าจะถูกส่งตัวไปยังเรือนจำชั่วคราวในโรงเรียนพลตำรวจ บางเขน ถนนวิภาวดีรังสิตยุคนั้น ขณะอยู่ในรถเจ้าหน้าที่ระหว่างเดินทาง จำไม่ได้ว่ามีใครบ้างร่วมเดินทางมาในรถคันเดียวกัน รู้แต่เพียงว่าถนนหนทางที่ตำรวจจะนำไปสู่จุดหมายนั้น มันช่างสร้างบรรยากาศสะพรึงกลัวได้ดีแท้ จนรถคันที่ข้าพเจ้าโดยสารมา แทบจะไม่ได้ยินเสียงสนทนากันเลย ช่วงเวลานั้น สมอของข้าพเจ้าก็เริ่มสร้างจินตนาการถึงความเป็นไปได้ ว่าหากเจ้าหน้าที่ตำรวจนำพวกเราไปสังหารหมู่! เฉกเช่นอดีตผู้แทนในยุคเผด็จการก่อนหน้าตามที่ได้อ่านในหนังสือมาจะเป็นเช่นไร ?

เพราะเท่าที่รู้ในขณะนั้น รถตำรวจได้นำพวกเราเข้ามายังเขตท้องที่ “บางเขน” ซึ่งมีตำนานเป็นทุ่งสังหารนักต่อสู้ฝ่ายประชาชนมาแล้ว

ในที่สุด ช่วงดึกของค่ำคืนนั้น พวกเราก็ถูกนำตัวมาพักยังเรือนจำชั่วคราวของโรงเรียนพลตำรวจ บางเขน ซึ่งเป็นอาคารสูงสี่ชั้นเห็นจะได้ โดยทุกคนถูกแยกย้ายเข้าห้องขังที่ยังว่างอยู่ ตั้งแต่ชั้นสองจนถึงชั้นสูงสุดห้องละ 1 คน โดยทุกคนถูกขังเดี่ยว ทั้งๆ ที่ห้องขังเดียวกันนี้ในอาคารดังกล่าว ใช้เป็นที่กักขังผู้ต้องหาหลบหนีเข้าเมืองหลายสัญชาติจำนวนมากที่รอการเนรเทศกลับไปยังบ้านเกิดอย่างแออัดยัดเยียด

ข้าพเจ้าถูกเกณฑ์มาเข้าห้องขังบนชั้นสูงสุด โดยมีเพื่อนร่วมชั้นอย่างพี่ประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร หัวหน้าพรรครัฐบุรุษ และพี่ “อ่า” ธีัญญา ชุนชญา-

ธาร ซึ่งถูกขังอยู่ชั้นเดียวกันแต่อยู่กับคนละปีกของตัวตึก ดังนั้นการทักทายระหว่างกัน จึงต้องอาศัยการตะโกนออกไปนอกห้องขังต่างๆ เพื่อโต้ตอบกันเท่านั้น

เหตุการณ์โดยย่อนี้ คือที่มาส่วนหนึ่งของ 13 กบฏผู้เป็นเสรีชนที่ต้องการสิทธิและเสรีภาพในยุคนั้น ซึ่งเป็นกลุ่มคนเล็กๆ กลุ่มหนึ่งที่นำโดยนักศึกษา ประชาชนที่สานต่อ “อุดมการณ์” มาจากนักคิดนักต่อสู้ในยุคก่อนหน้านี้ กระทั่งความคิดในการแสวงหาสิทธิความเสมอภาค ได้ถูกส่งต่อมายังคนรุ่นต่อไป อย่างไม่ขาดสายเรื่อยมาถึงปัจจุบัน

ดังนั้นการสิ้นสุด “อิสรภาพ” ของกลุ่มผู้เรียกร้องรัฐธรรมนูญในครั้งนั้น จึงไม่ใช่การดับสูญของดวงไฟแห่งการแสวงหาของประชาชนผู้รักความเป็นธรรม ตรงกันข้ามกลับเป็นการ “จุดกระแส” ให้นักศึกษา ประชาชนทั่วประเทศในยุคนั้นตื่นรู้ และลุกขึ้นมาต่อสู้เพื่อชีวิตที่ดีกว่า และเป็นการพิสูจน์ให้ชนชั้นปกครองในยุคนั้นได้ตระหนักว่า *ไม่มีอำนาจและอาวุธใด จะสามารถคัดค้านและต้านทานพลังอันบริสุทธิ์ในการต่อสู้ของประชาชนได้*

เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 16

มีผลต่อสังคมไทยปัจจุบันอย่างไร ?

แม้เหตุการณ์ 14 ตุลาฯ จะยิ่งใหญ่อย่างไรต่อปรากฏการณ์ทางการเมืองของประเทศไทยที่ผ่านมา ก็ต้องยอมรับความจริงว่า เหตุการณ์ครั้งนั้น ในความเป็นจริงก็เป็นเพียงหน้าหนึ่งของประวัติศาสตร์การต่อสู้ของนักศึกษาประชาชนที่ผ่านมาในอดีตเท่านั้น ความยิ่งใหญ่ของเจตนารมณ์ในการต่อสู้ครั้งนั้น จะไม่มีความหมายใดเลย หากคนรุ่นต่อมา มหาหรือสังคมในยุคหลังไม่มีการ “สานต่อ” เจตนารมณ์อย่างจริงจัง เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย

ที่แท้จริงของเจตนารมณ์แห่งการต่อสู้ในครั้งนั้น ซึ่งเป็นเรื่องละเอียดอ่อน มีความซับซ้อนหลายๆ มิติในโครงสร้างของสังคมไทย ทั้งด้านเศรษฐกิจและการเมือง

การที่กาลเวลาผ่านไปมาถึง 40 ปี นับจากการลุกขึ้นสู้ของประชาชนไทยต่อชนชั้นปกครองในครั้งนั้น มาถึงวันนี้ สังคมไทยยังต้องทวนมาพูดถึงเรื่องความเป็นธรรมในสังคม พูดถึงการต่อสู้เพื่อให้ได้เสรีภาพในการแสดงความคิดเห็น ก็เท่ากับว่าเจตนารมณ์ของเหตุการณ์ 14 ตุลาฯเมื่อ 40 ปีที่แล้ว ยังไม่บรรลุเจตนารมณ์ของการต่อสู้ตามที่คาดหวัง แม้วันนี้เราจะมีรัฐธรรมนูญ แต่ประชาชนกลับไม่มีอำนาจรัฐอย่างแท้จริง ทั้งประชาชนเองยังปล่อยให้อำนาจการปกครอง การบริหารประเทศตกอยู่ในกำมือของนักการเมืองเผด็จการ นายทุนและข้าราชการที่ละโมภและโสมมต่อไปไม่เปลี่ยนแปลง

คนรุ่นปัจจุบันของสังคมไทย

ควรต้องเรียนรู้อะไรจากเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ ?

การที่สภาพความเป็นอยู่ของประชาชนไทยส่วนใหญ่ยังยากจน ทั้งที่เกิดบนผืนแผ่นดินที่ได้ชื่อว่าอุดมสมบูรณ์มากที่สุดแห่งหนึ่งของโลก อีกทั้งสังคมมีความแตกต่างระหว่างคนรวยและคนจนอย่างเห็นได้ชัด ไม่แตกต่างไปจากประเทศที่ได้ชื่อว่ายากจนที่สุดของโลก ย่อมเป็นข้อบ่งชี้ถึงความไม่ปกติของสังคมไทยที่กำลังเป็นอยู่ และกำลังจะเป็นต่อไป ดังนั้นประชาชนไทยรุ่นปัจจุบัน ไม่ว่าจะป็นนักเรียน นักศึกษา หรือคนวัยทำงานในทุกภาคส่วนที่เป็นกำลังหลักของประเทศชาติอยู่ในขณะนี้และอนาคต ควรต้องเอาใจใส่และให้ความสำคัญกับสังคมโดยรวมให้มาก ด้วยการเรียนรู้ประวัติ-

ศาสตร์การต่อสู้ของประชาชนไทยเท่าที่ผ่านมา ว่าเหตุใดและทำไม ประเทศไทยในร่วมร้อยปีตั้งแต่เปลี่ยนแปลงการปกครองเป็นต้นมา ความเป็นอยู่ของประชาชนจึงไม่ดีขึ้น และดูเหมือนคุณภาพชีวิตจะตกต่ำไปเรื่อยๆ สวนทางกับกระแสโลกาภิวัตน์ ที่ความเจริญเติบโตทางเทคโนโลยีต่างๆ รุดหน้าไปอย่างรวดเร็ว แต่ผลสำรวจความคิดเห็นของประชาชน ส่วนใหญ่กลับยอมรับพฤติกรรม “คอร์รัปชั่น” ของผู้มีอำนาจ ทั้งๆ ที่คอร์รัปชั่นคือวิถีแห่งการนำพาประเทศและประชาชนไทย ไปสู่ความหายนะในอนาคตอย่างมิต้องสงสัย

มองสถานการณ์การเมืองปัจจุบันอย่างไร ?

การที่ประชาชนประสบความยากลำบากในการดำรงชีวิต ภาวะเศรษฐกิจของประเทศถดถอย ขณะเดียวกันความสามัคคีของคนในชาติก็มีปัญหาเรื้อรังมายาวนาน ซ้ำเติมด้วยการเมืองระดับชาติที่มีการต่อสู้ช่วงชิงอำนาจอย่างรุนแรง ปรากฏการณ์เหล่านี้ ล้วนเป็นสิ่งบ่งชี้ความผิดปกติของสังคมไทยอย่างชัดเจน ซึ่งทั้งหมดต่างเป็นผลพวงจากอำนาจปกครองตนเองของประชาชน ถูกกลุ่มบุคคลจำนวนหนึ่งที่แอบแฝงมาในคราบนักการเมืองหรือไม่ก็เป็นเผด็จการทหารช่วงชิงไปใช้อย่างฉ้อฉล โดยไม่คำนึงถึงประโยชน์ของชาติและประชาชนเป็นที่ตั้ง ดังนั้น บ้านเมืองและประชาชนจึงประสบกับความเดือดร้อนเรื่อยมาไม่เปลี่ยนแปลง หนักบ้างเบาบ้าง ก็ขึ้นอยู่กับชนชั้นผู้ปกครองที่ได้อำนาจการบริหารประเทศในช่วงเวลานั้น ว่ายึดหลักการบริหารอย่างไร หรือมีความเอาใจใส่ต่อปัญหาทุกข์ร้อนของประชาชนมากน้อยแค่ไหน ดังนั้น สถานการณ์การเมืองไทยจากนี้ไป ภายใต้โครงสร้างการเมืองไทยที่ยังยึดติดอยู่กับรูปแบบการเลือกตั้งแบบมีพรรคการเมืองเป็นตัวชี้นำ โดยไม่สนใจ “เนื้อหา” ในตัวตนของนักการเมืองแต่ละ

คนที่อาสาเข้ามาทำงานนอกจากผลของการเลือกตั้ง หากยังเป็นเช่นนี้อยู่ต่อไป เชื่อได้ว่าอนาคตของการเมืองไทยย่อมก้าวไม่พ้นวงจรอุบาทว์ ที่จะวนเวียนได้แต่ชนชั้นปกครองที่มาจากเผด็จการทหาร หรือไม่ก็มาจากนักการเมืองเผด็จการประเภทโกงบ้านกินเมือง จนกว่าประเทศชาติจะล่มจมในที่สุด เว้นไว้เสียแต่ว่า ในอนาคตอันใกล้ หากชาติบ้านเมืองไม่พังพินาศย่อยยับไปก่อนวันหนึ่งจะมีประชาชนผู้รักชาติรักประชาชนอย่างแท้จริงรวมตัวเข้ามารักษาชาติบ้านเมืองให้พ้นภัยเหล่านี้ได้ ก่อนทุกอย่างจะสายเกินแก้ แต่ถ้าโชควาสนาไม่เข้าข้างคนไทย แม้ชาติบ้านเมืองจะย่อยยับไป แต่วันทันนั้นก็จะมีคนไทยอีกกลุ่มหนึ่งเข้ามาครอบงำประเทศชาติภายใต้ซากปรักหักพัง เพื่อสร้างบ้านเมืองขึ้นมาใหม่ ขณะที่นักการเมืองเผด็จการที่โกงชาติกินเมืองจนอหิวาฬิมัน ต่างหอบเงินที่ปล้นชาติปล้นประชาชนไปเสวยสุขในต่างประเทศแล้ว

มอบบทบาทนักศึกษา ปัญญาชน กรมกร ชานากับการเมืองปัจจุบันอย่างไร ?

ในที่นี้จะขอรวบรวมกลุ่มพลังทางสังคมให้เหลือเพียงสองกลุ่ม กลุ่มแรกคือนักเรียน-นักศึกษายุคปัจจุบัน ก่อนอื่นต้องยอมรับว่า สภาพบ้านเมืองขณะนี้แตกต่างอย่างสิ้นเชิงจากเมื่อครั้งเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ 16 ซึ่งครั้งนั้นพลังทางสังคมที่โดดเด่นจะมีนักเรียน-นักศึกษาเป็นผู้นำ เพราะเป็นกลุ่มคนที่สนใจและได้ข้อมูลข่าวสารการบ้านการเมืองเร็วที่สุด ซึ่งแตกต่างจากสังคมไทยวันนี้ ที่บรรดานักเรียน-นักศึกษาให้ความสนใจเรื่องการเมืองน้อย ข้ำบรรยากาศแวดล้อมทางสังคมไม่เอื้ออำนวย คนรุ่นใหม่ถูกรอบงำจากนวัตกรรมทางเทคโนโลยีมาก จนขาดความเป็นตัวตนที่แท้จริง ชีวิตส่วนใหญ่มุ่งแต่เสพความบันเทิง และถวิลหาแต่ความสำเร็จส่วนตัว มากกว่าจิตสำนึก

ที่คิดจะเสียสละต่อสู้เพื่อสังคมที่เป็นธรรม ดังนั้นบทบาททางการเมืองต่อสังคมในยุคต่อไปนี้ กลุ่มที่จะเป็นผู้นำของสังคมจึงเป็นภาระของภาคประชาชน ซึ่งประกอบด้วยบุคคลหลายอาชีพ ที่ผ่านร้อนผ่านหนาวเหตุการณ์ทางการเมืองต่างๆ ในยุคที่ผ่านมาพอสมควร โดยเฉพาะจิตสำนึกแห่งความกล้าต่อสู้กล้าเสียสละ ซึ่งเป็นเมล็ดพันธุ์ที่ถูกบ่มเพาะมาอย่างดีตั้งแต่ครั้งเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ 16 เหตุการณ์ 6 ตุลาฯ 19 และเหตุการณ์พฤษภา 35

มีข้อคิดเห็นที่จะบอกกล่าวถึงรุ่นต่อไป ในด้านประชาธิปไตยอย่างไรบ้าง ?

ประชาธิปไตยที่แท้จริง มิใช่เพียงแค่การได้ตัวแทนประชาชนจากการเลือกตั้งเท่านั้น แต่นักการเมืองที่ได้รับความไว้วางใจจากประชาชน ให้มาใช้อำนาจแทนประชาชนทุกคนบนเส้นทางทางการเมือง ทั้งในด้านนิติบัญญัติหรือบริหาร จะต้องเป็นบุคคลที่เปี่ยมด้วยคุณธรรม มีความซื่อสัตย์ต่อประชาชน ผู้เป็นเจ้าของอำนาจอย่างแท้จริงเท่านั้น ถ้าผิดจากนี้ บุคคลเหล่านี้ก็ไม่ได้แค่นักหลอกลวงที่อาศัยคราบการเลือกตั้งมาหลอกลวงประชาชนเท่านั้น ดังนั้นนักการเมืองที่เป็นผู้แทนทั้งในระดับชาติหรือระดับท้องถิ่น หากมีพฤติกรรมที่ทรยศต่อประชาชนและประเทศชาติแม้เพียงน้อยนิด ก็สมควรที่จะถูกขับไล่โดยประชาชนทันทีทุกที่ทุกเวลา ไม่เช่นนั้น ชาติบ้านเมืองก็จะเต็มไปด้วยนักการเมืองที่เห็นแก่ประโยชน์ส่วนตน และสร้างปัญหาให้กับประเทศชาติและประชาชนอย่างไม่รู้จบสิ้น ตรงนี้จึงมีคำถามว่า แล้วพวกเราคนไทยซึ่งเป็นเจ้าของประเทศนี้ด้วยคนหนึ่ง จะนิ่งเฉยปล่อยให้บ้านเมืองตกอยู่ในสภาพการเมืองล้มเหลวนี้ต่อไปอีกนานแค่ไหน

ทิวบ้าน

ผู้ก่อการร้ายในสายตาฝรั่ง ขบวนการปล้นเงียบ

นิตยสาร ชาวบ้าน ที่ ทวี หมื่นนิกร, มนตรี จิงสิริอารักษ์ และ บัณฉิต เอ็งนิรัตน์ มีส่วนรวมจัดทำ

วิสา คัญทัพ ขณะแจกใบปลิวของกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ

วิสา คัญทัพ

ช่วงปี 2516 วิสาเป็นนักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง ขณะเป็นนักศึกษาได้จัดตั้งชมรมคนรุ่นใหม่ ซึ่งเป็นกลุ่มนักศึกษาอิสระ และมีส่วนในการจัดทำหนังสือ บันทึกกลับจากทุ่งใหญ่ จนโดนลบชื่อจากการเป็นนักศึกษา และนำไปสู่การชุมนุมของนักศึกษาในวันที่ 21-22 มิถุนายน 2516 และในเดือนตุลาคมปีเดียวกัน เขาก็เป็นหนึ่งในผู้ที่เคลื่อนไหวเรียกร้องรัฐธรรมนูญ และถูกจับกุมพร้อมคนอื่น ๆ ในวันที่ 6 ตุลาคม 2516

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ วิสามีผลงานทั้งบทกวีและเพลงเพื่อชีวิตมากมาย ต่อมาเขาได้เข้าป่าเพื่อต่อสู้ด้วยอาวุธ เมื่อออกจากป่า ยังคงประกอบอาชีพด้านแต่งเพลง เคยสมัครสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครราชสีมา และเคยดำรงตำแหน่งที่ปรึกษารัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงศึกษาธิการ ในสมัยของ นายอดิศร เพียงเกษ หลังรัฐประหารในปี 2549 เขาได้มีบทบาทในการต่อต้านรัฐประหารและต่อต้านเผด็จการ

ปัจจุบัน วิสายังคงเคลื่อนไหวเรียกร้องประชาธิปไตย พร้อมกับเขียนบทความดำเนินรายการวิทยุ และจัดทำรายการโทรทัศน์

บทสัมภาษณ์ วิสา คัญทัพ¹

จาก สารคดี ปีที่ 9 ฉบับที่ 104 เดือนตุลาคม 2536

สารคดี : ก่อนหน้าเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ คุณวิสามีความสนใจทางการเมืองอยู่ก่อนแล้วใช่ไหม

วิสา : ช่วงก่อนเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ นักศึกษาพอจะแบ่งได้เป็นสองพวก พวกหนึ่งจะเป็นพวกที่สนใจแต่การจัดงานรับน้อง การจัดงานบอล อีกพวกหนึ่งมีบทบาทในการรับผิดชอบต่อสังคม ในฐานะที่นักศึกษาเป็นผู้นำทางปัญญา พวกนี้จะจัดตั้งเป็นกลุ่มขึ้น เช่น กลุ่มสภาหน้าโดม ธรรมศาสตร์ กลุ่มเศรษฐกรรม กลุ่มสภากาแฟ เกษตร กลุ่มโซตัสใหม่ จุฬาฯ

ผมได้รับแนวความคิดแบบนี้มาตั้งแต่ผมเรียนอยู่ที่โรงเรียนราชสีมาวิทยาลัย ตอนนั้นกระแสแนวคิดของนักศึกษาส่วนมากคือแนวคิดในการต่อต้านทหารอเมริกันในสงครามอินโดจีน มันพัฒนาไปสู่การต่อต้านระบอบเผด็จการ ผมเข้ามาเรียนรามคำแหงปีแรก รามคำแหงเพิ่งตั้ง ปี 2514 เราก็พยายามจัดตั้งกลุ่มชื่อว่า กลุ่มชมรมคนรุ่นใหม่ ในกลุ่มนี้ก็มีคุณธานี ศักดิ์เศรษฐ์ คุณพินิจ จารุสมบัติ ซึ่งต่อมาก็พัฒนาเป็นพรรคสังคมนิยม

* เนื่องจากทางคุณวิสา คัญทัพ มีภาระงานรัดตัว ไม่สะดวกแก่การให้สัมภาษณ์หรือเขียนบทความ ทางมูลนิธิ 14 ตุลาฯ จึงใช้บทสัมภาษณ์ในนิตยสารสารคดี ปีที่ 9 ฉบับที่ 104 เดือนตุลาคม 2536 ที่คุณวิสาเคยให้สัมภาษณ์ไว้ในคราว 20 ปี 14 ตุลาฯ แทน ทั้งนี้ ทางมูลนิธิฯ ได้ติดต่อขออนุญาตจากคุณวิสา และคุณวันชัย ตันติวิทยานพาทักษ์ ผู้เป็นบรรณาธิการผู้จัดทำในสมัยนั้นแล้ว

ก่อนจะเกิดเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ 16 ในรามคำแหง กลุ่มชมรมคนรุ่นใหม่ทำหนังสือขึ้นมาเล่มหนึ่งชื่อว่า “บันทึกมหาวิทยาลัยที่ยังไม่มีคำตอบ” ผมเป็นบรรณาธิการ แนวคิดของการทำหนังสือเล่มนั้นก็คือต่อต้านเผด็จการที่เข้ามาปกครองบ้านเมือง มีการต่ออายุราชการกันและกรณีเอาเฮลิคอปเตอร์ของทางราชการไปล่าสัตว์ที่ทุ่งใหญ่ เราก็เอาเรื่องนี้มาเขียนลือว่า “สภาสัตว์ป่าแห่งทุ่งใหญ่ มีมติให้ต่ออายุราชการสัตว์ป่าอีกหนึ่งปี” ข้อความนี้เป็นการว่าจอมพลถนอม มหาวิทยาลัยส่งลอบซื้อนักศึกษาเก่าคนที่ทำหนังสือนี้ ผมกับบุญส่ง ชลธร ก็เลยไปคุยกับธีรยุทธ บุญมี ที่จุฬาฯ ว่าจะทำยังไง ธีรยุทธเห็นด้วยว่านี่เป็นการลิดรอนสิทธิเสรีภาพนักศึกษา ก็เลยเคลื่อนไหวชุมนุมนักศึกษาจากมหาวิทยาลัยต่างๆ หลายหมื่นคนที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย

การเรียกร้องของนักศึกษา คือ หนึ่ง เรียกร้องให้นักศึกษาทั้ง 9 คนได้กลับไปเรียน สอง เรียกร้องให้ ดร.ศักดิ์ ผาสุกขนิรันดร์ พ้นจากตำแหน่งอธิการบดี และสาม ขณะที่เคลื่อนไหวขบวนมาที่อนุสาวรีย์ประชาธิปไตย มีประชาชนเข้าร่วมด้วย มันไม่ใช่เรื่องของนักศึกษาอย่างเดียว ก็เลยมีข้อเรียกร้องข้อที่สาม ให้รัฐบาลคืนรัฐธรรมนูญให้ประชาชนภายในเวลาหกเดือน หลังจากนั้นก็ได้มาหมด ดร.ศักดิ์ ก็พ้นจากอธิการบดี นักศึกษาเก่าคนก็ได้กลับไปเรียน ข้อที่สามรัฐบาลก็ได้ให้สัญญาว่าจะให้มีการร่างรัฐธรรมนูญภายในหกเดือน

หลังจากการชุมนุมครั้งนั้น เราตั้งกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญขึ้นมา มีคุณธีรยุทธ ตัวผม ประสาร มฤคพิทักษ์ ปรีดี บุญซื่อ ทั้งจุฬาฯ รามคำแหง ธรรมศาสตร์ ร่วมกันตั้งเป็นกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญขึ้นมา ซึ่งนำมาสู่การเรียกร้องในวันที่ 6 ตุลาฯ (2516) ที่เราไปแจกใบปลิว ตอนนั้นเราเด็กๆ ไม่ได้กลัวอะไรไม่ได้คิดอะไร ความบริสุทธิ์ยังมีมาก ไปแจกตามสนามหลวง

ประตุน้ำ แบ่งสายกันไป เอาหนังสือไปแจกปลุกกระดมพี่น้องประชาชน บ้านเมืองต้องมีการเลือกตั้ง มีประชาธิปไตย มีรัฐธรรมนูญ ตำรวจสันติบาลเขาก็ตามอยู่แล้ว เขาก็จับมาที่กรมตำรวจก่อน เขาสอบสวนเป็นรายคน สอบสวนเสร็จเขาก็เอาไปขังที่เรือนจำบางเขน

สารคดี : รู้เมื่อไหร่ว่าเขาจะปล่อยตัว

วิสา : ในเวลานั้นเราไม่รู้เลยว่าเขาจะปล่อยหรือไม่ปล่อย แล้วก็ไม่ได้รู้ด้วยว่าการชุมนุมนี้จะไปสู่ความพ่ายแพ้หรือชนะ เราได้จากเพื่อนนักศึกษาที่ไปเยี่ยม เขาก็จะมาเล่าให้ฟังว่ามีอะไรเกิดขึ้นบ้าง หนังสือพิมพ์ก็เอามาขูให้ดู เราคิดว่าจะปล่อยก็ต้องให้ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษา มารับตัวเราไป สถานการณ์ตอนนั้นเราอยู่ในนั้นยังดีกว่า เพราะนักข่าวอยู่ข้างหน้าเต็มหมด ถ้าเราออกไปแล้วแยกกัน ไม่รู้จะอะไรจะเกิดขึ้น พอถึงเช้าเราก็ยังไม่ออกไป พวกตำรวจก็เอากำลังคอมมานโดเข้ามาไล่เราออกจากคุก เราก็บอกไม่สมบัติ อารังธัญวงศ์ เลขานุการศูนย์ฯ ส่งคนมารับตัว ถึงได้มีภาพที่เราเดินคล้องแขนออกมาก่อน สิบสามคนก็อยู่ตั้งแต่เช้าวันที่ 13 ตอนค่ำๆ เขาก็รับเข้าไปในมือบนนั้นแหละ เช้าวันรุ่งขึ้นก็เกิดเหตุการณ์ปะทะกัน

สารคดี : ช่วงเกิดเหตุการณ์คุณวิสาอยู่ที่ไหน

วิสา : คือนั้นผมอยู่ที่ลานพระบรมรูปทรงม้า ในช่วงนั้นมีการแจ้งให้ที่ชุมนุมทราบ ว่าทางการปล่อยตัวสิบสามคนออกมาแล้ว ทุกคนปลอดภัย แต่สิ่งที่กำลังจะเรียกร้องต่อไปนี้เป็นเรื่องของการเรียกร้องให้จอมพลถนอมออกไป เรียกร้องรัฐธรรมนูญ พอตอนเช้าวันที่ 14 เริ่มปะทะกัน ผมก็หลบ เพราะคนจำได้ มันยิ่งกันแล้ว แล้วเราก็เป็นคนที่น่ายิงที่สุดเพราะว่าเห็นหน้าเราในหนังสือพิมพ์ชัดเจน

สารคดี : หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ คุณวิสา มีกิจกรรมด้านการเมืองมาจนถึง 6 ตุลาฯ

วิสา : ผมเข้าป่าไปก่อน 6 ตุลาฯ เพราะว่าสภาพบ้านเมืองหลังปี 16 เหมือนกับว่าบ้านเมืองถูกระบอบเผด็จการครอบงำเอาไว้มาก ประชาชนมีปัญหามาก ธรรมดาจะมีปัญหาเรื่องแรงงาน เรื่องสวัสดิการ เรื่องการถูกเอารัดเอาเปรียบ ค่าแรงบ้าง ปัญหาของนักการเมือง สื่อมวลชน ปัญหาเศรษฐกิจ บรรยากาศมันเป็นเสรีภาพนี้ เพราะงั้นมันก็เกิดการเดินขบวน ประท้วงเรียกร้องแทบจะไม่มีเว้น เดือนหนึ่งไม่รู้จะกี่ครั้ง ทุกอย่างก็โยนมาให้นักศึกษาเป็นเหมือนพระเอก นักศึกษาก็ไปเรียกร้องรัฐบาลบ้าง เหตุการณ์มันก็รุนแรงขึ้น

ขณะเดียวกัน กลุ่มผู้สูญเสียอำนาจพยายามที่จะทำให้เกิดความวุ่นวายขึ้น มีการลอบฆ่า ลอบสังหารกันมาก ยิ่งอาจารย์บุญสนอง บุญโยทยาน ยิ่งผู้นำนักศึกษา มันก็ดูเดือดร้อนแรงมาก วิทยุเริ่มดำธึรยุทธ ดำเสกสรรค์ ดำทุกคน ดำผู้นำนักศึกษา เอาคอมมิวนิสต์เข้ามาใส่ นักศึกษาเคลื่อนไหวอะไรก็มีตำรวจตามประกบ มีการดักฟังทางโทรศัพท์ มีการตามประกบ สถานการณ์รุนแรงขนาดนั้น พวกผมก็นั่งวิเคราะห์ว่ามีทางเลือกอยู่สองทางคือถ้าไม่หนีไปต่างประเทศก็ต้องหนีไปสู้ เพราะเรามองว่าสถานการณ์อย่างนี้จะต้องนำไปสู่การรัฐประหาร ผู้คนก็เริ่มทยอยเข้าป่า ผมเข้าป่าเดือนสิงหาคมพร้อมกับคุณธีรยุทธ ก่อนไปยังคุยกับคุณสุธรรม แสงประทุม อยู่ว่าจะฝากด้วยนะ คุณนะสงสัยจะเป็นเลขฯ คนสุดท้ายแล้ว อีกสองเดือนก็เกิดเหตุการณ์รัฐประหาร 6 ตุลาฯ 19 จริงๆ

สารคดี : คุณวิสาเข้าป่านานเท่าไรจึงออกมา

วิสา : สี่ปี ตอนเรากลับมาใหม่ๆ ทุกคนอยู่ในช่วงที่ค่อนข้างลำบาก บางคนเรียนไม่จบ ก็มีปัญหาเรื่องอาชีพ เขาต้องดำรงชีวิตอยู่ให้ได้ก่อนเป็นลำดับ

แรก บางคนก็กลับไปทำธุรกิจที่ตัวเองมีอยู่ หรือพ่อแม่ครอบครัวตัวเองมีอยู่ บางคนก็กลับเข้าศึกษาต่อ บางคนชอบการเมืองก็บุกเข้าไปในทิศทางของการเมืองเลย บางคนเป็นศิลปิน เป็นนักเขียน ที่มีวิชาชีพเฉพาะบุคคลก็กลับไปทำงานในสิ่งที่ตัวเองถนัด เราอาจจะบอกได้ว่า คนเหล่านี้เป็นคนที่มีคุณภาพ ยังกลับมาทำงานสร้างสรรค์ให้บ้านเมืองได้ในวิชาชีพในฐานะความถนัดที่ต่างกันอยู่ทุกวันนี้

ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับการเมือง พวกเรายังคงคิดอยู่ ความคิดนี้ไม่ได้เปลี่ยนแปลง ความคิดในเรื่องที่อยากให้บ้านเมืองมีความเป็นธรรม มีความเป็นประชาธิปไตย เมื่อความคิดนี้ดำรงอยู่ ทุกคนก็ดำเนินบทบาทในสิ่งที่ตัวเองถนัด บางคนทำงานด้านวัฒนธรรมก็ยังคงทำอยู่ อย่างกลุ่มเพลงเพื่อชีวิตอะไรก็แล้วแต่ แล้วมันก็ปรับเปลี่ยนไปตามสภาพการณ์ที่มันกลายเป็นอาชีพได้บ้าง กลุ่มที่สนใจการเมืองก็จะมาอยู่ในทิศทางนี้ ไปสมัคร ส.ส. มาทำงานทางการเมืองมันก็กันไปตามแนวคิดเดิมที่เราอยากให้ชาติบ้านเมืองมีระบอบประชาธิปไตยในการเลือกตั้ง เพราะฉะนั้นการขึ้นมาตรงนี้ก็กันไปตามแนวทางของมัน

สารคดี : ถ้าจะให้ลองย้อนไปดูเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ คุณวิสาคิดว่า เหตุการณ์นี้มีความสำคัญอย่างไรต่อสังคมไทย

วิสา : กรณี 2475 ที่ว่ามีการเปลี่ยนแปลงการปกครองจากระบอบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาเป็นประชาธิปไตย บางคนบอกว่าประชาธิปไตยเริ่มต้นตรงนั้น แต่ว่ามองอีกมิติหนึ่งไม่ใช่ มันเป็นการถ่ายอำนาจจากระบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์มาให้ทหารมากกว่า

ในความคิดของผม 14 ตุลาฯ 16 ต่างหากที่เริ่มต้นประชาธิปไตย เพราะช่วงก่อนหน้านั้นคือช่วงที่ทหารเข้ามามีอำนาจ อาจจะมีรัฐบาลพลเรือน

บ้าง แต่ก็อยู่ได้อำนาจอิทธิพลของทหาร แล้วก็กลับไปเป็นทหารมีอำนาจ
แต่พอมา 14 ตุลาฯ ปีนี้ มันเกิดการเปลี่ยน นี่เป็นจุดเริ่มต้นของประชา-
ธิปไตย และจุดเริ่มต้นตรงนั้นมาถึงวันนี้ ยี่สิบปีผมว่ามันน้อยมาก แต่ว่ามัน
ได้ก่อรูปการณ์จิตสำนึกของความหวงแหนเสรีภาพและประชาธิปไตยใน
ระดับที่ค่อนข้างลึก แต่ว่าลึกในหมู่คนรุ่นนั้น ไม่ใช่คนทั่วไป คนเหล่านี้กลายมา
เป็นคนชั้นกลางที่มีบทบาทในสังคม เพราะฉะนั้นกรณีพฤษภาฯ คนเหล่านี้
ได้ออกมาพิทักษ์ปกป้องตรงนั้น แต่ว่าประชาชนทั่วไปยังคงรับเงินที่คนไป
ซื้อเสียง เขายังไม่สนใจนักการเมืองว่าไปทำอะไรเท่าไร ถ้ามองนักการเมือง
ที่เป็นคนกำหนดโครงสร้างของสังคม ของรัฐ เราต้องยอมรับว่า นักการเมือง
มากกว่าครึ่ง ยังคงเป็นกลุ่มพลังเก่า เป็นกลุ่มทุนนิยมเก่าที่ไม่ปฏิเสธทหารนะ
และที่คิดว่าจะใช้ประโยชน์ร่วมกับทหารได้ในการเข้ามาครอบครองอำนาจ
ตรงนี้เราอาจจะพูดได้ว่า การรัฐประหาร หรือการยึดคืนอำนาจมันยังไม่หมด

ภาค 2:

ข้อเขียน

ถึงผู้ร่วม

อุดมการณ์

ก้องเกียรติ คงคา ขณะถูกจับกุมในวันที่ 7 ตุลาคม 2516

ก้องเกียรติ คงคา

ก้องเกียรติ คงคา เป็นนักศึกษาคณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหงใน
ช่วงปี 2516 และได้ร่วมทำกิจกรรมกับกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ เขาไม่ได้ถูกจับกุม
ในวันที่ 6 แต่ถูกจับกุมในวันถัดมา เป็น “กบฏ” คนที่ 12 ที่ถูกจับกุม

ในช่วงหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ ก้องเกียรติก็ยังคงทำกิจกรรมด้านการเมือง
และสังคมอยู่ เขาเข้าเป็นสมาชิกของพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย และยังเป็น
ผู้แต่งบทเพลง แต่กรมกรไทย เพื่อใช้ในการเคลื่อนไหวของกรรมกร หลังเหตุการณ์
6 ตุลาฯ ก้องเกียรติได้เดินทางเข้าป่าเพื่อร่วมต่อสู้ด้วยอาวุธ หลังออกจากป่า จึง
ศึกษาต่อจนจบ

ปัจจุบัน จากข้อมูล ชัยวัฒน์ สุรวิชัยนั้น ก้องเกียรติ คงคา ทำงานในฐานะปลัด
องค์การบริหารส่วนตำบล ที่ จ.อุทัยธานีและจังหวัดใกล้เคียง

ก้องเกียรติ คงคา No. 12 วง 13 กบฏเรียกร้องรัฐธรรมนูญ เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516

ชัยวัฒน์ สุรวิชัย

- ในช่วงบ่ายของวันที่ 7 ตุลาคม 2516 เจ้าหน้าที่ตำรวจได้จับกุมตัว นาย ก้องเกียรติ คงคา นักศึกษานิเทศศาสตร์ปีที่ 3 ม.รามคำแหง และนำตัวไปสอบสวนที่กองกำกับการสันติบาล 2 เพิ่มขึ้นอีก 1 คน เป็นคนที่ 12 โดยตั้งข้อหาเดียวกับอีก 11 คนที่จับในวันที่ 6 ตุลาคม 2516 แล้วนำไปกุมขังที่โรงเรียนพลตำรวจบางเขน รวมทั้งหมดมี 12 คน (ส่วนพี่ไชแสง สุกใส ได้ไปมอบตัวที่สันติบาลปทุมวัน และถูกแยกขัง แต่โดนข้อหาเดียวกันหมด)
- หลังจากชัยชนะของนิสิตนักศึกษาประชาชนต่อระบอบทรราชถนอม-ประภาส-ณรงค์ ก้องเกียรติ ได้เข้าร่วม คณะกรรมการประสานงานประชาชนเพื่อประชาธิปไตย พช.ปช. และ เป็นสมาชิกพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย และมีบทบาทในฐานะกวีนักเขียนและขึ้นปราศรัยบนเวทีเผยแพร่ประชาธิปไตย
- หลังจากเหตุการณ์ 6 ตุลาคม 2519 ก้องเกียรติ คงคา ได้เดินทางไปร่วมการต่อสู้ด้วยกำลังอาวุธกับประชาชนในชนบท และได้ทำงานในฐานะกรรมการของพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย
- ออกจากป่าเขาคินมาสู่นคร ก้องเกียรติ คงคา ได้กลับมาเรียนต่อ จนจบปริญญาตรี ม.รามคำแหง ในช่วงหลังได้กลับไปอยู่ที่บ้าน และทำงานในฐานะปลัด อบต.ที่อุทัยธานีและจังหวัดใกล้เคียง

ผลงาน ผลงานของ ก้องเกียรติ คงคา บางส่วน มีดังต่อไปนี้

- หนังสือ *ด้วยสองมือและหัวใจ* เขียนร่วมกับ ไพโรจน์ พาลีชัน
- บทกวีบทเพลง *แต่กรรมกรไทย* ซึ่งใช้เป็นเพลงในการประท้วงของเหล่ากรรมกรในช่วงหลังปี 2516

แต่เข้าต่อเย็นค่ำ	ต้องตรากตรำด้วยน้ำตา
ผิดหรือถูกเกิดมา	แล้วถูกตราเป็นกรรมกร
กุหนถูกกดขี่	นายทุนชี้เฝ้าเห่าหอน
เอาเปรียบทุกตอน	แม้กินนอนคอยจี๊ไซ
ความรู้ก็ต่ำ	นายทุนซ้ำคอยผลักไส
กูดอยู่ด้วยจำใจ	หมดทางไปเพราะไร้เงิน
กูทุกข์กูเหนื่อยยาก	กูลำบากมันเที่ยวเพลิน
กินนอนบนกองเงิน	โดยส่วนเกินแรงงานกู
ลูกเมียกูยากไร้	จะอดตายใครบ้างรู้
หวังรัฐคอยแลดู	กลับค้าชูปกนายทุน
อนิจจา รัฐฯ ของชาติ	ตกเป็นทาสน้ำเงินขุน
ทรยศเพื่อนนายทุน	เพียงเกื้อหนุนพวกพ้องตัว
พวกกูอดตายแน่	หมดทางแก้ด้วยมีดมีว
ตราบใดที่คนชั่ว	ยังฝังครีวบนหลังกู

ไชแสง ลูกไล่ ขณะเข้ามอบตัวในวันที่ 9 ตุลาคม 2516

ไชแสง ลูกไล่

เกิดในปี 2471 ที่ จ.อุบลราชธานี เคยเป็นสมาชิกสภาเทศบาลเมืองนครพนม ช่วงปี 2493-2496 ในปี 2497 เขาถูกจับกุมในข้อหากบฏภายในภายนอกราชอาณาจักรและมีกรกระทำเป็นคอมมิวนิสต์ ได้รับนิรโทษกรรมในปี 2500 แต่ในปี 2501 ก็ถูกจับกุมด้วยข้อหาเดิมอีกครั้ง ก่อนจะถูกปล่อยตัวในปี 2508 ต่อมาในปี 2512 เขาได้รับเลือกให้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรจังหวัดนครพนม (พรรคประชาชน)

ไชแสงเป็น 1 ใน 100 คนที่ร่วมลงชื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญ และถูกออกหมายจับในวันที่ 7 ตุลาคม 2516 ซึ่งเขาได้เดินทางมามอบตัวในวันที่ 9 ตุลาคม พร้อมถือแคนและกระเป๋าสีเสื้อผ้า 1 ใบ หลังเหตุการณ์ 14 ตุลา ไชแสงมีส่วนในการก่อตั้งพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย และดำรงตำแหน่งรองประธานพรรค เขาได้รับเลือกตั้งที่นครพนมอีกครั้งในปี 2518 และเข้าป่าในปี 2519 หลังออกจากป่า เขาได้เข้าร่วมเส้นทางการเมืองกับพรรคประชาธิปไตย เขาได้รับเลือกตั้งอีกครั้งในปี 2529 ที่นครพนม และหลังจากแพ้เลือกตั้งในปี 2531 เขาก็ยุติบทบาททางการเมืองของตัวเอง

ปัจจุบัน ถึงแก่กรรมในปี 2543

ไขแสง สุกใส วันคืนก่อนถือแค้นเข้ามาบตัว

ประสาร มฤคพิทักษ์

เมื่อแรกรู้จักคุณไขแสง สุกใส ในเย็นวันหนึ่งของปี 2509

“พี่ไม่มีอาชีพ ทุกวันนี้เป็นเด็กวัด กินนอนอยู่กับท่านพระพิมลธรรม
ที่กุฏิวัดมหาธาตุ”

“การศึกษาของพี่นะ เขาเรียกปริญญา BKLY แปลว่า บางขวาง
ลาดยาว

เมื่อแนะนำตัวกันอย่างนี้ ทำให้ผมสนใจว่า บุรุษหนุ่มคนนี้เป็นใคร มา
จากไหน ทำอะไรมา ผมจึงเรียนรู้ชีวิตของนักต่อสู้เพื่อความเป็นธรรมที่
โชกโชน ได้ฟังเรื่องราวการต่อสู้ของประชาชนอีสานเพื่อต่อต้านญี่ปุ่นสมัยเข้า
มาอยู่บนแผ่นดินไทยตอนสงครามมหาเอเซียบูรพา เรื่องของนักสู้อย่างนาย
เตียง ศิริจันทร์ ครูครอง จันดาวงศ์ สือดีตรีฐมนตรีที่ถูกยิงทั้ง จิตร ภูมิศักดิ์
เปลื้อง วรรณศรี กุหลาบ สายประดิษฐ์

บทกวีประชาชนชื่อ “เปิบข้าวทุกคราวคำ” “ใครคนประชาชน
ที่ทรนงในนามไทย” “พิชิตเถิด พิชิตข้า ชะตาเอ๋ย” “เพียงหวังจะเฟื่องฟุ้ง
ถู จึงมุ่งมาศึกษา” “เมืองสยามใหญ่กว้างสุด สายตา” เป็นบทกวีที่ฟุ้งฟู
จากความทรงจำของคุณไขแสง ให้ผมได้จดและจำใส่ใจอย่างกระหายรู้

ผมจึงไปมาหาสู่ แลกเปลี่ยนสนทนา ยอมรับอย่างตรงไปตรงมาว่า
คุณไขแสงมีบทบาทสำคัญต่อจิตสำนึกทางการเมืองของผมในเวลานั้น
ต่อเนื่องมาจนถึงปัจจุบันนี้

6 ตุลาคม 2516 วันที่เพื่อนๆ ในกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญจำนวน 11 คน จาก 28 คน ถูกตำรวจจับ อันเนื่องมาจากการแจกเอกสารเรียกร้องรัฐธรรมนูญที่สนามหลวง บางลำพู ประตูน้ำ ในข้อหาบ่อนทำลายความมั่นคงภายในราชอาณาจักร นับเป็นข้อหาฉกรรจ์ที่คนอย่างผมออกจะหวาดผวาเอามากๆ

ผมเป็นหนึ่งในจำนวน 17 คน ที่บังเอิญรอดพ้นจากการถูกจับ จึงโทรศัพท์ไปหา ดร.ชัยอนันต์ สมุทวณิช ผู้ลงชื่อเรียกร้องหมายเลข 4 และเป็นเจ้าของบ้านสะพานควาย ซึ่งเป็นที่จัดประชุมร่างคำแถลงของกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญเมื่อ 2-3 เดือนก่อนหน้านั้น

“ประสารไปหาอาจารย์ศีกฤทธิ (ปราโมช) ลี ใครๆ ก็เกรงใจอาจารย์ ท่านน่าจะหาทางช่วยอะไรได้”

คำแนะนำนี้ทำให้ผมตรงดิ่งไปบ้านเลขที่ 19 ซอยสวนพลูทันที อาศัยว่าเคยไปมาหาสู่หลายครั้ง จนนับเป็นศิษย์คนหนึ่ง ประกอบกับแม้ว่าอาจารย์ศีกฤทธิจะไม่ได้ลงชื่อเรียกร้องรัฐธรรมนูญด้วย แต่ก็ให้สัมภาษณ์กับปริทัศน์ บุญซื่อ ลงในวารสารกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ ฉบับที่แจกในวันจับกุม พูดถึงทฤษฎีสองวงกลม คือวงกลมนอกหมายถึงประชาชน และวงกลมในหมายถึงข้าราชการ ที่อยู่ด้วยกันแต่เหมือนแยกออกจากกัน

“อาจารย์ครับ พวกเราเดินแจกรัฐธรรมนูญวันนี้ ถูกจับกันไปแล้ว 11 คน ที่ประตูน้ำ...”

ยังไม่ทันพูดจบ ด้วยท่าที่ไม่พอใจ เจ้าของบ้านส่งเสียงเข้มผม

“คุณจะเรียกร้องรัฐธรรมนูญ จะใส่ชื่อใครก็ใส่ไป คุณไปเอานายเลียง (ไชยกาล) นายไขแสง (สุกใส) ตำรวจเขาก็จับเอาสิ”

ยามนั้นจะมีอะไรดีกว่าการไม่ได้ตอบ แต่ก็เอ่ยปากขอคำแนะนำ

“จะทำอย่างไรดีครับ เมื่อถูกจับกันไปแล้วอย่างนี้”

“คุณไปหาคุณนพพร (บุญยฤทธิ - บ.ก.สยามรัฐ) เขาสนิทกับคุณ ประจวบ สุนทรางกูร (รองอธิบดีกรมตำรวจในเวลานั้น) ให้เขาคุยดูซิจะ ประกันตัวอะไรกันดีไหม”

ในเวลานั้นจะคิดอะไรมากไม่ได้ ผมตรงดิ่งไปที่ นสพ.สยามรัฐ ถนน ราชดำเนิน ทันที เมื่อแจ้งความประสงค์แล้ว คุณนพพร บุญยฤทธิ พากเพียร โทรศัพท์ต่อหาคุณประจวบ สุนทรางกูร แต่ก็ไม่เป็นผล

ค่าแล้ว ผมกะเวลาว่าคุณไขแสง สุกใส คงจะกลับถึงบ้านเช่าที่ นนทบุรีแล้ว ผมรีบวิ่งไปบ้านหลังนั้น มีผมกับคุณไขแสงอยู่ด้วยกันเพียง ลำพัง ราวสามทุ่มเศษ

ด้วยทำที่อ่อนระโหยโรยแรง ภายใต้อาการหวาดผวา ผมเอ่ยปากหาหรือ

“เราแจกใบปลิวกันธรรมดา ทำไมต้องถูกจับด้วย”

ด้วยความไร้เดียงสาทางการเมือง ทำให้ผมตั้งคำถามซื่อๆ เช่นนี้

“จำไว้นะประสาร ต่อสู้กับเผด็จการก็เป็นอย่างนี้ เป็นสัจธรรม”

“อาวุธไม่มี เข็มสักเล่มก็ไม่มี”

“เขาถึงเรียกว่าเผด็จการ คือถืออำนาจเป็นใหญ่ ก็ยุคที่สมัยก็เป็นอย่างนี้”

“แล้วเราต้องยอมจำนนเขาหรือ”

“พี่เชื่อว่า น้องๆ ต้องถูกปล่อยออกมา” คุณไขแสงแสดงความมั่นใจ มั่นใจ

“ผมนึกไม่ออกเลยว่า ข้อหาฉกรรจ์แบบนี้ เพื่อนเราจะหลุดออกมาได้ ยังไง”

“ที่จะหาทางแก้ปัญหามาวิธีของพี่ เพื่อช่วยน้องๆ ที่ถูกจับ”

“รัฐบาลเขาจะเล่นงานพี่ม้าย พี่เป็นเจ้าของสำนักงานธรรมรังสี ที่เป็น ศูนย์ทำงานของเราอย่างนี้”

“พี่โดนแน่ๆ แต่อย่าห่วง พี่มีบทเรียนมาแล้ว พี่เป็นพี่เลี้ยงพวกเราใน คุณได้อย่างดี”

“แปลว่าพี่จะถูกจับด้วย ยั้งนั่นหรือ”

“ยังไม่รู้เหมือนกัน ต้องดูเหตุการณ์อีกซักวันสองวัน แต่ประสาธอย่าท้อนะ นี่เป็นบทเรียนที่หนึ่งของการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตย ไม่มีอะไรได้มาฟรีหรอก”

“ผมควรจะทำอย่างไรต่อไป” ผมหารือ

“ลองนึกดูว่ามีใครเป็นเพื่อนเป็นมิตรที่จะช่วยเราได้ ไปหาเขา ขอความเห็นเขาเพื่อช่วยเพื่อนเราออกจากคุก”

ผมรำล้าจากคุณไชแสงด้วยอาการงงๆ เช้าวันรุ่งขึ้นจึงไปพบคุณสมบัติ ชำรงรัฐวงศ์ เลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศนท.) ที่หอพัก ม.เกษตรศาสตร์ และชวนกันไปหาคุณประสาธ ไตรรัตนวารกุล กรรมการ ศนท. ที่บ้านแถวถนนบรรทัดทอง มีการประชุม ศนท. วันนั้น แล้วออกแถลงการณ์คัดค้านการจับกุม

8 ต.ค. หนังสือพิมพ์ทุกฉบับพาดหัวข่าวตัวไม้ว่า “ออกหมายจับไชแสง สุกใส ทั่วประเทศ”

9 ต.ค. เวลา 10.00 น. คุณไชแสง สุกใส ถือแคนอีสานและหิวกะเป๋แปนแอม บรรจูลี้อผ้าเข้ามอตัวที่กองบังคับการตำรวจสันติบาล หนังสือพิมพ์พาดหัวอีกว่า ทางกรจะใช้มาตรา 17 ควบคุมตัวนายไชแสง สุกใส

ระหว่างนั่งรอการสอบสวน คุณไชแสง ยังเป่าแคนเพลงอีสานอย่างไม่สะทกสะท้านใจอะไร แถมให้สัมภาษณ์ว่า “ไม่ได้หวั่นวิตกอะไร ผมจะเข้ามาเป็นพี่เลี้ยงให้น้องๆ ที่ถูกจับกุม”

การมอตัวครั้งนี้ ทำให้ผมนึกย้อนไปถึงคำพูดของคุณไชแสงเมื่อกกลางดึกของคืนวันที่ 6 ตุลาคม ที่ว่าจะหาทางช่วยพวกเรา จะไปเป็นพี่เลี้ยงของพวกเราในคุก

ภาพของคุณไชแสง สุกใส ถือแคนเข้ามอตัว เป็นภาพแห่งความสะเทือนใจอย่างยิ่ง

ในเวลานั้น มีแต่คาดคิดกันไปว่า เพื่อนเราที่ถูกจับต้องเผชิญชะตาร้ายสถานเดียว อาจถูกประหารชีวิต หรือไม่ก็สิ้นอิสรภาพอย่างยาวนาน คุณไขแสงมีทางเลือกที่จะหนี หรือสู้ หากจะหนีก็สามารถทำได้โดยง่าย แต่กลับเลือกที่จะสู้ สู้ในที่นี้คือการมอบตัว ด้วยการเผชิญกับความจริง เตรียมตัวพร้อมที่จะถูกสอบสวน ทั้งยังพร้อมที่จะถูกยิงทิ้งเพราะมีประวัติถูกแขวนป้ายคอมมิวนิสต์มาแล้ว

ในยามหน้าสู้หน้าขวาน แม้ว่าจะมีการชุมนุมนักศึกษาที่ลานโพธิ์ธรรมศาสตร์ แต่ก็เป็นคนจำนวนยังน้อยนิด ยังไม่แน่ว่าจะมีพลังขึ้นมาหรือเปล่านั่นที่ย่อมเอาเสรีภาพ กระทั่งชีวิตของตัวเองเข้าสู่กับอำนาจธรรมคนที่คุณคิดถึงน้อยๆ และเพื่อนๆ ในฐานะนักโทษการเมืองรุ่นพี่ จึงขอเข้าไปเป็นกำลังใจให้นักโทษรุ่นน้อง

คนที่จะตัดช่องน้อยแต่พอตัว เอาตัวรอดปลอดภัยก็ย่อมได้ แต่กลับเลือกทำตรงกันข้าม

คนที่มองเห็นอนาคตการต่อสู้ของประชาชนที่มีความหมายยิ่งใหญ่ต่อประชาธิปไตยของไทย

ถ้าไม่ใช่จิตใจแห่งการต่อสู้ที่เสียสละสูงสุด โดยไม่คำนึงถึงชีวิตของตนเองเลย จะไม่สามารถตัดสินใจเช่นนั้นได้เลย

และแล้ววันที่ 14 ตุลาคม 2516 เราก็ได้เห็นวีรภาพอันสง่างามของประชาชนเรือนแสน เรือนล้าน ที่หลอมใจเป็นดวงเดียวกันเคลื่อนไหวขบวนสู้รบกับเผด็จการ โดยไม่มีใครเลยที่นึกถึงประโยชน์ส่วนตัว

จุดเดียวกับจิตใจสู้รบของคุณไขแสง สุกใส ที่ได้ตัดสินใจเข้ามอบตัว 5 วัน ก่อนหน้านั้น

เพียงเรื่องนี้เรื่องเดียว ก็ควรค่าแก่การก้มกราบจิตวิญญาณอันสูงส่งของคุณไขแสง สุกใส ไปอย่างไม่อาจลืมเลือนได้ตราบนานเท่านาน

ทวิ ทมิ้นนิกร ขณะแจกใบปลิวของกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ

ทวิ ทมิ้นนิกร

เกิดในปี 2473 ที่ จ. ลพบุรี จบการศึกษาที่คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปี 2507 และเข้ารับราชการเป็นอาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ในปี 2508 หลังจากนั้นได้ไปศึกษาต่อจนสำเร็จการศึกษาระดับมหาบัณฑิตจากสหรัฐอเมริกาในปี 2513 มีส่วนจัดทำนิตยสาร ชาวบ้าน ในปี 2515 ซึ่งเป็นนิตยสารที่บัณฑิต เอ็งนิลรัตน์ และ มนตรี จิงสิริอารักษ์ ได้ร่วมจัดทำอยู่ด้วย ทวิได้เข้าร่วมเคลื่อนไหวกับกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญในเดือนตุลาคมปี 2516 จนกระทั่งถูกจับกุมในวันที่ 6 ตุลาคม หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ ทวียังคงมีผลงานวิชาการอย่างสม่ำเสมอ และเป็นผู้หนึ่งที่บุกเบิกสาขาเศรษฐศาสตร์การเมืองและแนวคิดลัทธิมาร์กซ์ เช่น หนังสือ เศรษฐศาสตร์สวัสดิการ หรือ หลักลัทธิมาร์กซ์เลนิน เป็นต้น

ปัจจุบัน ถึงแก่กรรมในวันที่ 25 เมษายน 2533 ด้วยโรคหัวใจ

ทวิ หมื่นนิกร คนดีที่โลกลืม (อีกคน)

กมล กมลตระกูล

อาจารย์ ทวิ หมื่นนิกร เป็นนักวิชาการคนสำคัญคนหนึ่งที่ไม่เคยแสดงตนให้เด่น แต่ทำงานอย่างหยัดเยียน เชื้อมั่นในความเป็นธรรมของสังคม และได้ใช้ความเป็นนักวิชาการของตน ทำงานอย่างไม่รู้จักเหน็ดเหนื่อยและต่อเนื่อง เพื่อผลักดันให้สังคมเกิดความเป็นธรรม ตามความเชื่อของตน ในช่วงที่สังคมไทยอยู่ภายใต้ระบอบทหารก่อนเกิดเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่สำคัญ คือ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งเวียนมาครบ 40 ปี ในปี พ.ศ.2556 นี้

อาจารย์เป็นกำลังสำคัญของนิตยสาร ชาวบ้าน หรือ “เศรษฐศาสตร์สารฉบับชาวบ้าน” ของสมาคมเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ ซึ่งเป็นนิตยสารฉบับแรกที่ตีพิมพ์ “จดหมายจากนายเข้ม เย็นยิ่ง ถึงผู้ใหญ่ท่านุ เกียรติก้อง” ในฉบับเดือนมีนาคม พ.ศ.2515

“เศรษฐศาสตร์สารฉบับชาวบ้าน” หรือเรียกสั้นๆ ว่านิตยสารชาวบ้าน ของสมาคมเศรษฐศาสตร์ธรรมศาสตร์ เป็นนิตยสารรายเดือน ที่ถือกำเนิดขึ้นในต้นปี 2515 ในช่วงที่ประเทศไทยปกครองด้วยระบอบเผด็จการทหาร ไร้รัฐธรรมนูญ ไร้การเลือกตั้ง แต่ใช้ประกาศกฏอัยการศึกเป็นกฎหมาย ดังนั้น ข้อเขียนที่วิพากษ์วิจารณ์การเมืองจึงผิดกฎหมายในขณะนั้น แต่ นิตยสาร ชาวบ้าน ขออนุญาตจดทะเบียนเป็นนิตยสารทางวิชาการ โดยสมาคมเศรษฐศาสตร์ ธรรมศาสตร์ จึงเล็ดรอดออกมาได้

อาจารย์ทวิ เป็นบุคคลที่มีบทบาทและทุ่มเททำงานโดยไร้ผลตอบแทน ให้กับนิตยสารเล่มนี้ ทั้งการเขียนคอลัมน์ประจำ คือ “สังขยาเศรษฐศาสตร์”

การช่วยเป็นบรรณกร การช่วยตรวจรูป จรรยาทั้งช่วยขับรถตะลอนวางตลาดหนังสือ คอลัมน์ “สังขยาเศรษฐศาสตร์” เป็นคอลัมน์ที่มีผู้อ่านติดตามมากคอลัมน์หนึ่ง เพราะอาจารย์นำทฤษฎีเศรษฐศาสตร์ที่เข้าใจยาก นำมาเขียนอย่างง่ายๆ เกมเสียดสีสังคมและการเมืองให้คนทั่วไปเข้าใจ

บรรณาธิการของนิตยสาร *ชาวบ้าน* ในขณะนั้น คือ อาจารย์วารินทร์ วงศ์หาญเขาวี โดยมีคณะผู้จัดทำหรือกอง บ.ก. ตามรายชื่อดังนี้ คือ ไสว สุทธิพิทักษ์, อภิชัย พันธเสน, ทวี หมิ่นนิกร, วิทยากร เชียงกุล, กมล กมล ตระกูล, ณรงค์ศักดิ์ สุพัฒนาศิริ, พิรุณ ฉัตรวณิชกุล, สถาพร ชินะจิตร, เดชา พิชิตมาया, แสง สงวนเรือง, อรรถพล วรรณนุรักษ์, และ ธนศักดิ์ จริยะโสภิต

ในฐานะที่ได้เป็นหนึ่งในคณะผู้จัดทำ ผมจึงมีความใกล้ชิดสนิทสนมกับอาจารย์ทวี หมิ่นนิกร เป็นพิเศษ ทั้งในฐานะของลูกศิษย์ของอาจารย์ในคณะเศรษฐศาสตร์ และผู้ร่วมงาน โดยผมได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ประสานงานในการจัดทำ ทั้งด้านการติดต่อกับนักเขียน ติดต่อกับบรรณาธิการ ดูแลต้นฉบับ การจัดพิมพ์ จัดหน้าหนังสือ การตรวจรูปและการจัดจำหน่าย โดยที่ทุกเย็นเมื่ออาจารย์หมดหน้าที่การสอนแล้ว ก็มักมาช่วยงานที่โรงพิมพ์เป็นประจำ เมื่อหมดงานแล้วก็มักจะไปกินดื่มและถกเรื่องบ้านเมืองกันต่อทุกครั้งจนตึกตื่น โดยมีขาประจำได้แก่ อาจารย์วารินทร์ วงศ์หาญเขาวี อาจารย์อภิชัย พันธเสน และวิทยากร เชียงกุล เป็นต้น ส่วนที่เป็นขาจร ก็มีอาจารย์ปราโมทย์ นาครทรรพ อาจารย์บุญสนอง บุญโยทยาน อาจารย์ชาญวิทย์ เกษตรศิริ (เมื่อท่านแวะกลับมาเก็บข้อมูลทำวิทยานิพนธ์ที่เมืองไทย) อาจารย์ลิขิต ธีระเวคิน ฯลฯ

จากความใกล้ชิดจึงทำให้รู้จักธาตุแท้ของอาจารย์ทวี หมิ่นนิกร ว่าท่านเป็นคนที่จริงจัง มีความกล้าหาญ สมกับที่เคยเป็นทหารอากาศเก่า รักลูกศิษย์ รักเพื่อน มีน้ำใจกว้างขวาง มีความซื่อสัตย์ตรงไปตรงมา ไม่น่าไหว้

หลังหลอก มีความรับผิดชอบสูง มีความสมณะ และท่านมีความเคารพรัก
อาจารย์ ป่วย อึ้งภากรณ์อย่างมาก

นิตยสาร *ชาวบ้าน* เป็นนิตยสารฉบับแรกที่ตีพิมพ์ “จดหมายจาก
นายเข้ม เย็นยิ่ง ถึงผู้ใหญ่ท่านุ เกียรติก้อง” (จดหมายจากอาจารย์ ป่วย
อึ้งภากรณ์ เขียนถึงจอมพลถนอม โดยเรียกร้องให้คืนรัฐธรรมนูญ-ประชา
ธิปไตยให้กับประชาชน) ในฉบับเดือนมีนาคม พ.ศ. 2515

นอกจากนี้ยังมีบทความของ สุพจน์ ด้านตระกูล ที่เขียนถึงกรณี
สวรรคต มีบทวิพากษ์นโยบายต่างประเทศของไทย ที่เดินตามกันอเมริกันใน
การสนับสนุนสงครามรุกรานเวียดนามโดยได้ข้อมูลที่อาจารย์ชาญวิทย์
เกษตรศิริ ส่งตรงมาจากมหาวิทยาลัยคอร์เนล สหรัฐอเมริกา ซึ่งในยุคนั้นมี
ขบวนการนักศึกษาปัญญาชนอเมริกันต่อต้านการทำสงครามเวียดนามของ
รัฐบาลอเมริกันอย่างเข้มแข็ง ในที่สุดนิตยสารนี้ก็ถูกอำนาจเผด็จการ บีบให้
ปิดตัวลงหลังจากออกมาได้ไม่นาน

นิตยสารเล่มนี้ยังมีบทบาทเป็นเวทีของนักคิด นักเขียน กวี ที่ไร้พื้นที่
ให้แสดงออกในยุคเผด็จการทหาร จึงกระตุ้นให้เกิดความตื่นตัวในเรื่องประชา
ธิปไตย เกิดขบวนการเรียกร้องรัฐธรรมนูญจากบทความของอาจารย์ ป่วย
อึ้งภากรณ์ ที่กล้าตีพิมพ์ “จดหมายจากนายเข้ม เย็นยิ่ง ถึงผู้ใหญ่ท่านุ
เกียรติก้อง” เป็นแห่งแรก จนกระทั่งนำมาสู่ “เหตุการณ์มหาปีติ 14 ตุลาคม”
ล้มระบอบเผด็จการทหารที่ครองอำนาจมาอย่างยาวนาน การเป็นเวทีจุด
ประกายความคิดในยุคเผด็จการอย่างไม่หวั่นเกรงสันติบาล ทำให้เกิดปฏิกริยา
ลูกโซ่ คือ เกิดหนังสือรายสัปดาห์ของนิสิตนักศึกษาตีพิมพ์ออกขายเล่มละ
1 บาท ตามหน้ามหาวิทยาลัยอย่างมากมาย เช่น หนังสือชื่อ *ภัยขาว* หนังสือ
ชื่อ *เศษศาสตร์* หนังสือชื่อ *วรรณกรรมเพื่อชีวิต* หนังสือชื่อ *ลอมฟาง*, *ภัยเขียว*
(ของนิสิตมหาวิทยาลัยเชียงใหม่) ที่โด่งดัง และหนังสือดังกล่าวนำไปสู่การ

ต้นตัวทางการเมือง และการเดินขบวนต่อต้านฐานทัพอเมริกาในประเทศไทย ในภายหลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 อาจารย์ทวียังเป็นนักต่อสู้เพื่อสังคมประชาธิปไตยที่เป็นธรรมและเท่าเทียม หรือ ประชาธิปไตยสมบูรณ์ตามหลักคิดของอาจารย์ ปรีดี พนมยงค์ อาจารย์ได้เข้าร่วมกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญและเป็น 1 ใน 13 “กบฏ” ที่จุดประกายไฟลามทุ่งมาสู่เหตุการณ์ 14 ตุลาคม พ.ศ.2516

ในขณะนั้นสมาชิกกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญนำเอกสารและหนังสือของกลุ่มฯ เดินออกไปแจกจ่าย โดยที่หน้าปกหนังสือได้อัญเชิญพระราชหัตถเลขาพระบาทสมเด็จพระปกเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ 7 ความว่า “ข้าพเจ้ามีความเต็มใจที่จะสละราชอำนาจ อันเป็นของข้าพเจ้าอยู่แต่เดิมให้แก่ราษฎรโดยทั่วไป แต่ข้าพเจ้าไม่ยินยอมยกอำนาจทั้งหลายของข้าพเจ้าให้แก่ผู้ใด คณะใด โดยเฉพาะเพื่อใช้อำนาจนั้นโดยสิทธิขาด และโดยไม่ฟังเสียงอันแท้จริงของราษฎร”

ผลลัพธ์คือกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญถูกจับ ห้ามเยี่ยม ห้ามประกัน โดยรายชื่อผู้ที่ถูกจับมีดังต่อไปนี้

รายชื่อ 13 กบฏรัฐธรรมนูญ

- นายธีรยุทธ บุญมี อดีตเลขาธิการศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย
- นายบัณฑิต เอ็งนิลรัตน์ นักศึกษาคณะศิลปศาสตร์ ปี 4 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- นายบุญส่ง ชเลธร นักศึกษา ปี 2 มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- นายวิสา ศัญทัพ นักศึกษาคณะมนุษยศาสตร์ ปี 3 มหาวิทยาลัยรามคำแหง
- นายธัญญา ชุนฆาธาร นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ ปี 6 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

- นายปรีดี บุญซื่อ นักศึกษาคณะรัฐศาสตร์ ปี 6 มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- นายทวี หมี่นนิกร อาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- นายชัยวัฒน์ สุรวิชัย ข้าราชการกรม. อดีตอุปนายก สจ.ม.และอดีตรองกรรมการบริหารศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย
- นายนพพร สุวรรณพานิช นักหนังสือพิมพ์มหาสารคาม
- นายมนตรี จิ่งศิริอารักษ์ นักศึกษาคณะนิติศาสตร์ ปี 1 มหาวิทยาลัยรามคำแหง, นักหนังสือพิมพ์สังคมศาสตร์ปริทัศน์
- นายประพันธ์ศักดิ์ กมลเพชร อดีตอาจารย์คณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, นักการเมืองผู้นำขบวนการรัฐบุรุษ
- นายก่อเกียรติ คงคา นักศึกษามหาวิทยาลัยรามคำแหง
- นายไขแสง สุกใส อดีตสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จังหวัดนครพนม

ปฏิเสธไม่ได้ว่าใน 13 รายชื่อของผู้ที่ถูกจับนี้มีอาจารย์ ทวี หมี่นนิกรเพียงคนเดียวที่เป็นข้าราชการ และเป็นอาจารย์ประจำของมหาวิทยาลัยก็ยังไม่ถูกละเว้น จึงสร้างกระแสความไม่พอใจเกิดขึ้นอย่างกว้างขวางในชุมชนนักวิชาการ ที่รวมตัวกันไปเยี่ยมในคุก มีคณาจารย์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์กว่า 60 คน ไปขอเยี่ยมอาจารย์ทวี หมี่นนิกร 1 ใน 13 กบฏรัฐธรรมนูญ ก็ไม่ได้รับอนุญาตให้เยี่ยม จึงได้พากันลงนามเยี่ยมแทน พร้อมกับเขียนถ้อยคำฝากไปว่า “We Shall Over Come” และล่าลายเซ็นเรียกร้องให้ปล่อยตัวจนเหตุการณ์ลามปามกลายเป็นเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ ซึ่งนับได้ว่าอาจารย์ทวี หมี่นนิกรเป็นบุคคลสำคัญคนหนึ่งที่มีส่วนได้สร้างประวัติศาสตร์หน้าสำคัญให้เกิดขึ้น

เมื่อเกิดเหตุการณ์ฆาตกรรมหมู่ 6 ตุลาคมมหาโหด ในปี 2519 อาจารย์ทวี หมิ่นนิกร ก็เป็นคนหนึ่งที่ถูกลงโทษทางหมายหัว ต้องการจับกุมในข้อหาเป็นภัยต่อสังคม อาจารย์จึงต้องหลบภัยไปอยู่ที่ประเทศญี่ปุ่น ทั้งๆ ที่ไม่มีทรัพย์สินเงินทอง แต่เป็นการหนีตาย ต้องใช้ชีวิตอย่างแร้นแค้นยากลำบาก และมีผลต่อสุขภาพที่เสื่อมทรุดลง

อาจารย์ทวี หมิ่นนิกร เกิดเมื่อวันที่ 26 สิงหาคม พ.ศ. 2473 ที่จังหวัดลพบุรี จบการศึกษาระดับปริญญาตรีที่คณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อปี พ.ศ. 2507 ท่านเข้ารับราชการเป็นอาจารย์ประจำชั้นตรีของคณะเศรษฐศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม พ.ศ. 2508 นับเป็นอาจารย์ประจำรุ่นแรกในยุค “ก่อร่างสร้างคณะ” ในสมัยที่ ดร.ป๋วย อึ๊งภากรณ์ ดำรงตำแหน่งคณบดี ต่อมาอาจารย์ทวีได้รับทุนร็อกกีเฟลเลอร์ ไปศึกษาต่อที่สหรัฐอเมริกาจนสำเร็จปริญญาโทจากมหาวิทยาลัยมิดเดิลเทนเนสซีเมื่อปี พ.ศ. 2513

เมื่อกลับมาทำงานที่คณะ อาจารย์ทวีทุ่มเทชีวิตทางวิชาการ ให้แก่สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง นอกจากเขียนหนังสือ เขียนบทความ และแปลหนังสือเกี่ยวกับเศรษฐศาสตร์มาร์กซิสต์ ประวัติความคิดทางเศรษฐศาสตร์ และเศรษฐศาสตร์สังคมนิยม เป็นหลักแล้ว อาจารย์ทวยังเป็นผู้บุกเบิกการเรียนการสอนวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง เศรษฐศาสตร์สังคมนิยม และเศรษฐศาสตร์สวัสดิการ ในวงวิชาการเศรษฐศาสตร์ไทย นับว่าอาจารย์ทวีเป็นนักเศรษฐศาสตร์การเมืองไทยคนสำคัญยิ่งในยุคต้น รวมทั้งเป็นหนึ่งในผู้ร่วมก่อตั้งพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทยด้วย

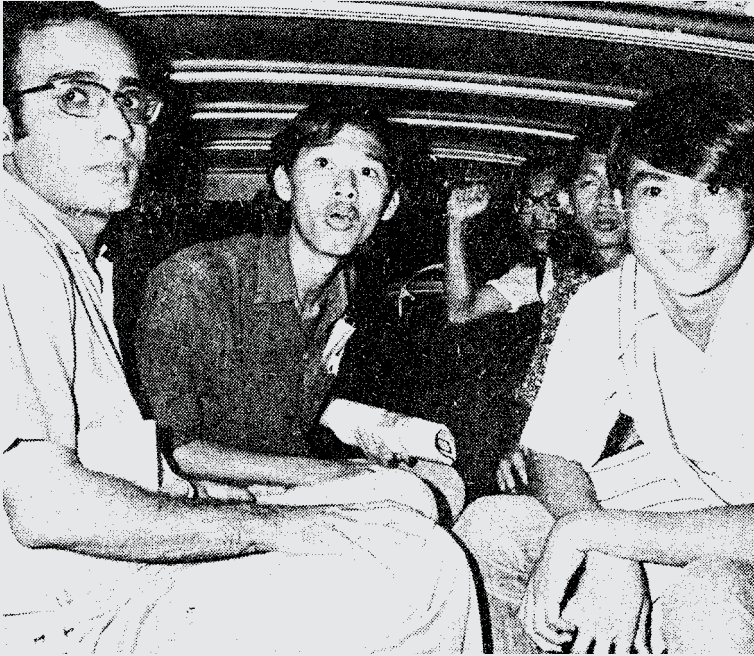
อาจารย์ทวีเสียชีวิตเมื่อวันที่ 25 เมษายน พ.ศ. 2533 ด้วยโรคหัวใจบนรถไฟพิเศษปรับอากาศสายกรุงเทพฯ-พิษณุโลก ขณะเดินทางไปสอนหนังสือในโครงการธุรกิจสู่ชนบทของคณะพาณิชยศาสตร์และการบัญชี

มหาวิทยาลัย ธรรมศาสตร์ ที่อำเภอพรหมพิราม จ.พิษณุโลก สิริรวมอายุได้ 60 ปี

ตลอดระยะเวลา 25 ปี ที่เป็นอาจารย์คณะเศรษฐศาสตร์ อาจารย์ที่ผลิตผลงานวิชาการมากมาย ทั้งในรูปของตำรา หนังสือแปล บทความวิชาการ และบทความตามหน้านิตยสารและวารสาร ผลงานเขียนส่วนใหญ่ล้วนเกี่ยวพันกับเศรษฐศาสตร์การเมือง ไม่เพียงผู้อ่านจะได้รับความรู้ในสาขาวิชาเศรษฐศาสตร์การเมือง และได้รับแรงบันดาลใจในการเปลี่ยนแปลงสังคมให้ดีขึ้น เป็นธรรมขึ้นแล้ว ผู้อ่านยังได้รับความรื่นรมย์จากการอ่านด้วย เนื่องจากอาจารย์ทวีเขียนหนังสืออ่านสนุก เข้าใจง่าย มีลีลาการเขียนเฉพาะตัวที่เปี่ยมเสน่ห์ และเฉียบคม

ตัวอย่าง ผลงานหนังสือของอาจารย์ทวี หมิ่นนิกร มีดังนี้ *ลัทธิมาร์กซิสม์ของ เซ กูวารา, หลักเศรษฐศาสตร์มาร์กซิสม์เบื้องต้น เออร์เนสต์แมนเดล (ได้รับการประกาศเป็นหนังสือต้องห้าม โดยกระทรวงมหาดไทย 2520) เศรษฐศาสตร์สวัสดิการ, โลกทัศน์ปรัชญาสารธรรมเป็นหลักลัทธิมาร์กซ์-เลนิน และ เศรษฐศาสตร์จึงต้องเป็นเศรษฐศาสตร์การเมือง เป็นต้น*

ข้อเขียนชิ้นนี้จึงเป็นการเขียนขึ้นมาเพื่อแสดงความคารวะและรำลึกถึงอาจารย์ทวี **หมิ่นนิกร คนดีที่โลกลืม** ในโอกาสครบรอบ 40 ปี ของวันที่ 14 ตุลาคม 2516 ซึ่งท่านมีบทบาทอยู่ไม่น้อยในการขับเคลื่อนให้สังคมไทยได้มาซึ่งระบอบประชาธิปไตยในภายหลังเหตุการณ์ครั้งนี้ และนิสิต นักศึกษานักเรียนและประชาชน ผู้ได้ร่วมต่อสู้ รวมทั้งผู้ที่ได้เสียสละชีวิตไปในเหตุการณ์สำคัญของประวัติศาสตร์การเมืองยุคใหม่ในวันนั้นด้วย

นพพร สุวรรณพานิช (คนซ้ายสุด) ขณะถูกควบคุมตัวพร้อม มนตรี และบุญส่ง
ในวันที่ 6 ตุลาคม 2516

uwps สุวรรณพานิช

นพพร สุวรรณพานิช เกิดในปี 2489 จบการศึกษาจากสหรัฐอเมริกา หลังจากกลับมาয়เมืองไทย ก็ได้ทำงานกับหนังสือพิมพ์ มหาราชภัฏ นพพรเข้าเคลื่อนไหวร่วมกับกลุ่มเรียกร้องรัฐธรรมนูญ และถูกจับกุมในวันที่ 6 ตุลาคม 2516 ขณะที่เดินแจกใบปลิว หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาฯ นพพรเข้าร่วมก่อตั้งพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย และภายหลังได้เข้าป่าร่วมต่อสู้ด้วยอาวุธ หลังจากกลับคืนเมือง ก็ทำงานเขียนหนังสือเป็นหลัก มีผลงานเขียนทั้งด้านสารคดี บทกวี และพจนานุกรมจำนวนมาก

ปัจจุบัน ถึงแก่กรรมในวันที่ 17 พฤศจิกายน 2553

นพพร สุวรรณพานิช: หนึ่งใน 13 กบฏเรียกร้องรัฐธรรมนูญ

ประสาร มฤคพิทักษ์

หนึ่งในสิบสามกบฏเรียกร้องรัฐธรรมนูญที่ต้องบันทึกไว้เป็นประวัติศาสตร์คือ นพพร สุวรรณพานิช

เพราะอาวูโสกว่าพวกเราหลายคน จึงเรียกกันติดปากว่า “พินพพร” หนึ่ง. เป็นลูกชายเจ้าของรอยรีนั้ใหม่ไทย ข้างอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ มีคุณแม่ใจดีซื้อรอยรีนั้เป็นเจ้าของร้านที่ได้ต้อนรับเพื่อนมิตรไปอยู่กิน กระทั่งไปนอนเป็นครั้งคราว พินพพรจึงเป็นคนที่มีความสนิทสนมกับใครอื่น ในบรรดาเพื่อนๆ มีพินพพรคนเดียวที่เป็นเจ้าของรถเปอโอดีส์สีขาว ที่ใช้เป็นพาหนะของพวกเรา ทั้งในการทำงานและเฮฮาสังสรรค์

สอง. เป็นนักเรียนนอกที่เก่งภาษาอังกฤษมาก เรียกได้ว่าเป็นดิกชันนารีเคลื่อนที่ได้เลย พินพพรเขียนดิกชันนารีออกมาเผยแพร่ 2-3 เล่ม คนที่เขียนดิกชันนารีได้ต้องเป็นคนชำนาญภาษาจริงๆ เท่านั้น

วันหนึ่ง ผมจำได้ดี เพราะผมเป็นคนชอบจดจำบทกลอนที่อยากจำ ผมอ่านบทความของอาจารย์คึกฤทธิ์ ปราโมชใน นสพ. สยามรัฐ คอลัมน์ ขอยสวนพลูในหน้า 5 ซึ่งวิจารณ์นักการเมืองยุคนั้นว่า “ที่ควรทำไม่ทำ ไปทำสิ่งที่ไม่ควรทำ” อาจารย์คึกฤทธิ์เขียนกลอนปิดท้ายบทความว่า

“กระเทยพาเลสเบี่ยนไปขึ้นห้อง

แล้วก็ต้องเกียงกันจนฟ้าใส

ว่าใครมีหน้าที่ทำสิ่งใด

ด้วยอะไรและกับใครตรงไหนเอ๋ย”

ผมเอาบทกลอนนี้คุยให้พี่นพพรฟัง ปรากฏว่าพี่นพพรยกเอาทวิต
หนึ่งขึ้นมาพูดให้ฟังทันทีทันใดว่า

“One quiet night in Kartoum

A gay took a lesbian up to his room

*They argued all night, whether who has the right to do
what to where and to whom”*

แล้วพี่นพพรก็พูดปมยี้มว่า “สงสัย อาจารย์ศีกฤทธิ์จะแปลมาจากบท
กวีบทนี้”

นี่คืออัจฉริยะของพี่นพพรที่ผมยังจำได้

ก่อนเรียกร้องรัฐธรรมนูญ พี่นพพรไปวนเวียนปั่นเปี่ยนอยู่ที่ นสพ.
รายสัปดาห์ชื่อ “มหาราชฎร์” ที่มีปรีชา สามัคคีธรรมเป็นบรรณาธิการ
มีสำนักงานอยู่ในซอยเล็กๆ แถวอนุสาวรีย์ชัยสมรภูมินั่นเอง จำได้ว่าพี่
ยอดตรง ทับทิวไม้ และชัย ราชวัตร ก็ไปมาหาสู่ขีดเขียนให้กับสำนัก
มหาราชฎร์ด้วย

ในช่วงเคลื่อนไหวเรียกร้องรัฐธรรมนูญ พี่นพพรเป็นคนทีเอาการ
เอางานมาก ร่วมประชุมหารือกันหลายครั้ง เป็นสารภีนำรถพาไปกินข้าวต้ม
กลางดึกที่ข้างวัดบวรฯ บ้าง อะไรที่เป็นเรื่องต่างประเทศ วรรณกรรม ประวัติ-
ศาสตร์ ภาษาศาสตร์ พี่นพพรมักเป็นคนตอบปัญหาให้เรา

ธรรมดาพี่นพพรเป็นคนนอนตื่นสาย เพราะนอนดึก แต่วันแจก
ใบปลิววันที่ 6 ตุลาคม 2516 พี่นพพรตื่นเข้าไปทันเวลานัดหมาย 8:30 น.
ที่อนุสาวรีย์ทหารอาสาเพื่อเดินแจกใบปลิว ขณะเดียวกันก็เป็นคนขับรถ
เปอโยต์ไปโรงพิมพ์พิพิธที่หลังวัดราชบพิศ เพื่อลำเลียงใบปลิวไปให้เพื่อนเดิน

แจกตามจุดนัดหมาย และแล้ว โดยไม่คาดคิดมาก่อน พี่นพพรก็ถูกตำรวจจับ ณ ตลาดประตูน้ำ พร้อมๆ กับเพื่อนอีก 10 คนรวมเป็น 11 คนในวันนั้นเอง

หลังเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 พี่นพพรเข้าร่วมเป็นสมาชิกก่อตั้ง คนหนึ่งของพรรคสังคมนิยมแห่งประเทศไทย เป็นการประกาศตัวอย่างเปิดเผยว่า เป็นคนการเมืองฝ่ายก้าวหน้าที่คัดค้านเผด็จการ ปฏิเสธฐานทัพอเมริกา ปราบปรามสังคมนิยมประชาธิปไตยและสังคมนิยม

เฉกเช่นเดียวกับกับคนการเมืองหลายคนที่ต้องหนีภัยเผด็จการ 6 ตุลาคม 2519 พี่นพพรเลือกทางเข้าป่า ก่อนจะกลับเข้าเมืองตามนโยบาย 66/2523 ของรัฐบาลยุคนั้น พี่นพพรต้องไปติดค้างอยู่ที่ขุนหมิง มณฑลยูนนานราว 2 ปีเศษ แล้วเดินทางไปอยู่สวีเดนหลายเดือนจึงคืนกลับสู่ประเทศไทย

พี่นพพรมีความสุขกับการได้พุดคุยสนทนานานาสาระ ชัดเขียน บทความ เขียนดิกชันนารี ทำงานการเมืองโดยไม่ไยดีกับลาภยศตำแหน่งใดๆ ในขณะที่ต้องควักกระเป๋าจ่ายค่าอาหาร เครื่องดื่ม และบริการรถเปอโยตีให้เพื่อนๆ ตลอดมา

ช่วงท้ายๆ ของชีวิต พี่นพพรป่วยอยู่หลายปี จึงห่างหายไปจากแวดวงเพื่อนมิตร ด้านหนึ่งก็ไปซื้อที่ดินทำสวนอยู่ที่ชุมพรด้วย และแล้วก็จากไปอย่างสงบ เดินตามอาจารย์ทวี หมิ่นนิกร และพี่ไชแสง สุกใส อีก 2 กบฏ เรียกร้องรัฐธรรมนูญที่ล่วงลับไปก่อนแล้ว

ขอคารวะจิตวิญญาณสู้รบของพี่นพพร สุวรรณพานิช ไว้ ณ ที่นี้

ภาคผนวก

อนุสรณ์สถาน 14 ตุลา 16 และมูลนิธิ 14 ตุลา

ในความรับรู้ของคนร่วมสมัย เหตุการณ์ 14 ตุลา 16 นับเป็นเหตุการณ์ที่ยิ่งใหญ่อันแสดงให้เห็นถึงพลังอำนาจของประชาชน และมีความสำคัญอย่างยิ่งต่อความเปลี่ยนแปลงทางการเมืองของสังคมไทย ดังนั้น หลังเหตุการณ์สิ้นสุดลงไม่นาน จึงได้เกิดข้อเสนอว่าควรจะมีการสร้างอนุสาวรีย์วีรชนเพื่อรำลึกถึงทั้งตัวเหตุการณ์และผู้ที่เสียชีวิตในครั้งนั้น แกนสำคัญในความพยายามผลักดันครั้งนี้คือขบวนการนักศึกษาในช่วงเวลานั้น

รัฐบาลในยุคหลัง 14 ตุลา ก็ขานรับกระแสเรียกร้องเป็นอย่างดี โดยในเบื้องต้น คณะรัฐมนตรีในรัฐบาลสัญญา ธรรมศักดิ์ ได้มีมติเห็นชอบในเดือนธันวาคม 2517 ให้มีการสร้างอนุสาวรีย์วีรชน 14 ตุลาได้ และมอบให้ทบวงมหาวิทยาลัยเป็นผู้ประสานงาน โดยในด้านหลักการนั้น รัฐบาลก็เห็นพ้องกับศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (ศูนย์กลางนิสิตฯ หรือ ศนท.) ว่า เหตุการณ์วันที่ 14 ตุลาคม 2516 เป็นเหตุการณ์บ้านเมือง ไม่มีใครคนใดคนหนึ่งเป็น “เจ้าของ” ดังนั้น การสร้างอนุสรณ์สถาน 14 ตุลา 16 จึงควรเป็นเรื่องของรัฐร่วมกับประชาชน และสถานที่ตั้งของอนุสรณ์สถานก็ควรจะต้องอยู่ในบริเวณถนนราชดำเนินอันเป็นสถานที่เกิดเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516

ปี 2518: ศิลาฤกษ์แห่งอนุสาวรีย์วีรชน

ในปี 2518 อันเป็นช่วงของรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เริ่มมีการผลักดันในการสร้างอนุสาวรีย์อย่างจริงจังขึ้น โดยในเดือนกรกฎาคม ได้

มีการประชุมระหว่างรัฐมนตรีว่าการทบวงมหาวิทยาลัยของรัฐ, ปลัดทบวงฯ, ผู้แทนสำนักงบประมาณ และผู้แทนศูนย์นิสิตฯ ซึ่งเห็นพ้องต้องกันว่าควรให้ใช้สถานที่บริเวณสี่แยกคอกวัว อันเป็นบริเวณอาคารคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติราชการ (กตป.) เก้า¹ เป็นสถานที่ก่อสร้างอนุสาวรีย์ โดยศูนย์นิสิตฯ มีแนวคิดเพิ่มเติมว่า สิ่งก่อสร้างนี้ไม่ควรมีหน้าที่แค่ใช้รำลึกเหตุการณ์ในอดีตเท่านั้น แต่ควรจะเป็นอาคารอนุสรณ์สถานที่มีความประโยชน์ใช้สอยด้วย

ในเดือนถัดมา คณะรัฐมนตรีได้มีมติแต่งตั้งคณะกรรมการพิจารณาเรื่องการสร้างอนุสาวรีย์ฯ ดังกล่าว และได้เริ่มมีการประกวดแบบกัน โดยแบบที่ได้รับเลือกเป็นของของนายเทอดเกียรติ ศักดิ์คำดวง (ซึ่งก็คือแบบของอนุสรณ์สถานที่สร้างในปัจจุบัน) ต่อมา ความหวังการสร้างอนุสาวรีย์เริ่มมีเค้าความเป็นจริงมากขึ้น เมื่อมีพิธีวางศิลาฤกษ์ในวันที่ 14 ตุลาคม 2518 ณ บริเวณที่ดินที่เคยเป็นอาคารคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติราชการ โดยมีสมเด็จพระสังฆราชมหาสังฆปริณายกเป็นประธานในพิธี

¹ ในช่วงทศวรรษ 2510 ที่ดินบริเวณอนุสรณ์สถาน 14 ตุลา 16 ในปัจจุบัน คืออาคารคณะกรรมการติดตามและประเมินผลการปฏิบัติราชการ หรือที่เรียกกันในสมัยนั้นว่า ตึก กตป. โดยมี พันเอก ณรงค์ กิตติขจร บุตรชายของจอมพลถนอม กิตติขจร และเป็นบุตรเขยของจอมพลประภาส จารุเสถียร เป็นหัวหน้าหน่วยงาน มีการเล่าลือในสมัยนั้นว่า พันเอก ณรงค์ ใช้องค์การนี้เป็นเครื่องมือในการจัดการกับปฏิปักษ์ของตน อาคารนี้ได้ถูกเผาทำลายในเหตุการณ์ 14 ตุลา 2516

ในปี 2519 แม้ความขัดแย้งทางอุดมการณ์ระหว่าง “ซ้าย” กับ “ขวา” จะรุนแรงขึ้น แต่การผลักดันในการสร้างอนุสาวรีย์ยังคงมีอยู่ต่อไป โดยในเดือนเมษายน รัฐมนตรีกระทรวงการคลังในสมัยรัฐบาล ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช ได้เห็นชอบที่จะให้กรมธนารักษ์ขอซื้อที่ดินบริเวณสี่แยกคอกวัว (ที่วางศิลาฤกษ์ไปแล้วในปี 2518) จากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ แต่ในส่วนของ การก่อสร้างอนุสาวรีย์ เห็นว่าควรให้ประชาชนเป็นผู้ร่วมบริจาคค่าก่อสร้างด้วย โดยรัฐบาลจะรับภาระหากเงินที่บริจาคยังไม่เพียงพอ แต่ก่อนหน้าที่จะได้จัดการเรื่องราวให้เรียบร้อย ก็มีอันต้องเปลี่ยนรัฐบาลเป็นชุดของ ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช

หลัง 6 ตุลา: อนุสาวรีย์ที่ยังไม่มีโอกาสได้สร้าง

เมื่อถึงเดือนมิถุนายน 2519 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังของรัฐบาล ม.ร.ว.เสนีย์ ปราโมช ประสงค์จะเร่งรัดโครงการ โดยเห็นว่าไม่จำเป็นต้องรอให้ประชาชนบริจาคค่าก่อสร้าง พร้อมทั้งมีหนังสือขอซื้อที่ดินบริเวณสี่แยกคอกวัวจากสำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์ แต่ยังมีทันได้รับคำตอบใดๆ ก็เกิดเหตุการณ์ 6 ตุลา² ขึ้นเสียก่อน รัฐบาลธานินทร์ กรัย

² เหตุการณ์ 6 ตุลา 19 คือ เหตุการณ์ที่ตำรวจตระเวนชายแดน และกลุ่มพลังอนุรักษ์นิยมที่ถูกตั้งขึ้นเพื่อทำลายขบวนการนักศึกษา เช่น กระทั่งแดง นวพล ลูกเสือชาวบ้าน รวมตัวกันล้อมปราบนักศึกษาที่ชุมนุมขับไล่พระภิกษุฉนอม กิตติขจรโร ในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์อย่างโหดเหี้ยม เพียงเพราะความเชื่อว่ นักศึกษาเหล่านี้มีสายสัมพันธ์กับคอมมิวนิสต์เวียดนาม และจ้องล้มล้างสถาบันพระมหากษัตริย์

วิเชียร จึงได้มีมติให้ยกเลิกโครงการก่อสร้าง และในปีถัดมา ก็ได้มีมติให้ยึดเงินที่ประชาชนบริจาคเพื่อการก่อสร้างอนุสรณ์สถานเข้าคลัง

แม้ว่าการรัฐประหารในปี 2520 โดย พล.ร.อ.สงัด ชลออยู่ จะทำให้สภาพการเมืองเปิดกว้างยิ่งขึ้นเมื่อเทียบกับยุคของ ธานินทร์ กรัยวิเชียร แต่โครงการสร้างอนุสรณ์สถาน 14 ตุลา 16 ก็ยังคงไม่ได้รับความสนใจแต่อย่างใด ต่อมา ในปี 2525 นักศึกษาได้เริ่มเรียกร้องถึงเรื่องดังกล่าวจากรัฐบาล พล.อ.เปรม ติณสูลานนท์ อีกครั้ง แต่ก็ยังคงไม่มีคำตอบที่แน่ชัด

เสียงเรียกร้องเหล่านี้ ยิ่งดังขึ้นอีกในช่วงต้นทศวรรษ 2530 อันเป็นช่วงรัฐบาลของ พล.อ.ชาติชาย ชุณหะวัณ เนื่องจากในเดือนมิถุนายน ได้มีข่าวว่ารัฐบาลจะคืนทรัพย์สินของจอมพลถนอม กิตติขจรให้แก่เจ้าตัว เป็นเหตุให้สหพันธ์นิสิตนักศึกษาแห่งประเทศไทย (สนนท.) ออกมาคัดค้านถึงขั้นอดข้าวประท้วง จนรัฐบาลต้องล้มเลิกแนวคิด เหตุการณ์นี้ทำให้กรณี “14 ตุลา” ถูกกล่าวถึงอีกครั้ง ประเด็นเรื่องการสร้างอนุสรณ์สถานจึงยิ่งเข้มข้นขึ้น ในวันที่ 20 ตุลาคม ปีเดียวกัน ได้มีการรวมตัวของนักศึกษานักวิชาการ และตัวแทนองค์กรเอกชน ตั้งขึ้นเป็น “คณะกรรมการติดตามการสร้างอนุสรณ์สถานวีรชน 14 ตุลา” ขึ้น โดยมี ศาสตราจารย์ระพี สาคริก เป็นประธาน และส่งตัวแทนเข้าพบนายกรัฐมนตรี หลังจากนั้น คณะรัฐมนตรีจึงมีมติให้คืนเงินบริจาคของประชาชนแก่ทบวงมหาวิทยาลัย เพื่อนำไปใช้ในการสร้างอนุสรณ์สถาน โดยปรึกษาประสานงานกับนิสิตนักศึกษาต่อไป

อย่างไรก็ดี การสร้างอนุสรณ์สถานก็ยังมีได้รุดหน้าไปมากเท่าที่คาดหวังไว้ เหตุผลสำคัญก็เพราะไม่สามารถขอเช่าที่ดินบริเวณสี่แยกคอกวัวจากสำนักงานทรัพย์สินฯ ได้ จึงพยายามแก้ไขด้วยการยกระดับของ “คณะกรรมการติดตามฯ” จากที่ตั้งกันเองให้เป็นการตั้งขึ้นตามมติคณะรัฐมนตรี โดยในขั้นแรก ยังให้ศาสตราจารย์ระพี สาคริก เป็นประธานเช่นเดิม และต่อมา

จึงให้รัฐมนตรีทบวงมหาวิทยาลัยเป็นประธานกรรมการแทน เพื่อให้เป็น
ทางการมากขึ้น

กำเนิดมูลนิธิ 14 ตุลา

จากความล่าช้าในระบบราชการ ที่แม้การยกระดับ “คณะกรรมการ
ติดตามฯ” ขึ้นก็ยังมีอาจแก่ได้ ในปี 2533 จึงได้เริ่มมีแนวคิดในการแก้
ปัญหาด้วยการจัดตั้งเป็นมูลนิธิ 14 ตุลา ขึ้น โดยให้มูลนิธิดังกล่าวมีหน้าที่
เกี่ยวกับการก่อสร้างอนุสรณ์สถานและรับโอนเงินบริจาคจากประชาชนใน
เหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 มาดำเนินการ โดยได้ยื่นเรื่องขอจัดตั้งมูลนิธิฯ
ในวันที่ 24 ตุลาคม 2533 และได้รับอนุญาตในวันที่ 14 ธันวาคม ปีเดียวกัน
แม้มูลนิธิ 14 ตุลา จะถือกำเนิดขึ้นเพื่อผลักดันเรื่องนี้โดยเฉพาะ แต่ปัญหา
หลักคือเรื่องของ “สถานที่” ก็ยังคงค้างคาอยู่ โดยความพยายามขอเช่าที่ดิน
จากสำนักงานทรัพย์สินฯ ยังคงไม่ประสบผล เพราะสำนักงานทรัพย์สินฯ
เสนอว่า ให้ทบวงมหาวิทยาลัยเจรจากับผู้เช่าเดิมก่อน ถ้าตกลงกันได้แล้ว
สำนักงานทรัพย์สินฯ ก็ยินดีในการให้เช่าที่ดินแต่เนื่องจากยังเจรจากับผู้เช่า
เดิมไม่ได้ ปัญหาจึงยังค้างคาอยู่

28 ปี แห่งการรอคอย

ในปี 2541 อันเป็นช่วงรำลึกครบรอบ 25 ปี 14 ตุลา โครงการสร้าง
อนุสรณ์สถานได้รุดหน้าขึ้นไปอีกขั้น จากการที่ ธีรยุทธ บุญมี ประธาน
กรรมการจัดงาน 25 ปี 14 ตุลา และกรรมการบางคน เช่น ประสาร มฤค-
พิทักษ์ และ ธีรพล นิยม ได้ติดต่อกับ อานันท์ ปันยารชุน อดีตนายก

รัฐมนตรี เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการติดต่อขอเช่าที่ดินบริเวณสี่แยกคอกวัวจากสำนักงานทรัพย์สินฯ ซึ่งก็ได้รับความช่วยเหลือเป็นอย่างดี

ว่า นอกจากเรื่องที่ดินแล้ว อุปสรรคสำคัญอีกประการหนึ่งคือการย้ายผู้ค้าสลากกินแบ่งรัฐบาลออกจากบริเวณที่จะใช้ก่อสร้าง ซึ่งก็ต้องอาศัยความร่วมมือจากหลายฝ่าย เช่น รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงการคลัง นายพิเชษฐ พันธุ์วิชาติกุล ในฐานะประธานคณะกรรมการงานย้ายผู้ค้าสลากกินแบ่งฯ สำนักงานสลากกินแบ่งรัฐบาล รวมถึงความร่วมมือจากกรุงเทพมหานคร โดยเฉพาะผู้ว่าราชการกรุงเทพมหานครในขณะนั้น คือ นายพิจิตต รัตตกุล และเลขานุการผู้ว่าฯ นายสมคิด สืบตระกูล ตลอดจนบุคคลอื่นอีกหลายคน ทำให้การย้ายผู้ค้าสลากกินแบ่งออกจากพื้นที่ประสบความสำเร็จในช่วงเดือนตุลาคม 2542

การก่อสร้างอนุสรณ์สถานได้เริ่มเดินหน้าไปเรื่อยๆ โดยบริษัท แพลนคอนซัลแทนท์ จำกัด ได้รับมอบหมายให้เป็นผู้ควบคุมการก่อสร้าง อย่างไรก็ตาม ท่ามกลางเสียงสนับสนุนจากกลุ่มผู้ผลักดัน ก็มีเสียงคัดค้านดังขึ้นด้วยเหตุผลต่างๆ นานา เช่น

- เห็นว่าไม่ควรรื้อฟื้นเหตุการณ์ที่มีการฆ่าฟันกัน
- ไม่ควรสร้างสิ่งที่จะทำให้เกิดความบาดหมางกับทหาร
- ผู้เสียชีวิตหลายคนเป็นชาวบ้านธรรมดาที่มีได้เรียกร้องประชาธิปไตย

ทำไมต้องยกย่องให้เป็นวีรชนด้วย

- ผู้ค้าสลากที่ต้องสูญเสียพื้นที่ค้าขายมองว่าเป็นกรณี “คนตายไต่คนเป็น”

ฯลฯ

ห้วงเวลานี้จึงเป็นช่วงแห่งการตอบคำถามต่อสาธารณะ เพื่อสร้างความเข้าใจว่า อนุสรณ์สถานเป็นสัญลักษณ์ของเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ที่พึงรู้

สำหรับอนุชน มิได้เน้นเรื่องการฆ่าฟันกัน และไม่ใ้ได้มุ่งสร้างความบาดหมาง แต่ต้องการให้เกิดบทเรียนทางประวัติศาสตร์อันเป็นมโนทัศน์สำคัญในการก้าวสู่นาคตอย่างระมัดระวังต่อไป

สำหรับผู้เสียชีวิตนั้น ไม่ว่าจะเขาจะเป็นนักเรียน นักศึกษา หรือชาวบ้านธรรมดาที่เพียงแค่ว่าเข้ามาดูเหตุการณ์ แต่ก็ปฏิเสธไม่ได้ว่า การเสียชีวิตของพวกเขา เป็นส่วนหนึ่งของความวิบวักในเหตุการณ์ เรื่องราวของพวกเขา ควรค่าแก่การระลึกถึง ไม่เพียงแต่จากญาติมิตรเท่านั้น แต่สำหรับบุคคลทั่วไปด้วย

ในที่สุด วันที่ 14 ตุลาคม 2544 หรือ 28 ปี หลังเหตุการณ์ สฤปวีรชนที่ชนะการประท้วงแบบตั้งแต่ปี 2517 ก็ได้สร้างสำเร็จและมีพิธีสมโภชขึ้น แม้ในอดีตจะมีการเรียกสิ่งก่อสร้างนี้ว่า อนุสาวรีย์บ้าง ประติมากรรมบ้าง แต่สุดท้ายก็เห็นพ้องต้องกันว่าควรเรียกว่าสฤปวีรชน เพราะมีการนำชื่อของวีรชน 14 ตุลา ที่จารึกบนแผ่นอิฐดินเผาที่ปิดทอง มาประดับไว้บริเวณฐานสฤปนี้ พร้อมทั้งมีพิธีทางศาสนาเพื่อรำลึกถึงผู้ล่วงลับ

อนุสรณ์สถานที่ขบวนการนักศึกษาเคยผลักดันมาตั้งแต่ปี 2517 จึงกลายเป็นความจริงขึ้นมา

หลักการและความหมายของอนุสรณ์สถาน

ก่อนที่จะมีการก่อสร้างอนุสรณ์สถานนี้ขึ้น ได้เริ่มมีการพูดถึงหลักการและหน้าที่ของอนุสรณ์สถาน โดยคณะกรรมการอำนวยการสร้างอนุสรณ์สถาน 14 ตุลา 16 ภายใต้สังกัดมูลนิธิ 14 ตุลา ซึ่งประกอบด้วยตัวแทนจากทางกรุงเทพมหานคร ญาติวีรชน และองค์กรที่เกี่ยวข้อง ซึ่งมีศาสตราจารย์ นายแพทย์เสม พริ้งพวงแก้ว เป็นประธาน ได้มอบหมายให้ผู้ชนะการประกวด

แบบในปี 2517 เป็นผู้พัฒนาแบบเดิมให้เหมาะกับยุคสมัย ด้วยแนวคิด 2 ประการ คือต้องเคารพความจริงของประวัติศาสตร์ และให้ประชาชนกลุ่มต่างๆ ได้มีส่วนร่วมอย่างกว้างขวาง

จากแนวคิดดังกล่าว สถาปนิกได้นำไปพัฒนาแบบอนุสรณ์สถานฯ ให้เป็นอนุสรณ์สถานฯ ที่เน้นความสงบนิ่ง โดดเดี่ยว และเรียบง่าย เพื่อรำลึกและเคารพต่อวีรชน มีประติมากรรมรำลึกอยู่ใจกลาง (ภายหลังจึงเรียกว่า สลูปวีรชน) อาคารประกอบด้วยสวนหย่อม ลานกิจกรรมสำหรับการอภิปราย ฟังเพลง และการแสดงกลางแจ้ง นอกจากนี้ยังมีส่วนที่เป็นห้องประชุมไว้ทำกิจกรรมทางความคิด และห้องอ่านหนังสือสำหรับนักเรียนและประชาชนผู้สนใจทั่วไป

สำหรับประติมากรรมรำลึกหรือสลูปวีรชนนั้น ประกอบด้วยฐานทรงสี่เหลี่ยมสูง 5 เมตร ช่วงกลางปลายสอบเข้ายาว 7 เมตร และยอดแหลมทรงสลูปสี่เหลี่ยมสูง 2 เมตร รวมความสูงทั้งสิ้น 14 เมตร ปลายแหลมของยอดสลูปแสดงถึงจิตวิญญาณสูงส่งของมวลมนุษยชน ส่วนปลายยอดสลูปมีรอยหยักคล้ายสร้างไม่เสร็จ เพื่อสื่อความหมายว่าภารกิจการต่อสู้เพื่อประชาธิปไตยยังไม่สิ้นสุด ยอดปลายสลูปทำด้วยวัสดุโปร่งแสงเพื่อให้เห็นแสงไฟที่ส่องออกมาจากภายในตัวสลูป แผงนี้ถึงไฟแห่งประชาธิปไตยที่เป็นอมตะ

สำหรับฐานสลูปทั้งสี่ด้านบุด้วยกระเบื้องดินเผา สลักรายชื่อวีรชน 14 ตุลา และรายล้อมด้วยแผ่นอิฐสลักบทกวีที่เกี่ยวข้องกับสิทธิเสรีภาพ ความเสียสละ เด็กและผู้หญิง กรรมกรและชาวนา นอกจากนี้ยังจัดทำแผ่นอิฐแกะลายจากแบบภาพถ่ายหรือภาพศิลปะจากการสร้างสรรค์ของศิลปิน เพื่อสื่อถึงการเติบโตขององคมนตรีสิทธิเสรีภาพและประชาธิปไตย

ปัจจุบัน บริเวณอนุสรณ์สถาน 14 ตุลา และห้องประชุมของอนุสรณ์สถาน เป็นสถานที่ทำกิจกรรมสำหรับกลุ่มทางความคิดที่หลากหลาย โดยไม่

จำกัดว่าเป็นอุดมการณ์ทางการเมืองแบบใด นอกจากนี้ ในส่วนอาคารด้านหลังของอนุสรณ์สถานฯ ยังเป็นส่วนของสำนักงานของมูลนิธิ 14 ตุลา ซึ่งนอกจากจะมีห้องประชุมซึ่งจัดฉายสารคดีเกี่ยวกับ 14 ตุลา ให้แก่หน่วยงานที่สนใจแล้ว ยังมีศูนย์ข้อมูลอันเป็นที่รวบรวมเอกสาร, สิ่งพิมพ์, งานศิลปะ และอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ 14 ตุลาคม 2516 เพื่อให้ผู้สนใจทั้งนักเรียน นิสิต นักศึกษา และประชาชนทั่วไปเข้ามาศึกษาค้นคว้าอีกด้วย

มูลนิธิ 14 ตุลา กับกิจกรรมเพื่อสังคม

มูลนิธิ 14 ตุลา มีพันธกิจในการสืบสานคุณค่าประชาธิปไตยและสืบเจตนารมณ์ 14 ตุลา เพื่อถ่ายทอดสู่เยาวชนคนรุ่นต่อไป ด้วยการสร้างเสริมกระบวนการเรียนรู้และการจัดการความรู้ประชาธิปไตยและการเมืองภาคประชาชน ส่งเสริมความเป็นธรรมในสังคม ประสานงานองค์กรประชาธิปไตย ทั้งในและต่างประเทศ รวมถึงพัฒนาอนุสรณ์สถานให้เป็นแหล่งเรียนรู้ประวัติศาสตร์ ซึ่งกิจกรรมต่างๆ ของมูลนิธิฯ ก็ได้อิงกับหลักการเหล่านี้ โดยผู้สนใจสามารถติดตามเยี่ยมชมข้อมูลได้บนเว็บไซต์ www.14tula.com หรือส่งข้อมูลยังอีเมล oct14_f@hotmail.com

สำหรับผู้ที่มิใช่สิ่งของต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ อาทิเช่น หนังสือ ภาพถ่าย งานศิลปะ บทกวี หรือสิ่งของอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ 14 ตุลา และเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องไม่ว่าจะเป็นก่อนและหลัง มูลนิธิฯ ยินดีรับบริจาคสิ่งของเพื่อรวบรวมไว้ในศูนย์ข้อมูลของมูลนิธิฯ อันจะเป็นประโยชน์ต่อการศึกษาค้นคว้าประวัติศาสตร์ไทยในช่วงทศวรรษ 2510 ทั้งในแง่มุมมองทางการเมืองและทางสังคมต่อไป

"ฉันทเยาว์ ฉันทเขลา ฉันททั้ง
ฉันทจึง มหา ความหมาย
ฉันทหวัง เก็บอะไร ไปมากมาย
สุดท้ายให้กระดาษฉันทแผ่นเดียว"

จากบทกวี "เพลงเดือนแห่งสถาบัน" ของวิทยากร เชียงกุล ปี 2512

๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๖

สำนักงานมูลนิธิ 14 ตุลา

เลขที่ 14/16 ถนนราชดำเนินกลาง

แขวงบวรนิเวศ เขตพระนคร กรุงเทพมหานคร 10200

โทรศัพท์ 02-622-1014 โทรสาร 02-622-1016

อีเมล : oct14_f@hotmail.com เว็บไซต์ : www.14tula.com